

ANTI

Περίοδος Β'
Τεύχος 727
Παρασκευή
15 Δεκεμβρίου 2000
Δρχ. 700

Νίκαια: Χριστουγεννιάτικες ιστορίες για μικρομεσαίους

13 ΔΕΚ 2000

ΕΣΥ
ΠΟΙΟΣ
ΕΙΣΑΙ;

Ο ΑΪ ΒΑΣΙΛΗΣ
ΤΗΣ
2^{ΗΣ} ΤΑΧΥΤΗΤΑΣ...

IFD: Η ακμή
παρακμή
εν δρακόντων
διαπλοκή και
λευμένος
συγχρονισμός
Εθνική
κονομία και
ινωνική αδικία
Μαρία
καφτούρα:
νας κόσμος ροζ
Το 3ο Φεστιβάλ
νηματογράφου
λυμπίας

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Ο Υ Ν 5 3 0 Τ Ο Μ Ο Ι

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

45 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΠΛΑΤΩΝ

33 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

53 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΠΠΟΚΡΑΤΗΣ

17 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΟΜΗΡΟΣ

12 τόμοι

«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΚΤΟΣ

ΠΑΡ

46,

e-mail

ΤΡΟΦΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

6, 15100 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ

net.gr

8-38.40

ktos.com

03.098

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Νίκαια: Χριστουγεννιάτικες ιστορίες για μικρομεσαίους

• ΜΕΡΣ: Η αμφί- και παρακμή των ιδρυμάτων και των οργανισμών
• Διεθνείς και νομικές εξελίξεις
• Εθνική οικονομία και οι κοινωνικές αλλαγές
• Μαζική διακίνηση: Τίς είναι οι νέες μορφές
• Το 3ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας

Περίοδος Β' • Έτος 27ο • Τεύχος 727

Παρασκευή 15 Δεκεμβρίου 2000 • Δρχ. 700

ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Κωνσταντίνος Νούλας

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστερί

Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: **26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη**

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,

Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 50 δολ., ετήσια 100 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Ευρώπη: Φάρμα Τετράς	4
• Οι εκσυγχρονιστάι: Από τον Κώστα Κουφογιώργο	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Τα γκάλοπ, ο Δήμαρχος και το «μήνυμα» της Νίκαιας	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Βασίλης Ζήσης: Ακμή και παρακμή των δρακόντων	12
• Μανόλης Καρέλλης: Του πλούτου η αχορταγιά	15
• Βασίλης Μαρουλάς: Μια αυτοκτονία	16
• Μάνος Στεφανίδης: Η κεντροαριστερά πάει Εκάλη	18
• Κωνσταντίνος Τσαλόγλου: Εθνική οικονομία και κοινωνική αδικία	20
• Π. Πλαστήρας: Abramopoulos unter pylas	22
• Γιάννης Γιαχανατζής: Που το πάει ο Τσουκάτος;	24
• Α. Τζιόλας: Η πολιτική προσαρμογή και το «νεκροταφείο της Ιστορίας»	26
• ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ	
• Σωτήρης Ντάλης: Οι προοπτικές του ευρωπαϊκού νησιωτικού χώρου	28
• Πάνος Καζάκος: Αμφιβάλλοντας για την ομοσπονδία	30
• Πλάμεν Τόντσεφ: Κίνα-Ταϊβάν, η ράβδος και το καρότο	34
• Αλέξανδρος Καζαμιάς: Διαπλοκή και νοθευμένος εκσυγχρονισμός	36
• Jim Rygos: Το αντιχουντικό παρασκήνιο στην Αμερική (Γ')	40
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	46
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
• Ιλειάνα Δημάδη: Συνέντευξη με την Μαρία Σκαφτούρα	52
• Β. Νεγκοπούλου: 3ο Φεστιβάλ Ολυμπίας	54
• Δημήτρης Χαρίτος: Κριτική κινηματογράφου	56
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Δροσιά και φως (κριτική θεάτρου)	57
• Ειρήνη Μουντράκη: Νύχτες αθλιότητας (κριτική θεάτρου)	58
• Ανδρέας Παπαδημητρίου: Δισκοκριτική	59
• Μάνος Στεφανίδης: Η τέχνη του design	60
• Δημήτρης Χαρίτος: Η Ελλάδα του Πάρη Πρέκα	61
• ΠΑΙΔΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ	62
• ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	65

Σκίτσο εξωφύλλου: Κώστας Κουφογιώργος

ΕΥΡΩΠΗ: ΦΑΡΜΑ ΤΕΤΡΑΣ

ΕΜΠΟΡΟΥΣ ΧΑΛΙΩΝ χαρακτήρισε βελγική εφημερίδα τους ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περιγράφοντας τις συμπεριφορές τους κατά το τετραήμερο της συνάντησης στη Νίκαια της Γαλλίας. Εμπόρους χαλιών συναντάς στα παζάρια της Ανατολής, εξαντλητικούς στα παζαρέματά τους προκειμένου να σου πουλήσουν τα χαλιά τους, υποχωρητικούς κάποτε και πεισματάρηδες σε λίγο. Όλο το μυστικό είναι η διαπραγματευτική μέθοδος που αποσκοπεί στην εξότωση της υπομονής του πελάτη! (Εμποράκοι της ψυχής και της αξιοπρέπειας.)

ΑΥΤΑ συνέβησαν πάνω-κάτω και στη Νίκαια. Η ουσία, δηλαδή το αποτέλεσμα των συζητήσεων, όπως όλοι –πλην των «ηγετών»– συμφωνούν με πρώτο και καλύτερο τον κ. Ρομάνο Πρόντι, πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι μια τεράστια αποτυχία εκείνου που απεκαλείτο «ευρωπαϊκό όραμα». Μια άτακτη υποχώρηση εμπρός στις απαιτήσεις της ιστορίας και στην ευθύνη της.

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ που τελικώς επελέγη είναι μια Ευρώπη τριών ταχυτήτων. Τριών ταχυτήτων διακεκριμένων κατά έθνη ή ορθότερα κατά κρατικές οντότητες. Γερμανία, Γαλλία, Αγγλία, Ιταλία είναι οι έχουσες την πρωτοκαθεδρία χώρες, οι οποίες και θα συγκεντρώνουν την αποφασιστική γνώμη για το μέλλον του συνόλου των χωρών που θα ονομάζεται Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ, οι λοιπές χώρες θα συνωθούνται πίσω από τις τροχιές των «τεσσάρων ισχυρών» για να συνδιαμορφώνουν τις «δυναμικές» πλειοψηφίες, οι οποίες θα αποφασίζουν, ό,τι αποφασίζουν, για κάθε βήμα που θα αφορά όλους. Όλους· άσχετα με τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας ή τον βαθμό ανάπτυξής της.

ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ της πρόνοιας και της αλληλεγγύης παραμερίζονται και αναδεικνύεται η ανταγωνιστικότητα ως το υπέρτατο αγαθό πίσω από το οποίο όλοι θα τρέχουν. Αυτήν την εικόνα για την Ευρώπη προέβαλαν μέχρι σήμερα μόνον οι ευρωσκεπτικιστές. Φοβούμαστε ότι αυτό το μέλλον μάς επιφυλάσσεται μετά τη σύνοδο της Νίκαιας. Μήπως θα έχει πια ουσιαστική σημασία μόνον η υπηκοότητα των πολιτών; Η Ελλάς, πάλι, δεν είχε καν το θάρρος να πάει με το μέρος των «ριγμένων» και των μικρών, πιστεύοντας ότι η ψοφοδεής στάση της θα εκτιμηθεί.

ΟΣΑ ΛΟΙΠΟΝ πρασπαθούν να μας πουν οι «ηγέτες» της δικής μας χώρας, ότι δηλαδή «πετύχαμε πολλά κ.λπ., κ.λπ.» δεν είναι παρά μια επανάληψη των ψευδολογιών που εκστομούν κάθε τόσο. Μόνον που τώρα πια είναι πασιφανή τα ψεύδη. Το ξέρουν όλοι και στην... Ευρώπη. Εμείς φαντασιωνόμασταν το μαγαζί τους σαν πολυτελές supermarket κι αυτοί το υποβίβασαν σε μπακάλικο.

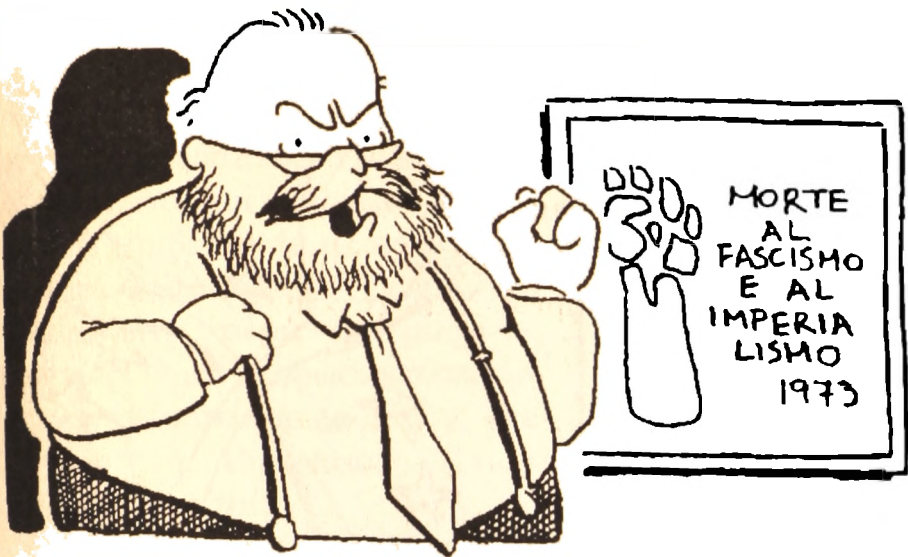
ΠΟΙΑ ΕΛΠΙΔΑ, λοιπόν, μπορούν να έχουν οι πολίτες που δεν προτάσσουν ως αρχή την ανταγωνιστικότητα; Οι δυσκολίες και τα προβλήματα που θα ανακύψουν τα επόμενα χρόνια δεν μπορεί, θα οδηγήσουν σε νέες περιπέτειες τους ευρωπαϊκούς λαούς. Και οι «συνταγματικές ρυθμίσεις» της «νέας Ευρώπης» φοβούμαστε ότι θα καταλήξουν σε τραγέλαφους ανάλογους με αυτόν που παρακολουθούμε εδώ και έναν μήνα: εκείνον των ΗΠΑ συγκεκριμένα.

ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ, αναστάτωση, εξοντωτικό ανταγωνισμό μας προσέφεραν οι μικροί «ηγέτες» που κυβερνούν σήμερα στην Ευρώπη. Τα μεγάλα προβλήματα προδιαγράφουν ένα μέλλον δύσκολο και δύσπεπτο. Αυτό είναι όλο. Και τώρα πια το γνωρίζουμε καθαρά.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΟΒΙΔΙΟΣ Ο ΑΝΤΙΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΗΣ ...

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ 2000

ΑΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΕΣ ΑΡΧΕΣ ΜΑΣ
ΗΤΑΝ, ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΘΑ ΕΙΝΑΙ Η ΕΘΝΙΚΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, Η ΛΑΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΚΑΙ
Η ΑΠΟΚΡΟΥΣΗ ΤΗΣ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΒΟΥΛΗΣ!

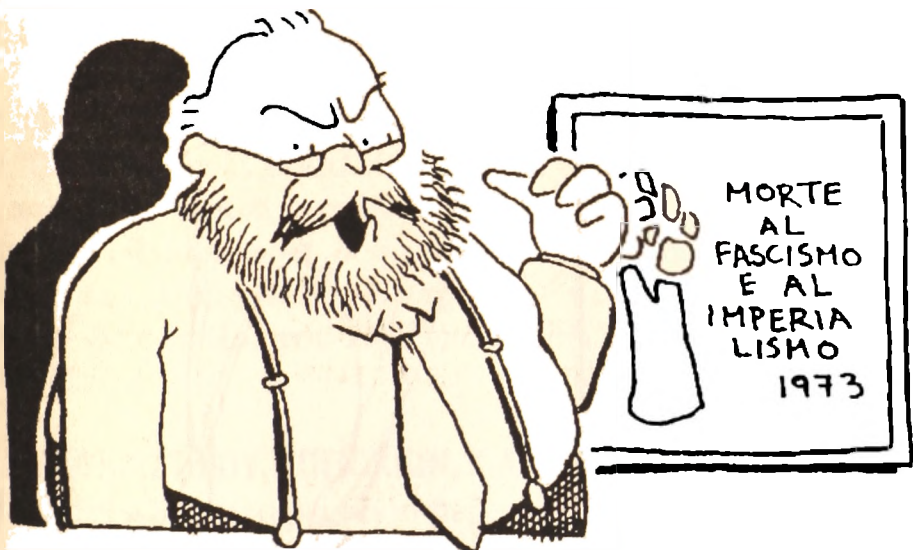

... ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟΥΣ ΓΙΝΕΙ ΣΑΦΕΣ ΟΤΙ ΑΝ ΘΕΛΟΥΝ
ΝΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΛΟΙ ΣΥΝΗΜΑΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΛΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ,
ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΔΕΧΤΟΥΝ ΟΤΙ ΚΙ ΕΜΕΙΣ ΕΧΟΥΜΕ
ΚΑΠΟΙΑ ΜΙΝΙΜΟΥΝ ΟΡΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑΣ!...

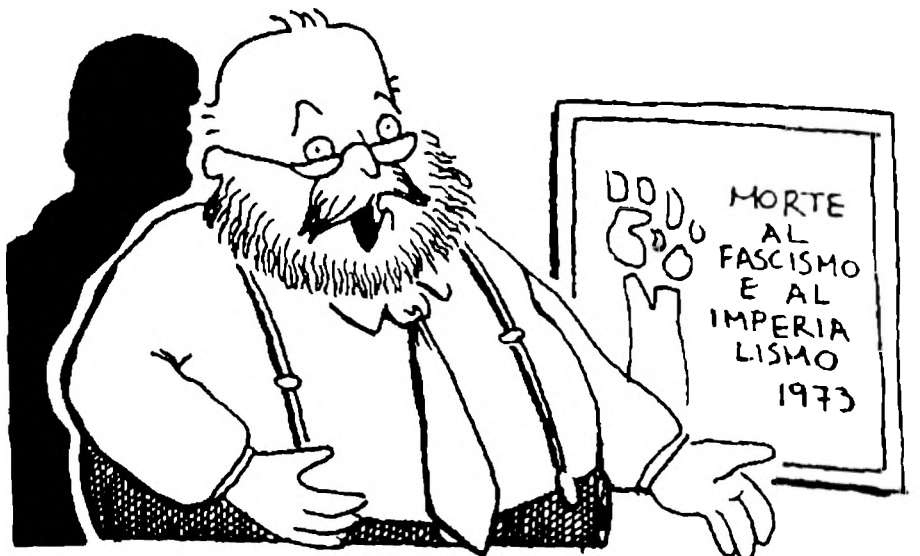
... ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ, ΔΗΛΑΔΗ, ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΚΑΙ
ΟΙ ΔΥΤΙΚΟΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΝΑ ΕΠΕΜΒΑΙΝΟΥΝ ΤΟΣΟ
ΩΜΑ ΣΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΝΑ ΜΑΣ
ΕΞΕΥΤΕΛΙΖΟΥΝ ΣΕ ΤΕΤΟΙΟ ΒΑΘΜΟ!...

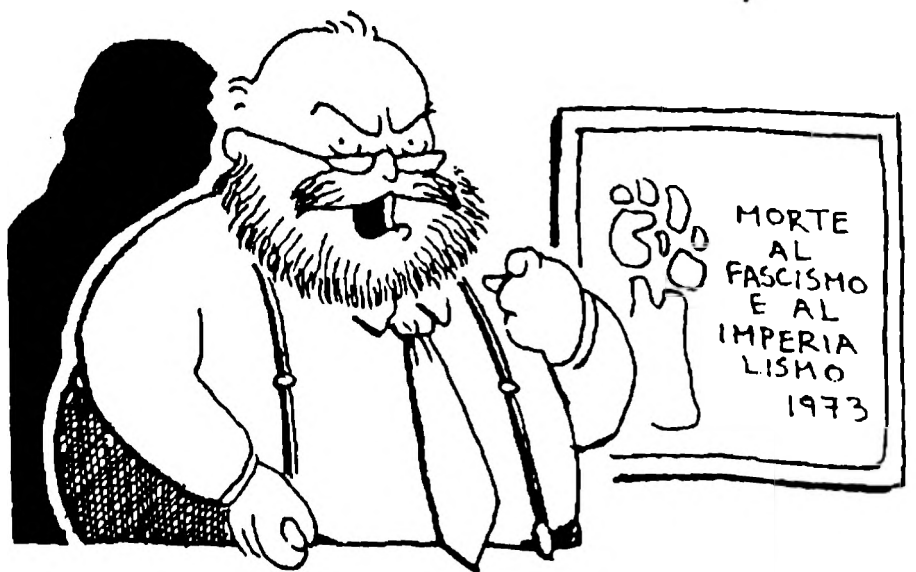
... ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΝΟΕΙΤΑΙ ΕΜΕΙΣ ΝΑ ΤΟΥΣ ΚΑΝΟΥΜΕ
ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΒΡΗΜΟΔΟΥΛΕΙΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ
ΚΙ ΑΥΤΟΙ ΝΑ ΜΑΣ ΦΤΥΝΟΥΝ! ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ
ΦΙΛΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ;...

ΩΣ ΕΔΩ ΚΑΙ ΜΗ ΠΑΡΕΚΕΙ ΛΟΙΠΟΝ!
ΑΝ ΜΑΣ ΘΕΛΟΥΝ ΑΦΟΞΙΩΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΥΣ
ΝΑ ΜΑΣ ΦΕΡΘΟΥΝ ΜΕ ΛΙΓΟΤΕΡΗ ΠΕΡΙΦΡΟΝΗΣΗ!

... ΓΙΑΤΙ ΑΛΛΟΙΩΣ ΘΑ ΠΑΡΑΠΟΝΕΘΟΥΜΕ ΣΤΗΝ
ΕΚΤΑΚΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΤΟΥ ΝΑΤΟ, ΣΤΗΝ ΚΟΜΙΣΙΟΝ
ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ!... ΚΑΙ ΤΟΤΕ
ΝΑ ΔΟΥΜΕ ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΟΥΝ!...

Τα γκάλοπ, ο δήμαρχος και το «μήνυμα» της Νίκαιας

ΟΚΤΩ ΜΟΛΙΣ μήνες, λοιπόν, μετά τις τελευταίες εκλογές (της 9ης Απριλίου), ένα κύμα δημοσκοπήσεων κατακλύζει τη χώρα. «*ωσάν να επρόκειτο να ξανά-χουμε εκλογές σε δυο μήνες*»... Ποιοι, όμως, επιδιώκουν –ποιοι έχουν συμφέρον– από ένα τέτοιο κλίμα «*τεχνητής πολιτικής αναστάτωσης*»; Η *Καθημερινή*, που καταγγέλλει τα παραπάνω, δεν δίδει ονόματα... Μιλά απλώς για παράγοντες που, μέσω της «*γκαλοπολογίας*», επιδιώκουν να στηρίξουν «*αμφιλεγόμενα ευρήματα δημοσκοπήσεων*»... Είναι προφανές, ωστόσο, ότι το δημοσίευμα της *Καθημερινής* αναφέρεται και στον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη (ΔΟΛ), ορισμένα «*γκάλοπ*» του οποίου –αφήνεται να υπονοηθεί– εξυπηρετούν συγκεκριμένες πολιτικές σκοπιμότητες. Το *Βήμα*, επί παραδείγματι, αισθάνθηκε την ανάγκη, να «*υποβάλει*» –μέσω της εταιρείας Κάπα Research– ότι η «*εποχή των ηγετών μακράς πνοής*» παρήλθε και ότι δεν αποκλείεται αλλαγή στην ηγεσία των δύο μεγάλων κομμάτων «*πριν από την επόμενη εκλογική αναμέτρηση*»...

ΩΣΤΟΣΟ, και πολύ πέραν από τα «*ειδικά*» αυτά γκάλοπ του ΔΟΛ, η τελευταία εξαμηνιαία πανελλαδική δημοσκόπηση «*Τάσεις*» της MRB, που πραγματοποιήθηκε από τις 22 Νοεμβρίου μέχρι τις 5 Δεκεμβρίου, ήλθε να επιβεβαιώσει τη φθορά του κυβερνώντος κόμματος. Το ΠΑΣΟΚ φέρεται ν' απέχει περίπου τρεις ποσοστιαίες μονάδες από τη Νέα Δημοκρατία, η οποία, όμως, δεν καταφέρνει ν' απορροφήσει μεγαλύτερα κέρδη και να πάρει σαφές προβάδισμα. [Ο κ. Σημίτης, πάντως, εξακολουθεί να θεωρείται καταλληλότερος πρωθυπουργός με ποσοστό 39,7%, έναντι 31,2% του κ. Καραμανλή].

ΕΑΝ Ο Κ. ΔΗΜ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ...

ΤΙ ΛΕΓΟΥΝ, όμως, οι ερωτηθέντες, στην περίπτωση που ο δήμαρχος Δημ. Αβραμόπουλος προχωρούσε στη δημιουργία κόμματος; Τα στοιχεία έχουν

ήδη δημοσιευθεί: Το 21,1% των ερωτηθέντων απαντά: «*Σίγουρα θα τον ψήφιζα*», το 21,0% «*Μάλλον θα τον ψήφιζα*», το 13,5% «*μάλλον δεν θα τον ψήφιζα*», το 37,2% «*Σίγουρα δεν θα τον ψήφιζα*», ενώ το 7,1% *δεν απαντά/δεν γνωρίζει*... Τα ποσοστά αυτά είναι φυσικό ν' ανησυχούν τα δυο μεγάλα κόμματα, αφού ο νυν δήμαρχος όχι μόνο συνεχίζει τον κύκλο των επαφών του, για την προώθηση του πολιτικού του εγχειρήματος, αλλά φέρεται ν' αντλεί ψηφοφόρους σε ποσοστά 1,5% προς 1% από τη Νέα Δημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ. Το ερώτημα, ωστόσο, που απασχολεί τους περισσότερους αναλυτές, είναι εάν και κατά πόσον ο κ. Αβραμόπουλος θα μπορέσει, τελικά, να σπάσει τον δικομματισμό, ανοίγοντας, ίσως, την εποχή των «*συμμαχικών κυβερνήσεων*». Η προοπτική αυτή, όμως, δεν φαίνεται τόσο εύκολη, αν ληφθούν υπ' όψιν η «*φύση*» του ισχύοντος εκλογικού νόμου, αλλά και το ότι ο δικομματισμός, για μια άλλη φορά, προβάλλει κυρίαρχος, σε ποσοστό 61,3%, κατά την «*Κάπα*», και 69,5% κατά την MRB.

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω δεν αναιρούν, ωστόσο, την προϊούσα απαισιοδοξία που κατέχει τους ερωτηθέντες (στην έρευνα της MRB) – απογοήτευση τόσο για τη λειτουργία και τις επιδόσεις της κυβέρνησης Σημίτη, όσο και για τον ρόλο ή την «*εικόνα*» του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

ΠΟΣΟ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΣΕ Η ΝΙΚΑΙΑ;

ΤΕΛΙΚΑ, φαίνεται ότι η νέα ευρωπαϊκή συνθήκη της Νίκαιας απογοήτευσε πολλούς... Ακόμα και τον πρόεδρο της ευρωπαϊκής επιτροπής Ρομάνο Πρόντι, ο οποίος, αν και κατέγραψε τις ανεπάρκειες, τις αδυναμίες και τις ελλείψεις της συνθήκης, τόνισε την ανάγκη κύρωσής της, τόσο από το Ευρωκοινοβούλιο, όσο και από τα εθνικά κοινοβούλια. Επικριτικοί, όμως, έναντι της συνθήκης, ήταν και αρκετοί βουλευτές του Ευρωκοινοβουλίου, με την έννοια ότι, ως αποτέλε-

σμα της συνθήκης, «*μεγάλωσε η διαφορά ανάμεσα στα μεγάλα και τα μικρά κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*».

Χαρακτηριστικά, όμως, ήταν και τα σχόλια του ευρωπαϊκού Τύπου. Εγκυρότατες εφημερίδες βρέθηκαν να συμφωνούν ότι «*τα εθνικά συμφέροντα θα εξακολουθήσουν να υπερισχύουν, επι πολλά χρόνια, και να υπονομεύουν το όραμα της Ενωμένης Ευρώπης*». Από την άλλη, ανάλογα με την εθνικότητά τους, οι ίδιες αυτές εφημερίδες επικέντρωναν τα πυρά τους σε διαφορετικούς στόχους. Η γερμανική *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, λόγου χάρι, επικρίνει τον γάλλο πρόεδρο Ζακ Σιράκ

επί του ότι «έπαιξε περισσότερο το γαλλικό παρά το ευρωπαϊκό χαρτί», σε αντίθεση με την ιταλική *Il giornale*, η οποία αποφαινεται ότι, την επομένη της Νίκαιας, «η Ευρώπη ξύπνησε περισσότερο γερμανική»!

ΩΣΤΟΣΟ, κοινή είναι η πεποίθηση ότι στη Νίκαια, παρά τα όποια αρνητικά της, έγινε το πρώτο βήμα για την ομοσπονδιοποίηση της Ευρώπης. Οι μηχανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να μην είναι ευέλικτοι και οι αποφάσεις να λαμβάνονται με πολύπλοκα συστήματα ψηφοφοριών, όμως κανείς δεν αμφισβητεί, τώρα, ότι, παρά τις προφητείες των ευρωσκεπτικιστών (και τα αναθέματα του δικού μας Χριστόδουλου!), η Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει και κινείται!

ΠΑΝΤΩΣ και σε ό,τι αφορά τα «καθ' ημάς», δεν μπορεί να μη σημειώσει κανείς την εκτίμηση του πρώην προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Γ. Βασιλείου, σύμφωνα με την οποία η Νίκαια έδωσε καθαρό μήνυμα για την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, «αφού αποφασίσθηκε πόσους ψήφους θα διαθέτει η Κύπρος και πόσους ευρωβουλευτές». Άρα, θα πρέπει -κατά τον Γ. Βασιλείου, πάντοτε- να ενταθούν οι προσπάθειες όλων, «ώστε να ολοκληρωθεί ουσιαστικά ο κύκλος των ενταξιακών διαπραγματεύσεων ως το τέλος του 2001 ή αρχές του 2002».

ΠΕΡΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ, ΕΠΙΤΟΚΙΩΝ, Κ.ΛΠ.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, η κυβέρνηση βεβαιώνει ότι ως τον Ιούλιο θα είναι έτοιμος ο νέος νόμος για το Ασφαλιστικό και ότι οι ασφαλιστικές ρυθμίσεις «δεν θα θίξουν ώριμα ασφαλιστικά δικαιώματα». Ωραία! Μέχρι στιγμής, πάντως, ο υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Τ. Γιαννίσης αποφεύγει να πάρει θέση σε καίρια ζητήματα του ασφαλιστικού, όπως είναι τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης. Ταυτόχρονα, η Αυγή επισημαίνει ότι, προτού καν καθογραφεί η απόφαση του Συμβουλίου Κορυφής της Νίκαιας, η κυβέρνηση έσπευσε ν' αναδείξει το «σημείο 21», βάσει του οποίου τα «κράτη-μέλη καλούνται, σε συνεργασία με την Καμισιόν, ν' ανταλλάξουν τις εμπειρίες τους και να παρουσιάσουν τη στρατηγική τους στο θέμα των συνταξιοδοτικών συ-

στημάτων».

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΟΥΝ τα παραπάνω; Σημαίνουν ότι στη σύνοδο κορυφής της Στοκχόλμης, τέλη Μαρτίου (στην οποία θα πάρουν μέρος οι υπουργοί Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης), θα πρέπει να παρουσιάσουμε το δικό μας «ασφαλιστικό μοντέλο». Δοθέντος, όμως, ότι η μελέτη του βρετανικού οίκου Government Actuary's για το ασφαλιστικό θα ολοκληρωθεί τέλη Ιανουαρίου, έπεται ότι ο διάλογος με τα συνδικάτα και τους ασφαλιστικούς φορείς πρέπει να κρατήσει το πολύ σαράντα μέρες, εφόσον, βέβαια, η κυβέρνηση υιοθετήσει, πάραυτα, τη μελέτη του βρετανικού οίκου. Αυτή η σπουδή, όμως, αυτή η «πρεμούρα» της κυβερνητικής πλευράς, είναι φυσικό ν' ανησυχεί τους ασφαλισμένους...

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, γεγονός παραμένει ότι, σχεδόν 15 μέρες πριν από την επίσημη ένταξή μας στην Ευρωζώνη, τα επιτόκια της δραχμής καταρρέουν και τα εσοδήματα από τόκους (καταθέσεων) σχεδόν εκμηδενίζονται. Ήδη οι τράπεζες ανήγγειλαν, την εβδομάδα αυτή, ότι μειώνουν τα επιτόκια ταμειοτηρίου σε 3,75%, τα οποία, μετά την αφαίρεση της φορολογίας, μειώνονται, εν τη πράξει, στο 3,18%. Αλλά και πάλι το ποσοστό αυτό θα μειωθεί στο 2,5% περίπου, όταν, στο τέλος του τρέχοντος μηνός Δεκεμβρίου, η Τράπεζα της Ελλάδας εξομοιώσει τα διατραπεζικά επιτόκια της δραχμής με εκείνα του ευρώ.

ΑΛΛΑ ΟΥΤΕ η κυβέρνηση ούτε η Τράπεζα της Ελλάδας φαίνονται να συγκινούνται από την αναντιστοιχία που προκύπτει σε ό,τι αφορά τη μείωση των επιτοκίων καταθέσεων και επιτοκίων δανείων, αφού η απόσταση μεταξύ των δύο αυτών επιτοκίων κυμαίνεται σε επτά έως οκτώ ποσοστιαίες μονάδες. Με άλλα λόγια: Οι τράπεζες δίδουν τόκους καταθέσεων μικρότερες του τιμαρίθμου (που σήμερα κινείται σε επίπεδο ανώτερο του 4%), ενώ προσαυξάνουν τα κέρδη τους, κρατώντας τα επιτόκια δανεισμού σε υψηλά επίπεδα. Αλλά όλα αυτά είναι, φαίνεται, παρονοχίδος ζητήματα, για μια κυβέρνηση που επιμένει ότι βασικός στόχος της είναι η «ισχυρή Ελλάδα»...

ANTHΩP

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Αρχαιολόγος

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 397 σελίδες και 240 σχέδια,
εικόνες και χάρτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

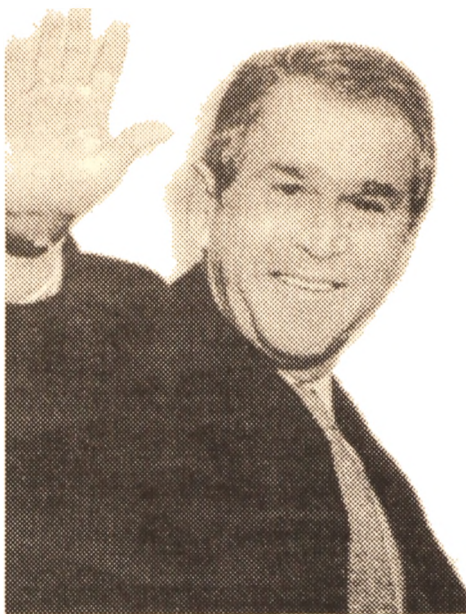
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- πατέρα, έμαθες τα νέα;
- η μητέρα πάσχει από Αλτσχάιμερ και νομίζει ότι ο Γιωργάκης πάει ακόμα στο Δημοτικό;
- κάθε πρωί που ξεκινάει για το Υπουργείο, του δίνει μια τσαντούλα με γαριδάκια και kinder;
- κι ένα σημείωμα που λει με ποια παιδάκια να κάνει παρέα και με ποια όχι;
- αυτή την εβδομάδα λει αλήτη και ναρκομανή τον Σουλαδάκη;
- επίσης, νομίζει ότι ο Γιωργάκης όταν μεγαλώσει θα γίνει Πρωθυπουργός... των ΗΠΑ.
- αλλά τι σου τα λέω, πατέρα, όλα αυτά τα νέα; Εσύ ευτυχώς πέθανες νωρίς.
- κι έτσι δεν πρόλαβες να δεις τον Τσουκάτο δελφίνο.
- τι είπες, πατέρα; Ποιος είναι ο Τσουκάτος;
- μια νυφίτσα που ξέφυγε από το δάσος και ήρθε στο ΠΑΣΟΚ.
- να φανταστείς ότι ήταν δεξί χέρι του Σημίτη και τώρα ο πρωθυπουργός είναι εξοργισμένος μαζί του.

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ ΤΟΥ ΜΠΟΥΣ

Το ομοσπονδιακό δικαστήριο των ΗΠΑ με ψήφους 5 έναντι 4 άνοιξε διάπλατα την πύλη του Λευκού Οίκου για τον Μπους τζούνιορ. Παρότι με την «απόφαση αυτή τελειώνει το σίριαλ των προεδρικών εκλογών, πολλοί (ανάμεσά τους και τα εγκυρότερα αμερικανικά περιοδικά που κυκλοφόρησαν συγχρονισμένα με τον τίτλο «Χάος») προβλέπουν ότι οι επιπτώσεις της «ισοπαλίας» θα αποδειχθούν μακροπρόθεσμα σημαντικότερες. Ήδη μιλούν για «συνταγματική κρίση».

Δεν είναι εύκολο στον Μπους να εξηγήσει ότι κέρδισε την προεδρία με 500 ψήφος στη Φλόριντα, όταν ο Γκορ υπερέχει 300.000 ψήφους σε εθνικό επίπεδο. Ακόμη και η πιο ακραία λογική της ομοσπονδίας πρέπει να εξυπηρετεί τον κανόνα της πλειοψηφίας. Όμως ο Μπους εξελέγη τελικά, όχι από το λαό, αλλά από τους δικαστές. Μάλιστα ένας απ' αυτούς –ο κρίσιμος– είχε επιλεγεί από τον πατέρα του, όταν ήταν πρόεδρος των ΗΠΑ. Η περιβόητη «Δημοκρατία στις ΗΠΑ», για την οποία έχουν γραφεί τόσα εγκωμιαστικά βιβλία (ποιος δεν θυμάται τον θαυμασμό του Αλέξης ντε Τοκβίλ;) συρρικνώνεται σε ένα «αριστοκρατικό πολίτευμα» και η εκλογή του ισχυρού προέδρου μετατρέπεται σε θέμα κληρονομικής διαδοχής. Είναι μεγάλη και σύνθετη χώρα οι ΗΠΑ για να αποδεχθούν μία τόσο μικρής κλίμακας διαδικασία, για να κυβερνώνται οικογενειακά δικαίω. Δεν παραγνωρίζουμε ότι πίσω από την οικογενειακή ψήφο συγκροτούνται τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, αυτά που, τελικώς, στήριξαν την επιλογή των δικαστών.

Ποιο θα είναι το πρώτο δείγμα γραφής του νέου προέδρου; Θα πολιτευθεί με προσοχή, επιδιώκοντας να ανασυστήσει κλονισμένες ισορροπίες, δίνοντας σε πρώτη φάση την εντύπωση ότι τελεί υπό καθεστώς ιδιόρρυθμης αστάθειας και αμηχανίας; Θα αναζητήσει τη νομιμοποίησή του σε πρωτοβουλίες εσωτερικής πολιτικής; Ή θα ακολουθήσει την τακτική της φυγής προς τα μπρος, θα ακούσει τις σειρήνες του τυχοδιωκτισμού, που καλούν τον αυτοκράτορα να δείξει τη δύναμή του στους «βαρβάρους» προκειμένου να κερδίσει την εμπιστοσύνη των υπηκόων του;

Νίκος Φίλης

ΑΧ, ΝΙΟΝΙΟ

Σας θυμάμαι, κύριε Διονύση, να κάνετε με τα τραγούδια σας την ηχητική επένδυση των συζητήσεών μας. Των ελπίδων και των κόλπων μας απέναντι στο σύστημα. «Να το χτυπήσουμε από μέσα». Αχ, κύριε Διονύση, εσείς, τι καλά, μπήκατε μέσα στο σύστημα και το χτυπήσατε. Αλύπητα. Σας έβλεπα στο Μέγαρο με την κιθαρούλα σας, τις κόκκινες τιραντούλες σας και το μικρόφωνο της Μαντόνα να τραγουδάτε τα όνειρά μας, τα λόγια μας και τις νύχτες μας ολόκληρες εκεί στα φοιτητικά της Θεσσαλονίκης. Σας έβλεπα και δάκρυζα. Όχι, όχι από νοσταλγία, μη φοβάστε. Δεν θα σας χρεώσω τα δικά μου λάθη για δικά σας. Εσείς μια χαρά τα πήγατε. Και με τον Μητσοτάκη και με τον Τσοχατζόπουλο και με τον Λαμπράκη και με το παρελθόν σας και το μέλλον σας. Παράδειγμα κανονικό για τις γενιές που ακολουθούν. Να μάθουν κι αυτές να χτυπάνε το σύστημα από μέσα. Με τις γούνινες παντοφλίτσες τους σαν κατσαρίδα που τρέχει στο αναμμένο χριστουγεννιάτικο τζάκι. Ανταλλακτήρια συνειδήσεων. Κι ο αγώνας έχει το αντίτιμό του. Ειδικά όταν καταναλώνεται στο επίπεδο της στιχουργικής έμπνευσης. Το θέμα είναι τι κάνουμε τώρα εμείς με τα όνειρα που μας περίσσεψαν. Με τα οράματα. Λέτε να τα βαφτίσουμε κι εμείς Σαββοράματα; Ή σκέτα ράμματα; Μπας και ράψουμε τα ξεσκισμένα κόκκινα πανιά;

Βασίλης Μαρουλάς

BACK TO SIXTIES

Στο Μέγαρο έχουμε Σαββόραμα με τις αφετηρίες του Νιόνιου και με το «φορτηγό» του '60, αλλά στην TV δεν σταματάει το Σαββουρόραμα. Κάθε βράδυ παρελαύνουν ατέλειωτα οι σταρ του '60 σε ανατοκιζόμενα δράματα και σε περίπλοκες προσωπικές ιστορίες: ο Μπάρκουλης, ο Ηλιόπουλος, ο Χατζηχρήστος, η Αλίκη –μέσω συγγενών και φίλων–, η Κάλας –μέσω δημοπρασιών–, ο Καζαντζίδης, κ.λπ. Οι τηλεαθεόφοβοι δεν σέβονται ούτε νεκρούς ούτε ζωντανούς, όπως δεν σέβονται και τη νοημοσύνη μας. Ή, μ' άλλα λόγια, το παλιό λαϊκό σινεμά είναι εδώ ενωμένο δυνατό για ν' αποδείξει τους αδιέξοδους δρόμους της τηλεόρασης. Κύριε Νίκο μου.

Σ.Π.

ΨΕΥΔΟΚΡΑΤΟΣ!

Στον Χ.Κ.

Μας προσάπτουν συχνά μεμψιμοιρία σ' εμάς που γράφουμε στο *Αντί*. «Είστε μια διαρκής κινδυνολογία, ένας πεσιμισμός, μια άρνηση των όσων θετικών συμβαίνουν» μας λένε. «Συμβαίνουν πράγματα στον τόπο και σεις τα ισοπεδώνετε» μας αντιτείνουν. «Κάτι αλλάζει στον τόπο και σεις το παραβλέπετε» μας κατηγορούν.

Ασφαλώς και κάτι αλλάζει. Όλα αλλάζουν! Με ποιες συνέπειες, όμως, και τι θα συμβεί στο μέλλον που επέρχεται; Πόσο θα μας βρει το «καινούργιο» συνειδητοποιημένους κι έτοιμους; Αυτή είναι η αγωνία μας. Αυτοί κι λόγοι της «μεμψιμοιρίας» μας. Η Ελλάδα την τελευταία εικοσαετία έχει αλλάξει ποικιλότητα: νεοπλουτισμός αλλά και κρατισμός, επίδειξη αλλά και εξαθλίωση, δύναμη αλλά και αδυναμία, ενημέρωση αλλά και αμάθεια, εκσυγχρονισμός αλλά και «εκσυγχρονισμός», παγκοσμιοποίηση αλλά και αφελής εθνικισμός, ευρωπαϊκή προοπτική αλλά και απαράδεκτη καθεστωτική νοοτροπία. Διαλέγετε και παίρνετε. Ο τόπος εξακολουθεί να λειτουργεί ως εργοστάσιο εκπλήξεων για ταχυδακτυλουργούς με γερά νεύρα και για μαθητευόμενους μάγους.

Στο ΧΑΑ χάθηκαν 40 τρισ. χωρίς ν' ανοίξει ρουθούνι. Μέγα θαύμα! Ο πληθωρισμός, αφού κλειδώθηκε η ΟΝΕ, μπορεί να σκαρφαλώνει στο 4,5%, το μεγαλύτερο της Ευρώπης. Ο Γιάννος βαρέθηκε. Ο Γιωργάκης όχι ακόμη. Ειδικό σώμα αστυνομικών χρειάζεται για ν' αστυνομεύει τους συνήθεις αστυνομικούς ώστε να μην χρηματίζονται σε κάθε τους συναλλαγή με τους πολίτες. Για το ανθούν εμπόριο λευκής

σαρκός από την κατακερματισμένη Σοβιετία δεν μιλάω καν. Ράμπο επίσης χρειάζονται για να επιτηρούν τους Ράμπο της Εφορίας ή του ΣΔΟΕ.

Ένα ολόκληρο (παρα)κράτος έχει στηθεί να προσέχει το επίσημο κράτος. Η αστυνόμευση της αστυνόμευσης, ω εκσυγχρονισμέ, ω σημαντική αθωότητα, ω γιατροί του ΕΣΥ που κάνετε χειρουργεία-σφαγεία με βιομηχανικούς ρυθμούς, γιατί εκεί είναι τα φράγκα και τα φάκελα του εκβιασμού, κι ας σχεδιάζει όσες ιατρικές αστυνομίες θέλει ο αδιάφθορος κ. Παπαδόπουλος. Ο εκσυγχρονισμός για να περπατήσει, μας λένε λοιπόν, έχει ανάγκη ενός καινούργιου «αστυνομικού κράτους», ενός παρακράτους μπάτσων των μπάτσων! Κι ας γράφουνε οι πεζοδρομιοφιλόσοφοι των Εξαρχείων «σκότωσε τον μπάτσο που 'χεις μέσα σου». Στην κυρίαρχη αντίληψη των κρατούντων ο μπάτσος είναι η ανωτάτη αρχή (το 'πε ο Μητσοτάκης, το επιβεβαιώνει και

ο Σημίτης). Πραγματικό ψευδοκράτος δηλαδή, που ρουφιανεύει, απειλεί, εμπορεύεται ό,τι δεν κατανοεί, φαλκιδεύει, πουλάει προστασία, πουλάει ιερά και όσια, πουλάει κρατισμό, πουλάει, τέλος, εταιρείες του Δημοσίου που δεν αγοράζει κανείς.

Στοιχίμα πως αν ρωτήσω τους 300 της Βουλής ποιος είναι ο Καρούζος, οι 280 θα μου πουν «κατάστημα ανδρικών ειδών»; Και οι 20 πονηρεμένοι δεν αρκούν. Είναι δραματικά λίγοι. Τις προάλλες ο φίλος και συνάδελφος Χ.Κ. μου έλεγε ότι από την εποχή της Βαυαρικρατίας ως σήμερα οι ίδιοι τύποι με τις απαράλλακτες εξαρτήσεις διοικούν το ψευδοκράτος των Αθηνών. Χωρίς βαθύτερη γνώση ή σχέση με την ιστορία και τους καημούς αυτού του τόπου. Με έξωθεν εντολές για τον αυτόματο πιλότο. Μην σας παρασύρει ότι μιλάνε ελληνικά (όπως τα μιλάνε). Πρόκειται για προβοκάτσια!

Στέφανος Προτεστάκης

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- ναι, πατέρα, συμφωνώ. Όλα εδώ πληρώνονται.
- και το αστείο είναι ότι ο Σημίτης δεν ήταν καν άρρωστος. Ένα απλό ταξίδι στο εξωτερικό πήγε.
- Ρώμη το καταντήσαμε, πατέρα. Τι Βρούτος, τι Σημίτης, τι Τσουκάτος.
- κι όσο για τη μεγάλη γυναίκα που κρύβεται πίσω από κάθε μεγάλο άντρα, μπορεί η ρήση να μη μιλάει για τη γυναίκα του, αλλά για τη μητέρα του.
- άλλωστε, η γυναίκα του Καίσαρα μπορεί και να είναι τίμια. Η μητέρα του όμως;

B.M.

ΜΟΝΑΞΙΕΣ...

Οι έλληνες πολίτες, λέει η έρευνα του ΕΚΚΕ, εμπιστεύονται κυρίως την εκκλησία και τον στρατό και καθόλου τα κόμματα. Έτσι είναι όμως, οι πρωτοπορίες πάντα ήταν μοναχικές: Μπίστης, Σημίτης, Σασάκης και Σωμερίτης νιώθουν τώρα την μοναξιά του επαναστάτη.

A.Δ.

ΟΔΟΙ ΣΤΗΝ ΤΥΧΗ - ΤΙ ΑΤΥΧΙΑ

Πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:
Αγαπητό **αντί**,

Διάβασα στο τεύχος 726 και στη στήλη **ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ** το χαριτωμένο και με τίτλο «**ΣΤΙΧΟΙ-ΤΟΙΧΟΙ ΣΤΗΝ ΤΥΧΗ**» κείμενο του Μανωλάκη Romero και γέλασα με την καρδιά μου με το στιχάκι

Our World is not for sale
Put the Bankers into Jail

το οποίο **πιθανόν στον ύπνο του** θα είδε στην πόλη μου, στην **αντιστεκόμενη**, όπως την αποκαλεί Σαλονίκη, στη γωνία των οδών Τσιμισκή και Εγνατίας.

Με δεδομένο ότι η Τσιμισκή και η Εγνατία **ως παράλληλοι δεν τέμνονται**, να τον στείλω εις το **άπειρο**, όπου **θα τμηθούν ως ασύμπτωτοι**, για να μου υποδείξει τη γωνία, στην οποία το είδε –εάν πραγματικά το είδε στον ξύπνιο του– ή να αρκεστώ απλώς **να του στείλω έναν χάρτη** της Θεσσαλονίκης, μήπως και καταφέρει να το εντοπίσει σ' αυτόν και ορθώς εν συνεχεία να μου το υποδείξει;

Όσο για το πόσο αντιστεκόμενη μπορεί να είναι η Θεσσαλονίκη, με μερικά στιχάκια στους τοίχους, όταν κατά τα άλλα με τις πολιτικές, δημοτικές και νομαρχιακές δυνάμεις της, τις κοπτόμενες για το «καλό» της, ακολουθεί κατά πόδας στην «ανάπτυξη» την Αθήνα, ας το αφήσουμε να το κρίνει το εφιαλτικό παρόν και το εφιαλτικό μέλλον. Ο κύριος Μάνος Στεφανίδης, ας πούμε, ο οποίος κατά τη γνώμη μου έχει αντιληφθεί καλύτερα από πολλούς συγκοινωνιολόγους, ακόμη και υποψηφίους δημάρχους της πόλης μου ή ήδη βουλευτές Επικρατείας, την ουσία του κυκλοφοριακού προβλήματος της πρωτεύουσας, αλλά και εν γένει, θα είχε πολλά ανάλογα να πει και για τα μέρη μου, εάν κάναμε μια βόλτα.

Με φιλικούς χαιρετισμούς,
Κρίτων Σαλπικτής
Θεσσαλονίκη

• Ο Μανωλάκης Romero απαντά:

Αγαπητέ κύριε Κρίτων,
Ασφαλώς ΚΑΙ δεν είδα στον ύπνο μου το στιχάκι που σας διασκέδασε, αλλά στην οδό Τσιμισκή, δίπλα σε μια Τρά-

πεζα και κοντά στο (τέως) Βελλίδειο. Απ' την άλλη πλευρά, βλέπω όντως στον ύπνο μου οράματα και οπτασίες –γιατί να το κρύψωμεν άλλωστε;– σαν την Ζαν ντ' Αρκ και εμπνέομαι ώστε ν' αντέχω την υφέρπουσα μιζέρια.

Κατά τ' άλλα, εστέ βέβαιος ότι ο εκσυγχρονισμός που διάγομεν είναι ικανός να συγκεράσει ασύμπτωτες ευθείες και να φέρει σ' επαφή παραλλήλους. Το υποσχόμεθα στον ελληνικόν λαόν! Αν μάλιστα μου έδινε ο κ. διευθυντής τα χρειαζούμενα για ένα σύντομο ταξιδάκι στην (συν)πρωτεύουσα των Βαλκανίων θα σας απεδείκνυα του λόγου (μου) το αληθές (:). Τώρα γιατί ανακατεύετε, αγαπητέ κ. Κρίτωνα, τον μισητό μου κ. Στεφανίδη στην κουβέντα, ο οποίος ως γνωστόν μου κλέβει τα αστεία και με μιμείται ασύστολα, αληθινά δεν το κατάλαβα.

Με αγωνιστικούς χαιρετισμούς
από την αντιστεκόμενη Αθήνα

Μανωλάκης Romero

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ

Με συγκινεί βαθύτατα ότι και εσείς διαβάσετε «Μικρή Λουλού». (Ελπίζω, μετά τις παρτίτες του Bach). Κι εγώ την διαβάζω από παιδί και

παιδιόθεν. Έπαθα μάλιστα τέτοια ταύτιση που την έχω μεταφέρει και εις τον τόπο εργασίας μου. Μια φοβερή, μικρομέγαλη Λουλού, εκδικητική πλην αξιαγάπητη, που της τα συγχωρώ όλα. Ξέρω μάλιστα ότι κι εσείς την συγχωρείτε μετά απ' όσα εκστομίζει κατά καιρούς στο «Έγκυρον» της αυτοκρατορίας σας. Σε λίγο θα τραγουδήσει και στο Μέγαρον! Το παν είναι πάντως οι άνθρωποι ν' αγαπούν τας τέχνας. Όπως επαναλαμβάνει συχνά η (μικρή) Λουλού στον Τάμπυ. Εσείς με ποιον ήρωα της σειράς ταυτίζεσθε;

Μανωλάκης Ρομέρο

ΤΟ ΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ Κ. ΓΙΑΚΟΥΜΑΤΟΥ

Μου άρεσε η ερώτηση του κ.

Γιακουμάτου στη Βουλή για την πακιστανοποίηση του Πεδίου του Άρεως. Πράγματι, δεν είναι επιτρεπτό το Πεδίο να παρουσιάζει εικόνα Ισλαμαμπάντ, όπως λέει κι ο συμπαθής Μάκης.

Φαίνεται όμως ότι ο Γιακουμάτος δεν πήγε παραμέσα στο Πεδίο. Εκεί θα έβλεπε ότι μεγάλο μέρος του έχει καταπατηθεί από τον Πανελλήνιο Γ.Σ., πρόεδρος του οποίου είναι (συμπτωματικώς) ο άρχων του Antenna κ. Μ. Κυριακού. Ιδού, λοιπόν,... πεδίων δόξης λαμπρόν. Να μπει ο Γιακουμάτος στα εσώτερα, να διαπιστώσει την καταπάτηση και να κάνει τη σχετική ερώτηση.

Ή μήπως ζητάω πολλά;

Γ.Γ.

ΚΟΥΚΛΑΚΙ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΣΟΥ – ΑΒΑΔΙΣΤΑ

Δεν περνά μέρα που να μην έρχεται στο φως ένα ροζ σκάνδαλο που να εμπλέκει αστυνομικούς, σκλάβες από την Ανατολική Ευρώπη και τους φιλέορτους συμπατριώτες μας που βρήκαν ανέλπιστα φθηνό sex υψηλού επιπέδου. Πρόκειται για ένα επαίσχυντο δουλεμπόριο που ανθεί σ' όλη την ευρωπαϊκή ένωση, τζιράροντας δισεκατομμύρια ευρώ, ξεπλένοντας βρώμικο χρήμα και κάνοντας μερικούς βαθύπλουτους ακόμη πιο πλούσιους και πάμπολλους άθλιους ακόμη αθλιωδέστερους. Σ' αυτό το χυδαίο γαϊτανάκι δεν υπάρχει εμπλεκόμενος που να είναι αθώος. Από τους νταλκαδιασμένους αρσενικούς της απέθαντης ελληνικής επαρχίας ως τους διασκεδαστές των strip bars καθ' άπασα την επικράτεια και από τους «σοβαρούς» εκδότες που πλουτίζουν από τις ροζ αγγελίες ως τους υπεύθυνους πολιτικούς που δεν ξέρουν, δεν είδαν, δεν απαντούν. Εδώ και αρκετά χρόνια στην Ελλάδα και την Κύπρο έχει μεταλλαχθεί δραματικά το κοινωνιολογικό τοπίο, ώστε να θεωρείται σχεδόν φυσικό να «παίζει» ένα πορνοστάσιο με αλλοδα-

πές σε κάθε χωριό και ευυπόληπτοι συμπολίτες μας να διασκεδάζουν κατά το δοκούν. Η αλβανική, βουλγαρική, ρωσική και ελληνική μαφία να 'ναι καλά και οι λεβέντες της ΕΛΑΣ που μας κρατούν ψηλά το φρόνημα. Όσο για τις εξίσου ευυπόληπτες εφημερίδες «ΝΕΑ», «ΕΘΝΟΣ», «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ», «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ», κ.λπ. πειράζει που τονώνουν τα οικονομικά τους αλλά και τον εγχώριο τζίρο του μαύρου χρήματος με εκατοντάδες αγγελίες του τύπου «Κουκλάκι στο χώρο σου»; Αν μάλιστα αυτό το «κουκλάκι» είναι και δαρμένο, βιασμένο κι αλυσόδετο χωρίς γνώση της γλώσσας και χωρίς πολιτικά δικαιώματα, ακόμη καλύτερα. Κάτι τέτοιες μπιζνες είναι που κάνουν ευτυχείς τους πορνοβοσκούς και τονώνουν το κρατικό έλλειμμα. Απ' την άλλη πλευρά, έχουν δουλειά οι ράμπο και οι αδιάφθοροι που επιτηρούν τους αστυνομικούς που με τη σειρά τους συλλαμβάνουν άλλους εγκληματίες, κι έτσι όλο το σύστημα λειτουργεί. Τι είν' η πατρίδα μας, λοιπόν; Μην είναι πορνοστάσιο;

Μ.Σ.

ΥΠΟΥΡΓΕ ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΣΤΑΤΕΨΕ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΕΣ ΘΕΡΑΠΟΝΤΕΣ

Με σύνθημα «Δημόσια, δωρεάν, ισότιμη υγεία για όλους δουλειά για όλους, ειδικότητα για όλους (το πλακάτ περιείχε και παραφρασμένη, επί τω θρασύτερω, εκδοχή συνθήματος του Μάη '68, «Δε ζητάμε πολλά. Τα θέλουμε όλα») έχουν κινήσει καταλήψεις οι φοιτητές Ιατρικής Αθηνών και Πατρών. Το αίτημά τους είναι απλό: Ζητούν να μην υπάρξουν εισαγωγικές εξετάσεις για την άσκηση στην ειδικότητα.

Οι εξετάσεις είναι ένας νεωτερικισμός που αποπειράται να περάσει μέσα στο νέο νομοσχέδιο για την αναμόρφωση του ΕΣΥ ο υπουργός Αλέκος Παπαδόπουλος. Μέχρι τώρα υπήρχε επετηρίδα για την ειδικότητα στην οποία γραφόταν όποιος τελείωνε την Ιατρική ανεξαρτήτως επίδοσης.

Είναι ενδιαφέρον αλλά και πολύ ενδεικτικό της παρακμής των σπουδών εν γένει ότι οι φοιτητές δέχονται αγόγγυστα να παρασιτούν δύο και τρία χρόνια περιμένο-

ντας να αρχίσουν την άσκηση στην ειδικότητα βάσει της επετηρίδας, αλλά δεν δέχονται τις εξετάσεις.

Βεβαίως κατανοητό, κατανοητότατο το αίτημα των φοιτητών μέσα στην γενική ευδαιμονική κατάσταση των ημερών, της ήσσονος προσπαθείας, της μέχρι μωρίας αποστήθισης, της διατήρησης του περσινού ή προπέρσινου βαθμού στις εισαγωγικές και της μεταφοράς μεταφερομένων μαθημάτων από το πρώτο έτος στο πτυχίο.

Κατανοητή και η υποστήριξη των Πρυτανικών αρχών (πρυτανεύοντος Μπαμπινιώτη) που βέβαια χρειάζονται ακόμα και τους φοιτητές για την εκλογή τους. Αλλά, περιέργως, και κλάσμα της κυβέρνησης διά του Ευθυμίου αποδεικνύεται φοιτητοπατερικό, προφανώς για τους ίδιους ψηφοθηρικούς λόγους.

Μα δεν αντιλαμβάνονται οι εκκολαπτόμενοι ασκληπιάδηδες ή έστω οι πρυτάνεις τους ότι κάποιο ξεκαθάρισμα γίνεται πλέον απαραίτητο; Από την μανία μας για τα ανώτερα των ανωτέρων επιπέσαμε επί των Ιατρικών σχολών με έμφαση και συστηματικότητα κατά τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια. Η ανόητη Πολιτεία, πάντα υποχρεωτική σε κάθε αίτημα που της μυρίζει ψήφους χωρίς να σχετίζεται άμεσα με οικονομικές θυσίες, έφτιαξε κατ' όνομα ιατρικές σχολές εικη και ως έτυχε, συνολικής δυναμικότητας ικανής να πνίξει με γιατρούς όλην την νοσούσα και μη Ευρωένωση. Αλλά και όσοι δεν τα κατάφεραν με την τρίτη προσπάθεια να μπουν στις σχολές, πάλι έβρισκαν την θαλπωρή της ιατρικής εκπαίδευσης σε φιλόξενα κέντρα που για τους δικούς τους λόγους -συναλλαγματικούς κυρίως- ζητούσαν μόνο το πτυχίο λυκείου χωρίς άλλες διατυπώσεις, στα Βαλκάνια, Ιταλία, Ουγγαρία, Τσεχοσλοβακία. Τουλάχιστον το ένα τρίτο της ετήσιας ροής γιατρών στο κατώφλι της άσκησης προς ειδικότητα προέρχεται απ' αυτές τις περιπτώσεις. Ακόμα και στο Βελιγράδι είχαμε φοιτητές ικανού αριθμού ώστε να συγκροτήσουν συλλαλητήριο στην Αθήνα. Οι προθέσεις του Παπαδόπουλου είναι ομοίως απλές και αγαθές: Αποβλέπει στην βελτίωση του επιπέδου των ειδικευομένων και κατ' επέκταση στην άνοδο της ποιότητας των παρεχομένων ιατρικών υπηρεσιών για την περίθαλψη του πληθυ-

σμού. Η ανεμπόδιστη ροή προς την ειδικότητα οδηγεί τον πληθυσμό γιατρών σε παγκόσμιο ρεκόρ.

Είναι φανερό διαισθητικά, αλλά αποδεικνύεται και στατιστικά, ότι ο υπερπληθυσμός γιατρών μειώνει το επίπεδο περίθαλψης όχι μόνο λόγω χαμηλής ποιότητας των υπηρεσιών, αλλά δημιουργώντας ακόμα και αρρώστιες, ή λαθεμένες, ή έστω άστοχες παρεμβάσεις, τις λεγόμενες ιατρογενετικές (ή ιατρογενείς) ασθένειες.

Μακάρι να αντισταθεί μέχρι τέλους ο υπουργός Υγείας και να προστατέψει τους εκκολαπτόμενους γιατρούς από τους χειρότερους εαυτούς τους και εμάς απ' αυτούς.

Σ. Καφαντάρης

ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΑ

Μακριά από μας η υπεράσπιση των μπράβων του ποδοσφαίρου και των (έξω) (έσω) γηπεδικών δραστηριοτήτων του Κόκκαλη. Όχι όμως και δικαστικό πραξικόπημα όταν δεν μας συμφέρει η απόφαση ενός δικαστή! Σιγά-σιγά οι αστέρες της κυβέρνησης στήνουν την Δικαιοσύνη στον τοίχο, ψαλιδίζοντας μεθοδικά τις αρμοδιότητες και το κύρος της· φαλκιδεύοντας την ανεξαρτησία της. Από την μια η μείωση του Συμβουλίου Επικρατείας, απ' την άλλη οι ποικίλες καθεστωτικές δηλώσεις υπουργών και υφυπουργών εναντίον συγκεκριμένων εισαγγελικών ετυμηγοριών, έχουν διαμορφώσει ένα status το οποίο αμφισβητεί υπόγεια την ουσία της δημοκρατίας. Ούτε πάλι κ. Φλωρίδη θεραπεύεται μια παρανομία με μια άλλη παρανομία. Εισαγάγατε στη Βουλή μια φωτογραφική διάταξη εναντίον του συγκεκριμένου ποδοσφαιρικού νονού. Η αντίδραση της δικαιοσύνης ήταν, περίπου, αναμενόμενη. Όπως επίσης σύνηθες είναι το κυβερνητικό μπάχαλο ως προς την ακολουθητέα πολιτική. Εσείς κυνηγάτε τους ανθρώπους εκείνους του μεγαλοεπιχειρηματία τον οποίο στηρίζει όλη η κυβέρνηση. Γιατί βέβαια ΠΑΣΟΚ και Κόκκαλης συνιστούν πλέον ομοούσιο δυάδα. Όπερ το δικό σας νομοθετικό «πραξικόπημα», άτοπον

Σ.Π.

Ακμή και παρακμή των δρακόντων

Κανείς δεν μπορεί να πει τελικά ότι δεν υπάρχει «θεία δίκη», ότι «όλα εδώ πληρώνονται». Οι Μινωικές Γραμμές ήταν στην πραγματικότητα χαρακτηριστικό δείγμα νεοελληνικού «επιχειρηματικού εκσυγχρονισμού», έκφραση που υπονοεί την αгаστή συνεργασία όλων των «δαιμόνων» της σημερινής ελληνικής οικονομικής πραγματικότητας: κυβερνητικός φαβοριτισμός, πρωθυπουργική ευνοιοκρατία, μεγαλοκομπιναδόροι του Χρηματιστηρίου, σαλταδόροι της ναυτιλίας, παρ' ολίγον τρόφιμοι του Κορυδαλλού και νυν στυλοβάτες του οικονομικού «εκσυγχρονισμού». Είναι βέβαιο ότι όλα αυτά θα τροφοδοτήσουν για πολύ καιρόν ακόμα τα μέσα πληροφόρησης, όπως είναι βέβαιο ότι θα υπάρξουν και πολιτικές επιπτώσεις. Τίποτα, όμως, από όλα αυτά δεν θα έβγαινε πιθανότατα στο φως, αν δεν έβρισκαν τραγικό θάνατο 82 άτομα στο ναυάγιο της Πάρου και ένα ακόμα στον Πειραιά, ο Παντελής Σφηνιάς. Σε ό,τι αφορά την κυβέρνηση Σημίτη, η πολιτική προικοδότησης της Minoan Flying Dolphins, κατατάσσει την περίπτωση σε κλίμακες πολύ υψηλότερες του «φτωχικού», με τα σημερινά δεδομένα, «σκανδάλου Κοσκωτά», εφάμιλλης ίσως της περίπτωσης Κόκκαλη και άλλων, που θα αποκαλυφθούν λίαν συντόμως όπως φαίνεται. Γιατί η κυβέρνηση Σημίτη συνέπραξε στην προσπάθεια των Μινωικών Γραμμών να αποκτήσουν μέσω της MDF τον πλήρη έλεγχο του Αιγαίου. Ο κ. Σουμάκης δεν ενεργούσε αυτόνομα, αλλά στήριζε σχέδια της κυβέρνησης, εν γνώσει του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη. Η επιτροπή ανταγωνισμού παρακολουθούσε χωρίς να παρεμβαίνει, ενώ ο αναπληρωτής αντιπρόεδρος της επιτροπής ήταν νομικός σύμβουλος των Μινωικών.

Ο Παντελής Σφηνιάς, ο αθέατος υπερκυβερνήτης των Μινωικών Γραμμών –«αθέατος» επειδή δεν συμμετείχε ο ίδιος στο Δ.Σ. της ηρακλειώτικης ακτοπλοϊκής εταιρείας και «υπερκυβερνήτης» επειδή αυτός διοικούσε στην πραγματικότητα την εταιρεία μέσω των «αχυρανθρώπων» του στο Δ.Σ., τους ίδιους εδώ και μια εικοσαετία– είχε συλλάβει την ιδέα της κυριαρχίας σε όλες τις θαλάσσιες γραμμές. Το εγχείρημα δεν ήταν και τόσο δύσκολο, δεδομένης της ελληνικής πραγματικότητας και κυρίως της υποστήριξης που απολάμβανε από την κυβέρνηση. Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας ήταν ο μαιευτήρας **Σταύρος Σουμάκης**, προσωπική επιλογή του πρωθυπουργού και πρόεδρος της Οικονομικής Επιτροπής του κόμματος, με άλλα λόγια «ο ταμίας του ΠΑΣΟΚ». (Ανέκαθεν εί-

χε σχέσεις με τους ταμίες του ΠΑΣΟΚ ο Π. Σφηνιάς. Εκτός του ότι με τα πλοία του, δηλαδή τα καράβια των Μινωικών Γραμμών, μετέφερε δωρεάν τους ψηφοφόρους του κόμματος στην Κρήτη σε κάθε εκλογική αναμέτρηση, λέγεται ότι μία φορά τουλάχιστον έχει διαθέσει στο ΠΑΣΟΚ πολλά εκατομμύρια δραχμές μέσω του κ. **Αντώνη Λιβάνη**.)

Έτσι, με τις πλάτες του Σουμάκη, ο Σφηνιάς πήρε το μονοπώλιο των ακτοπλοϊκών γραμμών στο Αιγαίο, με αποτέ-

λεσμα να δημιουργηθεί η εξής κατάσταση: Εκείνος είχε άδειες, αλλά δεν είχε... πλοία. Οι άλλοι, οι αυτοαποκαλούμενοι «παράδοσιοκοί» εφοπλιστές, είχαν πλοία αλλά δεν εί-

χαν... άδειες! Στην κόντρα που επακολούθησε κέρδισε φυσικά ο Σφηνιάς, αφού είχε πίσω του την κυβέρνηση. Τους αγόρασε όλους –77 ακριβώς πλοία–, φτιάχνοντας τον μεγαλύτερο ακτοπλοϊκό στόλο στην Ευρώπη.

Στις αγοραπωλησίες αυτών των πλοίων εφαρμόστηκε κυρίως η μέθοδος της τερατογένεσης. Όπως λέγεται, ο Σφηνιάς συμφωνούσε με τους πλοιοκτήτες να πουλήσουν το τάδε σκάφος για 5.000.000\$, αλλά τους ζητούσε να υπογράψουν σε διπλάσια τιμή, για 10.000.000\$ παραδείγματος χάριν. Έτσι, η MDF έπαιρνε ένα πλοίο και ο πρώην ιδιοκτήτης του ένα πακέτο μετοχών, που υποτίθεται ότι θα του έδινε μυθώδη πλούτη όταν η εταιρεία θα έμπαινε στο Χρηματιστήριο. Από την πρακτική αυτή έσπευσαν να επωφεληθούν πολλοί και κυρίως οι μητρικές Μινωικές Γραμμές, οι οποίες ξεφορτώθηκαν όσα πλοία ήθελαν στις τιμές που ήθελαν, πουλώντας τα στην MDF!

Αναφέρεται, επίσης, η περίπτωση του εφοπλιστή κ. **Πήτερ Λιβανού**, των ιπτάμενων δελφινιών, ο οποίος, προτού διαπραγματευθεί με την MDF, είχε στη διάθεσή του έναν στόλο αξίας περίπου 1,5 δισεκατομμυρίων δραχμών, αλλά με... ισόποσες λογιστικές ζημιές ετησίως. Μετά τις διαπραγματεύσεις με τον κ. Σφηνιά, ο αγορασθείς στόλος απέκτησε στα βιβλία της MDF πενταπλάσια αξία (περίπου 7 δισεκατομμύρια δραχμές) και ο εν λόγω εφοπλιστής μια αμύθητη περιουσία, στα χαρτιά, όμως, όπως αποδείχθηκε τελικά.

Μέχρι τον Νοέμβριο του 1999 ο Σφηνιάς είχε μαζέψει πάνω από 70 πλοία. Όλοι σχεδόν –πλην του Παναγόπουλου που δούλευε κυρίως στο Ιόνιο και την Ιταλία– του είχαν πουλήσει τα πλοία τους: ο **Αγαπητός**, ο **Νομικός**, ο **Βεντούρης**, ο **Σταθάκης**, ο **Γούτος**, ο **Μουλόπουλος**, ο **Πήτερ Λιβανός** κ.ά. Τελευταίος μπήκε ο Γεράσιμος Αγουδήμος (αυτός είχε αναπτυχθεί επί υπουργίας **Κατσιφάρα**), παρό το γεγονός ότι είχε αρχίσει πρώτος τις συζητήσεις.

«ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΟΤΕ ΔΕΝ ΜΠΑΙΝΟΥΝ ΜΕ ΜΙΚΡΑ ΠΟΣΟΣΤΑ»

Τότε μπήκαν στο παιχνίδι και οι αποκαλούμενοι «μεγαλοεπενδυτές», οι οποίοι αν και παντελώς άσχετοι περί τα ναυτι-

λιακά προσελκύστηκαν από τα μυθώδη κέρδη που υποσχόταν το εγχείρημα Σφηνιά. Πρόκειται κυρίως για μεγαλοεπιχειρηματίες που στήριξαν και στηρίζονται από το ΠΑΣΟΚ, όπως: ο πανταχού παρών **Σωκράτης Κόκκαλης**, ο **Μιχάλης Γουλανδρής** (της Π&Κ Χρηματιστηριακής, μνηστήρας της **Όλγας Τρέμη**), η οικογένεια «καζινάδων» **Λασκαρίδη** (Hyatt, Cronus κ.λπ.), ο κύριος εφοπλιστής **Δάκης Ιωάννου** (πιο γνωστός από το ξενοδοχείο Intercontinental, την κατασκευαστική εταιρεία Άβαξ και την επιχειρηματική σχέση του με τον **Πέτρο Κωστόπουλο** και το Nitro), ο **Θ. Βασιλάκης** (Aegean Airlines, Auto Hellas, SAAB), ο **Δ. Πολίτης** (κατασκευαστική Γνώμων), ο **Μάκης Μάτσας** (της δισκογραφικής Minos EMI), ο **Σφακιανάκης** (της Suzuki), ο **Δ. Κοντομηνάς** (Interamerican) ο **Φιλ. Βρυώνης** (κατασκευαστική Ατέρμων, πόστερ στους δρόμους). Μαζί με αυτούς και άλλοι γνωστοί παράγοντες της ναυτιλίας, όπως ο Γουλανδρής, ο Γούτος, ο Αγουδήμος, ο Αγαπιτός, ο Γιώργος Βαρδινογιάννης κ.ά.

Όλοι αυτοί μαζί αγόρασαν τελικά ένα πολύ μεγάλο πακέτο μετοχών, επειδή, όπως είχε δηλώσει κάποτε ο ίδιος ο Σφηνιάς, «οι μεγάλοι δεν μπαίνουν ποτέ με μικρά ποσοστά». Επισημώς, οι προεγγραφές έγιναν στο μεγάλο μέρος τους προς 3.000 δραχ./μετοχή. Ανεπισημώς όμως φαίνεται ότι εφαρμόστηκαν ευρέως τα λεγόμενα «συμβόλαια θανάτου», μια πρακτική, δηλαδή, ανάλογη με εκείνη που εφαρμόστηκε στις αγορές των πλοίων. Η ονομαστική τιμή των μετοχών ήταν διαφορετική από εκείνη που πλήρωναν οι «μεγαλοεπενδυτές» για να την αποκτήσουν. Όλοι έσπευδαν να αγοράσουν επειδή ο Σφηνιάς και οι άλλοι τους είχαν κάνει να πιστέψουν ότι όταν η τιμή της μετοχής της MFD θα ξεπερνούσε τις 4.000 και θα έφτανε ίσως τις 8.000 δραχμές. Οι επιφυλακτικοί έπαιρναν την διαβεβαίωση ότι, αν το επιθυμούσαν, θα έπαιρναν πίσω τα χρήματά τους από 1.1.2001, μετά την είσοδο, δηλαδή, της MFD στο ΧΑΑ, η οποία αναμενόταν για αυτά τα Χριστούγεννα.

Όπως εκτιμάται, το ποσό που συγκεντρώθηκε από τις προεγγραφές έφτασε τελικά τα 162 δισ. Έτσι, στις αρχές του φθινοπώρου του 2000 και μέσα σε δύο μόνο χρόνια από την ίδρυσή της η

Minoan Flying Dolphins αρμένιζε πλεσιόσια για το Χρηματιστήριο με 77 πλοία και υποσχέσεις αμύθητων κερδών στους «επενδυτές», μεγάλους και μη. Η πίεση που δέχονταν τα οικονομικά δεδομένα της εταιρείας από την απογείωση των τιμών των καυσίμων και της τιμής του δολαρίου δεν έδειχνε να ανησυχεί κανέναν. Η αναμενόμενη είσοδος στο Χρηματιστήριο ήταν το κουτί της Πανδώρας που με την λάμψη του θα κάλυπτε όλες τις απίστευτες κομπίνες, όλα τα κενά και ερωτηματικά της υπόθεσης.

ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΔΩΡΑ, Ο ΑΙΟΛΟΣ

Μετά το ναυάγιο της Πάρου, αντί για το κουτί της Πανδώρας άνοιξαν οι ασκοί του Αιόλου. Η αίτηση εισαγωγής στο Χρηματιστήριο «πάγωσε» και μαζί της οι ελπίδες για θησαυρισμό πολλών. Έτσι, το ενδεχόμενο πληρωμής αποζημιώσεων ύψους 20 δισεκατομμυρίων στα θύματα του ναυαγίου, σε συνδυασμό με την παρατεινόμενη κρίση του Χρηματιστηρίου και την φυσιολογική, την χειμερινή περίοδο, έλλειψη κερδών, οδήγησαν στην άσκηση πιέσεων προς το πρόσωπο του Σφηνιά, που έγινε το «μαύρο πρόβατο» της υπόθεσης.

Σε συνέντευξή του προς την Ελευθερο-

τυπία της περασμένης Κυριακής, ο πρόεδρος των Μινωϊκών Γραμμών και πρώην ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ, κ. **Κ. Κληρονόμος** επιχείρησε όπως-όπως να βάλει τέρμα στις έντονες φημολογίες περί πιέσεων που προκάλεσαν την αυτοκτονία Σφηνιά λέγοντας, χωρίς να γελάσει κανείς: «Εάν ασκούσαν πιέσεις από τους μεγαλομετόχους, θα έπρεπε να το γνωρίζω... δεν είχα την παραμικρή ένδειξη».

Δηλαδή τι πιστεύει; Ότι όσα διαδραματίστηκαν στα γραφεία της Interamerican την παραμονή της αυτο-εκπαραθύρωσης του Π. Σφηνιά περιορίστηκαν στο πλαίσιο μιας «φιλικής συνάντησης» με «κτυπήματα στην πλάτη» και «ευχαριστώ» που «**χάσαμε τα δισεκατομμύριά μας**»; Εκείνο το βράδυ ο κ. Κοντομηνάς τηλεφώνησε στον Σφηνιά και του ζήτησε να συναντηθούν μαζί με άλλους τρεις μέτοχους, τους κ. Λασκαρίδη, Ιωάννου και Βασιλάκη, προκειμένου «να συζητήσουν για την εταιρεία». Την επομένη της αυτοκτονίας, ο κ. Κοντομηνάς δήλωσε στα «μίντια» κάτι ανάλογο αυτού που δήλωσε πρόσφατα ο κ. Κληρονόμος, ότι δηλαδή δεν ασκήθηκε καμία πίεση στον κουμπάρο του Π. Σφηνιά, ο οποίος μάλιστα κατά τη διάρκεια της σύσκεψης... «χαριεντίζονταν φιλικά».

Η αλήθεια είναι φυσικά εντελώς διαφορετική. Η συνάντηση έγινε για να πιεστεί ο Σφηνιάς «να φύγει, γιατί η παρουσία του έβλαπτε την εικόνα της εταιρείας» και επειδή είχαν δρομολογηθεί εξελίξεις στις οποίες θα ήταν εμπόδιο. Όπως η μετονομασία των MFD που αποκάλυψε ο κ. Κληρονόμος στην ίδια συνέντευξη προς την «Ε». Δεν πείθουν κανέναν τα περί «μη πιέσεων» όταν είναι γνωστό, παραδείγματος χάριν, ότι ο κ. Κοντομηνάς περιήλθε σε πολύ δύσκολη θέση από τις εξελίξεις μετά το ναυάγιο, επειδή για να αγοράσει μετοχές των MFD πήρε λεφτά από τα αμοιβαία κεφάλαια, κάτι που δεν είχε κανένα δικαίωμα να κάνει.

Άλλοι μεγαλοεπιχειρηματίες βρέθηκαν σε πολύ πιο δύσκολη θέση και ήταν αναμενόμενο να ασκήσουν αφόρητες πιέσεις στον Π. Σφηνιά. Όπως ο κ. Φιλ. Βρυώνης της «Ατέρμων» ο οποίος λέγεται ότι προκειμένου να αγοράσει ένα πακέτο μετοχών της MFD, αξίας 20 δισ., αναγκάστηκε να συνάψει τραπεζικό δάνειο με εγγύηση τις μετοχές άλλης εταιρείας που καταποντίστηκε κι αυτή τελευταία. Έτσι η Τράπεζα πίεζε αφορητά τον κ. Βρυώνη, ο οποίος με την σειρά του έκανε το ίδιο στον Σφηνιά. Πόσες άλλες ανάλογες περιπτώσεις αντιμετώπισε ο αυτόχειρας;

Τα συμφέροντα που εμπλέκονται στην υπόθεση είναι πολύ μεγάλα, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι δύο εκ των μεγαλομετόχων που πήραν μέρος στη συνάντηση της προηγούμενης, οι κ. Κοντομηνάς και Βασιλάκης, διεκδικούν μαζί με έναν τρίτο, τον κ. Λασκαρίδη, την Ολυμπιακή Αεροπορία. (Οι άλλοι δύο όμιλοι που την διεκδικούν ελέγχονται από την οικογένεια **Βαρδινογιάννη**

και τον επιχειρηματία **Σ. Ρέστη**).

Αλλά δεν υπήρξαν μόνο οι «επιχειρηματικές» πιέσεις. Ήταν σαφέστατες και οι κυβερνητικές. Η απροκάλυπτη υποστήριξη του Σφηνιά και της MFD από την κυβέρνηση Σημίτη προ του ναυαγίου, έδωσε τη θέση της σε αδιάσπαστες προειδοποιήσεις, όπως «να αντέξει σε μια μικρή δικαστική ταλαιπωρία χωρίς να ανοίξει το στόμα του».

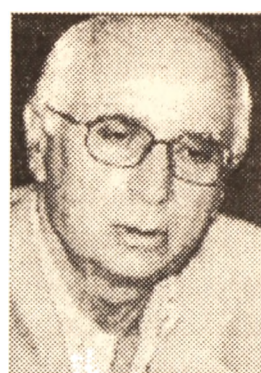
Προφανώς, ο Π. Σφηνιάς δεν συμμορφώθηκε τελικά προς τας υποδείξεις. Τα όρια αντοχής είναι διαφορετικά για τον καθένα.

Κάποιοι συνάδελφοι συνέκριναν το τέλος του με εκείνο του **Μένιου Κουτσόγιωργα**, «του άλλοτε παντοδύναμου ανθρώπου του ΠΑΣΟΚ που πέθανε μόνος και αβοήθητος από τους συντρόφους του». Φαίνεται ότι ο ανθρωπισμός είναι άγνωστη έννοια στους εγχώριους εκσυγχρονιστές του σοσιαλισμού. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός ήταν εκείνος που ζήτησε από τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ να κόψουν κάθε σχέση με τον Σφηνιά (για να μην συνδέεται η κυβέρνηση με το ναυάγιο της Πάρου) και απαίτησε από τον **Χρ. Ροκόφυλλο** να μην του σταθεί ως συνήγορος υπεράσπισης. Γράφτηκε μάλιστα ότι ο κ. **Σημίτης** έφτασε μέχρι το σημείο να ζητήσει από τον υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας **Χρήστο Παπουτσή** να μην παραστεί στην κηδεία. Και όλα αυτά για έναν άνθρωπο που μετέφερε δωρεάν 300.000 ετεροδημότες του ΠΑΣΟΚ στις κάλπες της πρόσφατης εκλογικής νίκης και έδωσε εκατοντάδες εκατομμυρίων στα ταμεία και τους ταμίες του κυβερνώντος κόμματος.

Χαρακτηριστικά για το σκηνικό στις σχέσεις κυβέρνησης - ναυτιλίας είναι τα όσα είπε στους δημοσιογράφους ο εφοπλιστής Γερ. Αγουδήμος, λίγες ώρες μετά την αυτοκτονία: «Τον είχα προειδοποιήσει (τον Σφηνιά) ότι δεν θα είναι στη νέα Γιάλτα της ακτοπλοΐας και του είπα να κοιτάξει να ανοίξει τα μάτια του παρ' όλο που τους έκανε κυβέρνηση. Γιατί η κυβέρνηση αυτή του κυρίου Σημίτη βγήκε μόνο από τον Σφηνιά και τα βαπόρια του που μετέφεραν 300.000 ετεροδημότες δωρεάν - και αυτό το ξέρετε καλά. Η εξοντωτική πολιτική που έκανε ο κ. Παπουτσης και η "παρέα" του... (που), έφθασε να μην τον δέχεται... Φεύγοντας από το γραφείο του Παντελή Σφηνιά είπα στους συνεργάτες μου ότι έχει μία βαθιά κατάθλιψη αυτός ο άνθρωπος. Ένωθε απομονωμένος, ένιωθε κυνηγημένος από όλους και φυσικά από την εξοντωτική πολιτική αυτού που λέγεται υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας. Ο κύριος Παπουτσης να σταματήσει τη σκανδαλώδη ευννοια που δείχνει αυτή τη στιγμή, εδώ και δυο-τρεις μήνες προς τον νέο ευνοούμενό του τον κύριο Παναγόπουλο, που του

έδωσε αθρόες άδειες σκοπιμότητας...».

Ο άτυχος Σφηνιάς δεν μπορούσε ποτέ να φανταστεί ότι εκείνοι που μέχρι πριν από λίγο καιρό ευλογούσαν το δρόμο του, όπως η κυβέρνηση και οι γνωστοί «μεγαλοπαράγοντες» του Χρηματιστηρίου, θα του ζητούσαν στο τέλος να «φύγει από την μέση», επειδή η παρουσία του στεκόταν εμπόδιο στις πιθανότητες ανάκαμψης της εταιρείας και μαζί της των ελπίδων διάσωσης των επενδυθέντων πολιτικών και κερδοσκοπικών ελπίδων τους. Αποφάσισε, λοιπόν, κι αυτός να «φύγει», αλλά από το παράθυρο.

ΠΟΙΟ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ;

Πώς διαγράφεται σήμερα η κατάσταση της MFD; Στα ταμεία της εταιρείας υπάρχουν 20 δισ. Όμως τα χρέη της είναι 12 δισ. και επιπλέον το ύψος

των άμεσων υποχρεώσεων που θα προκύψουν για τις αποζημιώσεις των θυμάτων του Σάμινα και είναι ακόμη άγνωστο.

Η εταιρεία έχει 90 άδειες σκοπιμότητας, αλλά είναι άγνωστο πόσες τελικά θα παραμείνουν ενεργές μετά τα προβλήματα που έχουν προκύψει.

Υπάρχουν βεβαίως και τα 162 δισ. που μαζεύθηκαν από τις προεγγραφές που είχε διενεργήσει ο Π. Σφηνιάς. Όμως είναι άγνωστο πού βρίσκονται αυτή τη στιγμή αυτά τα χρήματα. Κύκλοι προσκείμενοι στην εταιρεία θεωρούν ότι ο Π. Σφηνιάς τα είχε φυγαδεύσει στην Ελβετία ή τα είχε επενδύσει αλλού.

Μια κίνηση διάσωσης της εταιρείας επιχειρήσαν οι Μινωικές Γραμμές με την εκλογή του μέχρι σήμερα αντιπροέδρου των Μινωικών κ. **Μανώλη Κουλεντάκη** ως διευθύνοντα συμβούλου της εταιρείας MFD (συμμετείχε ως τώρα στην εταιρεία ως απλό μέλος του Δ.Σ.). Αυτή η εκλογή προκάλεσε στην αρχή απορία και στη συνέχεια αμηχανία και... θυμηδία. Γιατί η εμπειρία του στα ναυτιλιακά είναι ευκαιριακή: ο άνθρωπος είναι χρυσοχόος στις Μοίρες Ηρακλείου!

Ας γράφουν κονδυλοφόροι ότι εξασφαλίστηκε «η ήρεμη συνέχεια στην MFD...

REPORTER

Από την εφημερίδα του Ηρακλείου «Η ΤΟΛΜΗ» της 30.9.2000 αναδημοσιεύουμε ολόκληρο το άρθρο του ΜΑΝΟΛΗ ΚΑΡΕΛΛΗ, πρώην Δημάρχου Ηρακλείου. Το άρθρο γράφτηκε λίγες ημέρες μετά το ναυάγιο του Σάμινα και αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον ύστερα από την αυτοκτονία του Π. Σφηνιά. Έχει ενδιαφέρον γιατί καταγράφει πώς ένα μέρος της κοινής γνώμης στην Κρήτη αντιμετώπισε τα συμβαίνοντα αλλά δίνει και πληροφορίες για την προϊστορία της εταιρείας.

ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΩΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΣ

Του πλούτου η αχορταγιά

του Μανόλη Καρέλλη

Ο τότε λιμενάρχης Ηρακλείου Ορέστης Ποιμενίδης –η ιστορία είναι παλιά, ανάγεται στο 1966– ήταν κατηγορηματικός: το οχηματαγωγό «Ηράκλειον», ιδιοκτησίας των Τυπαλδαίων, που κάνει τη γραμμή Ηρακλείου - Πειραιά, θα βουλιάξει.

Μπορεί σε δυο βδομάδες, μπορεί σε δυο χρόνια, αυτό που είναι όμως σίγουρο είναι ότι θα βουλιάξει. Τα λέω στο υπουργείο όλ' αυτά αλλά δεν με ακούει κανένας. Ο λόγος; Μα βέβαια η κουμπαριά που έχει ο Τυπάλδος με τον υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας (Είχαμε τότε κυβερνήσεις της καλουμένης «αποστασίας»). Ο νεαρός τότε δημοσιογράφος έκρινε ότι το θέμα δεν ήταν από εκείνα που «καταχωνιάζονται». Το έκανε πρώτο θέμα για πολλές ημέρες, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να εξοργισθούν οι πλοιοκτήτες, να κόψουν τις διαφημίσεις από την «Αλλαγή», να απειλήσουν με μηνύσεις, να πέσει, όμως κατακόρυφα και η ζήτηση των υπηρεσιών του πλοίου των, να μειωθούν δραματικά τα εισιτήριά του. Αναγκάστηκαν έτσι να προβούν σε μια αμοιβαία μετάθεση: μας έφεραν στο Ηράκλειο το οχηματαγωγό «Χανιά» που μέχρι τότε έκανε τη γραμμή Σούδα - Πειραιάς και έστειλαν το «Ηράκλειον» στα Χανιά. Μετά λίγες μέρες ή λίγες εβδομάδες, δεν έχει σημασία, στις 8 Νοεμβρίου συγκεκριμένα, η προφητεία του Ορέστη Ποιμενίδη επραγματοποιείτο: Το «Ηράκλειον» βούλιαξε κοντά στη βραχονησίδα Φαλκονέρα, παρασύροντας στο βυθό εκατοντάδες Χανιώτες και σκορπώντας την οδύνη σχεδόν σε κάθε οικογένεια του νομού.

Την επομένη ή τη μεθεπομένη του ναυαγίου δημοσίευσα άρθρο στην «Αλλαγή», το κύριο νόημα του οποίου ήταν το παρακάτω: μέχρι τώρα οι εφοπλιστές ξεζούμιζαν τη «βασιλική γραμμή» της Ελλάδας –έτσι αποκαλείται λόγω της πληρότητάς της η γραμμή Κρήτη - Πειραιάς. Τώρα μας πνίγουν κιόλας. Καιρός να σταματήσει αυτή η κατάσταση.

Και κατέληγα προτείνοντας να ενώσουν οι

Κρητικοί τις δυνάμεις των για να αποκτήσουν δικά των, από κατασκευής, οχηματαγωγά, που θα εξασφαλίζουν άνετες και ασφαλείς μεταφορές. Το γραφτό βρήκε πρόσφορο έδαφος (το ναυάγιο του «Ηράκλειον» αλίμονο). Το πήραν οι Χανιώτες και το έκαναν πρώτοι πράξη, οργανώνοντας την πρώτη επιτροπή για το δικό των πλοίο – ήταν ο ιδρυτικός πυρήνας της ΑΝΕΚ.

Ακολούθησαν οι Ηρακλειώτες που άρχισαν λίγους μήνες αργότερα –η καθυστέρηση οφείλετο στη διστακτικότητα του τότε δημάρχου Ανδρέα Καλοκαιρινού, που έπρεπε να κάμψουν οι υπερμάχοι της ιδέας, ο τότε πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Γιάννης Χρονάκης και ο προϊστάμενος της ΥΠΑΚ Χρυσόστομος Κασσέρης– να μαζεύουν χρήματα για τη δικιά των εταιρεία. Η 21η Απριλίου μάς βρήκε με τα χρήματα που χρειαζόμαστε σχεδόν εξ ολοκλήρου συγκεντρωμένα. Δεν άρεσε, όμως, η ιδέα για την ηρακλειώτικη ναυτιλιακή εταιρεία, στον Πατακό. (Η κάποιοι του υπέβαλαν την ιδέα). Και διέλυσε την επιτροπή που είχε συσταθεί, υποχρεώνοντάς την να «γυρίσει» τα χρήματα στους καταθέτες. Χρειάστηκε έτσι να περάσουν δυο-τρία χρόνια μέχρις ότου προσπαθήσουν ξανά μερικοί Ηρακλειώτες να ξαναστήσουν την εταιρεία – τις σημερινές «Μινωικές Γραμμές».

Κι η ιδέα ήταν καλή και η πραγματοποίησή της ήταν περισσότερο καλή. Τα πλοία μας ήταν σωστά, οι μέτοχοι κατέβαιναν κάθε πρωί στο λιμάνι να τα καμαρώσουν καθώς έμπαιναν καμαρωτά και έδιδαν όσα τους ζητούσαν για τα αναγκαία «ανοίγματα».

...Η εταιρεία, η εταιρεία μας, ήταν το καμάρι μας, η τιμή κι η υπόληψή μας. Και μια ωραία στιγμή άρχισαν τα παρατράγουδα. Ήταν πρώτα το μεγάλο αφεντικό, ο αφανής αυτοκράτορας της εταιρείας, που υπεδείκνυε τα διοικητικά συμβούλια –σχεδόν πάντα τα ίδια– και που έπαιρνε πάνω του όλες τις πρωτοβουλίες και όλες τις αποφάσεις. Δικιά του ιδέα ήταν και αυτή η μονοπώληση ή έστω η ολιγοπώληση των

θαλασσίων μεταφορών στην Ελλάδα. Μια μονοπώληση ή μια ολιγοπώληση για την οποία εισπράξαμε ουκ ολίγη κατακραυγή που έπιανε και τις «Μινωικές Γραμμές» και την Κρήτη και τους Κρητικούς. Και όχι άδικα, μια και τα μονοπώλια, τα ολιγοπώλια έστω, δεν είναι κάτι καλό, δεν τα θέλουν ούτε ο Θεός ούτε ο διάβολος, ούτε οι «σοσιαλιστικές»... οικονομίες ούτε ο πιο άκαμptos καπιταλισμός. Και εδέχοντο οι διοικούντες την εταιρεία –σε όποιον βαθμό, τέλος πάντων, ήσαν διοικούντες– την εταιρεία αυτά τα ανοίγματα του μεγάλου αφεντικού –το όνομά του, βέβαια, Παντελής Σφηνιάς– και τις αγορές όλων των «σαπιοκάραβων» που κυκλοφορούσαν στις ελληνικές θάλασσες, στο όνομα του κέρδους. Του κέρδους που δεν το αποδιώχνω προσωπικά, που το θεωρώ σαν το «αγώι που ξυπνάει τον αγωγάτη» αλλά την ίδια ώρα, δεν το πιστεύω στην απόλυτη μορφή του, την άκριτη, όταν παραμερίζει καθετί άλλο, την τιμή, την υπόληψη, την αρχοντιά, την αξιοπρέπεια, τη φροντίδα για τον άνθρωπο. Είναι το ίδιο κέρδος, στην απόλυτη μορφή του, που φτάνει στη μανία, για την οποία μας τραγουδά ο Χορτάτης στην *Ερωφύλη* του, καταγγέλλοντάς την, βέβαια, με στίχους εξαισίας ομορφιάς. «Του πλούτου η αχορταγιά της δόξας πείνα μανία του χρυσαφιού καταραμένη, πόσα κορμιά για σας νεκρά πομείνα πόσοι ειδικοί πόλεμοι σηκωμένοι (...) γρικόουν τ' ολημερνίς συνάφορμά σας. Στον Άδη να βουλήσει τ' όνομά σας!»

Για το ίδιο άκριτο κέρδος κάνει λόγο και ο Λογγίνος στο σπουδαίο βιβλίο του *Περί ύψους*, το οποίο εξέδωσε πριν από χρόνια η Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη με (έξοχη) επιμέλεια του Μιχάλη Κοπιδάκη.

Γράφει ο Λογγίνος: «...Η γαρ φιλοχρηματία, προς ην άπαντες απλήστως ήδη νοσούμεν...»

«Γιατί, η φιλοχρηματία από την οποία όλοι μας –άπληστοι καθώς είμαστε– πάσχουμε, και η φιληδονία είναι εκείνες που μας υποδουλώνουν – θα ήταν ακριβέστερο να έλεγα πως καταποντίζουν το πλοίο της ζωής μας αὐτανδρο, μια και η φιλαργυρία είναι νόσημα που μας εξευτελίζει»...

Τι πρέπει, όμως να κάνουμε τώρα που οι πανέλληνες μας βρίζουν για το τραγικό ναυάγιο και για την ιμπεριαλιστική διάθεση που μας καταλογίζουν – μεταξύ μας, όχι εντελώς άδικα. Μα να συγκαλέσουμε μια γενική συνέλευση της εταιρείας. Και να κουβεντιάσουμε ψυχραίμα για το μέλλον της. Και να επιτραπεί, επιτέλους, να μιλήσουν κατά τη διάρκεια αυτής της συνέλευσης και οι άνθρωποι και όχι, όπως συνέβαινε μέχρι τώρα, οι αριθμοί και τα πακέτα (των μετοχών). Και να υποβληθούν και μερικές παρατηρήσεις. (Στην Ιαπωνία θα πληροφορούμαστε για πολύ πιο θεαματικές επιδείξεις ευαισθησίας).

Μια αυτοκτονία

Ο νεκρός δικαιώνεται. Το κατά δύναμιν. Είναι, όμως, τόσο άνανδρο να καπηλεύονται πολλοί άλλοι τον θάνατό του για να δικαιωθούν κι αυτοί. Είναι πρόστιχο να χρησιμοποιούν ένα πτώμα για να καταφέρουν την δική τους κάθαρση. Να αγγίζουν τον νεκρό με την ελπίδα του θαύματος για την απαλλαγή τους από όλες τις ευθύνες που ίσως οδήγησαν τον αυτόχειρα στην απόφασή του. Εν πάση περιπτώσει, ακόμη κι αν δεχτούμε ότι κανένα φυσικό πρόσωπο δεν ευθύνεται άμεσα για την αυτοκτονία του Σφηνιά, αλλά μόνο κάποιες συνθήκες, γεγονός είναι ότι η αυτοκτονία του βόλεψε πάρα πολλούς. Και πιο συγκεκριμένα όλους αυτούς τους συνεργάτες και φίλους του που τον είχαν εγκαταλείψει μετά το ναυάγιο του «Σάμινα». Κι ο Σφηνιάς με τον θάνατό του κατάφερε να αποκτήσει τόσους «φίλους» όσους ποτέ δεν είχε στην ζωή του. Κι άκουσε τόσο καλά λόγια που γίνεται φανερό ότι αποτελούν ένα μεγάλο ευχαριστώ απ' όσους ανακούφισε με τον θάνατό του.

Ας δούμε όμως αναλυτικά και εν περιλήψει –το οξύμωρο φygείν αδύνατο– μερικές από τις παραμέτρους που δημιούργησε το απονενομημένο διάβημα –όπως λατρεύουν τα κανάλια να το αποκαλούν– του πρώην ισχυρού άνδρα της ελληνικής ναυτιλίας.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΣΦΗΝΙΑ ΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ ΤΑ «ΚΑΝΑΛΙΑ»

Ναι, μπορεί. Αλλά, αυτά είναι τα κανάλια. Τα ίδια που χρησιμοποιούσε η MFD για να καλύπτουν τα εγκαίνια των πλοίων της. Τα ίδια που χρησιμοποιούσαν τα στελέχη της για τις κοσμικές τους εκδηλώσεις. Τα ίδια που «σκοτώνουν» ή σκοτώνουν δεκάδες ανώνυμους χωρίς εκείνοι να έχουν το δικαίωμα να απολογηθούν. Ενώ ο Σφηνιάς είχε. Και ο ίδιος βγήκε σε παράθυρο και ο δικηγόρος του ήταν μονίμως καλεσμένος σε όλες τις εκπομπές. Κι όμως, πρώτη φορά ξεσηκώθηκε τέτοια θύελλα διαμαρτυριών εναντίον των «τηλεοπτικών εισαγγελιών». Και τα κανάλια πρώτη φορά έδειξαν ότι μπο-

ρεί να έχουν ενοχές. Απλώς, το θύμα τους θα πρέπει να είναι επώνυμο.

«Ο ΣΦΗΝΙΑΣ ΑΠΕΔΕΙΞΕ ΟΤΙ ΗΤΑΝ ΗΡΩΑΣ ΚΑΙ ΠΑΛΙΚΑΡΙ», «Ο ΣΦΗΝΙΑΣ ΑΠΕΔΕΙΞΕ ΟΤΙ ΗΤΑΝ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΣ»

Σας το είπα, το οξύμωρο φygείν αδύνατον. Ή ο Σφηνιάς ήταν ήρωας και παλικάρι, οπότε ανέλαβε τις ευθύνες του και αυτοτιμωρήθηκε, ή ο Σφηνιάς ήταν ευαίσθητος και δεν άντεξε την αδικία. Αποκλείεται, πάντως, να ήταν και τα δύο. Και, κυρίως, είναι παράλογο να λένε και τα δύο οι ίδιοι άνθρωποι. Κι όμως τα λένε. Σε μια προσπάθειά τους να δικαιώσουν τον Σφηνιά. Με οποιοδήποτε τρόπο και πάντως νεκρό. Γιατί ζωντανό, οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι, απέδειξαν ότι το μόνο που τους ένοιαζε ήταν τα κέρδη της εταιρείας. Γι' αυτό και τον απομόνωσαν. Γι' αυτό και τον ξήλωσαν από αντιπρόεδρο της εταιρείας του την επομένη του ναυαγίου. Γι' αυτό τον είπαν και παλικάρι και ευαίσθητο την ώρα που σκούπιζαν το φτύσιμο που τους είχε ρίξει στο πρόσωπο με την αυτοκτονία του.

ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΝΑ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ ΔΙΚΕΣ ΕΞΠΡΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΟΥ «ΣΑΜΙΝΑ»

Άλλη μια φοβερή ατάκα του συνηγόρου του Σφηνιά, κυρίου Ηρειώτη. Δηλαδή, τι θα έπρεπε να γίνει, ω επιτυχημένε συνήγορε; Μια από τα ίδια με το «Δύστος»; Κι αν εσείς, κύριε Ηρειώτη, βγαίνετε και κατηγορείτε τους πολίτες και τον Τύπο με τόση ευκολία, και ώρες μόνο μετά την αυτοκτονία, ότι οι κραυγές τους ευθύνονταν για τον χαμό του Σφηνιά, γιατί κατηγορείτε την ευκολία με την οποία ο Τύπος έριξε όλες τις ευθύνες για το ναυάγιο στον Σφηνιά; Επιτέλους, κύριε συνήγορε, πείτε καθαρά αυτό που λέτε με υπονοούμενα. Ότι, δηλαδή, δεν μπορούν να συγκριθούν 82 νεκροί ανώνυμοι με τον θάνατο ενός επώνυμου. Η ανάλωση των ανωνύμων και θεμιτή είναι και συνηθισμένη. Ενώ η απώλεια ενός επωνύμου θλιβερό γεγονός.

ΑΛΛΑΓΕΣ ΡΟΛΩΝ ΚΑΙ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

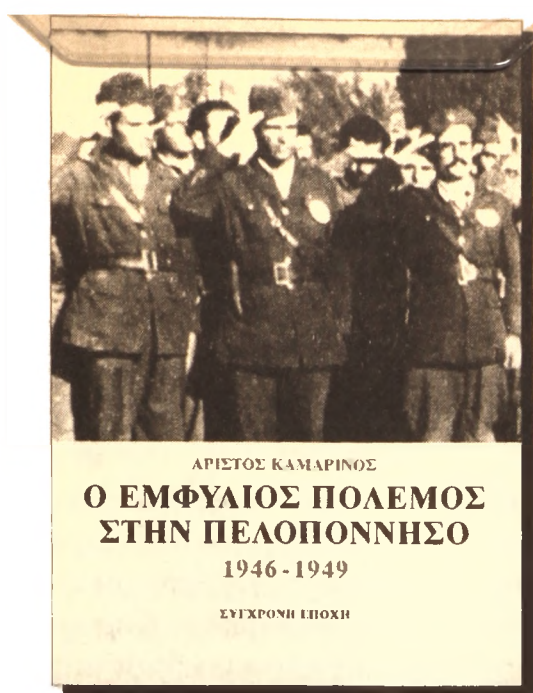
Κι όμως ο θάνατος του Σφηνιά έφερε τα πάνω κάτω. Το γεγονός πλέον που

πρωταγωνιστούσε στα πρωτοσέλιδα ήταν οι έρευνες για την αυτοκτονία. Ο θάνατος των 82 πέρασε σε δεύτερο πλάνο. Από γεγονός μεταβλήθηκε σε πιθανό αίτιο. Σε συνιστώσα, σε παράγοντα. Οι έρευνες για το ναυάγιο πέρασαν σε δεύτερη μοίρα. Η πίεση για την ανακάλυψη των αιτιών του ναυαγίου μειώθηκε. Και είναι λογικό ο θάνατος ενός ανθρώπου να ξεπεραστεί πιο εύκολα από τον θάνατο 82. Κι αυτό είναι το επιδιωκόμενο. Κι αυτό θα γίνει.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΙΣ

Όλων όσων διευκολύνουν το προαναφερθέν επιδιωκόμενο. Καταστροφής στοιχείων που «περνάει» σαν δεδομένο και άνευ ενόχου. Ευθύνες που πήγαν στον πάτο. Κι ένας πραγματογνώμονας τρελός. Ναι, έτσι τον ήθελαν. Χωρίς κανείς να σκεφτεί τις επιπτώσεις για την ζωή του από δω και πέρα. Χωρίς κανείς να σεβαστεί το ιατρικό απόρρητο. Κι όμως, ήταν όχι μόνο παράνομο, αλλά έγκλημα κανονικό η επιβεβαίωση μέσω των καναλιών από τον πρόεδρο της δευτεροβάθμιας υγειονομικής επιτροπής ότι ο Στεφανάκος έπασχε από ψυχικό νόσημα. Σε οποιοδήποτε άλλο κράτος θα τον είχαν κρεμάσει ανάποδα γι' αυτό που έκανε, κι ο οποιοσδήποτε Σταθόπουλος θα έπρεπε να παρέμβει άμεσα. Αλλά, προφανώς οι Δαφέρμοι εξάντλησαν την ευαισθησία τους για τα προσωπικά δεδομένα στα περί θρησκειότητας. Ίσως να απασχολούνται στην κυβέρνηση με σύμβαση έργου το οποίο και ολοκλήρωσαν. Μα κανείς δεν σκέφτηκε ότι δεν πεθαίνεις μόνο όταν πέφτεις από τον έκτο όροφο, αλλά κι όταν πέφτεις στα χέρια συμφερόντων που τους βολεύεις τρελός και όχι νεκρός; Ούτως ή άλλως, όμως, έχει αποδειχτεί και στο πρόσφατο παρελθόν ότι οι παράπλευρες απώλειες είναι δεδομένες και χρήσιμες σε έναν πόλεμο που εκ των προτέρων είναι γνωστός ο νικητής. Αυτός που τον ξεκίνησε. Είναι οι απώλειες που θα συνετίσουν όλους τους άλλους. Εσένα κι εμένα, δηλαδή.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΡΟΥΛΑΣ

Αρ. Καμαρινός
**Ο Εμφύλιος Πόλεμος
στην Πελοπόννησο. 1946-1949**

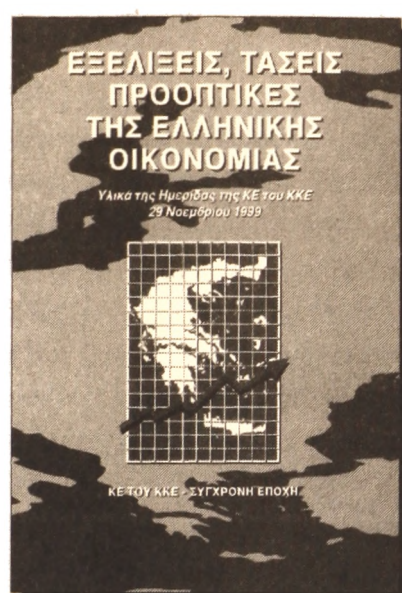
Ν. Μπογιόπουλος
**ΒΑΛΚΑΝΙΑ
78 μέρες στόχος του ΝΑΤΟ**

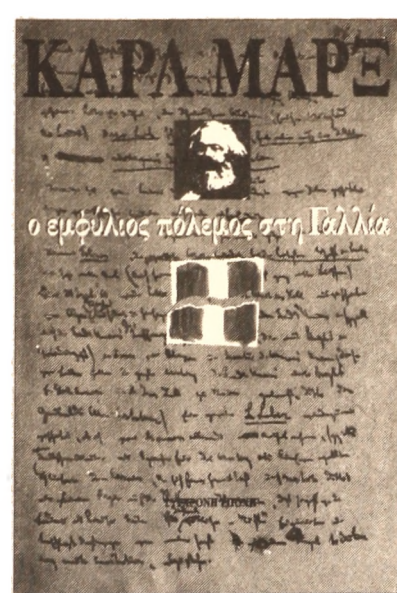
Τρ. Γεροζήσης
**Ανταρτόπουλο στο ΔΣΕ.
Το χαμένο ημερολόγιο**

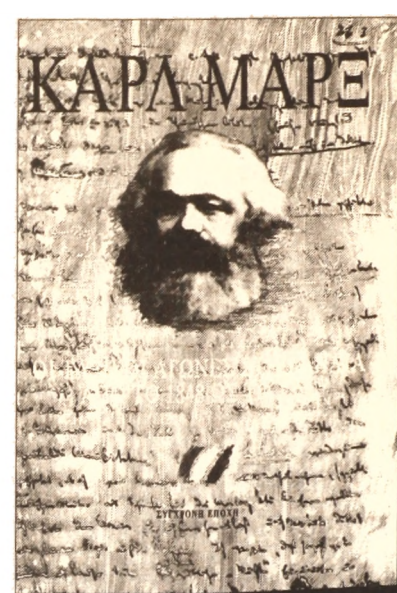
Κ. Τουμασάτος
Σύμβαση Σένγκεν

**Εξελίξεις, τάσεις,
προοπτικές
της ελληνικής οικονομίας**

Κ. Μαρξ
**Ο εμφύλιος πόλεμος
στη Γαλλία**

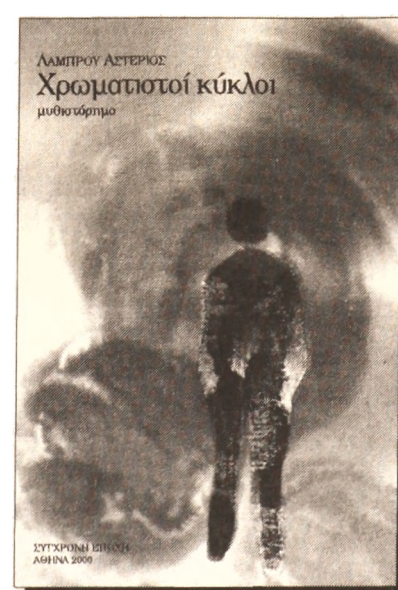
Κ. Μαρξ
**Οι ταξικοί αγώνες στη Γαλλία.
Από το 1848 ως το 1850**

Μ. Κορνήλιος
Ο άλλος δραπέτης

Σ. Βαλσάμος
Δάκρυ και ελπίδα

Α. Λάμπρου
Χρωματιστοί κύκλοι

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, 3823649, Fax: 3813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132, Fax: 3829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 031 283810.
3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 0651 38090. 4. Λάρισα, Σκαρλάτου Σούτσου 7, Τηλ.: 041 531818

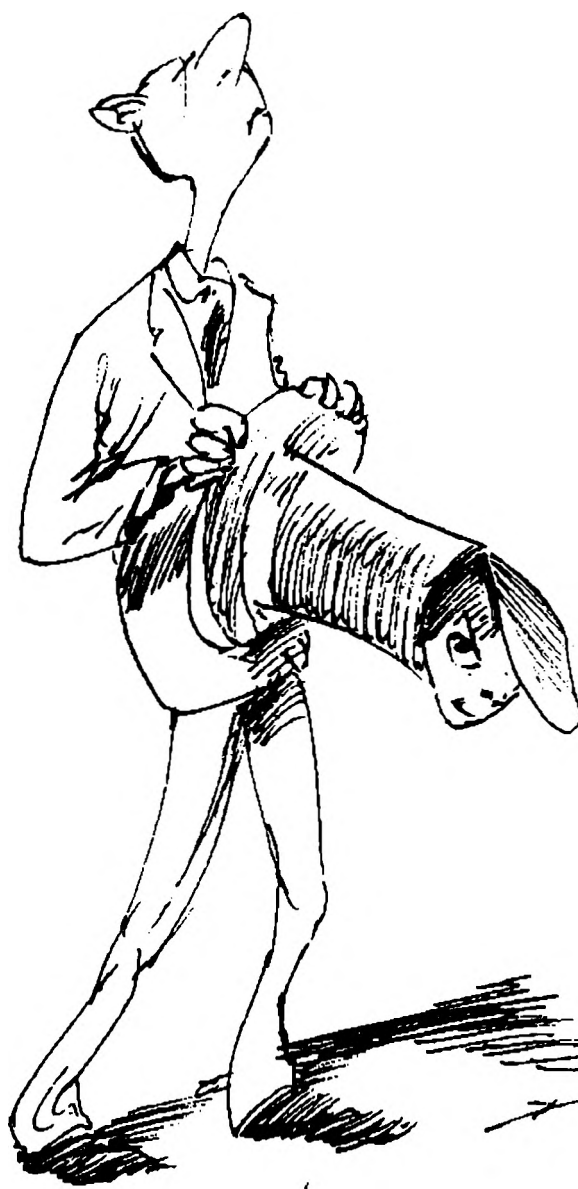
Η κεντροαριστερά πάει Εκάλη

Κοινωνιολογικές περιπτώσεις και αναισθητικές συμπεριφορές στην σημερινή πολιτικοοικονομική συγκυρία.

Εβλεπα την έπαυλη του αυτόχειρα εφοπλιστή στην Εκάλη. Βαριές εξώθυρες, ψηλοί περίβολοι, σπίτι εσωστρεφές, φοβισμένο, ανασφαλές μέσα στην σεκιουριτάδικη υπεροψία του. Η Εκάλη, τις τελευταίες δεκατίες, έχει μετατραπεί σ' ένα ιδιόρρυθμο αρχιτεκτονικό γκέτο νεόπλουτων. Καμία έννοια επικοινωνιακού ιστού ή ανθρώπινης συνύπαρξης· μόνο υπερκατασκευές άπειρων τετραγωνικών, απόλυτα απομονωμένες, που μετεωρίζονται ανάμεσα σε μπετονένια τούρτα και σε φυλακή υψίστης ασφαλείας. Όλο το ναυτιλιακό city του Πειραιά αργά το απόγευμα μετακομίζει στις ξεκοιλιασμένες υπώρειες της Πεντέλης.

Οι ηγέτες της οικονομικής ζωής του τόπου, που είναι συγχρόνως οι πολλοί τροφοδότες και της πολιτικής, αποσύρονται στη μόνωση των ανακτόρων τους. Αυτοδημιούργητοι, ως επί το πλείστον, ρισκαδόροι και «γάτες» κατά τη λαϊκή έκφραση, επωφελήθηκαν από τον απίστευτο κρατικοδίαιτο καπιταλισμό που εφάρμοσε το ΠΑΣΟΚ, διεπλάκησαν με το κόμμα και τους εκπροσώπους του, έδωσαν και πήραν και αυτοαναγορεύθηκαν «νέα τζάκια». Χωρίς καμία αστική προπαιδεία παρέμειναν λούμπεν που μεταμφιέστηκαν σε μπουρζουάδες. Απαίδευτοι, αχόρταγοι, συχνά γραφικοί, συχνότερα επικίνδυνοι, πήραν στον έλεγχό τους τη χώρα με τις ευλογίες της πολιτικής ηγεσίας.

Το «μιάρο '89» είχαμε το σκάνδαλο Κοσκωτά, τον υπόδικο Ανδρέα και το

ΠΑΣΟΚ να χρησιμοποιεί έναν αχυράνθρωπο για να λεηλατεί υπέρ ατομικών περιπτώσεων το δημόσιο χρήμα. Ήταν η εποχή που δημιούργησε εκατοντάδες κρατικοσυντήρητους «managers» με πράσινη κονκάρδα, που ανακάτεψε τον κοινωνικό χυλό από το ίζημα του πυθμένα ως την ασπαιρούσα επιφάνεια και που τεκμηρίωσε σχεδόν συνταγματικά την ιδιοκτησιακή περίκράτους αντίληψη.

Το ΠΑΣΟΚ ήταν εδώ τόσο δυνατό

ώστε ν' αλλάξει συλλογικά ήθη και ατομικές συμπεριφορές και να δημιουργήσει τον ισχυρότερο σύνδεσμο ανάμεσα στον οπαδό και το (κυβερνών) κόμμα που γνώρισε ο τόπος από την εποχή της Επαράτου.

Το σκάνδαλο Κοσκωτά αποκάλυψε δομές εξουσίας και κυβερνητικές νοοτροπίες εκθέτοντας ανεπανόρθωτα το εκδοτικό και δημοσιογραφικό κατεστημένο, το οποίο έκτοτε θα εναλλάσσει τις (θεατρικές) μάσκες του αφεντικού και του υπαλλήλου. Ο θάνατος του Κουτσόγιωργα έδωσε τότε ένα θεατρικό τέλος στο δράμα, αλλά δεν εξασφάλισε καμία κάθαρση. Το βιολογικό τέλος του Ανδρέα έφερε τον υπομονετικό και «μεθοδιστή» Σημίτη στο προσκήνιο, ενώ παράλληλα η διεθνής οικονομικοπιστωτική συγκυρία και οι ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της χώρας επέβαλαν νοικοκύρεμα.

Ο Σημίτης υπήρξε ο νοικοκύρης ενός κόμματος που ποτέ δεν απηλλάγη από τα σκάνδαλα, τους σκανδαλοποιούς ή τους «ράμπο» που θα εξυγιάιναν τάχα τ' αποστήματα στη δημόσια διοίκηση, στην αστυνομία, στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη κ.λπ. Ακόμη και σήμερα η χώρα πληρώνει βαρύτατα πρόστιμα επιβεβλημένα από την Ε.Ε. λόγω των υψηλών χρηματοδοτήσεων που χορηγήθηκαν παράνομα στους περιώνυμους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Πρόκειται για εκείνη την «μηχανή» που κυριολεκτικά διέλυσε την κοινωνική διάρθρωση της επαρχίας.

Ήταν η Κίρκη που μεταμόρφωσε τους παραγωγούς σε καφενόβιους παράγοντες. Οι ΕΛΔΕ στα χωριά θα έπονταν αργότερα σαν το κερασάκι στην τούρτα. Σαράντα τρισεκατομμύρια φαγώθηκαν στο ΧΑΑ από τους λίγους εις βάρος των πολλών. Και δεν άνοιξε ρουθούνι! Τα εύκολα χρήματα, εύκολα καίγονται.

Το σκάνδαλο των Μινωικών Γραμμών είναι τα κοσχωτικά του 2000. Είναι το γέρας της νοικοκυροσύνης του κ. Σημίτη. Είναι ο άθλος του «ταμιά» κ. Σουμάκη. Είναι το καθεστωτικό ΠΑΣΟΚ που ευνοεί τους «ημετέρους», που κουρδίζει εταιρείες λαϊκής βάσης και ατομικών ωφελειών και που ανακυκλώνει τα κομματικά στελέχη σε αρ-

μοδιότητες πάντοτε χρυσοφόρες.

Οι άνθρωποι αυτοί είναι χαρακτηριστικοί και λόγω της αισθητικής τους. Παρακολουθήστε τους όταν μιλάνε, σε ποια ελληνικά και πώς ποζάρουν στα παράθυρα. Ανήκεστες περιπτώσεις ανήκουστης περιπέτειας και νεοβαρβαρισμού. Το ΠΑΣΟΚ του μέλλοντός τους. Ο Κ. Σημίτης πάντως ελέγχει ακόμη το παιχνίδι. Με τον Πάγκαλο και τον Αρσένη εκτός κυβέρνησης, με τον Άκη να «ηγείται» του γραφικού ΠΑΣΟΚ, με τους Παπαντωνίου και Γ. Παπανδρέου σαφώς στραπατσarisμένους, με τον Λαλιώτη και την Βάσω νομιμόφρονες και τον Σκανδαλίδη εγγύηση του κομματικού μηχανισμού, ο πρωθυπουργός, παρά τα συνεχή πλήγματα του εκσυγχρονισμού, παρουσιάζεται ως η μόνη εγγύηση της πασοκικής συνοχής. Προς το παρόν τουλάχιστον. Τα προβλήματα όμως περιμένουν στη γωνία. Με μεγαλύτερο και επικινδυνότερο το εξακολουθητικό τραύμα του 2004 με τις συνεχείς και πολυεπίπεδες αιμορραγίες του.

Αυτόν τον καιρό στις βίλες-φρούρια της Εκάλης οι «σοσιαλιστές» συγκυ-

βερνήτες του πρωθυπουργού συσκέπτονται εναγώνια. Τα υπερκέρδη και οι έκνομες δραστηριότητες απαιτούν εγρήγορση και επαγρύπνηση, έτσι ώστε η όποια αλλαγή ή ο τυχόν απρόβλεπτος παράγοντας να πλήξουν μόνο ένιους παίκτες αλλά όχι το παιχνίδι και τους κανόνες του. Προπάντων αυτούς. Ο ΔΟΛιος άρχων τούτες τις μέρες φουσκώνει τον αδηφάγο όσο και ετοιμοπόλεμο Αβραμόπουλο ώστε να πλήξουν τω καιρώ τω δέοντι τα δύο κόμματα εξουσίας και τους ηγέτες τους και ώστε, ανακατεύοντας την τράπουλα, να προκαλέσει «γεγονότα» και «κρίσεις» βούτυρο στο ψωμί του ημερήσιου, περιοδικού ή ηλεκτρονικού Τύπου του.

Έτσι για να 'χει να γράφει ο κ. Πρετεντέρης νέες βαθυστόχαστες αναλύσεις ή για να παρουσιάζει καινούργιες εκπομπές-γροθιά στο στομάχι (λέμε τώρα).

Απ' την άλλη πλευρά, εν όψει του «απολιτικού» νεοφιλελεύθερου Αβραμόπουλου, οι «πολιτικοί» ιεροφάντες της κεντροαριστεράς θα καταλάβουν πάλι

τα μετερίζια για να διασαλπίζουν τους ενδεχόμενους κινδύνους: πως, δηλαδή, θα χαθούν οι κατακτήσεις του σοσιαλισμού (sic) και πως ο τόπος θα αντιμετωπίσει κινδύνους αν απομακρυνθεί το αριστερό ΠΑΣΟΚ από την εξουσία κ.ο.κ. Προπάντως πως θα φαλκιδευθούν οι λαϊκές κατακτήσεις και η κοινωνική συναίνεση. Τέλος, πως θα πληγούν βαρύτατα τα εισοδήματα της Εκάλης, τα οποία και συντηρούν την οικονομική ζωή της χώρας. Κυρίως αυτά.

Σύντροφοι της κεντροαριστεράς χάρισμά σας και το στιγμιαίο σκάνδαλο των Μινωικών και το στιγμιαίο του ΧΑΑ, δώρο και η ροζ αστυνομία με τους μαφιόζους της ή η φιλεργατική κυβερνητική πολιτική. Δωράκι, τέλος, και ο κ. Σημίτης με τις εκσυγχρονιστικές εμμονές του ή οι νεόπλουτοι φίλοι του με την κομματική κονκάρδα και τις κατοικίες-φυλακές υψίστης ασφαλείας. Μόνο που όλα αυτά ούτε με την Αριστερά έχουν σχέση ούτε με τον σοσιαλισμό. Έτσι, για να μην ξεχνιόμαστε.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1960 ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

για το βιβλίο, την παιδεία και τον πολιτισμό

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Φιλοσοφία - Ιστορία - Πολιτική Οικονομία - Κοινωνιολογία - Ψυχολογία - Λογοτεχνία
Ελληνική και Ξένη Φιλολογία - Τέχνες - Παιδαγωγικά - Κλασικές Εκδόσεις
Φροντιστηριακά - Σχολικά

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 8 ΑΘΗΝΑ 106 79 ΤΗΛ. 36 27 318 - 36 42 692

Εθνική οικονομία και κοινωνική αδικία

Η συζήτηση του προϋπολογισμού του προσεχούς έτους στη Βουλή ήταν μια καλή ευκαιρία να ασχοληθούν τα μέλη της με ένα πολύ πιο σοβαρό πρόβλημα. Το πρόβλημα της εθνικής οικονομίας, η οποία επηρεάζεται με όλο και πιο αρνητικό τρόπο, σε όλους τους τομείς, από τις αλλαγές που επιβάλλονται από τις διεθνείς, τις ιστορικές εξελίξεις. Ο κρατικός προϋπολογισμός, αδιαφανές προϊόν της περιώνυμης «δημιουργικής λογιστικής» –της ταχυδακτυλουργικής, δηλαδή, παραποίησης της αλήθειας– πειθαρχεί, πλέον, σε εξωεθνικές σκοπιμότητες, ενώ επαφίενται στην εθνική οικονομία όλες οι υποχρεώσεις για κοινωνική και πολιτισμική επιβίωση της χώρας.

Η κυβέρνηση του κ. Κ. Σημίτη συνόδευσε την κατάθεση στη Βουλή του προϋπολογισμού με την καθησυχαστική διευκρίνιση ότι την διαμόρφωση των εσόδων και των δαπανών του την υπαγόρευσε η κοινωνική μέριμνα και η ανάπτυξη: Δύο στόχοι, προορισμένοι να οδηγήσουν στην πραγματική σύγκλιση της οικονομίας μας με τις οικονομίες των κοινοτικών μας εταίρων, θεραπεύοντας λιτότητες και καθυστερήσεις που επέβαλε η προσπάθεια ένταξης στη «ζώνη» του ευρώ. Η απλή ανάγνωση, ωστόσο, των κονδυλίων τού ύψους δεκατεσσάρων, σχεδόν, τρισεκατομμυρίων δραχμών, προϋπολογισμού, πείθει ότι σε τίποτε απολύτως δεν διαφέρει από τους προηγούμενους προϋπολογισμούς, απρόσφορους ό-λους για κοινωνική μέριμνα και αναπτυξιακή πρόοδο. Όσο για την «πλεονασματική» διαχείρισή του, για την οποία καυχάται ο κ. Γ. Παπαντωνίου, το «επίτευγμα» θυμίζει εκείνο του κ. Δημ. Αβραμόπουλου, ο οποίος, ανήγγειλε πλεόνασμα πέντε δισεκατομμυρίων δραχμών στα οικονομικά του Δήμου, ως αντιστάθμισμα των σκουπιδιών που πνίγουν την Αθήνα, και την εξέλιξή της σε αβίωτη πόλη!

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, οργανικό μέλος του διεθνούς χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου και των ανταγωνιστικών αρχών του, έχει θέσει υπό τον πλήρη έλεγχό της τις νομισματικές και δημο-

σιονομικές λειτουργίες των κρατών-μελών. Αυτό σημαίνει ότι κάθε πρωτοβουλία εθνικής κυβέρνησης για λήψη μέτρων κοινωνικής προστασίας ή πλουτοπαραγωγικής ανάπτυξης, τα οποία θα δημιουργούσαν δημοσιονομικά ελλείμματα ή νομισματικές διαταραχές στο σύστημα, απαγορεύεται απολύτως. Η διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, επομένως, όπως αναγνωριζόταν παραδοσιακά ως ο κύριος παράγων για την προώθηση της ανάπτυξης και την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών, απογυμνώνεται, ουσιαστικά, αυτών των δυνατοτήτων. Ο πολίτης βαρύνεται ο ίδιος, πλέον, με την κάλυψη του κόστους των αναγκών του ατομικού ή του οικογενειακού του βίου, μέσω ενός εισοδήματος, η εξασφάλιση του οποίου δεν εξαρτάται, πια, από προσόντα και ατομικές προσπάθειες, αλλά από τις εθνικά ανεξέλεγκτες κερδοσκοπικές μεθοδεύσεις ενός δήθεν επενδυτικού κεφαλαίου. Το συνταγματικά κατοχυρωμένο –υποτίθεται– δικαίωμα στην εργασία τού κάθε ικανού για εργασία πολίτη έχει ακυρωθεί, αφού η απασχόληση, με την επίσημη συγκατάθεση, έχει εναποτεθεί στις κοστολογικές αποτιμήσεις της προβαδίζουσας υποχρέωσης ανταγωνισμού! Ακόμα και η πρόθεση υποκατάστασης εισαγομένων προϊόντων από την εγχώρια παραγωγή τους, με αυξημένο έστω κόστος, ώστε να καταπολεμηθεί η ανεργία, απαγορεύεται και αυτή. Αντιστρατεύεται –όπως επισημαίνει ο πα-

γκοσμιοποιημένος «εκσυγχρονισμός»– στην ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων και υπηρεσιών.

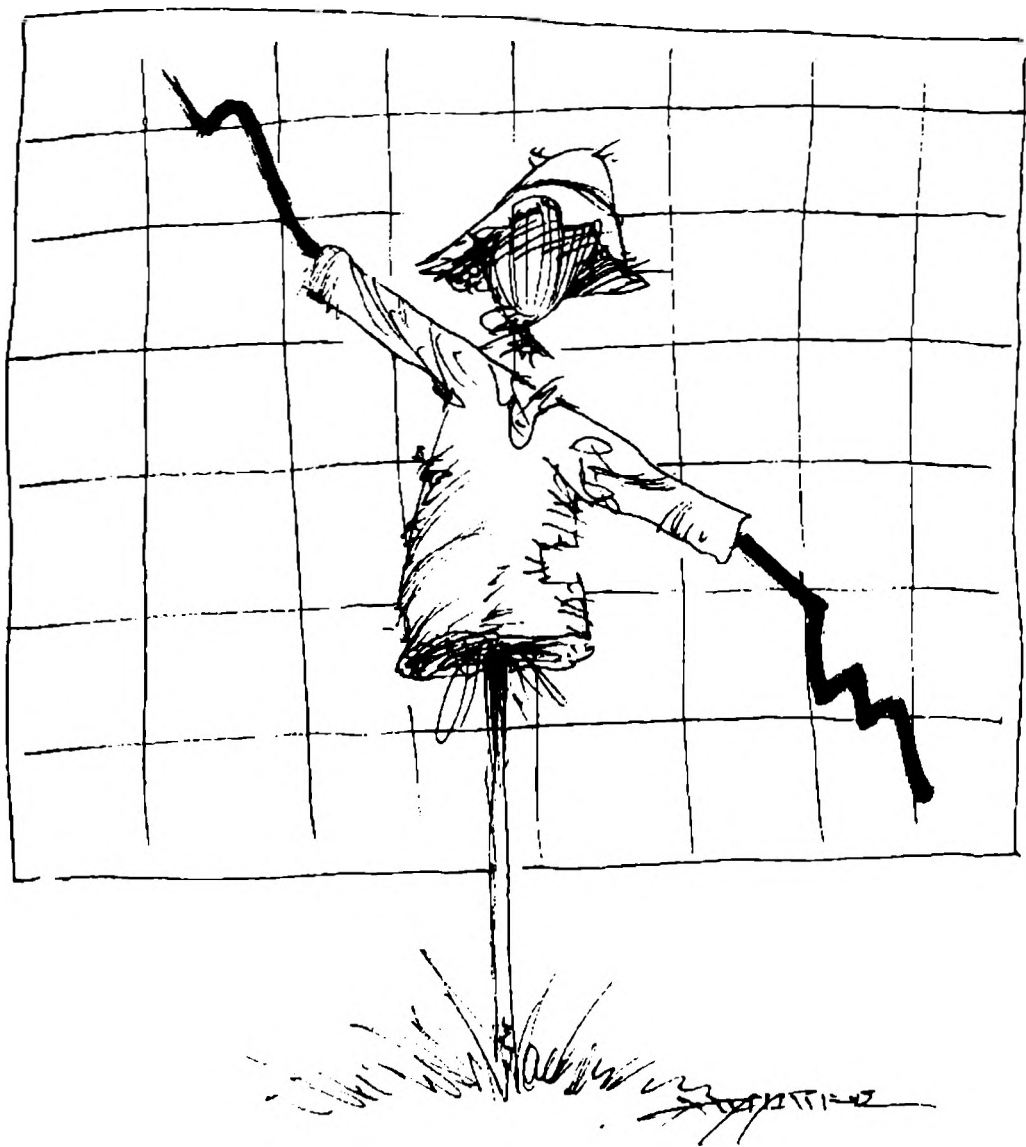
Δεν χρειάζονται, λοιπόν, ειδικές γνώσεις για να γίνει πλήρως αντιληπτή η αντίθεση μεταξύ δημόσιων οικονομικών –που μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη βοήθεια στην ανάπτυξη, αλλά ελέγχονται από τις Βρυξέλλες– και της άσκησης κοινωνικής πολιτικής, τα κεφάλαια της οποίας προϋποθέτουν αναπτυγμένη οικονομία, χρηματοδοτικά αδιάφορη, σε λίγο, για τα κοινοτικά ταμεία. Είναι χρήσιμο να διατηρείται ενώπιό της σκέψη όλων το ιστορικά ανεπαλήπτο γεγονός, η ελληνική οικονομία να συντηρεί την τρέχουσα καταναλωτική της ικανότητα με τη συνδρομή δύο άκρως αντιθετικών μεταξύ τους συνεισφορών: Των δωρεάν κεφαλαίων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η ροή των οποίων θα τερματιστεί σε λίγα χρόνια, και της πάμφθηνης εργασίας των οικονομικών μεταναστών, η οποία συμβάλλει στην συγκράτηση του πληθωρισμού. Το φαινόμενο δεν θα μακροημερεύσει. Η ευθύνη της εθνικής εξουσίας, όμως, για κοινωνική δικαιοσύνη είναι αμετακίνητη. Πώς θα γεφυρωθεί η διάσταση; Πώς θα ενταθεί η πλουτοπαραγωγική δραστηριότητα της χώρας, ώστε το ελληνικό κράτος να προωθεί με θετικά αποτελέσματα τη δίκαιη ανακατανομή του εθνικού προϊόντος υπέρ των ασθενέστερων τμημάτων του πληθυσμού, δικαιολογώντας έτσι την ύπαρξή του;

Το άπαντο του ενδιαφέροντος για την πορεία της εθνικής οικονομίας σε αυτό, ακριβώς, το σημείο οφείλει να συγκεντρωθεί. Πολύ επιτακτικότερη προβάλλει η ανάγκη, αφού η ασκούμενη οικονομική πολιτική προς την εντελώς αντίθετη κατεύθυνση κινείται. Το ενδιαφέρον αυτής της πολιτικής εξαντλείται στην εξασφάλιση φθηνών κεφαλαίων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις με το σκεπτικό ότι διευκολύνεται έτσι η ανταγωνιστικότητα της παραγωγής τους. Ο ανάπηρος προϋπολογισμός των 13,9 τρισεκατομμυρίων εσόδων, ο οποίος δαπανά τα 11,6 τρισεκατομμύρια μόνο για τις αποδοχές απασχολούμενου προσωπικού, χρεωλύσια και τόκους του δημόσιου χρέους, καλύπτει από τον ετήσιο δανεισμό περισσότερα από 7,5 τρισ. δραχμές, όλες τις άλλες δαπάνες του, εκπαίδευση, υγεία, κατασκευές εθνι-

κής ευθύνης κ.λπ. Ακόμα και από τα έσοδά του κάνει παραχωρήσεις υπέρ των επιχειρηματικών κερδών, μειώνοντας την φορολόγηση των χρηματιστηριακών συναλλαγών. Και χωρίς διόλου να έχει σωφρονίσει τους κυβερνητικούς υπεύθυνους η καταλήστευση τρισεκατομμυρίων λαϊκών αποταμιεύσεων και περιουσιών από το Χρηματιστήριο, προτρέπουν τους απομείναντες αποταμιευτές να επιστρέψουν στην οδό Σοφοκλέους, έστω και αν αυτό σημαίνει πρόσθετη απώλεια κρατικών εσόδων. Αυτών που αποδίδει η φορολόγηση με 15% των τόκων, των κατατεθειμένων στις Τράπεζες κεφαλαίων.

ΑΚΡΩΤΗΡΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΣΘΕΝΕΣΤΕΡΩΝ

Ταυτόχρονα, το φορολογικό σύστημα, τόσο δίκαιο υπέρ των ασθενέστερων εισοδηματικά οικογενειών ώστε να επιβάλλει φόρο εισοδήματος επί του αθροίσματος, π.χ., της υποχρεωτικής εισφοράς στην ΕΡΤ συν το ποσοστό του ΦΠΑ που της αναλογεί (;), οδηγεί σε ακρωτηριασμό της καταναλωτικής, με τα σημερινά δεδομένα, δύναμης μισθωτών και συνταξιούχων. Είναι χαρακτηριστικό, για το βαθμό «κοινωνικότητας» του φορολογικού μας συστήματος, το γεγονός ότι μεταξύ 1994 και 1999, ενώ το κατά κεφαλή φορολογητέο εισόδημα αυξήθηκε κατά 50% (από 2.310.000 δραχμές, σε 3.487.000), ο κατά κεφαλήν φόρος εισοδήματος αυξήθηκε κατά 157% (από 113.000 δραχμές σε 291.000)! Και αν επείρονται οι εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου ότι το μερίδιο των επιχειρήσεων στον συνολικό φόρο εισοδήματος καλύπτει, τώρα, το 40% έναντι 28% του 1995, αυτό δεν οφείλεται στην αύξηση κερδών που προϋποθέτει λόγω αναλογικά αυξημένης παραγωγικής επίδοσης, αλλά στην ενθυσιαστική μεγαλύτερη τμήματος ενός καθηλωμένου εθνικού εισοδήματος. Αν επρόκειτο για φορολόγηση κερδών αυξημένης παραγωγής, η άνοδος του γενικού δείκτη της μεταποίησης, π.χ., δεν θα είχε περιοριστεί στο ασήμαντο ποσοστό του 7,4% μεταξύ 1993 και 1999, στη μέση, δηλαδή, ετήσια αύξηση 1,2% στη διάρκεια της κρίσιμης εξαετίας για την οικονομική μας σύγκλιση με τις οικονομίες της Ε.Ε. Και οι εξαγωγές μας στην «Ένωση» έναντι των

εισαγωγών μας από αυτήν δεν θα αντιπροσώπευαν το 1999 ποσοστό 26,4% έναντι ποσοστού 44% το 1992.

Οι επίσημοι στατιστικοί αριθμοί δεν επιχειρηματολογούν δικαιότερη φορολογική επιβάρυνση μεταξύ επιχειρηματικών κερδών και διαθέσιμου εισοδήματος εργαζομένων και συνταξιούχων. Απεικονίζουν, απλώς, με άλλους όρους, την συνοδεία της επιχειρηματικής ευδίας από την ανυπαρξία κοινωνικής δικαιοσύνης, εξαιτίας της απίσχνασης της εθνικής πλουτοπαραγωγικής δραστηριότητας. Με ιατρικούς όρους, η οικονομία μας, πάσχει από προχωρημένη... οστεοπόρωση. Ο παραγωγικός «σκελετός» της κινδυνεύει ανά πάσα στιγμή να καταρρεύσει, ενώ, το ψιμυθιωμένο πρόσωπό της χρησιμεύει για ψηφοθηρικούς κομπασμούς, όπως η δυνατότητα ανάληψης των δραχμοβόρων Ολυμπιακών αγώνων!

Ο απομένων -λόγω της ένταξής μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία αναλίσκεται, πλέον, στο ποιος θα έχει το «πάνω χέρι» στην αξιοποίηση των κερδοσκοπικών ευκαιριών της παγκοσμιοποίησης- ρόλος του εθνικού κράτους ως αποκλειστικού διαχειριστή της κοινωνικής δικαιοσύνης στα όρια της κυριαρχίας του, προβάλλει, αδιαμφισβήτητα, ως το προβαδίζον καθήκον ολόκληρης της κοινωνίας μας. Για να υπάρξει, όμως, αποφασιστική εκπλήρωση αυτού

του καθήκοντος πρέπει να επιτευχθεί η παραγωγική αξιοποίηση όσων συγκριτικών πλεονεκτημάτων διαθέτουμε στα πλαίσια των συντελούμενων ιστορικών αλλαγών. Ότι ως τώρα συμβαίνει είναι η υπόθεση πως με εργαλεία της λίθινης εποχής μπορούν να κατασκευαστούν κομπιούτερ. Και κάτι ακόμα χειρότερο: ότι η κοινωνική δικαιοσύνη δεν πειράζει αν εγκαταλειφθεί υπέρ των συμφερόντων της οικονομίας της αγοράς, αντί η οικονομία της αγοράς να ενθαρρύνεται, αλλά και να ελέγχεται, ώστε να υπηρετεί τα συμφέροντα ολόκληρης της εθνικής κοινωνίας. Ο πολιτικός λόγος, περί του ποιος είναι ο καλύτερος διαχειριστής ενός δεδομένου κοινωνικού και οικονομικού συστήματος, δεν ισχύει πια. Και δεν ισχύει, γιατί τα πολιτικο-οικονομικά οικοδομήματα του παρελθόντος είναι, πλέον, «ακατοίκητα». Αν έχει, επομένως, ουσιαστικό λόγο η συζήτηση για το μέλλον της εθνικής μας οικονομίας από τους εκπροσώπους των κοινοβουλευτικών κομμάτων, ο λόγος αυτός δεν μπορεί να αφορά σε τίποτε άλλο, εκτός από την επεξεργασία, με τη συνεργασία ΟΛΩΝ, των προσφορότερων σχεδίων για την οικοδόμηση των «κτισμάτων» που θα στεγάσουν, στο μέλλον, τα ηθικότερα συμφέροντα της ελληνικής κοινωνίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΛΟΓΛΟΥ

Abramopoulos unter pylas

(δεν θυμάμαι καλά λατινικά)

Αν κρίνουμε από τα δημοσιεύματα και τις δημοσκοπήσεις που κατακλύζουν τελευταία τον Τύπο, αλλά και τις αντιδράσεις που προκαλούν, η ίδρυση ενός νέου πολιτικού κόμματος από τον δήμαρχο Αθηναίων Δημήτρη Αβραμόπουλο πρέπει να θεωρείται βέβαια. Περί αυτού δεν φαίνεται να αμφιβάλλει κανείς, εφόσον οι διαφωνίες περί το νέο κόμμα έχουν επικεντρωθεί τελευταία στο ερώτημα «από ποιο κόμμα θα πάρει περισσότερους ψήφους, από το ΠΑΣΟΚ ή από τη Νέα Δημοκρατία;».

Αν κρίνουμε πάντως από τις επίσημες αντιδράσεις, το ΠΑΣΟΚ μόνο που δεν χειροκροτεί το εγχείρημα Αβραμόπουλου, καθώς όλοι αντιλαμβάνονται ότι αποτελεί ίσως τη μοναδική σανίδα σωτηρίας του κυβερνώντος κόμματος στις επόμενες εκλογές. Έτσι ο ασκών χρέη κυβερνητικού εκπροσώπου Τηλέμαχος Χυτήρης έσπευσε πρόσφατα να αναφωνήσει ότι «το κόμμα του κ. Αβραμόπουλου είναι προ των πυλών» και να διαβεβαιώσει τους απογοητευμένους από την σκανδαλολογία και την διαπλοκή οπαδούς του κόμματός του ότι το νέο κόμμα «θα προκαλέσει προβλήματα στη Ν.Δ. και όχι στο ΠΑΣΟΚ». Η αξία των απειλών Αβραμόπουλου στο πολιτικό χρηματιστήριο επιβεβαιώνεται και από τις πληροφορίες της εφημερίδας *Εξουσία*, σύμφωνα με την οποία «ο πρωθυπουργός συναρτά ευθέως την απόφαση για τροποποίηση ή μη του εκλογικού νόμου με τη χρονική περίοδο που ο δήμαρχος Αθηναίων θα ξεκαθαρίσει δημοσίως εάν θα ιδρύσει πολιτικό φορέα ή όχι». Έτσι, στην περίπτωση που ο Δ. Αβραμόπουλος εξαγγείλει τη δημιουργία νέου κόμματος έως τις αρχές Απριλίου, ο κ. Σημίτης θα διατηρήσει το ισχύον εκλογικό σύστημα, επειδή ευνοεί το πρώτο κόμμα. Εάν, όμως, ο κ. δήμαρχος δεν δημοσιοποιήσει τα σχέδιά του έως το Πάσχα, ή αλλάξει γνώμη και δεν δημιουργήσει τελικά κόμμα (ομιολογουμένως μας έχει ζαλίσει τελικά), ο κ. Σημίτης, απολαμβάνοντας μια σπάνια γι' αυτόν περίπτωση πολιτικής πρωτοβουλίας, θα προωθήσει την ψήφιση νέου εκλογικού νόμου.

Οι διαρροές περί εκλογικού νόμου συνδέονται με τα διάφορα σενάρια που βλέπουν το φως της δημοσιότητας για τα ποσοστά που θα πάρει το νέο κόμμα. Το ένα από τα σενάρια αυτά, δεν θα αναδειχθεί αυτοδύναμη κυβέρνηση σε ενδεχόμενες εκλογές και τα ποσοστά θα μοιραστούν ως εξής: ΠΑΣΟΚ ποσοστό 39,5% και 147 έδρες, Ν.Δ. ποσοστό 38,5% και 112 έδρες, το νέο κόμμα 12% και 25 έδρες, το ΚΚΕ 5,0% με 10 έδρες και το πέμπτο κόμμα 3,0% με 6 έδρες. Στην περίπτωση που το νέο κόμμα πετύχει ποσοστό 15%, τότε δεν αρκούν για την αυτοδυναμία ούτε οι τέσσερις μονάδες διαφορά ανάμεσα στα δύο πρώτα κόμματα. Έτσι, εάν το νέο κόμμα λάβει 15% και 31 έδρες, η Ν.Δ. ποσοστό 35,5% και 103 έδρες, το ΚΚΕ 5,0% (10 έδρες) και το πέμπτο κόμμα 3,0% (6 έδρες), τότε το ΠΑΣΟΚ θα λάβει 39,5% και 150 έδρες.

Στο μεταξύ δίνουν και παίρνουν τα γκάλοπ, μυστικά και φανερά. Σύμφωνα με την εξαμηνιαία δημοσκόπηση της MRB, που δόθηκε στη δημοσιότητα την Τρίτη, το 21% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι σίγουρα θα ψήφιζε ένα υποτιθέμενο κόμμα Αβραμόπουλου, ενώ ο δήμαρχος Αθηναίων φέρεται να αφαιρεί ψήφους από το ΠΑΣΟΚ σε ποσοστό 16,3% και από τη Ν.Δ. σε ποσοστό 20,4%.

Την προηγούμενη ημέρα, Δευτέρα, σε δημοσκόπηση της εταιρείας V-PRC, που δημοσίευσε η *Ημερησία*, επτά στους δέκα ερωτηθέντες είχαν θετική γνώμη για τον κ. δήμαρχο, ενώ το 19,4% των πολιτών εξέταζε ως πιθανό το ενδεχόμενο να ψηφίσει το φημολούμενο κόμμα Αβραμόπουλου, κι ένα

55,3% εκφραζόταν αρνητικά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Σε μια άμεση όμως εκλογική αναμέτρηση, το ποσοστό των πολιτών που θα ψήφιζε το κόμμα του ανέρχεται στο 9%.

Σύμφωνα με μυστικό γκαλόπ της κυβέρνησης, που αποκάλυψε το *Έθνος* στις 4.12, το κόμμα Αβραμόπουλου θα ψήφιζε σήμερα ποσοστό μεγαλύτερο του 10% του εκλογικού σώματος, που θα μπορούσε να φτάσει ακόμη και στο 19%. Από την άλλη μεριά, *Το Βήμα* επικαλείται δήλωση του Κ. Σημίτη στο *Εκτελεστικό Γραφείο* του ΠΑΣΟΚ ότι «ο Αβραμόπουλος μπορεί να πάρει 20%».

Σύμφωνα, τέλος, με έρευνα της ALCO, που δημοσίευσε ο *Ελεύθερος Τύπος* στις 3.12, ποσοστό 52,4% των ερωτηθέντων εκφράζει θετική άποψη για το ενδεχόμενο δημιουργίας πολιτικής κίνησης από τον Δ. Αβραμόπουλο, ενώ ποσοστό 31,7% έχει αρνητική γνώμη.

Δεν γνωρίζουμε αν έβγαλε κανείς άκρη από τα γκάλοπ και τα σενάρια, γιατί εμείς δεν βγάλαμε. Η ίδια και μεγαλύτερη ασάφεια υπάρχει και αναφορικά με τις ιδεολογικές και πολιτικές συντεταγμένες του νέου κόμματος. Συντεταγμένες που είναι προφανές ότι δεν τις έχει βρει ακόμα ούτε και ο κ. Αβραμόπουλος, ο οποίος σε εκδήλωση για βιβλίο με τον τίτλο *Εκεί γύρω στα 40*, δήλωσε, μεταξύ άλλων, ότι «όλο και περισσότερο διαμορφώνονται οι συνθήκες που επιτρέπουν και ενθαρρύνουν μία νέα πολιτική πρόταση» και πρόσθεσε: «Η δική μας γενιά δεν μίλησε ακόμα».

Την σαφήνεια των πολιτικών και ιδεολογικών προσανατολισμών του κ. Αβραμόπουλου «κάρφωσε» εύστοχα ο πρόεδρος του Συνασπισμού Νίκος Κωνσταντόπουλος, ο οποίος δήλωσε: «Πολλοί και πολλές περιφέρονται χωρίς συλλογικές δεσμεύσεις, χωρίς συγκεκριμένες απόψεις για τα προβλήματα, χωρίς οράματα, χωρίς ιδεολογίες, αλλά με πλούσια γκαρνταρόμπα εμφανίσεων». Εκτός του κ. Αβραμόπουλου, αποδέκτης των επικρίσεων του κ. Κωνσταντόπουλου ήταν, όπως φαίνεται, και η κ. Δαμανάκη, η οποία, ανταποκρινόμενη προφανώς στην life-style πολιτική επικαιρότητα θεωρεί ότι υπάρχει... «πρόβλημα πολιτικής εμφάνισης του ΣΥΝ».

«Τα κόμματα δεν είναι γλάστρες που καλλιεργούνται στα θερμοκήπια, δεν γεννιούνται έτσι τα κόμματα, και η ανα-

νέωση της πολιτικής ζωής επίσης δεν γίνεται στις θερμοκοιτίδες της παραπολιτικής» πρόσθεσε ο πρόεδρος του ΣΥΝ και για μια σπάνια φορά θα συμφωνήσω απολύτως μαζί του. Ο κ. Αβραμόπουλος είναι, σχετικά, νέος, ωραίος και γνωρίζει επιπλέον να δένει σωστά την γραβάτα του. Από εκεί και πέρα, όμως, τι; Ποιο είναι το ιδεολογικό του «πιστεύω»; Ποια είναι η πολιτική πλατφόρμα την οποία δεν διαθέτουν τα άλλα κόμματα και ως τούτου ανέλαβε ο ίδιος να προωθήσει; Τι πιστεύει για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, το ΝΑΤΟ, τις ΗΠΑ, το γιουγκοσλαβικό; Θα βάλει περισσότερους ή λιγότερους φόρους; Θα συμπλεύσει ή θα καταδιώξει την διαπλοκή; Κανείς δεν γνωρίζει τίποτα περί αυτών των ερωτημάτων και υποψιάζομαι ότι ούτε και ο ίδιος ο κ. Αβραμόπουλος γνωρίζει σαφώς τι θα κάνει.

Τα μόνα που γνωρίζουμε είναι η εκπληκτική, για τα ελληνικά δεδομένα, προώθηση του κ. Αβραμόπουλου από τα ΜΜΕ.

Παρακολουθήστε την πορεία του στον δημόσιο βίο για να αντιληφθείτε τι εννοούμε: Λίγο πριν από τις εκλογές του 1981 η Ντόρα Μπακογιάννη ανακαλύπτει τον κ. Αβραμόπουλο στους αποφοίτους της Σχολής Διπλωματών και τον προωθεί στο ιδιαίτερο διπλωματικό γραφείο του πατέρα της και υπουργού Εξωτερικών –τότε– στην κυβέρνηση Ράλλη, Κωνσταντίνου Μητσοτάκη. Μετά τις εκλογές του 1981 και την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, ήταν η σειρά του διευθυντή του διπλωματικού γραφείου του Α. Παπανδρέου, του Χρήστου Μαχαιρίτσα, να ανακαλύψει τα άγνωστα μέχρι τότε προσόντα του κ. Αβραμόπουλου και να τον προωθήσει στο διπλωματικό γραφείο του νέου πρωθυπουργού. Το 1989, όμως, λίγο

πριν ηττηθεί εκλογικά το ΠΑΣΟΚ, η κ. Μπακογιάννη ανακαλύπτει ξανά τον κ. Αβραμόπουλο και επί πρωθυπουργίας Μητσοτάκη τον ξαναβρίσκουμε στο διπλωματικό του γραφείο. Αρμόδιο κυρίως για θέματα εθιμοτυπίας, να κλείνει δηλαδή ξενοδοχεία, να κανονίζει το «μενού», να πληρώνει λογαριασμούς και τα παρόμοια. Η εκδίωξη του Αντώνη Σαμαρά από το υπουργείο Εξωτερικών ήταν ίσως η «χρυσή ευκαιρία» του Δ. Αβραμόπουλου, επειδή ο Μητσοτάκης τον διόρισε αμέσως εκπρόσωπο Τύπου του υπουργείου Εξωτερικών, δίνοντας στα ΜΜΕ την ευκαιρία να ανακαλύψουν την φωτογένεια του κ. Αβραμόπουλου. Από εκεί και πέρα η άνοδός του ήταν κατακόρυφη. Δήμαρχος Αθηναίων πρώτα και φέρελπις πολιτικός αρχηγός σήμερα.

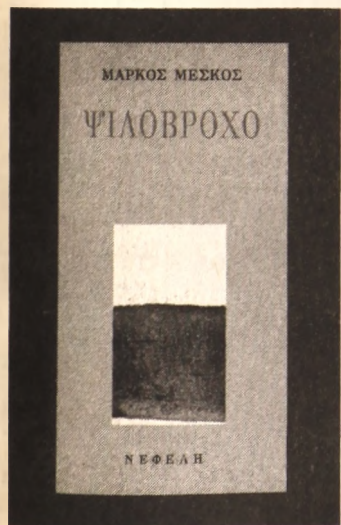
Από τότε μέχρι σήμερα ο κ. Αβραμόπουλος δεν εξέφρασε ποτέ και καμία απολύτως πολιτική, ιδεολογική ή οικονομική άποψη που να δικαιολογεί την κατακόρυφη άνοδό του στο πολιτικό στερέωμα. Δεν πήρε ποτέ θέση για τίποτα και για κανέναν. Και όμως σήμερα διεκδικεί την πιθανότητα να γίνει ο αρχηγός του τρίτου μεγαλύτερου πολιτικού κόμματος. Το μεγάλο ερώτημα είναι γιατί; Πού, σε ποιον ή σε ποιους οφείλεται η κατακόρυφη άνοδός του;

Ο πρώτος που προκύπτει ευκρινώς στον ορίζοντα ως απάντηση στα ερωτήματα αυτά είναι ο Κ. Μητσοτάκης, ο άνθρωπος άλλωστε που ευθύνεται για την ανάδειξη του Δ. Αβραμόπουλου στο πολιτικό στερέωμα. Για παράδειγμα, σε πρόσφατη δεξίωση, γνωστός δημοσιογράφος, εκδότης και παρακοιμώμενος του Μητσοτάκη έλεγε σε ομάδα πρώην και νυν βουλευτών της Ν.Δ. ότι η «ρήξη» στην τελευταία πρέπει να γίνει «με το βαμβάκι», χωρίς δηλαδή περιττές

εντάσεις και ύβρεις, ώστε να μην αποκλεισθεί η δυνατότητα κυβερνητικής συνεργασίας στο μέλλον. Από την άλλη, οι πληροφορίες από τις προετοιμασίες για το νέο κόμμα οδηγούν στο αδιαμφισβήτητο συμπέρασμα ότι πρωτοστατούν σε αυτές στελέχη της Ν.Δ. που πρόσκυνται στον Μητσοτάκη. Για παράδειγμα, σε εκλογική περιφέρεια που αναδεικνύει πέντε εθνοπατέρες, στην προετοιμασία του νέου κόμματος πρωτοστατεί πρώην υπουργός Επικοινωνιών της Ν.Δ. που πρόσκειται απολύτως στον Μητσοτάκη και ο οποίος συζητά αυτές τις ημέρες το ενδεχόμενο προσεταιρισμού και ενός πρώην δημάρχου του ΣΥΝ. Δίνουμε περισσότερη βάση σε αυτές τις πληροφορίες από τα συμπεράσματα των υποτιθέμενων γκάλοπ.

Ο ρόλος του Μητσοτάκη ως «αρχιτέκτονα του παρασκηνίου» αναδεικνύεται κατά τη γνώμη μας και από τις δηλώσεις της κόρης του Ντόρας Μπακογιάννη. Για παράδειγμα, σε μια τελευταία της συνέντευξη στο ένθετο περιοδικό της εφημερίδας *Το Βήμα* δήλωσε ότι πρωταρχικός στόχος της είναι «Μία ενιαία και ισχυρή Κεντροδεξιά που να ασκήσει κυβερνητική εξουσία» και πρόσθεσε ότι «αναμένει με ενδιαφέρον τις αποφάσεις του δημάρχου Αθηναίων». Η απάντηση στο αίνιγμα Αβραμόπουλος είναι στην φράση «ενιαία και ισχυρή Κεντροδεξιά». Γιατί, αν δεν κάνουμε λάθος, η Ν.Δ. είναι μέχρι σήμερα ο κύριος εκφραστής της κεντροδεξιάς. Και για όσους δεν κατάλαβαν ακόμα προσθέτουμε το εξής ερώτημα: Για φανταστείτε τι θα γινόταν αν στη θέση της κ. Ντόρας ήταν ο Κ. Λαλιώτης που θα δήλωνε ότι στόχος του είναι μια «ενιαία και ισχυρή Κεντροαριστερά»;

Π. ΠΛΑΣΤΗΡΑΣ

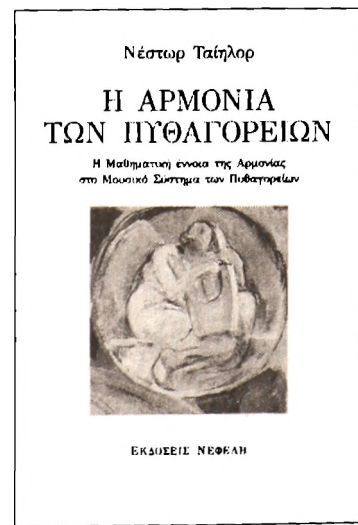
Μάρκος Μέσκος

ΨΙΛΟΒΡΟΧΟ

[ΠΟΙΗΣΗ]

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Νέστωρ Ταίηλορ

Η ΑΡΜΟΝΙΑ ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ

Η Μαθηματική έννοια της Αρμονίας στο Μουσικό Σύστημα των Πυθαγορείων

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Πού το πάει ο Τσουκάτος ;

Οι περί την πολιτική τυρβάζοντες ασχολήθηκαν τελευταία επαρκώς με την κίνηση του Θ. Τσουκάτου, ο οποίος –δίκην κεραυνού εν αιθρία– ξεφούρνισε στη Βουλή μια πρόταση νόμου, διά της οποίας θα έπρεπε να ληφθεί κρατική πρόνοια για τους πολίτες που έχουν ετήσιο εισόδημα κάτω των 600.000 δρχ. Τα ρεπορτάζ στα ΜΜΕ πήραν κι έδωσαν. Περιγραφές επί περιγραφών, απόψεις επί απόψεων, απόπειρες ερμηνειών τής εν λόγω ενέργειας και πάμπολλα άρθρα, μερικά εκ των οποίων κατέτειναν στην αγιοποίηση του αιρετικού «στρατηγού».

Ο Θ. Τσουκάτος χτύπησε τον Σημίτη εκεί που τον πονούσε: Στην (δήθεν) απόδοση δικαιοσύνης προς τους... πενομένους και μη δυναμένους να έχουν στον ήλιο μοίρα. Έτσι, ετέθη επικεφαλής «πρωτοβουλίας» πλειάδας βουλευτών, τους οποίους παραμύθιασε με τον δικό του τρόπο («... είναι εν γνώσει του πρωθυπουργού και άλλωστε η προστασία των φτωχών εντάσσεται στο πρόγραμμα μας») και όλα αυτά τη στιγμή που ο Σημίτης έλειπε από την Ελλάδα

(ήταν στη Νίκαια).

Το ότι η κίνηση Τσουκάτου ήταν «μαγειρεμένη» από καιρό είναι αυταπόδεικτο από τη μακροχρόνια συλλογή υπογραφών. Ξεκίνησε να μαζεύει υπογραφές από τις αρχές Οκτωβρίου, την εποχή, δηλαδή, που άρχισε να εκδηλώνεται η πρωθυπουργική δυσανεμία προς το πρόσωπό του. Χρειάστηκε 2 περίπου μήνες για να ετοιμάσει το «χαρτί» του. Όταν το κατέθεσε, άφησε τα πράγματα να κυλήσουν μόνα τους.

Άμεση συνέπεια: Τις αμέσως επόμε-

νες 3 ημέρες από την κατάθεση της πρότασης νόμου (δηλαδή Σάββατο, Κυριακή και Δευτέρα, 9, 10 και 11 Δεκεμβρίου) στα ημερήσια πολιτικά φύλλα της Αθήνας δημοσιεύθηκαν 68 παραπολιτικά σχόλια για τον «στρατηγό», ενώ τις σελίδες τους κόσμησαν 88 φωτογραφίες του. [Αξίζει να σημειωθεί ότι το Σάββατο, μόνον η *Εξουσία*, στη σελίδα των παραπολιτικών, του αφιέρωσε 6 –ναι, έξι– σχόλια!]. Αν επρόκειτο για πληρωμένες καταχωρίσεις, ο φιλόδοξος βουλευτής θα έπρεπε να καταβάλει περί τα 150 εκατ. δρχ. Με τον τρόπο του, το έκανε δωρεάν. Βοηθούσης –φυσικά– και της ομάδας των παραδοσιακών «βιογράφων» του, οι οποίοι στο παρελθόν συνέγραφαν παραπολιτικά σχόλια ακόμη και επί τη... ουρήσει του «στρατηγού».

Αμέσως μετά την εκδήλωση του «προνοουντισμένου», ετέθη σε λειτουργία ο μηχανισμός στήριξής του. Το *Καρφί* του Ν. Κακαουνάκη, σε αλληπάλληλα δισέλιδά του, επιχείρησε να χρυσώσει το χάπι της τσουκατικής ανταρσίας, υποστηρίζοντας στα σοβαρά ότι τα υπό του Τσουκάτου προταθέντα τα είχε ζητήσει και η... Κομισιόν. Κάπως, δηλαδή, σαν να του τηλεφώνησε ο Ρομάνο Πρόντι και να του είπε: «*Ρε Τσουκάτε, δεν ετοιμάζετε εκείνο το χαρτί για τους πεινώντες και διψώντες ;*». Και ο Τσουκάτος, ο άγρυπνος αυτός κοινοτικός θεματοφύλαξ, έβαλε λυτούς και δεμένους και του έφεραν το χαρτί με τις υπογραφές. Από κοντά και ο *Antenna*, ο οποίος... έσπευσε δύο ημέρες μετά (κυριακάτικα) να συνεντευξιασθεί με τον «στρατηγό», μην τυχόν και δεν αντιληφθήκαμε καλά το θεάρεστον της πρωτοβουλίας του. [Το ότι το κανάλι του Κυριακού συμπαρίσταται στον Τσουκάτο είναι γνωστό από την εποχή του Χάλκου, οπότε ο Τσουκάτος ήταν ακόμη ο εξ απορρήτων του πρωθυπουργού και αυτός που φαινόταν στο γυαλί του *Antenna* ενώ συνόδευε τον Σημίτη που περιόδευε την ύπαιθρο χώρα. Γνωστό το γιατί].

Μα για την προβολή του έκανε ό,τι έκανε ο Τσουκάτος; θα ρωτήσετε. Και δικαίως.

Απάντηση: Το έκανε βεβαίως και για την προβολή του. Σε τρόπο όμως που η προβολή να αποτελέσει όχημα εντυπώσεων στον απλό πολίτη γι' αυτό που θα

ακολουθήσει. Που πάει να πει ότι σιγά σιγά ο Τσουκάτος θα αναλαμβάνει όλο και περισσότερες πρωτοβουλίες τέτοιου στυλ. Φαινομενικά προστάτης των συμφερόντων του φτωχού λαού, θα αρχίσει σε λίγο τις ερωτήσεις και επερωτήσεις για τη φορολογία, τις κρατικές δαπάνες, τα εξωτερικά θέματα, τις μειονότητες, τους λογαριασμούς των ΔΕΚΟ, το Χρηματιστήριο κ.λπ. Με τη βοήθεια των «Τσουκατογράφων» θα εμφανίζεται στα ΜΜΕ ως ο Γιαγκούλας που τα παίρνει από τους πλούσιους και τα δίνει στους φτωχούς. Κάτι σαν λαϊκός ήρωας δηλαδή. Θα περιμένει -θα καιροφυλακτεί πιο σωστά- την κατάλληλη στιγμή για να εξαπολύσει την επίθεσή του. Εν τω μεταξύ, θα οικοδομεί συμμαχίες. Ήδη υπάρχει ένα πάντρεμα με τον Τσοχατζόπουλο, που έχει ηλικία μερικών μηνών. Οι προσεκτικοί παρατηρητές έχουν επισημάνει τη θεαματική στροφή του φιλοτσουκατικού Καρφίου απέναντι στον υπουργό Άμυ-

νας, τον οποίο ενώ έως πρότινος ενταφίαζε στην 28η σελίδα, τώρα τον εμφανίζει και προβάλλει από την 3η. Θες λίγο η υπόθεση της ΕΑΒ, θες λίγο η αγορά των πολεμικών αεροσκαφών, ο Τσοχατζόπουλος έγινε ξαφνικά αρεστός στο Καρφί. (Μμμ, που λέει κι ο Κακαουνάκης). Ο Τσοχατζόπουλος, λοιπόν, αμέσως μετά την εκδήλωση Τσουκάτου, έσπευσε να συμπαραταχθεί με τον «στρατηγό», άσε που η συνυπογραφή του τσουκατικού χαρτιού από τον τσοχατζοπουλικό βουλευτή Χ. Τσιόκα μας είχε προϊδεάσει για τη στάση που θα κρατούσε ο υπουργός Άμυνας.

Ο Τσουκάτος, με άλλα λόγια, θέλει να αναλάβει τον ρόλο του αντίπαλου δέους μέσα στο ΠΑΣΟΚ, ώστε να θεωρείται δυνάμει ως το γερό χαρτί που θα μπορούσε να ηγηθεί ακόμη και του κόμματος. Γιατί όχι; Τζάμπα νομίζετε έχτισε ολόκληρο πλέγμα φανερών και αφανών δεσμών στο χώρο των ΜΜΕ; Ξέρετε πόσον καιρό ασχολήθηκε με

την οικοδόμηση αυτών των σχέσεων και σε τι θυσίες υποβλήθηκε;

Έχει προϊστορία ο Τσουκάτος στην ίντριγκα και την αφανή δράση. Φοιτήσας στην ακροαριστερή πτέρυγα της πολιτικής, έμαθε να περιμένει, εργαζόμενος όμως αόκνως. Τώρα πιστεύει ότι ήλθε το πλήρωμα του χρόνου για να εξωτερικεύσει τις φιλοδοξίες του. Αλλά όχι με τον τρόπο Αβραμόπουλου (ναι μεν, αλλά να, ακόμη λίγο...). Κινούμενος μέσα στο πολιτικό γίγνεσθαι, μπορεί και κοινοβουλευτική δράση να έχει, αλλά και τις διαπλοκές του να δια-συν-τηρεί. Εφημερίδες τού συμπαρίστανται, τηλεοπτικά κανάλια τον πάνε, ραδιόφωνα φιλικά διαθέτει, «πλάτες» γερές έχει, τι άλλο θέλει;

Εν αναμονή, λοιπόν, ενδοπασοκικών εξελίξεων. Για να δούμε τώρα τι θα πράξει ο Σημίτης. Θα σηκώσει το γάντι ή θα κάνει πως δεν κατάλαβε τίποτε;

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΧΑΝΑΤΖΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΓΚΥΡΑ»

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΚΡΗΣ
Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΜΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ
Η ιστορία των δύο μεγάλων αντιπάλων του Εμφυλίου, που ξεσπάει θυελλώδως
ΠΡΟΛΟΓΟΣ: ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

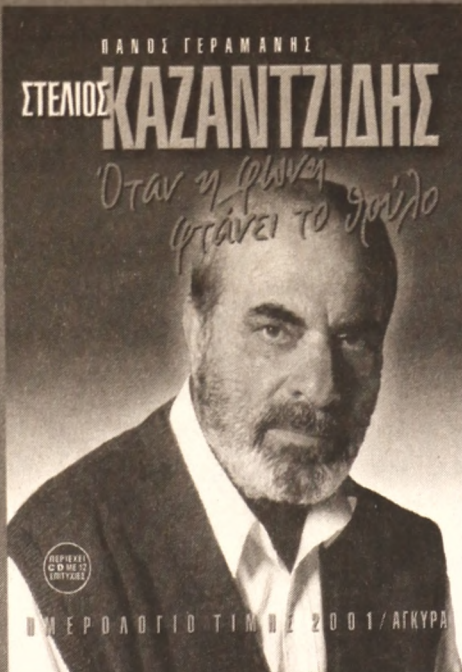
ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΚΡΗΣ
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
Ένα έργο, απαραίτητο για τη διάπλαση ιστορικής συνείδησης, αλλά και ευθύνης, σε μια κοινωνία, που μεθοδικά χειραγωγείται προς την εξαφάνιση της αγωνιστικής και πολιτιστικής ταυτότητάς της.

ISBN 960-234-747-3
Σχήμα: 16x24, Σελίδες 336

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΡΟΥΧΑΣ

Ο «Κάπταιν Νικ», ο άνθρωπος που δημιούργησε το μύθο και το τραγούδι για το «Βαπόρι απ' την Περσία», βρήκε ως μοναδικό τρόπο αυτοκάθαρσης την εξομολόγηση στον Κώστα Τσαρούχα.

ISBN 960-234-715-5
Σχήμα: 16x24, Σελίδες 240

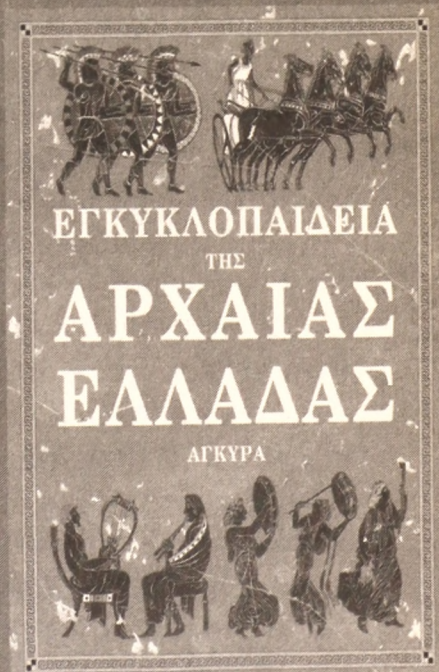
ΠΑΝΟΣ ΓΕΡΑΜΑΝΗΣ

Σε κείμενα του δημοσιογράφου Πάνου Γεραμάνη, γύρω από τη ζωή και την καλλιτεχνική διαδρομή του μεγάλου τραγουδιστή με σπάνιο φωτογραφικό υλικό - ντοκουμέντο. Περιέχει CD με 12 επιτυχίες του.

ISBN 960-234-749-X
Σχήμα: 19x26, Σελίδες 176

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟΔΟΣΗ:
ΝΑΝΙΝΑ ΣΑΚΚΑ-ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Μια εύχρηστη εγκυκλοπαιδεία -σ' έναν τόμο- που ζωντανεύει το μεγαλείο του αρχαίου ελληνικού κόσμου. Αυθεντικές φωτογραφίες, πλούσια εικονογράφηση, συμπληρώνουν ένα μοναδικό έργο.

ISBN 960-234-744-9
Σχήμα: 23x29, Σελίδες 144

110 ΧΡΟΝΙΑ ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

Δ. Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α.Β.Ε.Ε. • Λ. Κηφισού 85, 122 41 Αιγάλεω, Τηλ.: 3478044, 3459321 Fax 3474732 • Κατάστημα: Πεσμαζόγλου 5 (Στοά Ορφέως) Τηλ.: 3213507 • E-mail: agyra@agyra.gr • www.agyra.gr

Η πολιτική προσαρμογή και «το νεκροταφείο της Ιστορίας»

Η ομιλία του πρωθυπουργού στην πρόσφατη συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ είναι ίσως μοναδικό κείμενο στην πολιτική φιλολογία που αναγορεύει χωρίς περιστροφές την πολιτική του κυνισμού σε φιλοσοφία. Ός τώρα δεν υπήρξε πολιτικός ή πρωθυπουργός, είτε δημοκρατικών είτε ολιγαρχικών αντιλήψεων, που να μην έχει χρησιμοποιήσει τις αξίες ως προκάλυμμα σε δημόσιες αγορεύσεις του.

Ο Μακιαβέλλι, που τόλμησε να το κάνει, δεν μιλούσε ως πολιτικός αλλά ως συγγραφέας. Ο κ. Σημίτης «πρωτοπορεί», νομίζω, ως πολιτικός, όταν διακηρύττει δημόσια και απερίφραστα τις αρχές του συγγραφέα της Αναγέννησης.

Το θέμα που προκύπτει από τον αφορισμό του πρωθυπουργού ότι «το νεκροταφείο της Ιστορίας είναι γεμάτο από κόμματα που δεν προσαρμόστηκαν» δεν έγκειται στην πολλαπλή αντίφαση ανάμεσα στο περιεχόμενο αυτού του αφορισμού και στο περιεχόμενο ενός άλλου πάλι δικού του, μόλις προγενέστερου, «είμαστε η Αριστερά που ανοίγει νέους δρόμους» ή στο περιεχόμενο των αρχικών διακηρύξεων του κόμματός του και του ίδιου.

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

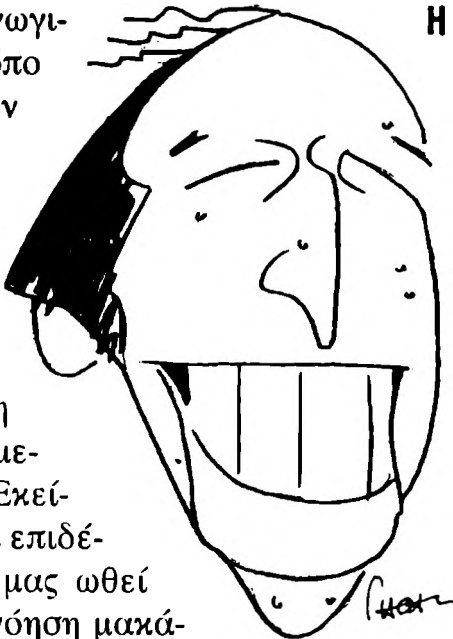
Βεβαίως σε τέτοιες αντιφάσεις μάς είχε συνηθίσει και ο προκατόχός του, αλλά εκείνος είχε το χάρισμα να τις επενδύει με «ποιητικό», τουτέστιν δημαγωγικό, λόγο, και να «σκιάζει» με αυτό τον τρόπο την ύπαρξή τους. Ξεστόμιζε, λόγου χάρη, τον αντιφατικό αφορισμό «η Οργάνωση εκφράζει το επιθυμητό, ενώ η Κυβέρνηση το εφικτό» κι ένωσαν όλοι οι εντός του ΠΑΣΟΚ να έχουν αποστολή, και οι καιροσκόποι και οι «αιθεροβάμονες». Οι πρώτοι την αποστολή να κυβερνούν και οι δεύτεροι να σκιαμαχούν ως την εξάντληση των δυνάμεών τους και ως τη συνακόλουθη μετατροπή και των ίδιων σε καιροσκόπους. Εκείνος, δηλαδή, είχε το χάρισμα να μας στρέφει επιδέξια προς τα δεξιά. Ο διάδοχός του όμως μας ωθεί άγαρμπα κατά κει, γιατί πέρα από την επινόηση μακάβριων εικόνων γίνεται και ο ίδιος μακάβριος ενσαρκωτής του κυνισμού. Μπορεί επομένως να διατυπώνει αντιφάσεις όπως και ο προκατόχός του, αλλά, συνδυασμένη αυτή η διατύπωση με περιορισμένες εκφραστικές δυνατότητες ή με

στενούς πνευματικούς ορίζοντες, γίνεται ο φιλόσοφος της πολιτικής του κυνισμού. Τέτοια εγχειρήματά του μου επαναφέρουν έντονα στη μνήμη εκείνη τη θλιβερή εικόνα που μου δημιούργησε η εμφάνισή του στο προεκλογικό Debate. Σε μια ερώτηση, που έδειξε ότι την ξέρει, «έσκασε» χαμόγελο, μόλις όμως θυμήθηκε την σύσταση των σκηνοθετών του να μη χαμογελάει, αμέσως το 'πνιξε. Πόσο τον λυπήθηκε η ψυχή μου! Ίσως η τόση λύπη να οφείλεται και στην εκπαιδευτική μου ιδιότητα. Δεν χρειάζεται, όμως, πιστεύω, για να επιμαρτυρηθούν οι περιορισμένες διαστάσεις της πνευματικότητάς του, να θυμίσω και τη φιλοσοφία κατά του διαλόγου που είχε αναπτύξει τότε στην ίδια εκπομπή με περισσή αυτοπεποίθηση.

Κατανοούμε την ανάγκη του να ομολογήσει και να δικαιολογήσει τη μεταστροφή την προσωπική και του πολιτικού φορέα που ηγείται. Ήτανε πλέον καιρός. Ός τώρα το κάμνανε χωρίς να τολμούν να το ομολογήσουν, παρ' όλα αυτά δεν επιτεύχθηκε η αποτελεσματική απόκρυψή της. Γιατί και οι δικοί του ήδη του ασκούν κριτική, προσποιητή φυσικά, εξ αριστερών. Κι αν εκείνος αντιδρά με άλλους, πιο αριστερούς, αφορισμούς, το πρόβλημα παραμένει, γιατί με τέτοιους αφορισμούς μπορεί να εξακολουθεί να ξεγελάει μεγάλο πλήθος μαζών –έχουν ξεγελάσει τη συντριπτική πλειοψηφία των ηγετικών στελεχών της Αριστεράς, δεν θα ξεγελάσουν τις απολίτικες μάζες που τώρα τις έχουν εθίσει και στην καρδοκία του κέρδους;-, αλλά δεν μπορεί να δικαιολογήσει τις «ποινικές» του αντιδράσεις απέναντι στους δικούς του προσποιητούς πάντα «αριστεριστές». Και φαίνεται πως αποφάσισε πλέον να αντιμετωπίζει το πρόβλημα με τη γλώσσα της γυμνής αλήθειας.

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Το θέμα δεν είναι επίσης η έμπρακτη αναγόρευση της προσαρμογής σε πρώτη αναγκαιότητα και η καθυπόταξη σ' αυτή κάθε άλλης αναγκαιότητας και αξίας. Βεβαίως μια τέτοια πρόταση της προσαρμογής ανατρέπει θεμελιακούς κανόνες του συλλογικού βίου και διαβρώνει τους ιστούς της συνοχής του. Γιατί αυτή η προσαρμογή σημαίνει αλλαγή δίχως αρχές, και μια τέτοια αλλαγή ισοδυναμεί με συναλλαγή. Μπορεί να είναι ειρωνικά τυχαία η θεματική συγγένεια των δύο λέξεων, δεν είναι όμως καθόλου τυχαία η αιτιατή τους σχέση. Γιατί πίσω από κάθε απροσδόκητη αλλαγή κρύβεται μια συναλλαγή και πίσω από κάθε συναλλαγή κρύβεται μια αθέμιτη αλλαγή. Και η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, που ενσαρκώνει την πιο καθαρή έκφραση της διττής αυτής συγγένειας, μας διδάσκει επίσης με το παράδειγμά της ότι δεν υπάρχει καμιά σταθερά στη ρύθμιση των ανθρώπινων σχέ-

σεων και στην πολιτική οργάνωση του κοινωνικού βίου παρά μόνο το βαθύτερο βιολογικό υπόστρωμα του ανθρώπου και η φυσική του απόληξη, ο ατομοκεντρισμός, που κάτω από συνθήκες ανέλεγκτης λειτουργίας τους κάνουν ώστε να μένουν ανάλλαχτες εσαεί και αναλλοίωτες οι εξωτερικές καταστάσεις που προσδιορίζουν τον ανθρώπινο βίο, οι κοινωνικές. Έτσι οι νέοι δρόμοι που ανοίγει η «Αριστερά» του κ. Σημίτη δεν είναι παρά οι παμπάλαιοι δρόμοι της δεξιάς, που ακολουθώντας τους κατά κανόνα οι πολιτικοί όλων των εποχών εξευτέλισαν την τέχνη της οργάνωσης του κοινωνικού βίου και προσέδωσαν στην έννοια της πολιτικής όλα τα αρνητικά της συνδηλωτικά, της ασυνέπειας, του καιροσκοπισμού, της δημαγωγίας, της ψευδολογίας, της αυτοαναίρεσης, της συναλλαγής και της διαφθοράς. Αν τα φαινόμενα αυτά είναι τόσο ορατά στον σημερινό κοινωνικό μας βίο είναι γιατί αποτελούν τα φυσικά επακόλουθα της πολιτικής της προσαρμογής που ακολουθείται δύο δεκαετίες τώρα από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

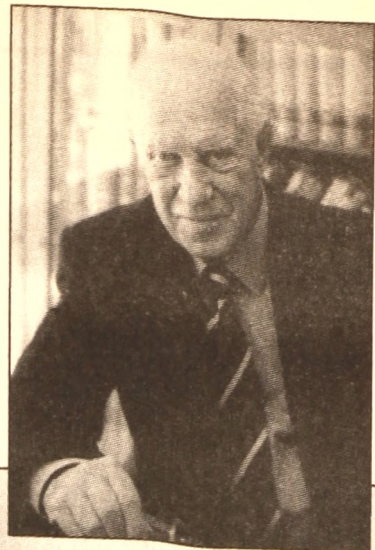
Ο ΚΥΝΙΣΜΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Το θέμα λοιπόν που προκύπτει από τον αφορισμό του πρωθυπουργού για την τύχη των απροσάρμοστων κομμάτων δεν είναι τόσο στη μυωπικότητα των πολιτικών του θεωρήσεων όσο στον κυνισμό της ομολογίας και της αναγόρευσης των διαπιστώσεών τους σε κανόνες δεοντολογικούς της πολιτικής συμπεριφοράς. Με τον αφορισμό του αυτό μας λέει ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ κάτι το εντελώς καινούργιο και πολύ σημαντικό: ότι όλες οι σταθερές του κοινωνικού βίου (αξίες, κόμματα και άνθρωποι που τις εναρκώνουν) βρίσκονται στα νεκροταφεία της ιστορίας και πως μόνες ζωντανές και αναλλοίωτες αξίες μέσα στο χρόνο είναι οι συναλλακτικές αξίες, αυτές που περιέχονται στην πολιτική της προσαρμογής και που υλοποιούνται από το κόμμα του.

Δεν έχει καθόλου άδικο ως προς αυτό. Αν είχε άδικο, δεν θα είχε καθόλου δίκαιο ο Μαρξ. Οι οικονομικά ισχυρές τάξεις είναι πάντα κυρίαρχες και συνεπώς πολιτικά αέναα ζωντανές. Οι πολέμοί τους, οι υπερασπιστές των κοινωνικών αξιών, βεβαίως καταλήγουν με τη θυσία τους στα νεκροταφεία της Ιστορίας. Γνωρίζουμε λοιπόν το δράμα του ανθρώπου και την τραγική εξέλιξη της ιστορίας του. Χρειάζεται να χυθεί πολύ αίμα κάθε φορά, για να συντελεστεί η παραμικρή κοινωνική αλλαγή. Και η δική μας εθνική ελευθερία από το νεκροταφείο της ιστορίας βγήκε, κ. Σημίτη, «απ' τα κόκαλα βγαλμένη» είναι, για ν' αναφέρω το πιο κοντινό παράδειγμα για σκέψη ανάλογης εμβέλειας.

Μια σταγόνα αίμα από τα δισεκατομμύρια των θυσιασμένων αν σεβόταν ο πρωθυπουργός μας, δεν θα έκαμνε ούτε τη μεταστροφή ούτε θα διακήρυττε με τρόπο μακάβριο την πολιτική φιλοσοφία του κυνισμού. Δεν γαλουχούνε τους λαούς οι «ταγοί» τους με τέτοια κυνικά νάματα. Το υποκείμενο και αντικείμενο της συναλλαγής του αν ρωτούσε, που ξέρει απ' αυτά, θα του 'λεγε πως «δεν βγαίνουμε ποτέ προς τα έξω με πρόσωπο ηθικά απογυμνωμένο αλλά με το τετράστιχο του Σεφέρη, όπως έκανε κι εκείνος: είτε βραδυάζει είτε φέγγει μένει λευκό το γιασεμί».

ΑΛΕΚΟΣ ΤΖΙΟΛΑΣ

Αλέξανδρος Α. Ζαούσης

Αλέξανδρος και Ασπασία 1915-1920

*Το ειδύλλιο του πρίγκιπα Αλέξανδρου,
δευτερότοκου γιου του βασιλιά Κωνσταντίνου,
με την Αθηναία καλλονή Ασπασία Μάνου.*

*Μια αληθινή, συγκινητική ιστορία,
στη δραματική πενταετία 1915-1920.*

Οι προοπτικές του ευρωπαϊκού νησιωτικού χώρου

Τα τελευταία χρόνια η συζήτηση στην Ευρώπη περιστρέφεται γύρω από την κατανόηση και ερμηνεία του ευρωπαϊκού γίνεσθαι και των διλημάτων συγκρότησης του νέου ευρωπαϊκού χώρου, όπως αυτός διαμορφώνεται σε σχέση με τις προοπτικές εμβάθυνσης και διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διαμορφώσει μια νέα Ατζέντα, βάσει της οποίας καλείται να χειριστεί τις τρεις βασικές πολιτικές συνιστώσες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.¹

Η πρώτη συνιστώσα είναι η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, η οποία θέτει κρίσιμα ζητήματα για τις επιμέρους πολιτικές επιλογές και προτεραιότητες. Η δεύτερη αφορά την αναδιανομή και τις διαρθρωτικές πολιτικές που, καθώς προσανατολίζονται στον περιορισμό των ανισοτήτων ανάμεσα στις χώρες και περιφέρειες της Ε.Ε., αφήνουν τις κοινωνικές ανισότητες ως πρόβλημα εθνικού επιπέδου. Η διαδικασία προσαρμογής των κανόνων αναδιανομής μοιάζει με άσκηση συμβιβασμού των συμφερόντων του Βορρά, του Νότου και της Ανατολής, η έκβαση της οποίας θα έχει σημαντικές συνέπειες για το ρυθμό της διεύρυνσης και την ανασυγκρότηση του ευρωπαϊκού χώρου.

Τέλος, η τρίτη συνιστώσα αφορά στο ζήτημα της νομιμοποίησης, το οποίο προκύπτει ουσιαστικά από τη διαφορά της οικονομικής από την πολιτική ολοκλήρωση.

Μπροστά στις πιεστικές δεσμεύσεις που απορρέουν από την επικείμενη διεύρυνσή της, η Ε.Ε. θα βρεθεί προσεχώς αντιμέτωπη με ουσιαστικά προβλήματα εξασφάλισης συνοχής στο χωροταξικό και πληθυσμιακό επίπεδο.

Τα 13 περίπου εκατομμύρια κατοίκων των νησιωτικών περιφερειών της Ε.Ε. (δηλαδή, το 3,5% του συνολικού πληθυσμού της) μπορεί να μοιάζουν περιθωριακά. Δεν είναι όμως

Η Καραβέ, το φυσικό λιμάνι της Γαύδου. Το ελληνικό ακριτικό νησί, όπως και κάθε άλλος, το ίδιο ξεχασμένος, τόπος, πρέπει να συμπεριληφθούν στα σχέδια ανάπτυξης της ΕΕ.

αυτή η πραγματικότητα. Με τη στάση της απέναντι στις νησιωτικές περιοχές της η Ε.Ε. θα δείξει και την ικανότητά της να αποτιμά τις ειδικές καταστάσεις.²

Ας μην ξεχνάμε ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία τα ευρωπαϊκά κράτη που ασκούν κυριαρχία σε νησιωτικές περιοχές έχουν ήδη αναγνωρίσει κατά το παρελθόν ότι η διοίκηση των περιοχών αυτών απαιτεί διαφορετικές οργανωτικές δομές και κατάλληλα προσαρμοσμένες πολιτικές.

Εξάλλου, δεν ήταν καθόλου τυχαίο ότι, κατά τις εργασίες της προηγούμενης Διακυβερνητικής Διάσκεψης (1996-97), η Ελλάδα επιδίωξε να περιληφθεί στη Συνθήκη του Άμστερνταμ σαφής διάταξη με την οποία να προβλέπεται η λήψη μέτρων και ανάληψη δράσεων υπέρ των νησιωτικών περιοχών. Πράγματι, στη νέα Συνθήκη, το άρθρο 158 διατυπώθηκε έτσι ώστε να περιλαμβάνει και αναφορά στα νησιά. Όμως, η ύπαρξη γλωσσικών διαφοροποιήσεων στο άρθρο 158 β' εδάφιο της Συνθήκης του Άμστερνταμ καθιστούσε προβληματική την εφαρμογή του παραπάνω άρθρου. Ειδικότερα, ενώ σε ορισμένες γλωσσικές αποδόσεις ο νησιωτικός και μόνο χαρακτήρας φαίνεται να δικαιολογεί την ύπαρξη ειδικού καθεστώτος για τις νήσους, σε άλλες το καθεστώς αυτό προβλέπεται μόνο για τις «μειονεκτικές νήσους». Το καθεστώς των νησιωτικών περιοχών απασχόλησε και την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Απαντώντας σε ερώτημα του προέδρου της Επιτροπής θεσμικών θεμάτων κ. Ναπολιτάνο στις 26 Οκτωβρίου, ο προεδρεύων του Συμβουλίου κ. Μοσκοβισί επισήμανε ότι η απόδοση του άρθρου 158, παρ. 2 των Συνθηκών της Ε.Ε. και η σχετική προσαρτημένη Δήλωση υπ' αρ. 30, αναφέρεται σε εφαρμογή της πολιτικής συνοχής στις μειονεκτούσες νησιωτικές περιοχές.

Αυτό ισχύει για την απόδοση των παραπάνω διατάξεων στην πλειοψηφία των επίσημων γλωσσών της Ε.Ε. και μόνο

Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ο θάνατος
και η Δύση

Μισέλ Βοβέλ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ
ΚΑΙ Η ΔΥΣΗ

[ΤΟΜΟΙ 2]

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

στην ιταλική γλώσσα αναφέρεται στις νήσους γενικώς.

Για το ζήτημα αυτό η Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υιοθέτησε ομόφωνα σχέδιο ψηφίσματος του κ. Ναπολιτάνο με το οποίο ζητείται από τη Διακυβερνητική Διάσκεψη να υποκαταστήσει τη διαφορά που υπάρχει στη γλωσσική ερμηνεία του άρθρου 158 της Συνθήκης της Ε.Ε.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και ο αρμόδιος για την περιφερειακή πολιτική Επίτροπος κ. Μισέλ Μπαρνιέ. Μιλώντας στην ίδια Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αναγνώρισε ότι, παρά τη σχετική πρόβλεψη του άρθρου 158 της Συνθήκης, αλλά και της συμπερίληψης της «δήλωσης 30» για το ειδικό καθεστώς των νησιωτικών περιοχών, η Κομισιόν δεν έχει ακόμα υιοθετήσει σχετικά μέτρα, διότι μεταξύ των άλλων εμποδίζεται από τις δύο διαφορετικές μεταφραστικές εκδοχές του άρθρου 158.

Όπως επισήμανε και ο πρόεδρος της Επιτροπής Περιφερειακής Πολιτικής του Ε.Κ., ευρωβουλευτής Κωστής Χατζηδάκης, «στην πρώτη εκδοχή από τη διατύπωση καλύπτονται όλα τα νησιά, ενώ στη δεύτερη μόνο τα προβληματικά», με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η υιοθέτηση ολοκληρωμένης πολιτικής της Ε.Ε. για τα νησιά.

Όσον αφορά στον ελληνικό νησιωτικό χώρο, πέρα από τα βασικά αναπτυξιακά προβλήματα που οφείλονται στον χωρικό κατακερματισμό, την πολυδιάσπαση, τη γεωγραφική διασπορά και την απομόνωση από τα μεγάλα οικονομικά κέντρα και τις κύριες αγορές προϊόντων, παρουσιάζει και μια έντονη ποικιλομορφία, καθώς το κάθε νησί συνιστά μια ξεχωριστή ενότητα.³ Αυτή είναι απόρροια της πολυδιάσπασης του γεωγραφικού χώρου και των διαφορετικών τοπικών συνθηκών, των κοινωνικών και οικονομικών επιδράσεων και εξελίξεων. Επίσης, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι στις πρόσφατες δεκαετίες ο ελληνικός νησιωτικός χώρος αντιμετώπισε σημαντικά προβλήματα εγκατάλειψης είτε από γεωπολιτικές ανακατατάξεις, είτε από τεχνολογικές καινοτομίες, που επηρέασαν τις μεταφορές και τις τοπικές οικονομίες, είτε από έντονη μετανάστευση από τον αγροτικό χώρο στα αστικά κέντρα της χώρας.

Όπως επισημαίνει εύστοχα και πρόσφατη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, υπό τον τίτλο «κατευθυντήριες γραμμές για ολοκληρωμένες ενέργειες υπέρ των νησιωτικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά τη Συνθήκη του Άμστερνταμ», η βελτίωση και η ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών θα πρέπει να συνδυαστεί με την οικονομική και κοινωνική συνοχή. Προτείνει δε την υλοποίηση της κοινωνικής συνοχής και στις νησιωτικές περιοχές πέραν της ηπειρωτικής χώρας, με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των νησιών.

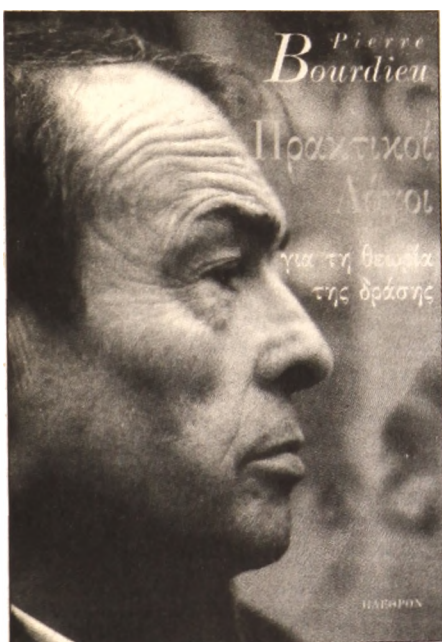
Η σημερινή κατάσταση της οικονομικής υστέρησης που επικρατεί στον ελληνικό νησιωτικό χώρο μπορεί να αντιστραφεί. Η σύγκλιση με τις μεσογειακές περιοχές της Κοινοτικής Ευρώπης είναι εφικτή, αρκεί ν' αντληθούν τα απαραίτητα συμπεράσματα από την εφαρμογή των προηγούμενων Περιφερειακών Προγραμμάτων.⁴

Αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία και την αποτελεσματικότητα της διαρθρωτικής δράσης που θα προκύψει μετά το 2000.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. αναλυτικά την πολύ ενδιαφέρουσα ανάλυση του καθηγητή Λουκά Τσούκαλη: «Η Ευρωπαϊκή Ατζέντα: Παγκοσμιοποίηση, συνοχή και νομιμοποίηση», στο συλλογικό έργο *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος. Η Διεύρυνση και η Γεωγραφία της Ευρωπαϊκής Ανάπτυξης* (επιμ. Ε. Ανδρικοπούλου, Γρ. Καυκάλας), εκδόσεις Θεμέλιο 2000, σελ. 43-69.
2. Τελική Διακήρυξη Χχ^η Συνέλευσης της Επιτροπής των Νησιών, 11-12 Μαΐου 2000, Κως.
3. Για την περίπτωση των ελληνικών νησιών βλέπε αναλυτικά τη μελέτη του Χάρη Κοκκώση: «Τα ελληνικά νησιά στο νέο ευρωπαϊκό χώρο», στον τόμο, *Ο Νέος Ευρωπαϊκός Χώρος. Η Διεύρυνση και η Γεωγραφία της Ευρωπαϊκής Ανάπτυξης*, σελ. 425-443.
4. Στ. Τσέτσος, *Αναπτυξιακές Πολιτικές. Μεθοριακές Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδόσεις Παπαζήση 2000, σελ. 20-21.

Πρακτικοί Λόγοι – Για τη θεωρία της δράσης

Το βιβλίο αυτό παρουσιάζει την ανθρωπολογική θεωρία που ο P. Bourdieu θεώρησε αναγκαίο να συγκροτήσει για να θεμελιώσει την επιστημονική του έρευνα. Είτε αντιστρέφει, έτσι ώστε να λύσει ή να διαλύσει τελείως τα ερωτήματα που έθεσαν στον εαυτό τους οι «δόμιστές» φιλόσοφοι, όπως είναι λόγου χάριν το πρόβλημα του «υποκειμένου» της πράξης, είτε θέτει σε δοκιμασία τις αναλύσεις των Strawson, Austin, Wittgenstein, Kripke —ή φιλοσόφων, κλασικών, που εσκεμμένα στρατολόγησαν για ιδιοτελή χρήση— ο κοινωνιολόγος P. Bourdieu, παρόλο που αρνείται ότι «παριστάνει τον φιλόσοφο», χειρίζεται με έναν εντελώς νέο τρόπο ορισμένα ουσιώδη φιλοσοφικά ερωτήματα. Και το εννοιολογικό διάγραμμα που αναδύεται από το αναδρομικό αυτό σχόλιο εμφανίζει, κάτω από μία εντελώς νέα οπτική, ένα από τα σημαντικότερα έργα του καιρού μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΛΕΘΡΟΝ Μασσαλίας 20α, τηλ.: 36 45 057, 36 41 260

Αμφιβάλλοντας για την ομοσπονδία

Ο διπλός μετασχηματισμός στην Ευρώπη σε θεσμούς και οικονομία οφείλεται σε μια ολόκληρη σειρά παραγόντων όπως ο διεθνής ανταγωνισμός, η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων, οι νέες τεχνολογίες που δρουν σε παγκόσμια σχεδόν κλίμακα. Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, τρόπον τινά ως δίαυλοι της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, λειτουργούν η διεύρυνση και η ΟΝΕ.

Και οι δύο είναι πηγές πιέσεων πάνω στην ευρωπαϊκή οργάνωση και στο σύστημα σχέσεων κρατών και οικονομίας. Ας προσθέσουμε, συναφώς, ότι πολλά προβλήματα έχουν πλέον αποκτήσει τέτοια κλίμακα που κανένα κράτος δεν μπορεί μόνο του να τα αντιμετωπίσει – π.χ., το περιβάλλον, οι μεταναστεύσεις, η εγκληματικότητα. Τα μεγάλα και μικρά ευρωπαϊκά κράτη αδυνατούν μόνα τους, δεν έχουν το πολιτικό βάρος που χρειάζεται σε πολλές περιπτώσεις. Τα μεγέθη στον κόσμο άλλαξαν. Έτσι, τα εθνικά κράτη ταλαντεύονται ανάμεσα στην επιθυμία για αυτονομία και στην ανάγκη συνεργασίας, ανάμεσα στην παράδοση της πολιτικής του εθνικού κράτους και στην υπερεθνικότητα. Αυτό είναι το υπόβαθρο του ευρωπαϊκού δράματος που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Η ΟΝΕ με την εισαγωγή του ευρώ, τη δημιουργία νέων υπερεθνικών θεσμών (ΕΚΤ, ΕΣΚΤ) και την καθιέρωση αυστηρών κανόνων στη δημοσιονομική πολιτική αποτέλεσε μια νέα κορύφωση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Ορισμένα κράτη-μέλη είχαν συνδέσει από καιρό την οικονομική-νομισματική με την πολιτική ένωση (ΠΕ), που παραμένει ένας όρος με ασαφές περιεχόμενο. Η συζήτηση που ακολούθησε σε ολό-

κληρη τη δεκαετία του '90 έδειξε ότι οι προσδοκίες που επενδύθηκαν στην Πολιτική Ένωση δεν ήταν ρεαλιστικές, ακόμη και αν θεωρηθούν αναγκαίες από πολιτική άποψη και αποδεκτές από οικονομική άποψη – πράγμα για το οποίο δεν υπάρχει συμφωνία. Διάφορα στοιχεία που συνδέθηκαν με την έννοια μιας αυθεντικής Πολιτικής Ένωσης δεν είναι πραγματοποιήσιμα, π.χ. η «κοινωνική ένωση» κατά το πρότυπο ομοσπονδιακών κρατών, ο δημοσιονομικός ομοσπονδισμός με ενισχυμένο κεντρικό προϋπολογισμό επίσης κατά το πρότυπο ομοσπονδιακών κρατών, με θεσμούς «οικονομικής διακυβέρνησης», δηλαδή ένα πολιτικό όργανο που είναι υπεύθυνο για τη μακροοικονομική σταθερότητα κ.λπ. Και φυσικά δεν γίνεται δεκτή η επέκταση των αρμοδιοτήτων των υπερεθνικών θεσμών που θα συνόδευε τέτοια μέτρα. Ο κεντρικός προϋπολογισμός της Ε.Ε. μπορεί να μείνει ως έχει.

Δεν υπάρχει αυτοματισμός στην εξέλιξη. Η ΟΝΕ δεν προκαλεί αυτόματα πρωτοβουλίες για την Πολιτική Ένωση. Όμως ενθαρρύνει μικρά θεσμικά βήματα, π.χ. την αναβάθμιση του «Συμβουλίου Ε-11», την ενίσχυση των μηχανισμών επιτήρησης του ανταγωνισμού, οριοθέτηση των εθνικών αρμοδιοτήτων κ.ά. Ενδυναμώνοντας τις δυνάμεις του ανταγωνισμού (π.χ., στις αγορές εργασίας), επιβάλλει δραστικές προσαρμογές στο εσωτερικό των κρατών-μελών που ναι μεν έχουν αρχίσει, αλλά δεν έχουν ολοκληρωθεί. Αυτό γίνεται φανερό στα επίσημα κείμενα, σε συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε αποφά-

σεις του Συμβουλίου, σε γνώμες της Επιτροπής, στις οποίες περιέχεται μια συγκεκριμένη αντίληψη για τις λεγόμενες διαρθρωτικές αλλαγές στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Ειρήσθω εν παρόδω, ότι ο πολιτικός λόγος της κυβέρνησης μεταφράζει όλα αυτά στο εσωτερικό με τρόπο που αντιβαίνει στο πνεύμα τους, καλλιεργώντας σε πολλούς ελπίδες για διατήρηση του status quo. Η ΟΝΕ επενεργεί κυρίως στο πεδίο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, υποδεικνύοντας επιτακτικά τουλάχιστον έναν μετριοπαθή φιλελευθερισμό.

Αναμφίβολα, όμως, καταλύτης των επιδιωκόμενων αλλαγών σήμερα (όπως και στο Άμστερνταμ) είναι η επικείμενη διεύρυνση προς Ανατολάς και προς τον Νότο (την Κύπρο, όπως ελπίζουμε). Η διεύρυνση επενεργεί τόσο στο θεσμικό όσο και στο επίπεδο της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Η διεύρυνση εμφανίζεται ως ένα αναπόδραστο φαινόμενο, συνεπώς εξωγενές. Κανένα κράτος-μέλος δεν προβάλλει σε επίπεδο αρχής αντιρρήσεις ή επιφυλάξεις, αν και μερικά δείχνουν να υπομένουν μάλλον την εξέλιξη παρά να τη διαμορφώνουν πρωτοβουλιακά και ενεργά. Η ιστορία παίζει ρόλο στην αποδοχή της διεύρυνσης, όπως επίσης και οι ορισμοί εθνικών συμφερόντων σε ισχυρές κυβερνήσεις της Ε.Ε., όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία. Η διεύρυνση συμπίπτει με τον μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας, εντείνει τα προβλήματα σε όλα τα επίπεδα και τροφοδοτεί νέες συζητήσεις για το οικονομικό μοντέλο.

Η διεύρυνση επηρεάζει τις εσωτερικές ισορροπίες της Ε.Ε. Χωρίς οποιεσδήποτε αλλαγές των σημερινών ρυθμίσεων (κατανομή ψήφων, ειδική πλειοψηφία) και με οποιοδήποτε υπολογισμό, μειώνει την τυπική διαπραγματευτική δύναμη κάθε κράτους-μέλους –και οπωσδήποτε των σημερινών– όπως μετράται με τον αριθμό των ψήφων στο Συμβούλιο κ.λπ., ενώ ενισχύει τη θέση των μικρών κρατών έναντι των μεγάλων και των φτωχών έναντι των πλουσίων.

Οι πολιτικές συνέπειες των αλλαγών αυτών θα μπορούσαν με το σημερινό σύστημα να αποδειχθούν σημαντικές. Μπορούμε ρεαλιστικά να υποθέσουμε ότι με τους τωρινούς κανόνες του παιχνι-

Ο Πάνος Καζάκος είναι καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το κείμενο αυτό περιλαμβάνεται στο συλλογικό έργο: «Από το Άμστερνταμ στη Νίκαια» που πρόκειται να κυκλοφορήσει τον ερχόμενο μήνα από τις εκδόσεις Κριτική.

διού και παρά το γεγονός ότι σε σειρά τομέων, ιδίως στην ΚΕΠΠΑ, οι μεγάλοι τείνουν να παρακάμψουν την Ε.Ε. και να συνεννοούνται μεταξύ τους, επιλέγοντας συμπληρωματικά τα μικρά κράτη, τα οποία εκάστοτε χρειάζονται, η διεύρυνση συνεπάγεται περαιτέρω διάχυση της δύναμης και των δυνατοτήτων επιρροής στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή. Σημειώνουμε ότι γενικά οι σημερινοί κανόνες ευνοούν τα μικρά κράτη-μέλη, πράγμα που οφείλεται στις εμπειρίες των μεγάλων πολέμων και, γενικά, χαρακτηρίζει τα ομοσπονδιακά καθεστώτα.

Με τη διεύρυνση αυξάνεται ο αριθμός των μικρών και φτωχών χωρών και η διαπραγματευτική τους δύναμη. Οι πλούσιοι θα βρεθούν, αν οι θεσμικές ρυθμίσεις δεν αλλάξουν, μπροστά σε ένα ισχυροποιημένο μέτωπο, που θα έχει εκ των πραγμάτων τις δικές του απαιτήσεις για πολιτική σε επίπεδο Ε.Ε. Με δεδομένες τις επιλογές μερικών από τα σημερινά κράτη-μέλη, είναι αναπόφευκτο να προκύψουν μεγαλύτερες δυσλειτουργίες και εμπλοκές στα όργανα της Ε.Ε., δηλαδή αργόσυρτες και με αβέβαιη έκβαση διαδικασίες ανεύρεσης συμβιβαστικών λύσεων.

Παράδειγμα: Οι μεταβιβάσεις πόρων στο πλαίσιο της διαρθρωτικής πολιτικής ανήκουν θεωρητικά στην αντίληψη του ρυθμιζόμενου καπιταλισμού. Στη διευρυνόμενη Ευρώπη μεγαλώνει το μέτωπο των υποστηρικτών της ακριβώς επειδή αυξάνεται ο αριθμός των φτωχών χωρών με ασθενείς υποδομές. Όπως στο εσωτερικό έτσι και στο ευρωπαϊκό επίπεδο και παρά τις προσπάθειες συσκότισης, αναθερμαίνονται οι διαφορετικές αντιλήψεις για την Ευρώπη και κυρίως η νεοφιλελεύθερη και η του ρυθμιζόμενου καπιταλισμού. Ανάλογες εντάσεις σημειώνονται στον τομέα της αγροτικής πολιτικής. Τέλος, η πίεση για αλλαγή της ΚΑΠ μεγαλώνει. Μέρος της ήδη επιδιωκόμενης αναμόρφωσης θα είναι η βαθμιαία μείωση των βοθημάτων στον αγροτικό τομέα (Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο), που πρέπει να γίνει σύμφωνα με τις δύο αυτές χώρες, πριν από τη νέα διεύρυνση. Το 2002 η ΚΑΠ θα επανεξετασθεί. Σύμφωνα με ανεπίσημο έγγραφο που κυκλοφορεί σε κύκλους της γαλλικής και γερμανικής κυβέρνησης, η ΚΑΠ πρέπει να δώσει βάρος στην ενίσχυση

Ο Γερμανός ΥΠΕΞ Γιόσκα Φίσερ που τάραξε τα λιμνάζοντα ύδατα των Βρυξελλών με τις προτάσεις του για ομοσπονδιακή προοπτική της ΕΕ.

της περιφερειακής ανάπτυξης και στη διεκπεραίωση περιβαλλοντικών πληρωμών. Μια ριζική μεταρρύθμιση προς την κατεύθυνση αυτή θα ικανοποιούσε και τον ΔΟΕ, όπου η πίεση πάνω στην Κοινότητα να περικόψει τις αγροτικές επιδοτήσεις είναι αισθητή.

Η μεταρρύθμιση των θεσμών και διαδικασιών αποφάσεων από τη μια μεριά, των συγκεκριμένων πολιτικών της Ε.Ε. από την άλλη πριν από τη διεύρυνση έγινε αναπόφευκτη. Συνεπώς, στη διαπραγμάτευση που τρέχει στο πλαίσιο της ΔΣΔ 2000 και στον περίγυρό της (αναθεώρηση ΚΑΠ, επανεξέταση διαρθρωτικών πολιτικών κ.ά.) διακυβεύονται μερικοί παραδοσιακοί ελληνικοί ορισμοί εθνικών συμφερόντων, που μπορούν να συνοψισθούν ως εξής: Περισσότερες μεταβιβάσεις πόρων, αναβολές διαρθρωτικών προσαρμογών, εξωτερική πολιτική βάσει των αρχών του διεθνούς δικαίου όπως τις αντιλαμβανόμαστε και βέτο για ζητήματα που άπτονται «ζωτικών συμφερόντων».

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΡΑΜΑ

Οι επερχόμενες αλλαγές καθορίζουν το σκηνικό, στο οποίο εκτυλίσσεται ένα μικρό νεοελληνικό δράμα, που άλλωστε μας είναι γνώριμο από την εποχή που οι πολιτικές ηγεσίες επέλεξαν τον δρόμο για την Ευρώπη: Σε κάθε στάδιο, μόλις πλησιάζουμε τον στόχο, αυτός μετακι-

νείται. Το τοπίο που νομίζαμε οριστικά διαμορφωμένο, αλλάζει πάλι. Αυτό συνέβη στη δεκαετία του '60 με τη Σύνδεση, στη δεκαετία του '80 με την ένταξη, στη δεκαετία του '90 με την ΟΝΕ και το ίδιο θα συμβεί πιθανόν στην επόμενη δεκαετία.

Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΕΤΑΙ ΜΙΑ ΑΕΝΑΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Το πρόβλημα είναι βέβαια ότι συχνά μας λείπει η μακροχρόνια οπτική –μια σταθερή αντίληψη για το πώς θα είναι ο κόσμος και η Ευρώπη, ας πούμε το 2010, και πώς θα μπορεί να είναι ρεαλιστικά η Ελλάδα σε αυτόν. Τρέχουμε να φθάσουμε σ' ένα στόχο χωρίς συγκεκριμένη εικόνα του και τού τι ακριβώς συνεπάγεται για τη χώρα.

Συστηματοποιώντας κάπως τις αναγκαίες προσαρμογές (μερικές από τις οποίες έχουν αρχίσει διστακτικά), ξεχωρίζω κατ' αρχάς τρεις μεγάλες κατηγορίες:

Εσωτερικές κυρίως διαρθρωτικές αλλαγές

Αποσαφήνιση της δικής μας ευρωπαϊκής πολιτικής (όπου το ναί στην Ομοσπονδία δεν αρκεί) και

Αναθεώρηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής συνολικά.

Οι παρατηρήσεις που ακολουθούν προσφέρουν τις αναγκαίες αποσαφηνίσεις.

Οι διαρθρωτικές αλλαγές επιβάλλονται από την ΟΝΕ και τη διεύρυνση. Και οι δύο έχουν ήδη ως σημαντική συνέπεια ότι η Ελλάδα βρίσκεται ήδη αντιμέτωπη με ισχυρότερο ανταγωνισμό που θα αυξάνεται στο μέλλον, ενώ πιθανόν θα δει τους πόρους από τα διαρθρωτικά ταμεία να μειώνονται.

Ουσιαστικά, μια κοινωνία οργανωμένη «πολιτικά» γύρω από ένα προστατευτικό, πολυάσχολο και διεισδυτικό κράτος, που εξασφάλιζε ράντες και δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει στοιχειώδη προβλήματα παραβίασης των κανόνων, κ.λπ. οφείλει να γίνει κράτος του ανταγωνισμού.

Ουδέποτε έγινε κατανοητή η βαθιά σημασία της δικής μας επιστροφής στην Ευρώπη μετά τη δικτατορία. Ότι δεν ήταν μια τυπική πράξη προσχώρησης που έφερε μερικούς πόρους και ότι όλα τα άλλα θα άλλαζαν τόσο ώστε να μένουν τα ίδια. Ότι στην Ε.Ε. η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να είναι μια τριτοκοσμική δημοκρατία, με κυρίαρχα τα εθνικολαϊκιστικά ιδεολογήματα. Ακόμη ως σήμερα η έμφαση είναι στη «μακροοικονομική σύγκλιση» που αποφεύγει τη σύγκρουση με κατεστημένες συμπεριφορές και οργανωμένα συμφέροντα. Η πολιτική που εφαρμόστηκε για την είσοδο στην ΟΝΕ στόχευε στην πράξη σε μια σταθεροποίηση χωρίς μεταρρύθμιση. Χαρακτηριστικά της ήταν «αποκρατικοποιήσεις» που δεν άλλαζαν παραδοσιακούς μηχανισμούς πολιτικού ελέγχου, στασιμότητα στους μεγάλους φακέλους των κοινωνικών ασφαλίσεων και των εργασιακών σχέσεων και μάλιστα την ώρα που κατέκλυζε τη χώρα ένα τεράστιο κύμα οικονομικών προσφύγων, ενθάρρυνση μονοπωλιακών δομών, συνεχής αύξηση του δημόσιου χρέους (εκτός ορισμού Μάαστριχτ), κακοδιαχείριση και διαφθορά.

Όσον αφορά την ευρωπαϊκή πολιτική της χώρας, σημειώνουμε ότι η τρέχουσα συζήτηση για το μέλλον της Ε.Ε. με την χαρακτηριστική ανάσυρση μοντέλων, που είχαν ατυχήσει στο παρελθόν, δίνει τη δυνατότητα να ξεκαθαρίσουμε περισσότερο τις δικές μας σχέσεις με την Ευρώπη, τη θέση μας εκεί, την ταυτότητά μας. Οι επερχόμενες διαφοροποιήσεις γάνουν για άλλη μια φορά επίκαιρο το ερώτημα αν ανήκουμε στον πυρήνα

της Ευρώπης ή στο περιθώριο λόγω ιστορίας και αξιών (κουλτούρας), θεσμών και οικονομικών δομών.

Αλλά και για πρακτικούς λόγους επείγει η αποσαφήνιση των ελληνικών οραμάτων.

Ενδιαφέρον στοιχείο της τρέχουσας συζήτησης είναι ότι δεν περιορίζεται σε τεχνικές πτυχές του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, αλλά έχει επεκταθεί σε ζητήματα που αναφέρονται στον τελικό στόχο της ολοκλήρωσης, στο μακροχρόνιο όραμα. Αναμφίβολα, ένας ξεκαθαρισμένος στόχος συνιστά ένα πολιτικό αίτημα πρώτης τάξης σήμερα, ιδίως αν ληφθεί υπ' όψιν η κοινή γνώμη. Αυτή, παρά τις τοπικές διαφοροποιήσεις, θέλει να γνωρίζει προς τα πού πηγαίνει το όχημα της Ε.Ε., με ποιους θα συνταξιδεύει και με ποιους όρους. Ο πολιτικός στόχος θέτει συνεπώς προβλήματα εμβάθυνσης, γεωγραφικών ορίων, ταυτότητας.

Ένα πολιτικό όραμα ενυπήρχε εξ αρχής στη σκέψη μερικών τουλάχιστον από τους πρωταγωνιστές της ευρωπαϊκής ενοποίησης, ενώ επίσης προηγούμενα βήματα ολοκλήρωσης συνδέθηκαν ή σηματοδεύθηκαν από μακρόπνοες αναζητήσεις για τον τελικό στόχο της. Αυτό συνέβη, π.χ., το 1984 πριν από το άλμα προς την ΕΕΠ και την «εσωτερική αγορά» και επαναλήφθηκε στο Μάαστριχτ το 1989-91, όταν ετέθη θέμα παράλληλης πορείας προς την Πολιτική Ένωση.

Η ΤΥΧΗ ΤΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΗ

Ειδικότερα, η ιδέα της Ομοσπονδίας των ευρωπαϊκών κρατών (ΗΠΕ) δεν εμφανίζεται για πρώτη φορά. Ωστόσο, οι αντιρρήσεις είναι υπαρκτές και βαθιά ριζωμένες σε εθνικές παραδόσεις. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, π.χ., η έννοια σηματοδοτεί απλά μια απειλή της εθνικής κυριαρχίας, η οποία ασκείται μέσω ιστορικών θεσμών όπως το Κοινοβούλιο και η εκλεγμένη κυβέρνηση. Επίσης, στη Γαλλία ο όρος Ομοσπονδία χρησιμοποιείται μόνο στις παρυφές της πολιτικής (π.χ. από τον Ντελόρ) και εκεί με εξειδικεύσεις που αφήνουν πολλά ζητήματα αδιευκρίνιστα.

Ποια ευρωπαϊκά οράματα προτείνονται στη χώρα;

Τόσο στον πολιτικό όσο και στον ακα-

δημαϊκό χώρο έχει επικρατήσει μια ιδιότυπη κλίση προς κάποιο πρότυπο Ομοσπονδίας για την Ευρώπη. Οι σχετικές αντιλήψεις στα πολιτικά κείμενα παραμένουν αρκετά ασαφείς, ανεπεξέργαστες. Εκτός τούτου, η προτίμηση αυτή είναι παράδοξη, αν σκεφθεί κανείς ότι λείπει κάθε εμπειρία με ομοσπονδιακές δομές, ότι το ελληνικό κράτος ήταν και παραμένει συγκεντρωτικό και ότι ο ρόλος του ξένου παράγοντα στις εσωτερικές υποθέσεις, με πρόσφατες μάλιστα οδυνηρές εμπειρίες, μάλλον τροφοδότησε μια ρητορική υπέρ της υπεράσπισης της εθνικής κυριαρχίας, όπως αυτή οριζόταν παραδοσιακά. Η ρητορική αυτή λογικά διαμόρφωσε ένα κλίμα που δεν ευνοεί ομοσπονδιακές φαντασιώσεις.

Στον ακαδημαϊκό χώρο επίσης υπάρχουν πολλοί υποστηρικτές του ομοσπονδιακού οράματος. Σε αυτούς ανήκουν οι Κ. Στεφάνου και Π. Ιωακειμίδης. Άλλοι, όπως ο Γ. Παπαδημητρίου, υπερθεματίζουν, υποστηρίζοντας, κάπως νωρίς βέβαια, ότι η Ομοσπονδία έχει ήδη πραγματοποιηθεί.

Γεγονός είναι πάντως ότι τον τελευταίο καιρό η επίσημη πολιτική μας ξεπέρασε τη σχιζοφρένεια προηγούμενων φάσεων, χαρακτηριστικό της οποίας ήταν ότι από τη μια υποστηρίζαμε προωθημένες μορφές ευρωπαϊκής ενοποίησης (από το 1989 την Ομοσπονδία) και από την άλλη ακραία εθνικιστικά-λαϊκιστικές εθνικές φαντασιώσεις. Υποστηρίζω λοιπόν ότι, γενικά, οι ελληνικές αντιφάσεις με τη μείωση της ανεδαφικότητας από τα μέσα περίπου του 1999 στα λεγόμενα «εθνικά θέματα» ήλθαν στα ευρωπαϊκά μέτρα.

ΑΛΛΑ ΜΗΠΩΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΣΘΕΙ ΤΟ ΟΡΑΜΑ;

Η συζήτηση για την Ομοσπονδία δύσκολα υποκρύπτει την πεποίθηση ότι το «μέγεθος μετρά». Τα πλεονεκτήματα του μεγέθους τα δείχνουν οι ΗΠΑ. Η χώρα ανακατεύεται ενεργά στις υποθέσεις της Νικαράγουα ή του Μεξικού. Γενικά, μια κυρίαρχη δύναμη διαθέτει πολλούς τρόπους να ασκεί πιέσεις σε μικρές χώρες στη γειτονιά της ή πιο πέρα. Σε οικονομικά ζητήματα η Ε.Ε. εκμεταλλεύθηκε συχνά τα πλεονεκτήματα του μεγέθους, π.χ. στις διαπραγματεύσεις με το Μαρόκο για τα αλιευτικά

Τα χαμόγελα των «15» είναι από την υπογραφή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στη Νίκαια. Λίγο αργότερα όταν δ' αρχίσει το σκληρό παζάρι τα χαμόγελα θα παγώσουν.

δικαιώματα ή εξάγοντας αγροτικά προϊόντα με τη βοήθεια επιδοτήσεων που διαστρέφουν κάθε έννοια έντιμου ανταγωνισμού σε βάρος ασθενέστερων (π.χ. της Πολωνίας!).

Τι θα γίνει σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφαλείας, αν η Ε.Ε. αποκτήσει, οδεύοντας προς την πολιτική ένωση ή ως συστατικό στοιχείο της τελευταίας, ισχυρή και πραγματικά «κοινή» ΚΕΠΠΑ; Η επίσημη ρητορική προέρχεται από την παράδοση της ιδεαλιστικής επικάλυψης. Τονίζει ότι η Ε.Ε., έχοντας κοινές αξίες να προστατεύσει, θα παίξει τον ειρηνικό της ρόλο στον κόσμο. Έχει άλλωστε τις μεγαλύτερες ευαισθησίες για τα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, ιδίως των αναπτυσσόμενων χωρών. Υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Και έτσι συμπληρώνει την άλλη μεγάλη δύναμη, τις ΗΠΑ, που έχει κοινές αξίες με αυτή και δεν μπορεί μόνη της να τις υπερασπίσει στον κόσμο. Η ευρωπαϊκή ενότητα και κοινή δράση είναι ένας αναγκαίος πυλώνας του δυτικού συστήματος ασφαλείας.

Πρόκειται για καρικατούρα, που ελάχιστα πείθει, ιδίως μετά την ιρακινή και Γιουγκοσλαβική κρίση.

Ας θέσουμε το ερώτημα πιο ρεαλιστι-

κά: Θα οδηγούσε σε μια έντιμη πολιτική έναντι των μικρότερων και φτωχότερων χωρών εκτός Ε.Ε. στον άμεσο ή ευρύτερο περίγυρο; Ή θα είχε ως κύριο στόχο τη σταθεροποίηση μιας ηγεμονικής τάξης, φερ' ειπείν συντηρώντας αρεστά πολιτικά καθεστώτα και καθορίζοντας μονόπλευρα τους όρους των συναλλαγών; Οι κίνδυνοι είναι υπαρκτοί και μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα στην Ελλάδα και σε άλλες μικρές χώρες, αν η Ε.Ε. στο μέλλον είναι σε θέση να ασκεί ρόλο υπερδύναμης έναντι χωρών με τις οποίες θα θέλαμε να έχουμε σχέσεις ισοτιμίας, π.χ. έναντι των αραβικών χωρών ή έναντι χωρών της ΝΑ Ευρώπης. Ακολουθώντας παιχνίδι ηγεμονισμού (των μεγάλων) μπορεί να προκαλέσουμε τριβές σε έναν χώρο ασταθή και γειτονικό μας.

ΤΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΕΙΝΑΙ ΑΝΗΣΥΧΗΤΙΚΑ

Σε αυτά μπορούμε να προσθέσουμε και άλλα παρακολουθώντας τον υποψιασμένο Werner Karpenter: Αν δεχθούμε ότι η Ε.Ε. θα ασκεί μια διόλου καλοπροαίρετη ηγεμονία, τι συνέπειες θα έχει αυτή για τις σχέσεις μεταξύ των ιδίων των κρατών-μελών της Ένωσης; Μήπως, υπό τις συνθήκες αυτές, οι με-

γάλοι, που θα έχουν και το «βάρος της ευθύνης», για να παραφράσουμε μια ρήση του Κίπλιν, θα ασκούν αυξημένη πίεση στα μικρότερα κράτη-μέλη, εκβιάζοντας εσωτερικούς συμβιβασμούς; Ή, σε άλλη διατύπωση, θα ενδυναμωθούν οι τάσεις συγκέντρωσης «ευθυνών» γύρω από έναν πυρήνα; Στην περίπτωση αυτή θα περιορίζονταν τα περιθώρια χειρισμών των μικρών κρατών-μελών.

Υπό τις συνθήκες αυτές το δίλημμα της Ε.Ε. είναι: Θέλοντας να αντλήσει τα οφέλη του μεγέθους θέτει σε κίνηση ή επιταχύνει έναν φαύλο κύκλο αμοιβαίας δυσπιστίας, συγκρούσεων και επανεξοπλισμών. Αν παραιτηθεί από τον στόχο αυτό κινδυνεύει να παραμείνει ένας πολιτικός νάνος, που αδυνατεί να υπερασπίσει τα συμφέροντά του.

Το ερώτημα είναι βέβαια αν πράγματι οι Ευρωπαίοι πηγαίνουν προς τα εκεί, προς τη λογική της «μεγάλης δύναμης». Κατά την εκτίμησή μου, η τάση αυτή είναι υπαρκτή σε σημαντικά τμήματα των ηγεσιών και μάλιστα για τον λόγο που αναφέραμε: Αξιοποίηση των ωφελειών του μεγέθους για την προάσπιση των ιδίων συμφερόντων. Από την άλλη μεριά όμως υπάρχει και το κόστος της ηγεμονίας. Το αμερικανικό μοντέλο μεγέθους, δύναμης και ηγεμονίας στηρίζεται σε μια πολυδάπανη στρατιωτική μηχανή. Η τελευταία «κινεί» την τεχνολογική πρόοδο, αλλά ταυτόχρονα δεσμεύει πόρους – υλικούς και ανθρώπινους.

Η σημερινή ΚΕΠΠΑ κάνει τη ζωή μιας μικρής χώρας όπως η Ελλάδα εν πολλοίς πιο άνετη. Η Ελλάδα απολαμβάνει τα ίδια τυπικά δικαιώματα όπως οι μεγάλοι και μπορεί να υπερασπισθεί τα συμφέροντά της (κατάλληλα οριζόμενα ωστόσο) απέναντι των εταιρών στην Ε.Ε. Μας επιτρέπει ρόλο διαμεσολαβητή τρίτων μικρών χωρών και, με λίγη τύχη, να μετριάσουμε τα παιχνίδια δύναμης των μεγάλων. Αυτές είναι πραγματικές δυνατότητες. Άλλο θέμα αν τις αξιοποιούμε. Και άλλο, γιατί πολλοί πολιτικοί μας δεν τις βλέπουν, ονειρευόμενοι να γίνουν συστατικό στοιχείο μιας μεγάλης δύναμης, παραβλέποντας ότι σ' ένα τέτοιο πλαίσιο η κατανομή δύναμης δεν μας ευνοεί.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ

Η ράβδος και το καρότο

Σύμφωνα με την παράδοση, όταν το 1590 ένα πορτογαλικό πλοίο πέρασε δίπλα από τη σημερινή Ταϊβάν, ο ολλανδός πλοηγός Jan Huygen van Linschoten αναφώνησε "Ilha Formosa" (τι ωραίο νησί!) και με αυτόν τον τρόπο «βάπτισε» τη νήσο για περίπου τέσσερις αιώνες. Καταπράσινη, με έντονα τροπικό κλίμα και κατοικούμενη από φυλές μαλαϊκής/πολυνησιακής καταγωγής, η Φορμόζα θα ήταν πράγματι ένα εξωτικό μέρος στην απώτατη άκρη της Ασίας. Ωστόσο, στο κατώφλι της τρίτης χιλιετίας, εκείνο το ειδυλλιακό τοπίο ελάχιστη σχέση έχει με τους σημερινούς ιλιγγιώδεις ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, όπως και με το μέγεθος των πολιτικών προκλήσεων στην περιοχή.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ

Το όνομα Ταϊβάν προέρχεται από τη λέξη Tayouan («εξέδρα πάνω από τον κολπίσκο»), όπως ήταν γνωστή μετά τον 17ο αιώνα η χερσόνησος στα νοτιοδυτικά του νησιού. Παρά την κυριαρχία των Ολλανδών στη Φορμόζα (1624-1662) και την επίμονη γαλλική παρουσία τους επόμενους δύο αιώνες, το νησί εντάχθηκε φυσιολογικά στο γαλαξία του κινεζικού πολιτισμού, αν και διατήρησε τη σχετική πολιτική αυτονομία του από την ηπειρωτική Κίνα έως και τα τέλη του 19ου αιώνα. Το 1887 η Φορμόζα υπήχθη διοικητικά στην μαντσουρική αυτοκρατορία, αλλά μετά την ήττα την Κίνας από την Ιαπωνία, μόλις οκτώ χρόνια αργότερα, ακολούθησε η παράδοση του νησιού στο Τόκιο επ' άπειρον – κι όχι για διάστημα 99 ετών, όπως συνέβη με την παραχώρηση του Χονγκ Κονγκ στη Βρετανία την ίδια περίοδο.

Η πεντηκονταετής κυριαρχία του Τό-

κιο λήγει απότομα στο τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, το οποίο βρίσκει την Ιαπωνία ισοπεδωμένη και την Ταϊβάν... ημιελεύθερη. Στην ηπειρωτική Κίνα ήδη μαίνεται ο εμφύλιος πόλεμος, και το 1949 ο ηττημένος Chan Kai-shek και τα στρατεύματά του αποσύρονται στο νησί, εγκαθιδρύοντας καθεστώς μονοκομματικό, αλλά με πολλά από τα χαρακτηριστικά της οικονομίας της αγοράς και με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Όντας κάτω από την αμερικανική ομπρέλα ασφαλείας, η Ταϊβάν γίνεται γνωστή ως Δημοκρατία της Κίνας και για ένα χρονικό διάστημα κατέχει την έδρα της Κίνας στον ΟΗΕ. Το 1972, σε μια θεαματική στροφή στην αμερικανική εξωτερική πολιτική, ο πρόεδρος Richard Nixon αποκαθιστά τις διπλωματικές σχέσεις των ΗΠΑ με το Πεκίνο και η έδρα της Κίνας στον ΟΗΕ παραχωρείται στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας, ενώ η

Ταϊβάν παύει να εκπροσωπείται στον διεθνή οργανισμό.

Η ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ

Εάν η αντιπαράθεση του Πεκίνου και του Ταϊπέι κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου είχε κατ' εξοχήν ιδεολογική χροιά, σήμερα οι επιδιώξεις του Πεκίνου εκπηγάζουν από την ξεκάθαρη στρατηγική της εθνικής ολοκλήρωσης. Έχοντας ανακτήσει την απαραίτητη αυτοπεποίθηση, η Κίνα θεωρεί ως αυτονόητο και αδιαπραγμάτευτο στόχο την προσάρτηση της Ταϊβάν στην επικράτειά της, όπως έπραξε πρόσφατα με το Χονγκ Κονγκ (1997) και το Μακάο (1999). Κι εδώ ακριβώς αρχίζουν οι δυσκολίες.

Για το Πεκίνο, το μόνο στοιχείο ανοικτό σε διαπραγμάτευση είναι η ακριβής διαδικασία για την επίτευξη αυτού του στόχου. Αντίθετα, η Ταϊβάν αρνείται να ενσωματωθεί στην Κίνα για τουλάχιστον τρεις λόγους. Πρώτον, είναι ευδιάκριτος ο φόβος στην Ταϊβάν πως ο κινεζικός τρόπος διαχείρισης της οικονομίας αντενδείκνυται για τις δομές και το δυναμισμό της οικονομίας του νησιού. Δεύτερον, η μεταπολεμική περίοδος οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης του νησιού είχε ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, τη διαμόρφωση μιας ισχυρής πολιτικής ελίτ, η οποία δεν δέχεται να υπαχθεί στις δικαιοδοσίες του Πεκίνου. Τρίτον, ενισχύεται συνεχώς η τάση οι κάτοικοι της Ταϊβάν να θεωρούν εαυτούς ξεχωριστό έθνος κι όχι απαραίτητα Κινέζους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, ενώ το 1991 μόνο το 16,5% των κατοίκων του νησιού θεωρούσαν εαυτούς «Ταϊβανέζους» με την έννοια της εθνικής ταυτότητας, το 1996 το αντίστοιχο ποσοστό διπλασιάστηκε στο 33,1%. Οι δε κάτοικοι που αποκαλούσαν τον εαυτό τους «Κινέζους» μειώθηκαν κατά το ήμισυ: από 32,5% το 1991 σε 16,6% το 1996.¹

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ

Η κατάσταση έχει περιπλακεί ιδιαίτερα τους τελευταίους μήνες, εξαιτίας της αλλαγής φρουράς στο Ταϊπέι τον Μάιο 2000. Με τον νεοεκλεγέντα πρόεδρο Chen Shui-bian να προέρχεται από το μέχρι πρόσφατα αντιπολιτευόμενο Δημοκρατικό Προοδευτικό Κόμμα (DPP)

– το οποίο αντιτάσσεται σθεναρά στην προοπτική ένωσης της Ταϊβάν με την ηπειρωτική Κίνα– το Πεκίνο έχει να αντιμετωπίσει ένα ιδιόρρυθμο δίλημμα. Αφενός μεν καλείται να σκληρύνει τη στάση του απέναντι στις προκλητικές δηλώσεις της νέας ηγεσίας στο Ταϊπέι. Αφετέρου δε αποφεύγει την ανεξέλεγκτη κλιμάκωση της έντασης, δεδομένου ότι η Ταϊβάν είναι αξιόλογη οικονομική δύναμη και αποτελεί την «πύλη» κεφαλαίων και τεχνολογιών για την ηπειρωτική Κίνα.

Σήμερα, το 40% περίπου των επενδυτικών κεφαλαίων που εκρέουν από την Ταϊβάν κατευθύνονται στην Κίνα. Το 1999 το 11,1% του εξωτερικού εμπορίου της Ταϊβάν διεξαγόταν με την Κίνα, σε σύγκριση με μόλις 1,7% το 1987.² Η δυναμική αυτής της συνεργασίας είναι τόσο προφανής που η νέα ηγεσία της Ταϊβάν έχει εκφράσει ορισμένες ενστάσεις: το Ταϊπέι αντιλαμβάνεται ότι ο αυξανόμενος όγκος αυτών των συναλλαγών με την ηπειρωτική Κίνα συνιστά μια μορφή οικονομικής εξάρτησης από το Πεκίνο και έχει κατά καιρούς προσπαθήσει να ασκήσει περιοριστική πολιτική, αλλά συναντά τις

αντιδράσεις των επιχειρηματικών κύκλων του νησιού.

Με αυτά τα δεδομένα, είναι ίσως λογικό ότι, προς το παρόν τουλάχιστον, το Πεκίνο φαίνεται να επιλέγει τον δεύτερο δρόμο και την προσέγγιση πολιτικών κύκλων της Ταϊβάν, χωρίς βέβαια να εγκαταλείπει τους προειδοποιητικούς «βρυχηθμούς». Να σημειωθεί ότι μόνο φέτος το ένα τρίτον των βουλευτών του νησιού έχουν επισκεφθεί την Κίνα με επίσημη πρόσκληση του Πεκίνου. Αυτό, ωστόσο, δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως αλλαγή πλεύσης. Το πιθανότερο είναι στο ορατό μέλλον η Κίνα να διατηρήσει μια πολιτική «ράβδου και καρότου», αποφεύγοντας μεν την πολεμική σύρραξη με το νησί, αλλά συνάμα υπαγορεύοντας με τη στάση της τις βασικές πολιτικές επιλογές του Ταϊπέι.

Μέχρι σήμερα, η Κίνα έχει κατασκευάσει περισσότερα από 15 στρατιωτικά αεροδρόμια σε ακτίνα 300 μιλίων από την Ταϊβάν, καθώς και τουλάχιστον τρεις βάσεις εκτόξευσης πυραύλων που στοχεύουν στο νησί.³ Η Ταϊβάν, με τη σειρά της, διαθέτει υπολογίσιμη αποτρεπτική ικανότητα –κυρίως χάρη στις ΗΠΑ– και δεν θα είναι εύκολο θύμα σε περίπτωση

πολεμικής σύρραξης. Συνεπώς, η ισορροπία τρόμου μεταξύ των δύο εμπλεκόμενων μερών, δεδομένων και των πολύπλοκων συσχετισμών δυνάμεων στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Ασίας, ενδέχεται να διατηρηθεί... μέχρι νεωτέρας. Εν τω μεταξύ, είναι αρκετά πιθανό το Πεκίνο και το Ταϊπέι να αναπτύξουν διάφορες μορφές «χαμηλής πολιτικής» –όπως είναι οι συνεχώς εντεινόμενες οικονομικές σχέσεις τους– και να αναζητήσουν την επίλυση του πολιτικού προβλήματός τους εν ευθέτω χρόνω.

ΠΛΑΜΕΝ ΤΟΝΤΣΕΦ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Chen Wen-chun, "National Identity and Democratic Consolidation in Taiwan: A Study of the Problem of Democratization in a Divided Country", Issues & Studies, Institute of International Relations, National Chengchi University, Taipei, Vol. 33, No. 4, April 1997, pp. 15-18.
2. Pat Gao, "Buying into China", Taipei Review, August 2000, p. 6.
3. Taiwan Raises Stakes in Strait, <http://www.stratfor.com/asia/commentary/0006290303.htm>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
 Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
 Μάνης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

ΣΤΕΛΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Σε δίγλωσση έκδοση (ελληνικά-γαλλικά) παρουσιάζεται για πρώτη φορά το έργο του ζωγράφου και επιχειρείται μια ολοκληρωμένη αποτίμηση της καλλιτεχνικής προσωπικότητας του Στέλιου Αναστασιάδη (1926-1995). Ο περιθωριακός αυτός ζωγράφος, που μόνο μια φορά στη ζωή του δέχθηκε να εκθέσει έργα του και ουδέποτε συμβιβάστηκε με τους κανόνες της αγοράς τέχνης, παρουσιάζεται στο βιβλίο αυτό με εκτενή εισαγωγή του Νίκου Χατζηνικολάου. Ο συγγραφέας παρακολουθεί την οδύσσεια αυτού του μποέμ και αντικομματικού αριστερού, από την Αλεξάνδρεια στις ευρωπαϊκές πόλεις και από εκεί στην Αθήνα. Το έργο του Αναστασιάδη χωρίζεται σε δύο μέρη: τα πορτραίτα που ζωγράφισε στην Ευρώπη και την Ελλάδα, και τα τοπία που φιλοτέχνησε μετά την οριστική του εγκατάσταση στην Αθήνα το 1964. Την έκδοση συμπληρώνουν με κείμενά τους ο Δημήτρης Τζώρτζης, η Νατάσσα Δομνάκη και η Ρεγγίνα Γκοντιέ.

168 σελίδες, 34 x 24 cm, πανόδετο, 194 έγχρ. εικόνες. Τιμή: 15.000 δρχ.

Διαπλοκή και νοδευμένος εκσυγχρονισμός

του Αλέξανδρου Καζαμία

Τίποτα ουσιαστικά το σκανδαλώδες δεν υφίσταται στη διαπλοκή του κράτους με τα συμφέροντα των εξωθεσμικών κέντρων επιρροής και εξουσίας. Πρόκειται, άλλωστε, για ένα φαινόμενο τόσο διαδεδομένο και παλιό, ώστε εκείνο που πραγματικά εκπλήσσει είναι η εμμονή όσων ακόμα συνεχίζουν να τη μάχονται με στόχο να την εξαλείψουν. Η εξουσία ανέκαθεν απεχθανόταν το διαχωρισμό της, γιατί είναι από την ίδια της τη φύση συγκεντρωτική. Κι η διαπλοκή, δεν είναι παρά η φυσιολογική αντίστασή της στο δόγμα της «διάκρισης των εξουσιών» που γέννησε η διαδικασία του δημοκρατικού εκσυγχρονισμού πριν από δύο μισά περίπου αιώνες.

Η άποψη ότι η διαπλοκή είναι ένα «πανάρχαιο φαινόμενο» που αφορά τις πολιτικές και οικονομικές σχέσεις μέσα στον καπιταλισμό, είναι ένας μύθος που καλλιέργησε κι ακόμα καλλιεργεί η θυμοσοφία του εκχυδαϊσμένου μαρξισμού. Σύμφωνα με τον κύριο εκπρόσωπό της στην Ελλάδα, τον Κωνσταντίνο Τσουκαλά, η «διαπλοκή υποδηλώνει απλώς το αυτονόητο πρόβλημα που τίθεται σε όλες τις καπιταλιστικές κοινωνίες ως προς τις σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στις οικονομικές και στις πολιτικές εξουσίες». Οι σχέσεις αυτές, προσθέτει ο Τσουκαλάς, «διαπλέκονται... εξ αντικειμένου», διότι, καθώς, λέει, υποστήριζε ο Νίκος Πουλαντζάς «ένα “σχετικά αυτόνομο” καπιταλιστικό κράτος συναρθρώνεται εξ ορισμού με όλους εκείνους που έχουν συμφέρον τη συντήρηση του συστήματος»¹.

Ο λαϊκισμός της άποψης αυτής είναι ουσιαστικά εξίσου χοντροκομμένος κι υστερόβουλος μ' εκείνον του **εκχυδαϊσμένου φιλελευθερισμού**, που αποδίδει τη διαπλοκή, όχι βεβαίως στον καπιταλισμό, αλλά στην ίδια την ύπαρξη του κράτους, το οποίο –υποτίθεται– εξαναγκάζει την ιδιωτική πρωτοβουλία στο να θέλει διαρκώς να το εξαγοράσει. Όμως, είτε ως προϊόν της ζούγκλας του καπιταλισμού είτε ως φυσιολογική αντίδραση της αγοράς απέναντι στην τυραννία του κρατικού νεοκορπορατι-

σμού, τόσο ο εκχυδαϊσμένος μαρξισμός όσο και ο εκχυδαϊσμένος φιλελευθερισμός πλένουν τα χέρια μοιραλατρικά απέναντι στις ευθύνες όσων την καλλιεργούν. Αποδίδοντάς την ολοκληρωτικά στις λειτουργίες ενός ευρύτερου συστήματος που θέλουν να ανατρέψουν, αρνούνται πεισματικά να δουν τη διαπλοκή γι' αυτό που στην πραγματικότητα είναι: ένα οργανωμένο έγκλημα εκ μέρους **συγκεκριμένων ομάδων** που δεν έχουν καν το ελαφρυντικό της στέρεσης ή της ανάγκης – ο συστηματικός βιασμός της κοινωνίας από τις ίδιες τις εξουσίες που αποκρυσταλλώνονται στην κορυφή της για να της δώσουν καθοδήγηση και προοπτική.

Η ΔΙΑΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Αντίθετα με όσα πρεσβεύει ο Τσουκαλάς, η διαπλοκή δεν είναι ούτε «ένα πανάρχαιο φαινόμενο» ούτε «εξ αντικειμένου» παράγωγο της «σχετικής αυτόνομίας» του καπιταλιστικού κράτους». Πρώτον, όπως σωστά τονίζει ο Μουζέλης² **η διαπλοκή είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο**, το οποίο χρονολογείται από την εποχή που η πολιτική και η οικονομική (ή, μάλλον, πιο σωστά και η ιδεολογική) εξουσία άρχισαν να διαχωρίζονται θεσμικά, δηλαδή από τις απαρχές της διαδικασίας του δημοκρατικού εκσυγχρονισμού. Στις παραδοσιακές κοινωνίες, η τριαρχία Θρόνου-Εκκλησίας-Ευγενών μοιράζονταν ανοιχτά όλη την εξουσία –πολιτική, οι-

κονομική και ιδεολογική– η οποία ήταν αδιαχώριστη και ενιαία. Γι' αυτό, στην παραδοσιακή κοινωνία, δεν ήταν δυνατό να υπάρξουν σχέσεις διαπλοκής, αφού οι εξουσίες ήταν εξ αρχής συγκεντρωμένες.

Δεύτερον, όταν ο Τσουκαλάς επιστρατεύει τη μαρξιστική θεωρία του Πουλαντζά, γνωρίζει άριστα³ ότι η θεωρία αυτή πρεσβεύει τα ακριβώς αντίθετα από εκείνα που με το ζόρι τη βάζει να μας πει. Παρά τις συνεχείς προσαρμογές του προβληματισμού του, ο Πουλαντζάς, που απεχθανόταν τον εκχυδαϊσμένο μαρξισμό, ποτέ δεν έπαψε να πρεσβεύει ότι, στον σύγχρονο καπιταλισμό, το κράτος εξαρτάται από το κεφάλαιο **με τρόπο δομικό** ή, αλλιώς, χωρίς να χρειάζεται να διαπλακεί με αυτό. Ορθά ή εσφαλμένα, ο Πουλαντζάς ανέκαθεν θεωρούσε ότι το σύγχρονο καπιταλιστικό κράτος, σε τελευταία ανάλυση, υποστηρίζει τα συμφέροντα του κεφαλαίου **μέσα από το Δίκαιο και όχι εις βάρος αυτού**. Τόσο, ώστε στην περιβόητη αντιπαράθεσή του με τον βρετανό μαρξιστή Ralph Miliband παρέμεινε αμετακίνητος στην άποψη ότι αφ' ης στιγμής η καπιταλιστική τάξη ηγεμονεύει την κοινωνία στο οικονομικό και ιδεολογικό πεδίο, το κράτος θα παραμείνει καπιταλιστικό, ακόμα κι αν η κυβέρνηση και όλοι οι αξιωματούχοι του προέρχονταν από την εργατική τάξη. Διότι, ακριβώς, ο Πουλαντζάς θεωρούσε ότι **το κράτος εξαρτάται από την κυρίαρχη κοινωνική τάξη ασχέτως από τα άτομα που το επανδρώνουν ή το επηρεάζουν**.

Μπορεί βεβαίως ο Τσουκαλάς να έχει δίκιο ή άδικο όταν μας λέει πως «τα ίχνη» της διαπλοκής του κεφαλαίου με την πολιτική εξουσία πάντοτε είναι «αποτελεσματικά συγκαλυμένα» – αν και, για να το λέει τόσο κατηγορηματικά, ίσως γνωρίζει κάτι παραπάνω για τούτη τη συγκάλυψη, αφού μες στην πληθώρα των αδιάφυστων καταγγελιών, η διαπλοκή δείχνει τελείως απογυμνωμένη. Όπως και να έχει, όμως, τα ίχνη της διαπλοκής των σοφισμάτων του με

τον παλαιοπασοκικό λαϊκισμό, κάθε άλλο παρά «αποτελεσματικά συγκαλυμμένα» είναι. Ο διαφανής σκοπός τους είναι αυτός: **να πνίξουν την κριτική κατά της διαπλοκής εκ μέρους της αριστεράς, μέσα από μια συλλογιστική που θέλει να παρουσιαστεί ως πλέον αριστερότερη αυτής.** Πρόκειται ουσιαστικά για μια θεωρητικοποιημένη εκδοχή του εξής επιχειρήματος από τον Ιούνιο του «βρώμικου '89»: «Αυτή είναι μια απόφαση... που υπαγορεύεται από το ιδεολογικό και κοινωνικό υπόβαθρο του σοσιαλιστικού μας Κινήματος. Το κόμμα της Δεξιάς χρησιμοποιούσε υποκριτικά την κάθαρση, προ των εκλογών, για να παραπλανήσει το λαό... για να υποκλέψει δημοκρατικές-προοδευτικές ψήφους... Εμείς ξεκινήσαμε τη διαδικασία για την κάθαρση και εμείς πρέπει να την ολοκληρώσουμε, σε συνεργασία με τις άλλες δημοκρατικές προοδευτικές δυνάμεις».⁴

Ανέκαθεν, ο εκχυδαϊσμένος μαρξισμός έπασχε από την αγωνία να αυτοπαρουσιάζεται ως αριστερότερος της αριστεράς. Από την εποχή που ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ προσδιόριζε το κόμμα του ως «η αριστερά της αριστεράς» μέχρι και την φαντασίωση των σημερινών λαϊκιστών οπαδών του πως ταυτίζονται με έναν δήθεν γνησιότερο σοσιαλισμό από εκείνον των εκσυγχρονιστών, ο εκχυδαϊσμένος μαρξισμός διαρκώς εμπαίζει έννοιες βασικές, στρεβλώνοντας θεμελιακές διακρίσεις. Στην **κονσερβοποιημένη λογική του, ο εκχυδαϊσμένος μαρξισμός ποτέ δεν αποδέχτηκε** ότι η διαφθορά είναι πρωταρχικά μια απάνθρωπη πράξη άκρατου κυνισμού, η οποία δεν γνωρίζει ιδέες και παρατάξεις. Γι' αυτόν, η διαπλοκή είναι εξ ορισμού «Δεξιά», τόσο, ώστε μες στην εκφυλισμένη αντίληψή του, κάθε Δεξιός να είναι ήδη ύποπτος διαπλοκής μόνο και μόνο για τα φρονήματά του, ενώ, συνάμα, όταν κάποιοι σοσιαλιστές είναι πνιγμένοι ως το λαιμό μέσα στη διαφθορά, είναι γιατί προσβλήθηκαν σε μια στιγμή αδυναμίας από τον ιό του καπιταλισμού και έγιναν Δεξιοί.

ΔΙΑΠΛΟΚΗ ΚΑΙ ΝΟΘΕΥΜΕΝΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ

Όσα προβλήματα κι αν έχει η θεωρία του Πουλαντζά, ποτέ κανείς δεν θα μπορέσει να εξαγάγει από αυτήν τέτοιες ανοησίες σαν τον ισχυρισμό ότι η

διαπλοκή είναι εξ αντικειμένου παράγωγο του καπιταλισμού. Ορθά, η θεωρία αυτή κατανοεί ότι το σύγχρονο καπιταλιστικό κράτος θέλει να είναι κράτος δικαίου που αυτοελέγχεται από τη δικαιοσύνη, και πως όταν δεν αυτοελέγχεται αποτελεσματικά από αυτήν, είναι γιατί ο καπιταλισμός δεν λειτουργεί σωστά ή, αλλιώς, **περνάει κρίση.** Διότι η απάνθρωπη εκμετάλλευση του καπιταλισμού δεν χρειάζεται παρανομίες για να πραγματοποιηθεί, δεν συντελείται από έναν καπιταλισμό που δεν είναι ο καλός εαυτός του, μα απεναντίας, λαμβάνει χώρα καθημερινά μέσα από τις

**Στην κονσερβοποιημένη
λογική του,
ο εκχυδαϊσμένος
μαρξισμός ποτέ δεν
αποδέχτηκε ότι η
διαφθορά είναι
πρωταρχικά μια
απάνθρωπη πράξη
άκρατου κυνισμού η
οποία δεν γνωρίζει ιδέες
και παρατάξεις.**

ίδιες τις διαφανείες του λειτουργίες, όταν δεσπόζει ακριβώς το γράμμα και το πνεύμα της τάξης και του νόμου. Αλλιώς, αν παίρναμε στα σοβαρά όσα πρεσβεύει ο εκχυδαϊσμένος μαρξισμός του Τσουκαλά, θα έπρεπε να καταλήξουμε στο παράλογο συμπέρασμα ότι όταν το καπιταλιστικό κράτος απαλλάγει από τη διαπλοκή κι αρχίζει να τηρεί απόλυτα τους ίδιους του τους νόμους, θα πάψει πλέον να είναι καπιταλιστικό!

Εκείνο που παραγνωρίζεται συχνά, είναι το γεγονός ότι η θεωρία του Πουλαντζά αφορούσε το κράτος μέσα στον σύγχρονο καπιταλισμό. Ο αποτελεσμα-

τικός διαχωρισμός των εξουσιών και η έννομη εδραίωση της φιλελεύθερης δημοκρατίας είναι φαινόμενα που απαιτούν μια πετυχημένη διαδικασία εκσυγχρονισμού του καπιταλισμού. Η διαπλοκή των εξουσιών, με άλλα λόγια, υποδηλώνει αποτυχίες στη διαδικασία του εκσυγχρονισμού ή, αλλιώς, την αντοχή των παραδοσιακών δομών της εξουσίας μέσα σε μια διαδικασία **νοθευμένου εκσυγχρονισμού.** Στον νοθευμένο εκσυγχρονισμό, μονίμως, συνυπάρχει ένας παροξυσμός ραγδαίας επιδρομής στο μέλλον, μέσω της εισαγωγής νέων τεχνολογικών και θεσμικών αλλαγών, ο οποίος συνυπάρχει με τη διατήρηση των παραδοσιακών δομών που αντιστέκονται καχύποπτα και πεισματικά στις αλλαγές του.

Όπως μας έχει δείξει παλαιότερα ο Μουζέλης⁵, στη νεότερη Ελλάδα, οι παραδοσιακές πολιτικές δομές είχαν ανέκαθεν δύο τύπους: τις τοπικιστικές **πελατειακές σχέσεις** και το **λαϊκισμό.** Και στις δύο περιπτώσεις, η εξουσία αντιστέκεται πετυχημένα στο διαχωρισμό της. Στις πελατειακές σχέσεις, συγκεντρώνεται σε τοπικό επίπεδο, στα χέρια του πολιτικού/πάτρωνα, ενώ στο εθνικό επίπεδο, η εξουσία συγκεντρώνεται στα χέρια ενός λαϊκιστή ηγέτη που, με «σουλτανικό τρόπο», αρθρώνει μια εθνικιστική ρητορεία που τον τοποθετεί πάνω από τους θεσμούς. Είτε στον ένα είτε στον άλλο τύπο, μα και στο συνδυασμό τους, **η συγκεντρωτική/παραδοσιακή εξουσία είναι προσωποπαγής** και συνεπώς διαφέρει ριζικά από τη δομική εξουσία που έχει το κράτος ως θεσμός στον εκσυγχρονισμένο καπιταλισμό.

Τα διαπλεκόμενα συμφέροντα, λοιπόν, προϋποθέτουν μια προσωποπαγή/παραδοσιακή μορφή πολιτικής εξουσίας, **γιατί είναι σχέσεις διαπροσωπικές ανάμεσα σε συγκεκριμένα άτομα και ομάδες,** και όχι σχέσεις ανάμεσα στο κράτος ως θεσμό και στους κεφαλαιούχους ως μια απρόσωπη τάξη. Συγκεκριμένα, η διαπλοκή υφίσταται ως **υπεξαίρεση** κάποιων μελών της καπιταλιστικής τάξης από συγκεκριμένα άτομα που διαθέτουν πολιτική εξουσία, με αντάλλαγμα την υπεξαίρεση των τελευταίων ως πατρώνων από την υπόλοιπη ελίτ των συναδέλφων τους πολιτικών. Ο λόγος γι' αυτό είναι απλός: η διαπλοκή δεν έχει σκοπό την εκμετάλλευση των

κατώτερων στρωμάτων της κοινωνίας, αλλά την επικυριαρχία της μιας ή της άλλης κλίμακας ατόμων από την πολιτική, οικονομική και πνευματική ελίτ, εις βάρος των συναδέλφων τους μέσα στην ελίτ του καθενός. Η εκμετάλλευση των κατώτερων τάξεων της κοινωνίας είναι μονάχα η τελική επίπτωση της διαπλοκής, όχι όμως το πραγματικό της κίνητρο.

Η ΔΙΑΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ

Ορθά παρατηρεί ο Μουζέλης ότι στις μέρες μας η διαπλοκή δεν περιορίζεται μόνο στις σχέσεις ανάμεσα στην οικονομική και την πολιτική εξουσία, αλλά έχει αποκτήσει μια νέα διάσταση, βάση της οποίας το οικονομικό κεφάλαιο «αγοράζει... όχι μόνο πολιτικό αλλά και πολιτιστικό κεφάλαιο». «Πρόκειται», εξηγεί, «για την παγκοσμίως εντεινόμενη τάση των οικονομικά ισχυρών να αγοράζουν ΜΜΕ... με σκοπό να διαμορφώσουν την κοινή γνώμη... και να επηρεάσουν άμεσα ή έμμεσα τις πολιτικές ελίτ». ⁶ Αν και στη σωστή κατεύθυνση, η ανάλυση του Μουζέλη είναι σοβαρά ελλειπτική: δεν είναι μόνο το οικονομικό κεφάλαιο που αγοράζει το πολιτιστικό, αλλά συχνά-πυκνά το πράττει σε συνεργασία και για λογαριασμό της πολιτικής εξουσίας. Έτσι, στο χτυπητό παράδειγμα του Μέρντοχ, που ο ίδιος ο Μουζέλης αναφέρει, ξεχνά να σημειώσει πως οι τεράστιες κυκλοφορίες εφημερίδες του έχουν χρησιμοποιηθεί με τρόπο συστηματικό σαν όργανο προπαγάνδας του ίδιου του Μπλερ, ιδιαίτερα δε η σοβινιστική δεξιά *The Sun*, στην οποία ο βρετανός πρωθυπουργός έχει δημοσιεύσει κατ' επανάληψη άρθρα του.

Ο Μουζέλης αφήνει επίσης τελείως άθικτο το φαινόμενο της εκμετάλλευσης του πολιτικού και οικονομικού κεφαλαίου από το πολιτιστικό. Η συστηματική εξαγορά των διανοούμενων, καλλιτεχνών και αθλητών από κόμματα και συγκροτήματα, δεν είναι μονόπλευρη όπως διατείνεται. Όλο και περισσότεροι από αυτούς στηρίζουν σήμερα την προβολή τους σε θεμελιωμένα πολιτικο-οικονομικά κυκλώματα διαπλοκής: αν δεν το πράξουν, δύσκολα θα αποκτήσουν το «κοινό» τους, και την εύνοια της «κριτικής» που χρειάζονται για να εδραιωθούν. Για αντάλλαγμα, προσφέρουν τις ιδέες τους ως εργαλεία νομιμοποίησης και εξωραϊσμού των εξουσιών

που τους στηρίζουν ή, ακόμα, καμιά φορά, απλώς, σωπαίνουν. Η «προδοσία των διανοούμενων», για την οποία κάποτε διαμαρτυρήθηκε ο Julien Benda με τόσο πάθος, φαντάζει σήμερα αστεία μπροστά στην έκταση της διαπλοκής που διέπει την τρέχουσα διάνοηση. Κι εδώ, πρόκειται για κρίση εκσυγχρονισμού. Η επίδραση του μάρκετινγκ στην πολιτιστική παραγωγή προδίδει ένα κοινό με μειωμένη κρίση, ανήμπορο να διαχωρίσει τις ιδέες, ή την αισθητική, από τη φαντασμαγορία της προβολής τους: όπως στη μοναρχία των Βουρβόνων, ό,τι παράγεται από το μέγαρο και την αυλή του, αυτόματα ομορφαίνει.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Βεβαίως, η διαπλοκή είναι ένα φαινόμενο που υπάρχει σε όλες τις κοινωνίες, ακόμα και στις πιο αναπτυγμένες. Ο νοθευμένος εκσυγχρονισμός δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο. Μονάχα οι διαστάσεις του είναι πιο διευρυμένες στις ημιπεριφερειακές και περιφερειακές κοινωνίες του παγκόσμιου καπιταλισμού, όπου συχνά τείνει να γίνεται κυρίαρχο μοντέλο. Συνάμα, με τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, η διαπλοκή παίρνει σαφώς ευρύτερες κι ακόμα πιο ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Ήδη, μέσα από τη χώρα μας, αρχίζουν τώρα να εδραιώνονται τα πρώτα μετακομμουνιστικά της δίκτυα σε διαβαλκανικό επίπεδο.

Αναζητώντας δρόμους προάσπισης της κοινωνίας από τη διαπλοκή, ο Νίκος Μουζέλης έρχεται να προτείνει ως λύση την ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών. Αν και αναγνωρίζει ότι η πρότασή του μπορεί να θεωρηθεί ουτοπική, ταυτόχρονα απορρίπτει οποιαδήποτε μοντέλα άμεσου ελέγχου των ΜΜΕ από την κοινωνία και εμμένει στην πεποίθηση ότι οι ομάδες πολιτών πρέπει να ελέγχουν από έξω τους ιδιωτικούς τηλεοπτικούς σταθμούς. Βεβαίως, αυτή η πρόταση αφορά μόνο τον έλεγχο μιας όψης της διαπλοκής, κι όχι ολόκληρο το φαινόμενο από τη βάση του.

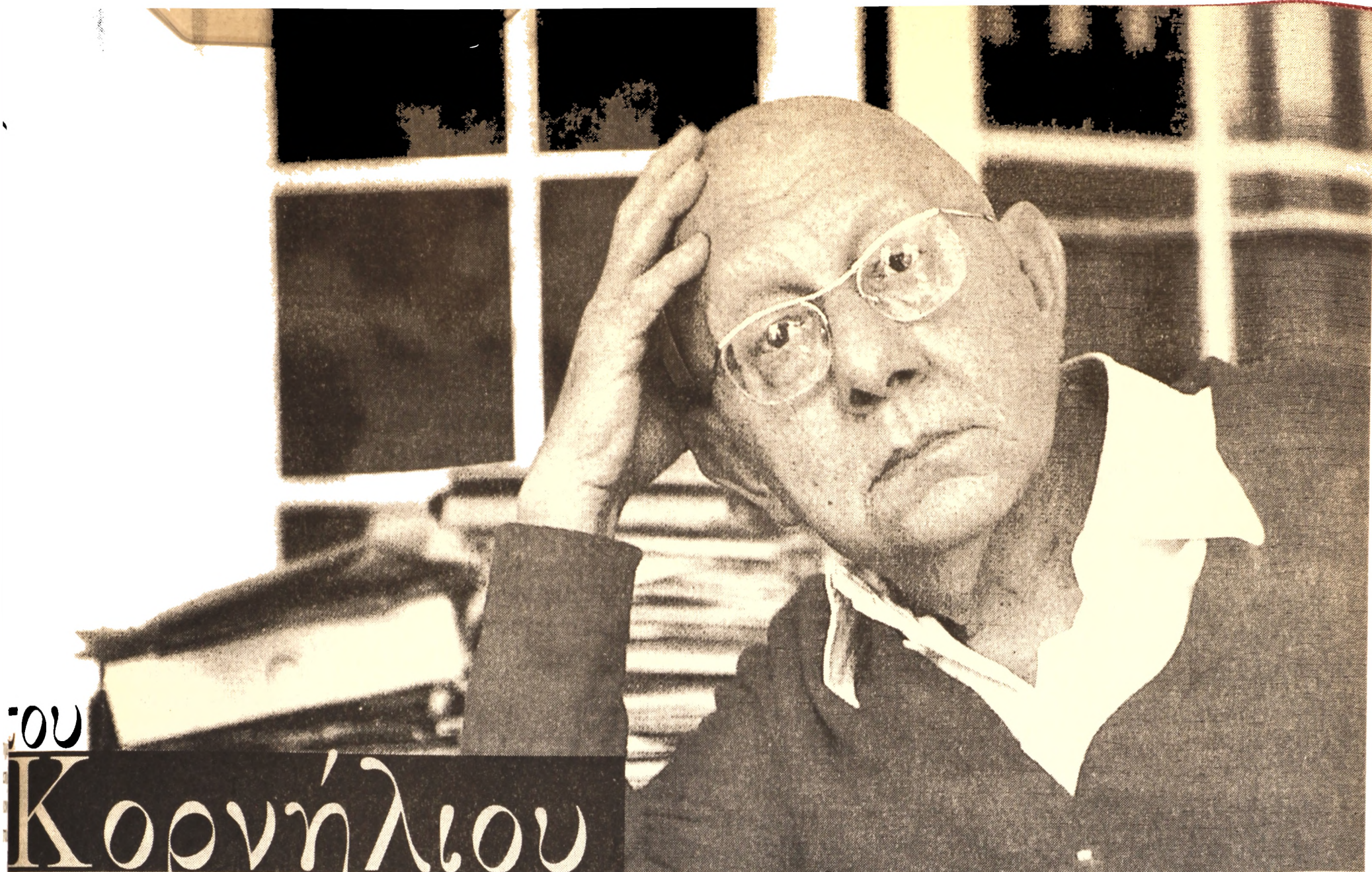
Επειδή στη βάση της, ωστόσο, η διαπλοκή είναι ένα φαινόμενο βαθύ και διευρυμένο, τέτοιου είδους τοπικοί κι επιδερμικοί έλεγχοι, όπως εκείνους που προτείνει ο Μουζέλης, είναι σαφώς ανεπαρκείς. Εκείνο που πρωταρχικά απαιτείται είναι η γενική κατα-

κραυγή της κοινωνίας ενάντια στα συγκεκριμένα κυκλώματα που καλλιεργούν τη διαπλοκή, μια μαζική συστράτευση όλων των δυνάμεών της, η οποία ν' αφήνει κατά μέρος τις βυζαντινολογίες για τις μεθόδους θεσμικού ελέγχου, και να εστιάζει όλη της την ορμή σε έναν και μόνο στόχο: στην αδιάκοπη ώθηση κάθε ευσυνείδητου εκπρόσωπου των εισαγγελικών αρχών της χώρας να διατελέσει με θάρρος το καθήκον του, ασκώντας άμεση δίωξη ενάντια σε κάθε υπόθεση που παρουσιάζει στοιχεία διαπλοκής, όποιοι κι αν είναι οι εμπλεκόμενοι ένοχοι σε αυτήν.

Διότι, αν και τα ευρύτερα αίτια της είναι πολιτικά, η διαπλοκή δεν είναι ούτε θέμα ύψους της εξουσίας ούτε αναπόφευκτη συνέπεια του καπιταλισμού. Είναι ένα αδιάκοπο και προμελετημένο έγκλημα, που δεν αξίζει τίποτα απολύτως λιγότερο από τη μηδενική ανοχή όλης της κοινωνίας και των δικαστικών αρχών.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Κ. Τσουκαλάς, «Ο "προθαλαμισμός" των παροικούντων την εξουσία», *Το Βήμα*, 17.9.2000, σ.Β3.
2. Ν. Μουζέλης, «Το εξουσιαστικό σύνδρομο των μέσων ενημέρωσης», *Το Βήμα*, 15.10.2000, σ.Β4-5.
3. Βλ. Κ. Τσουκαλά «Σκέψεις πάνω στην επικαιρότητα της συζήτησης Μίλιμπαντ-Πουλαντζά». *Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τεύχος 10, Νοέμβριος 1997, σ.7. Εδώ ο Τσουκαλάς δείχνει να κατέχει άριστα τη θεωρία του Πουλαντζά για το κράτος, με την οποία συμπλέει όσον αφορά το δομικό χαρακτήρα της σχετικής του αυτονομίας: «το Κράτος... δεν μπορεί και να θεωρηθεί μια εκτελεστική "επιτροπή" των άμεσων εντολών των καπιταλιστών: στο κάτω-κάτω, οι "τάξεις" δεν βγάζουν διαταγές. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, είναι πολύ σημαντικότερο να φωτίζουμε τις διαρκείς λειτουργίες και τα δομικά όρια της παρέμβασης του καπιταλιστικού Κράτους».
4. Αν. Παπανδρέου, 20 Ιουνίου 1989, στο *Το βρώμικο '89* του Α. Παπαδόπουλου (Κάκτος, 1993), σ.52.
5. Ν. Μουζέλης *Ο Εθνικισμός στην Ύστερη Ανάπτυξη*, εκδόσεις Θεμέλιο, 1994.
6. Ν. Μουζέλης «Το εξουσιαστικό σύνδρομο των μέσων ενημέρωσης», *Το Βήμα*, 15.10.2000, σ.Β4-5/15.10.2000.

του

Κορνήλιου

Καστοριάδη

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΡΑΦΟΥΝ: Π. ΒΙΝΤΑΛ-ΝΑΚΕ, Α. ΜΙΧΝΙΚ, Ε. ΜΟΡΕΝ, ΝΤ. ΚΟΝ-ΜΠΕΝΤΙΤ, Α. ΟΡΡ
Ο. ΠΑΣ, Α. ΠΡΟΓΚΙΔΗΣ, Γ. ΣΤΕΦΑΝΑΤΟΣ, J. WHITEBOOK

Το βιβλίο χωρίζεται σε τρία μέρη: Στο πρώτο μέρος, περιλαμβάνονται δύο συνεντεύξεις του Καστοριάδη. Στο δεύτερο, ακολουθεί μια ενότητα με κείμενα, παρεμβάσεις, ομιλίες του. Στο τρίτο μέρος, γράφουν για τον Κορνήλιο Καστοριάδη άνθρωποι που από χρόνια συνδέονταν μαζί του με σχέσεις αμοιβαίας εκτίμησης και φιλίας.

Ο αναγνώστης θα βρει κριτικές επισημάνσεις του Καστοριάδη που αφορούν τη νεότερη και σύγχρονη Ελλάδα: την «αντιφατική και ψυχοπαθολογική σχέση μας με τον δυτικο-ευρωπαϊκό πολιτισμό» ή τη «θεμελιώδη αντινομία της ταυτόχρονης αναφοράς στην Αρχαία Ελλάδα και το Βυζάντιο, δύο παραδόσεις τελείως ασυμβίβαστες μεταξύ τους».

εκδόσεις

ΠΟΛΙΣ

ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ. 36 43 382, FAX 36 36 501 • e-mail: polis@ath.forthnet.gr

Το αντιχουντικό παρασκήνιο στην Αμερική (Γ')

Τα Ημερολόγια του Jim Pyrras

Ο Μίκης Θεοδωράκης πάει στην Ουάσινγκτον το 1974

του Jim Pyrras

Σ' αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε το τρίτο και τελευταίο μέρος των ημερολογίων του Jim Pyrras που αναφέρονται στην εκρηκτική παρουσία του Μίκη Θεοδωράκη στην Αμερική τον Οκτώβριο του 1973 και τον Απρίλιο του 1974.

ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝ,
ΤΡΙΤΗ 16 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1974

Απόψε η Μπέττυ και εγώ είχαμε σπίτι μία βεγγέρα που θα μπορούσε να αποκληθεί «Μια βραδιά με τον Μίκη Θεοδωράκη» ή «Μια πολιτική συζήτηση με τον Μίκη Θεοδωράκη».

Ποιος ήταν ο λόγος που έγινε;

Υπάρχουν πολλοί. Πρώτον, ο Μίκης είτε και στον Γιάννη Νικολόπουλο, την περασμένη βδομάδα στη Ν. Υόρκη, ότι θα ήθελε να ξαναμαζέψουμε την παρέα που είχαμε καλέσει τον περασμένο Οκτώβριο. Συμφωνήσαμε αμέσως γνωρίζοντας ότι με μεγαλύτερα περιθώρια χρόνου θα μπορούσαμε να συναθροίσουμε περισσότερο κόσμο διαφόρων πεποιθήσεων. Δεύτερον, για να μπορέσουμε να κάνουμε μια εκτίμηση του ανθρώπου που, κατά τη γνώμη μου, έχει να παίξει πολιτικό ρόλο στην Ελλάδα στο άμεσο, το προσεχές και το απώτερο μέλλον. Τρίτον, να του προσφέρουμε μια ευκαιρία να μιλήσει απ' ευθείας σε μέλη του Στέιτ Ντηπάρτμεντ χωρίς τις γνωστές διαστρεβλώσεις. Τέταρτον, για τον Τεντ Κουλουμπή, τον Νικ Σταύρου, τον Γιάννη Νικολόπουλο και μένα ήταν μια ευκαιρία να συγκρίνουμε την τωρινή του στάση με τις θέσεις που υποστήριζε τον περασμένο Οκτώβριο,

όταν ήταν έτοιμος, ίσως και πρόθυμος, να επιστρέψει στην Ελλάδα υπό το καθεστώς της «λύσης Μαρκεζίνη». Πέρα όμως από αυτά, ο άνθρωπος αυτός είναι μια προσωπικότητα διεθνούς εμβέλειας τόσο στην μουσική όσο και στην πολιτική.

Μαζευτήκαμε γύρω στις 9 μ.μ. Και διαλυθήκαμε στις 2 π.μ. Παρόντες ήταν οι: Φιλ Στόνταρντ, Ουώλτερ Σίλβα και Τζων Νταϊή, όλοι του Σταϊντ Ντηπάρτμεντ και ειδικοί σε ελληνικά θέματα. Ήταν ακόμη και ο Χαρίλαος «Τσάρλυ» Λαγουδάκης, παλαιό στέλεχος του Σταϊντ Ντηπάρτμεντ και τώρα συνταξιούχος. Ο Λαγουδάκης, που γεννήθηκε στην Κρήτη, δεν είχε ποτέ του συναντήσει τον Μίκη, που ήταν συμπατριώτης του.

Μετά είχαμε τον Πητ και την Ειρήνη Μαρούδα, τον Γιώργο και την Στέλλα Σεμερλή (τον αδελφό της Ειρήνης και την γυναίκα του που έρχονται επίσκεψη από το Λάνσινγκ), τον Νικ Σταύρου, τον Τεντ και την Ζωή Κουλουμπή, την μητέρα του Τεντ, μια χήρα γύρω στα 60 της συγκινημένη σαν μαθήτριά, τον Γιάννη Νικολόπουλο, τον Τζακ και τον Λουβέρν Κόνγουαϊ, την Σύνθια Ζάντνι (που ανήκει στο επιτελείο του μέλους του Κογκρέσου Λούσις Νέτζι), την Μάρθα και τον Τέλη Σισμαρινίδη. Παρόντες, βέβαια, η Μπέττυ κι εγώ. Ήμασταν συνολικά 21 άτομα συμπεριλαμβανομένων και των καλεσμένων μας.

Ο πρώτος που κατέφτασε ήταν ο καλοσυνάτος και κάπως γερασμένος Τσάρλυ Λαγουδάκης. Του κάναμε το αστείο ότι είχε έρθει λάθος βράδυ. Χαμογελώντας είπε «Φταίει η ηλικία μου, όλο ξεχνώ». Και ετοιμαζόταν να φύγει όταν τον καθησυχάσαμε.

Ο Τσάρλυ είναι φίλος, μια πηγή πληροφοριών, ένα αρχείο θεσμικής και ιστορικής μνήμης. Έδρασε στο αμερικάνικο OSS, την οργάνωση που προηγήθηκε της CIA, στην Μ. Ανατολή και την Ελλάδα κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αργότερα, με βάση την ευχέρειά του στα ελληνικά και στα τουρκικά, εργάστηκε επί δεκαετίες στην υπηρεσία πληροφοριών και έρευνας του Σταϊντ Ντηπάρτμεντ, η οποία όμως δεν έχει επιχειρησιακή ευθύνη.

Το 1951, νομίζω, συνόδευσε τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνάγορα στην Κωνσταντινούπολη όταν ο τελευταίος έγινε Πατριάρχης, πετώντας με το αεροπλάνο του πρόεδρου Τρούμαν. Είχε αποφοιτήσει από το Πανεπιστήμιο Κλαρκ του Μασαχουσέτης αλλά αργότερα, στην δεκαετία του 1930, άρχισε να διδάσκει στο Κολλέγιο Αθηνών. Μεταξύ των μαθητών του ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο Γεώργιος Μυλωνάς και πιθανώς και ο Γιώργος Σκιαδαρέσης. Το 1939, ο Τσάρλυ βοήθησε τον Ανδρέα Παπανδρέου, τον οποίο αποκαλούσε «ο λαμπρότερος μαθητής μου», να γίνει δεκτός στο Χάρβαρντ.

Μερικά λεπτά αργότερα, εμφανίστηκε και ο Θ. Υψηλός, φιλικός, άνετος συνοδευόμενος από τον Γιάννη Νικολόπουλο.

Σερβιρίστηκαν ποτά και επικρατούσε πολύ καλή διάθεση. Αν δεν το σκέφτηκα τότε, η σκέψη μου ήρθε αργότερα ότι όλοι αυτοί οι διαφορετικοί άνθρωποι που ήταν εδώ με εμπιστεύθηκαν.

Η μετάφραση του κειμένου από το αγγλικό πρωτότυπο έγινε από την κ. Γιούλα Γουλιμή.

Όλοι αισθάνονταν ευχάριστα, ξεκινώντας από τον Μίκη της ελληνικής Αριστεράς μέχρι τους επιφυλακτικούς αξιωματούχους εξωτερικών υποθέσεων του Στাইτ Ντηπάρτεμεντ.

Ύστερα από λίγο, περίπου στις 9.45 μ.μ., ζήτησα από όλους να καθήσουν άνετα τριγύρω και να χαλαρώσουν και παρακάλεσα τον Μίκη, με τον οποίο είχα μια σύντομη συνεννόηση για το πώς θα διεξαγόταν η συζήτηση, να μιλήσει πρώτος για λίγο γενικά για τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις και μετά να αρχίσει να απαντά σε ερωτήσεις. Έτσι και έγινε ως τις 11.15, όποτε κάναμε ένα διάλειμμα για καφέ και γλυκά.

Ο Τεντ Κουλουμπής, αντικαθιστάμενος τότε από τον Γιάννη, αποδείχθηκε άριστος στην ταυτόχρονη διερμηνεία γι' αυτούς που δεν ήξεραν ελληνικά.

Ορισμένα στιγμιότυπα:

Ο Μίκης, που φαίνεται πιο αδύνατος από τον περασμένο Οκτώβριο, είπε μπαίνοντας ότι δεν είχε κοιμηθεί επί δύο νύχτες. Είχε δώσει μια φιλανθρωπική παράσταση στην Αστόρια της Ν. Υόρκης το βράδυ της Κυριακής «και γλεντήσαμε μέχρι τις έξι το πρωί. Στο τέλος, χορεύανε οι χανούμισσες στο τραπέζι».

Και ακολούθησε η κουβέντα. Ορισμένες στιγμές ο Μίκης φαινόταν να μιλούσε στην παρέα αλλά να στόχευε στα στελέχη του Στাইτ Ντηπάρτεμεντ. Όπως λέει και η ελληνική παροιμία «Πες τα στην πεθερά να τ' ακούσει η νύφη».

Ήταν φανερό πως ο Μίκης τώρα ακολουθούσε μια πιο σκληρή γραμμή από αυτή που υποστήριζε εκείνη την αξέχαστη βραδιά τον περασμένο Οκτώβριο.

Παρ' όλα αυτά, μας δήλωσε ότι ο ίδιος είναι υπέρ της «λύσης Καραμανλή».

«Είμαι ο εχθρός σας», είπε στους αξιωματούχους. «Μπορώ όμως να σας πω ότι η πολιτική σας ήταν ανόητη. Είχατε τον βασιλιά, τον χάσατε. Είχατε τον ελληνικό στρατό, διαλύθηκε. Σχεδόν το σύνολο των ελλήνων πολιτικών

ήταν φιλοαμερικάνοι.

»Τώρα όλοι είναι έξαλλοι εναντίον σας. Ο Παπαδόπουλος βοήθησε την Αριστερά καταστρέφοντας ή προκαλώντας φθορά σε όλους τους παραδοσιακούς θεσμούς της εξουσίας. Και τον υποστηρίζατε. Ήσασταν ανόητοι».

Ποιος μπορούσε να αμφισβητήσει όλα αυτά; Η κριτική ήταν εν πολλοίς σωστή και δικαιολογημένη. Ορισμένοι κουνούσαν τα κεφάλια τους συμφωνώντας. Οι άνθρωποι του Στাইτ Ντηπάρτεμεντ φαινόταν σαν παιδιά που είχαν κάνει αταξίες και τώρα τα μάλωναν.

Η πολιτική σκέψη του Μίκη δεν είναι απολύτως ξεκάθαρη και επηρεάζεται από συγκινήσεις, μνήμες πικρών ή φαιδρών γεγονότων, τον μαρξισμό που υιοθέτησε και/ή εγκατέλειψε καθώς και στιγμιαίες εντυπώσεις.

Αυτά ήταν και οι λόγοι για τις ανοησίες που είπε σχετικά με τις «είκοσι οικογένειες» και τις «είκοσι επιχειρήσεις», δεν θυμούνται καλά, «που διευθύνουν την Αμερική». Μίλησε και για τον σοσιαλισμό που, όπως ο ίδιος παραδέχθηκε, «δεν λειτούργησε ποτέ». Απαντώντας όμως σε ερώτηση της Λουβέρν, είπε ότι θα λειτουργήσει στην Ελλάδα γιατί «λειτουργήσε στα βουνά της Ελλάδας το 1943-44».

Υπογράμμισε πολλές φορές ότι ήταν

υπέρ της «λύσης Καραμανλή». «Μόνο τρεις βγήκαμε να τον υποστηρίξουμε ανοιχτά», αναφέροντας τον εαυτό του και τον Μητσοτάκη μεταξύ των τριών. «Και οι υπόλοιποι πολιτικοί πρέπει να το κάνουν ανοιχτά. Γιατί ο Καραμανλής είναι ο μόνος άνθρωπος που διαθέτει τα τρία πράγματα που τώρα χρειάζονται: 1) τους έλληνες πολιτικούς, 2) την υποστήριξη του στρατού και 3) φιλία με τους Αμερικανούς. Μόνο αυτός μπορεί να συγκεντρώσει και τα τρία».

«Γιατί θα έπρεπε η Αριστερά να είναι υπέρ; Βέβαια, βοηθά την Αριστερά. Το παραδέχομαι... Αλλά είναι και προς το δικό σας συμφέρον. Εντάξει, 60% για σας και 40% για μας» (γέλια).

«Γιατί οι Αμερικανοί βασίζονται σε τέτοιους ανθρώπους;» ρώτησε σχετικά με την νυν ηγεσία της ελληνικής χούντας. «Η Ελλάδα τώρα διοικείται από δύο πούστηδες – έναν παθητικό και έναν ενεργητικό». Αναφερόταν στον Ιωαννίδη και τον Ανδρουτσόπουλο. «Δεν μπορούν οι Ηνωμένες Πολιτείες να βρουν τουλάχιστον σεξουαλικά ακέραιους ανθρώπους;» (γέλια) Θα τους δανείσουμε εμείς (γέλια). Έχουμε πολλούς!» (γέλια).

Ήταν ιδιαίτερα επικριτικός προς τον Ανδρέα Παπανδρέου.

«Αν μελετήσεις το ποιόν του από το 1961, θα διαπιστώσεις ότι σε οτιδήποτε εντάχθηκε το διέλυσε. Ή τρελός είναι ή πράκτορας» (γέλια).

Νομίζω ότι παραέδωσε σημασία στην πρόσφατη πρωτοβουλία του στην Ν. Υόρκη, όπου, καθώς είπε, συμφιλίωσε πέντε ομάδες, οι οποίες δεν μιλούσαν μεταξύ τους από μία φατρία Κολιγιάννη μέχρι μια κεντρο-αριστερά. Είπε ότι απέδειξε την ειλικρίνειά του δίνοντάς τους όλα τα χρήματα, 12.000\$, από μια φιλανθρωπική συναυλία για να εμπλουτίσουν ένα πολιτιστικό κέντρο. «Υπήρξαν και απειλές κατά της ζωής μου. Το FBI ήρθε και μου το 'πε, κι εγώ τους απάντησα: "Ο κόσμος είναι η προ-

στασία μου". Το έμαθα εκ πείρας αλλού. Οι δεξιοί έκοψαν μερικά σύρματα αλλά η συναυλία έγινε».

Ο Μίκης εκπέμπει μεγάλο ενθουσιασμό για την πολιτιστική ανάπτυξη. Φωνάζει «κουλτούρα» και ονειρεύεται να φέρει τη μουσική και την αγάπη για τις τέχνες κοντά στο λαό. Μοιάζει σε αυτό με τον συχωρεμένο Ουώλτερ Ρούθερ, τον μυθικό πρόεδρο της Ένωσης Εργαζομένων στις Αυτοκινητοβιομηχανίες, ο οποίος ονειρευόταν για την κουλτούρα και την ίδρυση θερινών κατασκηνώσεων για τους εργάτες και τις οικογένειές τους. Το ίδιο διάστημα όμως εκείνο που επιθυμούσαν οι εργάτες ήταν σάντουιτς, μπόουλινγκ, μπείζμπολ, μπίρα και ψάρεμα. Δεν παρέλειψα να το αναφέρω απόψε προς μεγάλη διασκέδαση του Τζον Κόνγουαίη, ο οποίος υπήρξε το δεξί χέρι του Ρούθερ επί 15 χρόνια.

Απόψε ο Μίκης τηρούσε μια σκληρότερη γραμμή σε σύγκριση με την προηγούμενη συνάντησή μας, τον περασμένο Οκτώβριο. Ένας λόγος ήταν το ακροατήριο ενώπιον του οποίου έπρεπε να διατηρήσει την «αριστεριστική» φήμη του.

Ένας άλλος λόγος ήταν τα γεγονότα, οι αιματηρές δολοφονίες του Πολυτεχνείου τον περασμένο Νοέμβριο. «Αίμα» είπε. «Αυτό έκανε τα πράγματα τελείως διαφορετικά».

Ζήτησε να «φύγουν όλες οι αμερικανικές βάσεις από την Ελλάδα». Το εννοούσε ή ήταν για τους τύπους; Η το θεωρούσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων; Νομίζω το τελευταίο.

Είπε ότι η ομάδα του (η Αριστερά) δεν πρόκειται να αναλάβει την εξουσία για 20 χρόνια. Επί του παρόντος, η «λύση Καραμανλή» είναι ό,τι πρέπει.

Ο Μίκης ήταν συμβιβαστικός. Τίθεται το ερώτημα: Η αριστεριστική ρητορική του αποτελεί κάλυμμα για τον ίσως μετριοπαθή πραγματικό του εαυτό ή παριστάνει τον μετριοπαθή για να καλύψει τα αριστεριστικά σχέδιά του; Ίσως και ο ίδιος να μην γνωρίζει. Ίσως ταλαντεύεται ανάμεσα στα δύο.

Ο Μίκης είπε ότι το όραμά του για την νέα ελληνική Αριστερά είναι να μην έχει δεσμούς με ξένες χώρες και πρόσθεσε ότι ο Μπρέζνιεφ «είναι ο πρώτος αντικομμουνιστής».

Η πολιτιστική του κίνηση φαίνεται ρο-

μαντική, εθνικιστική, ελεύθερη. Τι είδος, όμως, οικονομίας ονειρεύεται; Σ' αυτό το θέμα είναι απολύτως ασαφής.

Λόγω της ηλικίας του, περίπου 74, αλλά και της κρητικής του προέλευσης, ο Τσάρλυ Λαγουδάκης έθεσε το πρώτο ερώτημα. Μπλέχθηκε σε σημασιολογία υποστηρίζοντας ότι ο Μίκης μιλά για «μια νέα Αριστερά» στην Ελλάδα, αλλά τα πρότυπα που αναφέρει, Ρήγας Φεραίος, Σολωμός, Δραγούμης, ανήκαν όλοι στη φιλελεύθερη παράδοση. Έτσι ρώτησε: «Κατά συνέπεια το κίνημά σας δεν ανήκει περισσότερο σ' αυτή την παράδοση παρά στην Αριστερά;» Αυτό οδήγησε και σε περισσότερα σημασιολογικά μπλεξίματα, αλλά ίσως ο Τσάρλυ να έχει δίκιο. Ο Μίκης είναι περισσότερο «Έλληνας» από οποιονδήποτε άλλον.

Χαμογελώντας, ο Στόνταρντ ρώτησε: «Δεν είναι μάλλον περίεργο ότι η πραγματοποίηση αυτού του ρομαντικού σου οράματος εξαρτάται από την καλή θέληση των Ηνωμένων Πολιτειών;».

Ο Μίκης απέφυγε να δώσει σαφή απάντηση, αλλά εξήγησε πως δεν ζητεί μια ξεκάθαρη επέμβαση αλλά την επανόρθωση προηγούμενων αποπημάτων, την διόρθωση λαθών, τον εξιλασμό των αμαρτημάτων.

Ήρθε η σειρά του Τζων Νταίη. Ρώτησε τι ιδέα είχε ο Μίκης για τον Ανδρέα Παπανδρέου και πήρε ως απάντηση ορισμένα καυστικά, αντι-ανδρεϊκά σχόλια.

Αργότερα ο Μίκης είπε: «Ο Ανδρέας με φλερτάρει πολιτικά».

Ο Ουώλτερ Σίλβα, ο οποίος με τα ελληνικά του και τις χειρονομίες του φαίνεται πιο Έλληνας από τους Έλληνες, στεκόταν πίσω μουρμουρίζοντας κακίες. Όταν όμως ο Νταίη και ο Στόνταρντ έφυγαν, ο Σίλβα άλλαξε κατεύθυνση. Κάθισε επί μία ώρα με τον Λαγουδάκη και τον Μίκη και μίλησε ανοιχτά, αν και με ορισμένες διαφωνίες, για την προέλευση του Κόμματος της Ενώσεως Κέντρου και τον ρόλο των ΗΠΑ στην ίδρυσή του.

Ο Σταύρου ρώτησε τον Μίκη αν έβλεπε μια σύντομη έγερση των δυνάμεων εκείνων που συμβόλιζε το σύνθημα «Λαός και στρατός». Κάτι που τον τελευταίο καιρό προβάλλει ο Σταύρου.

Ο Μίκης φάνηκε να ακούει για πρώτη φορά μια τέτοια πιθανότητα. Είπε ότι

ίσως εδώ έβλεπε να συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Ο Πητ Μαρούδας και οι δικοί του φαινόταν ενθουσιασμένοι από την βραδιά. Η καταγωγή του από την πλευρά της μητέρας του ήταν η Ζάτουννα, «το ανεμοδαρμένο ορεινό χωριό» στην επαρχία της Αρκαδίας, όπου είχε εξοριστεί από την Χούντα ο Μίκης και έμεινε εκεί δύο χειμώνες. Ο Πήτερ είχε πάει. Αργότερα, όταν πίναμε τον καφέ μας, αυτός και ο Μίκης είχαν μία ζωηρή συζήτηση για τους γνωστούς τους στη Ζάτουννα, τον δάσκαλο, τον συνταξιούχο αστυφύλακα, τον μεγαλύτερο και άλλους. Ο Μίκης μάς είπε ένα ανέκδοτο σχετικά με την αυξανόμενη συμπάθεια που του έδειχναν οι κάτοικοι. Είπε ότι η «φρουρά» αποτελούμενη από περίπου δώδεκα ανθρώπους, ήρθε με το μέρος του και οι άνδρες της ήθελαν να τον αφήσουν ελεύθερο και να ξεσηκώσουν την περιοχή εναντίον της χούντας. Ο Μίκης το απέκλεισε. «Θα μας σφάξουνε» τους είπε σε μια νέα εκδήλωση όπου ο κοινός νους επικράτησε.

Αργότερα, μετά τα μεσάνυχτα, όταν ορισμένοι από τους καλεσμένους μας είχαν αποχωρήσει, ο Μίκης ζήτησε τη γνώμη μου πώς πήγε η βραδιά. «Ήταν χρήσιμη» του είπα χαμογελώντας, χρησιμοποιώντας τη συνήθη διπλωματική φράση. Ήταν ευχαριστημένος όπως και εγώ. Του υπενθύμισα ότι, εκτός από τον Λαγουδάκη, ήταν παρόντα και άλλα τρία στελέχη από το Σταίητ Ντηπάρτμεντ. Ήταν άλλωστε η πρώτη τέτοια συνάντηση του Μίκη και τανάπαυιν. Επιπλέον, είχαμε ανθρώπους που εργάζονται για το Κογκρέσσο, πανεπιστημιακούς, εξόριστους και δύο παρόντες με ισχυρούς δεσμούς στα εργατικά σωματεία.

Ακόμη αργότερα, όταν η παρέα είχε περιοριστεί στον Τεντ και τη Ζωή, τη μητέρα του Τεντ, τον Γιάννη, τον Μίκη, την Μπέττυ και μένα, ο Μίκης ξεπέρασε τη κούραση και τη βραχνάδα του και άρχισε να μας περιγράφει το νέο φιλμ του Ζυλ Ντασσέν. Είναι ντοκιμαντέρ κατά κάποιο τρόπο, ένα έργο μέσα σε ένα έργο. Ο Ζυλ του έδωσε τον τίτλο «Η πρόβα». Ο Μίκης διατείνεται πως θα είναι πολύ καλό.

Πρόσθεσε με ικανοποίηση πως και ο ίδιος έχει να απαγγείλει μια-δύο αρά-

δες στην ταινία. Στα αγγλικά, παρακαλώ. Αρχισε να απαγγέλλει κατά χωλαίνοντα τρόπο και φαινόταν ιδιαίτερα ικανοποιημένος με τον εαυτό του.

Κατά τη διάρκεια των ερωταποκρίσεων, ο Μίκης ανταπάντησε λέγοντας για τον Ανδρέα Παπανδρέου «Είναι ο Χατζιδάκις της ελληνικής πολιτικής». Αυτό προκάλεσε τα γέλια όλων μας αλλά και του ίδιου. Τι εννοούσε; Ε, λοιπόν, ο συνθέτης Χατζιδάκις θεωρείται ελαφρός και πολιτικά αφελής, καθώς και άλλα πράγματα.

«Χατζιδακισμός», γέλασε ο Μίκης και προκάλεσε ιλαρότητα.

Ως οικοδεσπότης έκλεισα τις ερωταποκρίσεις θέτοντας την τελευταία ερώτηση: «Τι γνώμη θα ήθελες να έχουν οι Αμερικάνοι για σένα εν όψει όλων αυτών που συνέβησαν μέχρι τώρα, την ηλικία σου και την παρούσα σου θέση;».

Αυτό προκάλεσε ορισμένα χαμόγελα και κάτι μουρμουρητά: «Ο Τζίμυ κάνει τον έξυπνο πολιτικάντη». Η ερώτηση, προφανώς, άρεσε στον Μίκη, ο οποίος παραδέχθηκε ότι ήταν έξυπνη και μετά προχώρησε παρακάμπτοντάς την.

Τα μεσάνυχτα ακούσαμε τα νέα ότι ο Δημοκρατικός Ράξλερ είχε νικήσει τον Ρεπουμπλικάνο Σπάρλιγκ σε μια ένθετη εκλογή για τη κάλυψη κενής θέσης στην αγροτική 18η περιοχή του Μίσιγκαν, όπου στο παρελθόν επικρατούσαν οι Ρεπουμπλικάνοι. Η εκλογή είχε πάρει τελικά τη μορφή ενός δημοψηφίσματος για το Νίξον και θα θεωρηθεί ως μία επιπλέον ένδειξη ότι ο Νίξον βρίσκεται σε πολύ δυσχερή θέση.

Ο Μίκης θα επιστρέψει στο προσωρινό του σπίτι στο Παρίσι την Παρασκευή. «Θα σε δούμε στην Ελλάδα εφέτος» του είπα αποχαιρετώντας τον, για να προσθέσω μια αισιόδοξη νότα.

«Θα πας στην Ελλάδα τούτο το χρόνο;» ρώτησε ξαφνιασμένος.

«Ναι» του είπα.

«Θα πάω και εγώ παράνομος. Θα έρθω να σε δω».

Αντιστροφή των ρόλων. Διασημότητα προς μη διασημότητα.

Αργά τη νύχτα, του τέθηκε μια ημιφιλοσοφική ερώτηση: «Υπάρχει κάτι βαθύ στον ελληνικό χαρακτήρα που κάνει έναν Έλληνα να βασανίζει έναν άλλο;»

«Όχι» είπε. «Η σημερινή ομάδα βασανιστών αποτελείται μόνο από δέκα ή

δώδεκα άτομα. Όσο για τον εμφύλιο, ήταν εμφύλιος και είχε όλες τις ακρότητες του πολέμου».

Όπως μας είπε, είδε τον Ιωαννίδη για πρώτη φορά το 1949. Στην Μακρόνησο, το διάσημο αυτό νησί-φυλακή. «Ήταν βασανιστής».

«Πώς συμπεριφερόταν τότε;» ρώτησε ο Τεντ.

«Ένας αλήτης ήτανε, με μικρό μουστάκι».

Όπως και εμείς άλλωστε, ο Μίκης συμπαθεί τον Μητσοτάκη, αλλά ισχυρίζεται πως δεν είναι χαρισματικός ούτε και πρόκειται να ξαναγίνει. «Ο κόσμος ποτέ δεν του συγχώρεσε το λάθος του του 1965... Τότε, υπήρχαν 112 βουλευτές που του ζήτησαν να αναλάβει τα ηνία. Όταν όμως ο λαός δεν το ενέκρινε, ο αριθμός αυτός εξανεμίστηκε. Το ίδιο, όταν ο Λαός έκανε φανερό πως δεν ενέκρινε τη «λύση Μαρκεζίνη».

Μου ομολόγησε ιδιαίτερος ότι όταν πέρυσι έλεγε πως θα επέστρεφε στην Ελλάδα για καλλιτεχνικούς λόγους, ο κύριος λόγος ήταν ότι θα έχανε την επαφή του με τους υποστηρικτές του αν καθυστέρουσε πολύ.

Αρχίσαμε τα αστεία και τα πολιτικά πειράγματα. Παρατήρησα ότι είχε αρχίσει λέγοντας «Είμαι ο εχθρός σας», μια έξυπνη κίνηση. «Δεν θα σε πίστευαν», είπα, «αν είχες αρχίσει με το “είμαι ο φίλος σας”». Αυτό του άρεσε.

Ο Μίκης είναι υπερήφανος για τη συνεχιζόμενη ζωτικότητα των οπαδών του στην Ελλάδα. «Πώς γίνεται», έθεσε την ρητορική ερώτηση, «από τους δέκα που συλλαμβάνονται στην Πλάκα, οι επτά να είναι τραγουδιστές μου;»

Ήταν μια ακόμα ευχάριστη βραδιά με τον Μίκη. Ίσως μια ιστορική βραδιά.

Πριν από τρεις βδομάδες είχαμε δεξίωση σπίτι για τον Γιάννη Ζίγδη. Λίγο πριν, ανταποκρινόμενος σε παράκληση του φίλου μας δημοσιογράφου των Τάιμς της Ν. Υόρκης Σήμυρ Χερς, οργανώσαμε εδώ ένα «σεμινάριο» για τον Στηβ Ρόμπερτς και την γυναίκα του Κόρκυ την παραμονή της αναχωρήσεώς τους για την Ελλάδα. Ο Στηβ πήγαινε στην Αθήνα για να ξανανοίξει το γραφείο της εφημερίδας Τάιμς Ν. Υόρκης. Πέρυσι, είχαμε μια μικρή συγκέντρωση για τον Γεώργιο Ράλλη και τον Δημήτριο Παπασπύρου μετά την κατά-

θεσή τους στο Κογκρέσσο.

Δεν είχαμε ησυχία όλον αυτό τον καιρό. Το 1967-68 είχα βοηθήσει με διάφορους τρόπους τον Ανδρέα και την Μαργαρίτα Παπανδρέου. Το 1969 φιλοξενήσαμε τον Κωνσταντίνο και την Μαρίκα Μητσοτάκη και τον έφερα σε επαφή με το Κογκρέσσο. Συνεργασθήκαμε και φιλοξενήσαμε την Ελένη Βλάχου, τον Ορέστη Βιδάλη, τον Γιώργο Πλυτά, τον Γιώργο Μυλωνά, τον Νίκο Δεληπέτρο, την Αμαλία Φλέμινγκ και τον Μανώλη Κοθρή.

Έτσι είχαμε μια συνεχή και πολύτιμη παιδεία στα ελληνικά πράγματα. Χαρήκαμε που τους γνωρίσαμε και, σ' αλήθεια, τους συμπαθήσαμε όλους. Πιθανότατα όμως κανείς δε μπορεί να συναγωνιστεί τον Μίκη Θεοδωράκη στο απίστευτο κέφι που μας πρόσφερε.

ΟΥΑΣΙΝΓΚΤΟΝ, ΤΕΤΑΡΤΗ 17 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1974

Επιστρέψαμε σε μια νέα ζωή, στην πραγματικότητα την αληθινή μας ζωή. Δουλειά στο Κογκρέσσο, επαφή με την πολιτική, και επιστροφή στο Μίσιγκαν. Και βέβαια, στην καθημερινή ιδιωτική μας ζωή.

Παρ' όλα αυτά, σε όλο το διάστημα της μέρας λάμβανα τηλεφωνήματα σχετικά με την χθεσινοβραδινή μας βεγγέρα με τον Θεοδωράκη.

Μεταξύ άλλων και η Λουβέρν Κόνγουαϊντ μου είπε για τον Μίκη: «Είναι σαγηνευτικός. Δεν μπορούσα να γυρίσω τα μάτια μου αλλού. Αλλά πρόκειται περί ρομαντικού. Όταν υποστηρίζει ότι ο κομμουνισμός είναι εφικτός επειδή λειτουργήσει στα βουνά στην Ελλάδα το 1943, το μόνο μέρος όπου λειτουργήσει, αυτό είναι ανοησία και ανεύθυνο».

«Είναι συναρπαστικό να βλέπει κανείς τον καλλιτέχνη στην πολιτική» πρόσθεσε. «Έκανε όμως κάτι σχόλια για τον Ανδρέα που δεν μου άρεσαν». Η Λουβέρν συμπαθεί τον Ανδρέα. Δεν πρέπει να ξεχνιέται ότι αυτή κανόνισε την πρώτη δημόσια εμφάνισή του στην Αμερική μόλις απολύθηκε από την φυλακή. Είχε μιλήσει στο γεύμα της οργάνωσης των Αμερικανών για Δημοκρατική Δράση στην Ουάσινγκτον τον Φεβρουάριο του 1968. Είχαν γίνει επίσης φίλες με την Μελίνα Μερκούρη.

Ένα από αυτά που δεν άρεσαν στην Λουβέρν ήταν και το επικριτικό σχόλιο

του Μίκη για το ότι την νύχτα της 21ης Απριλίου 1967 ο Ανδρέας ανέβηκε στη στέγη του σπιτιού του. Η Λουβέρν δεν είχε και άδικο. Τι μπορούσε να κάνει κανείς;

«Ακούς εκεί!» είχε πει ο Μίκης. «Θέλει να πολεμήσει και μόλις τον αρπάξανε πήγε στο ρουφ του σπιτιού. Τι εξυπνάδα ήταν και αυτή; Να τον σκοτώσει ένας φαντάρος!» (γέλια) «Έπρεπε να παραδοθεί σε αξιωματικό».

Το δεύτερο που την ενόχλησε ήταν «Όταν κατηγορήσε τον Ανδρέα που είπε το 1964 ότι θα ήθελε να ανέβει στα βουνά να πολεμήσει. Αυτό εύκολα λέγεται όταν είναι κανείς συγκινημένος. Και η Μελίνα έλεγε συνεχώς στον Πωλ Σραϊντ: “Θα έρθεις μαζί μου στο βουνό να πολεμήσουμε;”».

Παρεμπιπτόντως, αναφερόμενη στον Σραϊντ που παντρεύτηκε μια νεαρή φοιτήτρια της νομικής στον Άγιο Φραγκίσκο: «Είναι αφελής και υπεραπλουστεύει το ελληνικό πρόβλημα καθώς και άλλα προβλήματα, αλλά έχει γενικά καλά ένστικτα».

(Ο Σραϊντ, συνδικαλιστής της Ένωσης Εργατών Αυτοκινητοβιομηχανίας, πυροβολήθηκε και τραυματίστηκε στην ίδια επίθεση που σκοτώθηκε ο Ρόμπερτ Κέννεντυ στο Λος Άντζελες τον Ιούνιο του 1968. Οι Κόνγουαϊντ τον γνώριζαν καλά και η Λουβέρν τον είχε παρακαλέσει να συνοδεύσει την Μελίνα σε κάποια εκδήλωση στο Λος Άντζελες. Έτσι και άρχισε μια στενή σχέση Μελίνας-Σραϊντ που κράτησε για περίπου τέσσερα χρόνια.)

Ο Μίκης είχε πει «Το '64 μου λέει ο Ανδρέας “Μίκη να πάμε στα βουνά να πολεμήσουμε!”. Του λέω “Τι λες; Τρελός είσαι; Έχουν αλλάξει τα πράγματα. Τούτη τη φορά ας πάνε οι άλλοι στα βουνά!”» (γέλια).

Ο Πήτερ εξεπλάγη για τις επιθέσεις του Μίκη στον Ανδρέα. Αντιλαμβάνεται όμως πως αυτά αποτελούν μέρος του διαξιφισμού τους για το ποιος θα έχει τον έλεγχο της ελληνικής Αριστεράς. Του άρεσε πολύ η παρατήρηση του Μίκη ότι «Όλοι οι άλλοι κάνανε δηλώσεις στο Πολυτεχνείο. Εγώ δεν είχα ανάγκη να κάνω δηλώσεις. Τα παιδιά τραγουδάγανε τα τραγούδια μου!».

Ο Τσάρλυ Λαγουδάκης παρατήρησε μετά: «Το ίδιο με τον Ανδρέα, και αυτός υπερτιμά την αμερικάνικη ανάμει-

ξη στην Ελλάδα. Ενώ έχουν αναμειχθεί, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν έχουν αναμειχθεί άμεσα». Και συνέχισε: «Αποκαλεί την κίνησή του “Νέα Ελληνική Αριστερά”, αλλά την έθεσε μέσα στα πλαίσια του παραδοσιακού ελληνικού φιλελευθερισμού. Στην πραγματικότητα, για φιλελευθερισμό μιλάει όταν αναφέρεται στον Ρήγα Φεραίο, τον Κάλβο, τον Σολωμό κ.ά.».

Και μετά ο Τσάρλυ μου ψιθύρισε ένα «μυστικό». Δεν ήθελε να μου πει ποια ήταν η πηγή του. «Όχι από το τηλέφωνο. Όταν θα σε δω θα στο πω».

Είπε ότι πολύ ευχαριστήθηκε τις βραδιές μας με τον Ζίγδη και τον Θεοδωράκη. «Γρήγορα θα έχουμε και τον Γιώργο Μαύρο» πρόσθεσε.

«Μα βρίσκεται στη Γυάρο», είπα.

«Γρήγορα θα το σκάσει ή θα σταλεί σε αναγκαστική εξορία» είπε ο Τσάρλυ, και αυτό ήταν το «μυστικό» του.

Κατά τη γνώμη μου σε περίπτωση που ο Μαύρος αφεθεί ελεύθερος, σίγουρα δεν θα φύγει με τη θέλησή του από την Ελλάδα σε αυτή την κρίσιμη περίοδο της πολιτικής της ιστορίας.

Θα έπρεπε να προσθέσω ότι εχτές το βράδυ, τις τελευταίες στιγμές όταν η συζήτηση εστράφη στα πολιτικά βασανιστήρια στην Ελλάδα, ο Μίκης άρχισε να μιλά για την Μακρόνησο όπως ήταν το 1949. Άρχισε να ιδρώνει και να φέρνει στο νου του σκοτεινές, ζωντανές, φρικτές αναμνήσεις. Σωπάσαμε όλοι. Ορισμένοι απάνθρωποι βασανισμοί είχαν συμβεί και κατά τον εμφύλιο και μετά. Ο ίδιος είχε βασανισθεί, του είχαν διαστρέψει και σπάσει το γόνατό του και πολλοί από τους συγκρατούμενούς τους είχαν εκτελεσθεί, πυροβοληθεί και στερηθεί την ανθρώπινη αξιοπρέπειά τους.

Λίγο μετά το μεσημέρι, τηλεφώνησα στον Τεντ Κουλουμπή σπίτι του. Ο Μίκης είχε μείνει εκεί τη νύχτα και καθυστέρουσε την αναχώρησή του μέχρι την απογευματινή πτήση. Είχαν όλοι τους κοιμηθεί μέχρι τις 11.30 π.μ. και μόλις έπαιρναν το πρωινό τους.

Η μητέρα τού Τεντ, που θαμπώθηκε από τον Μίκη, ξεπέρασε εαυτόν ετοιμάζοντας ένα τεράστιο πρωινό. Η μητρική της στοργή έφερε δάκρυα στα μάτια του Μίκη. Θυμήθηκε τη δική του μάνα που έχει πολύ καιρό να δει. «Θα γράψω ένα τραγούδι γι' αυτήν» είπε...

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΑΔΕΛΦΩΝ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

«Αυτό το παραμύθι, που δε μοιάζει με κανένα άλλο, αρχίζει από μια εποχή τόσο παλιά, που κανένα παραμύθι και καμιά ιστορία δεν άρχισε ποτέ. Για να ξεκινήσουμε την ιστορία μας απ' την αρχή, πρέπει να γυρίσουμε πίσω αμέτρητα χρόνια κι αμέτρητους αιώνες κι όλο να προχωρούμε μέσα στο χρόνο, ψάχνοντας να βρούμε την αρχή, την αρχή του χρόνου που δεν υπάρχει...»

(από την αρχή της «Τιτανομαχίας»)

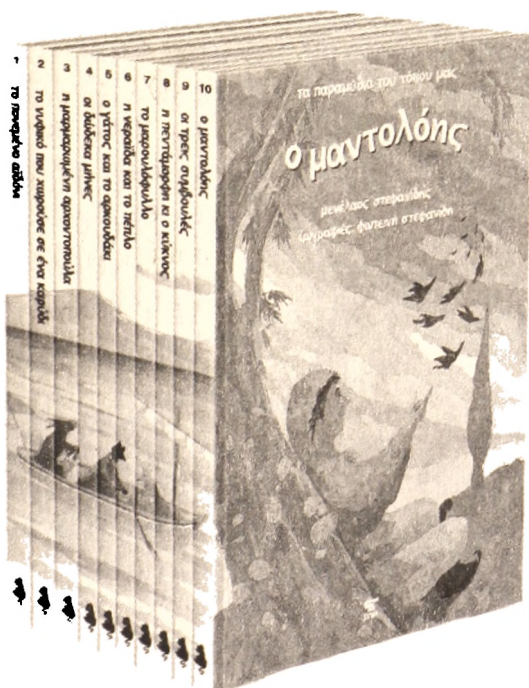
Η σειρά που . . .
έδωσε σε όλη της την έκταση την Ελληνική Μυθολογία και απέφυγε τις μεταγενέστερες ρωμαϊκές αλλαγές, που ανέδειξε την ομορφιά και τις αξίες του πολιτισμού μας όπως μας τις παρέδωσαν μέσα από τα έργα τους ο Όμηρος, ο Ησίοδος, ο Πίνδαρος, ο Ηρόδοτος, οι τραγικοί ποιητές, ο Πλούταρχος, ο Απολλόδωρος και τόσο άλλοι, που κατέταξε τους μύθους με βάση τη χρονολογική τους σειρά και παρουσίασε τη μυθολογία ολοκληρωμένη με αρχή, μέση και τέλος.

Έργο ζωής δύο διακεκριμένων Ελλήνων δημιουργών (Μενέλαος Στεφανίδης κείμενο, Γιάννης Στεφανίδης εικονογράφηση) που συντρόφεψε δύο γενιές, διαβάστηκε από τους δασκάλους μέσα στις σχολικές τάξεις και βοήθησε χιλιάδες παιδιά να αγαπήσουν το διάβασμα και τη γνώση.

18 αυτοτελή εικονογραφημένα βιβλία μεγάλου σχήματος για τα παιδιά του δημοτικού και του γυμνασίου, με 40 έως 150 σελίδες το καθένα.

- Ευρετήριο 800 ονομάτων
- Τιμητικές διακρίσεις 11 ευρωπαϊκών πανεπιστημίων (P.P.Vergerio) στους τομείς της εκλαϊκευμένης ιστορίας και της εικονογράφησης
- Μεταφρασμένα σε 10 γλώσσες και σε περισσότερες από 30 χώρες σε όλες τις ηπείρους
- Εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας σαν ελεύθερο ανάγνωσμα
- Εγκεκριμένα για τις σχολικές βιβλιοθήκες

Τα παραμύθια του τόπου μας

**Βραβείο εικονογράφησης
του Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου
στη ζωγράφο Φωτεινή Στεφανίδου**

Δέκα από τα ωραιότερα παραδοσιακά μας παραμύθια
ξαναγραφμένα από τον Μενέλαο Στεφανίδη
για παιδιά 4-9 χρονών
αλλά και για τους γονείς τους.

Τα βιβλία είναι 32 ή 64 σελίδων, μεγάλου σχήματος με
ολοσέλιδες πολύχρωμες εικόνες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΙΓΜΑ

Μαυρομιχάλη 20, Αθήνα 106 80 * Τηλ: 3607667 Fax: 3638941 * e-mail: sigma@compulink.gr

δια λογος αναγνωστών

Η ΔΙΑΡΠΑΓΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΗΣ ΣΕΛΕΤΕ!

Κύριε Διευθυντά,

Ιδού πού φθάσαμε: το ίδιο το κράτος να απειλεί να «φάει» τις ίδιες του τις σάρκες! Το ίδιο το υπουργείο Παιδείας να απειλεί να «καταβροχθίσει» τις σχολές τις οποίες υποτίθεται ότι προστατεύει! Η περιουσία της ΣΕΛΕΤΕ (Σχολή Εκπαιδύσεως Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσής), η οποία ευρίσκεται στο Μαρούσι, απειλείται με διαρπαγή! Το συνολικό εμβαδόν του οικοπέδου της είναι περίπου 235 στρέμματα, οι κτιριακές εγκαταστάσεις της είναι περίπου 25.000 τ.μ., οι υπό ανέγερση εγκαταστάσεις θα είναι περίπου 11.000 τ.μ., ο υπάρχων εργαστηριακός εξοπλισμός της δεν έχει επακριβώς υπολογισθεί, ενώ ο προγραμματιζόμενος εξοπλισμός υπερβαίνει τα 2,5 δισ.! Αυτή δεν είναι «προίκα» ευκαταφρόνητη, ευρισκόμενη μάλιστα απέναντι από το Ολυμπιακό Στάδιο! Δεν ενδιαφέρει η ιστορία της, δεν συγκινεί η προσφορά της, μετρούν μόνον τα προκιά της...

Η ΣΕΛΕΤΕ ιδρύθηκε το 1959 (Ν.Δ. 3971). Εκπαιδεύει τους μελλοντικούς τεχνολόγους εκπαιδευτικούς οι οποίοι στελεχώνουν τα Γυμνάσια, τα Λύκεια και τις τεχνικές σχολές. Η σχολή αυτή κινδυνεύει να κλείσει, διότι σύμφωνα με τον Ν. 2525/97, όλοι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν πανεπιστημιακό πτυχίο. Όμως ούτε ο κ. Αρσένης έκανε την σχολή πανεπιστημιακή ούτε ο κ. Ευθυμίου φαίνεται να επιθυμεί κάτι τέτοιο! Κι ας έχει η σχολή αυτή τεσσαρακονταετή προσφορά πολύτιμη...

Μία άλλη, δηλαδή, νεοελληνική τρέλα!

Η ΣΕΛΕΤΕ είναι το μοναδικό τριτοβάθμιο ίδρυμα εκτός των διατάξεων του Ν. 1268/82 για τα ΑΕΙ και του Ν. 1404/83 για τα ΤΕΙ. Είναι ένα ίδρυμα ιδιόμορφου «υπουργειακού δικαίου», ένα Υ.Ε.Ι. (Υπουργειακό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα) αδιαβάθμητο, αφού δεν αυτονομείται, και παραμένει «φέουδο» του ΥΠΕΠΘ! Ο υπουργός έχει το δικαίωμα να διορίζει τον πρόεδρο και το Δ.Σ., να εγκρίνει τις πιστώσεις και συνεπώς αυτός ορίζει τον τρόπο λειτουργίας της σχολής. Είναι κάτι σαν ιδιωτική σχολή την οποία μπορούν να διαφεντεύουν και να νέμονται οι παρατρεχάμενοι του υπουργικού κυκλώματος...

Ερωτούμε τον υπουργό παιδείας κ. Ευθυμίου:

1. Αφού έγιναν πανεπιστημιακές σχολές οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες, οι Σχολές Νηπιαγωγών, οι Γυμναστικές Ακαδημίες και η Σχολή Οικιακής Οικονομίας, γιατί δεν γίνεται και η ΣΕΛΕΤΕ πανεπιστημιακή σχολή, μια κι αυτή εκπαιδεύει εκπαιδευτικούς για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση; Γιατί η εξαίρεση;

2. Την 25.9.2000 το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ο.Π.Α.), διά του πρυτάνεως κ. Α. Κιντή, ζήτησε από τον υπουργό Παιδείας την ένταξη των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της ΣΕΛΕΤΕ και την παραχώρηση του χώρου και των εγκαταστάσεών της στο ίδρυμα αυτό. Εσείς, κ. υπουργέ, αντί να παραχωρήσετε την ΣΕΛΕΤΕ στο Ο.Π.Α., για να επεκταθεί και να αναπτυχθεί κι αυτό σε νέα αντικείμενα όπως το έχει ανάγκη, αλλά να ανα-

βαθμηθεί και η ΣΕΛΕΤΕ σε πανεπιστημιακό ίδρυμα, όπως επιβάλλεται από τις εξελίξεις στους τεχνολογικούς κλάδους και τις εκπαιδευτικές ανάγκες, αρνείσθε να ικανοποιήσετε το αίτημα αυτό. Γιατί άραγε;

3. Πληροφορούμεθα ότι σχεδιάζετε την παραχώρηση του κτήματος Μακρυκώστα, εκτάσεως 235 στρεμμάτων στο οποίο ευρίσκεται η ΣΕΛΕΤΕ, στον Οργανισμό Αθήνα 2004 για την στέγαση των δημοσιογράφων, κατά την περίοδο των Ολυμπιακών αγώνων, και κατόπιν την παραχώρησή του στο Υπουργείο σας, το οποίο θα κτίσει νέο κτίριο για να εγκατασταθούν οι υπηρεσίες του. Στους ίδιους χώρους προγραμματίζετε την ίδρυση Οργανισμού Επιμορφώσεως Εκπαιδευτικών, ένα «πολυμάγαζο» δηλαδή του ΥΠΕΠΘ, εκτός του πανεπιστημιακού συστήματος, το οποίο θα εκμεταλλεύονται οι διάφοροι επιτηδευμένοι ανεξέλεγκτα! Προγραμματίζετε με άλλα λόγια την «έξωση» της ΣΕΛΕΤΕ. Πώς μπορεί να γίνει αυτό, αφού η έκταση δεν είναι ιδιοκτησία του ΥΠΕΠΘ; Με ποιο νομικό πραξικόπημα θα το κάνετε αυτό; Και τι θα τα κάνετε τα εργαστήρια, θα τα πωλήσετε για παλιосίδερα; Και την ιστορία της σχολής πώς θα την εξαφανίσετε;

Να που αρχίσανε και οι «θυσίες» για την διεξαγωγή των Ολυμπιακών αγώνων! Γνωρίζει, άραγε, η κ. Γιάννα Αγγελοπούλου ότι προγραμματίζεται από την νέα ηγεσία του υπουργείου Παιδείας η διαρπαγή του οικοπέδου της ΣΕΛΕΤΕ; Συμφωνεί με αυτό; Είπαμε να διοργανώσουμε τους Ολυμπιακούς αγώνες, όχι όμως να κλείσουμε και τα σχολεία μας

προς χάριν των αγώνων!

Διαπιστώνουμε μετά λύπης ότι, προκειμένου να ικανοποιηθούν εφήμερες ανάγκες, υποθηκεύουμε το μέλλον της παιδείας της χώρας! Θεοί και δαίμονες έχουν βαλθεί να υποτιμήσουν, να απαξιώσουν και τελικώς να κλείσουν τη μόνη σχολή στη χώρα μας η οποία εκπαιδεύει τεχνολόγους εκπαιδευτικούς. Ο πρώην και ο νυν υπουργός Παιδείας, ομού μετά του νυν/πρώην ειδικού γραμματέα δήθεν καινοτομιών του ΥΠΕΠΘ, ευθύνονται για την διατήρηση της σημερινής ανωμάλου και σκανδαλώδους καταστάσεως της ΣΕΛΕΤΕ. Ένα δείγμα: Η θητεία του σημερινού προέδρου και του Δ.Σ. της σχολής έχει λήξει από τον Μάιο του 1999 και όμως εξακολουθεί να διοικεί την σχολή με προφορική εντολή του πρώην και του νυν υπουργού! Ούτε μπανανία να ήμασταν...!

Ε, ΟΧΙ, αυτό το «ακαδημαϊκό έγκλημα» δεν πρέπει να γίνει! Όχι άλλη Ολυμπιακή! Πρέπει να αντισταθούμε στους «πολιτικούς προκοθήρες» και να περιφρουρήσουμε την περιουσία της ΣΕΛΕΤΕ! Πρέπει να απαιτήσουμε από την κυβέρνηση να αναβαθμίσει την ΣΕΛΕΤΕ, να την καταστήσει ίδρυμα πανεπιστημιακό αυτοτελές (Αττικό Πανεπιστήμιο) ή να την εντάξει σε ένα υπάρχον πανεπιστήμιο, π.χ. στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών το οποίο έχει δείξει σχετικό ενδιαφέρον, ως Παιδαγωγική Σχολή Τεχνολογίας.

Η διαπλοκή δεν είναι μία λέξη κενή περιεχομένου. Είναι το συνταίριασμα ανόμων συμφερόντων και η συγκρότηση ομάδος για την ικανοποίησή των εις βάρος άλλων.

Η διαπλοκή οδηγεί στην «δια-κλοπή». Να είναι, άραγε, αυτό το καινούργιο «άθλημα» για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004;

*Εκ μέρους της Επιτροπής
Πρωτοβουλίας
για την Πανεπιστημιοποίη-
ση της ΣΕΛΕΤΕ,
Πάνος Πολυχρονόπουλος
καθηγητής του Πανεπιστη-
μίου Πατρών*

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟ

*Σχετικά με τις
δραστηριότητες του
Αρχιεπισκόπου, οι
επιστολές που ακολουθούν:*
Κύριε Διευθυντά,

Αφότου ηγέρθη το περιλάλητο θέμα των ταυτοτήτων από την κυβέρνηση, όπως ήταν φυσικό, προέβλεπε (κι εξακολουθεί να προβάλλει) αντίσταση ο φυσικός Ηγέτης της Ελλαδικής Εκκλησίας, ο Αρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος.

Από τότε έως σήμερα εγράφησαν και ελέγχθησαν τόσα, όσα για κανένα άλλο θέμα!

Κι αν υπάρχει κάποιος, ο οποίος «εισέπραξε» τόση λάσπη και τόση ειρωνεία, αυτός είναι ο Αρχιεπίσκοπος. Μ' ελάχιστες εξαιρέσεις, ο Τύπος (ημερήσιος και περιοδικός) σφυροκο-

πάει ανηλεώς τον κ. Χριστόδουλο με λαιδώριες, με γελοιογραφίες – με κάθε μέσον! πράγμα **απαράδεκτο**, που, ωστόσο, συνεχίζεται με αμείωτη ένταση!

Ο καθείς, εν ονόματι της Δημοκρατίας και της Ελευθερίας, λέει και γράφει ό,τι θέλει!

Το ίδιο έκανε και ο κ. Ναπ. Παπαδόπουλος (Αντί, τχ. 725/17.11.2000): απηύθυνε Ανοιχτή Επιστολή στον Μακαριώτατο και με διάφορα παραδείγματα (υποθετικά, αλλ' εντούτοις πραγματικά(!) προσπαθεί να πείσει ότι είμαστε κακοί Χριστιανοί, υποκριτές, βασανιστές κ.λπ. κ.λπ. Βέβαια τέτοιοι υπάρχουν σε ΟΛΑ τα θρησκευτικά Δόγματα, σε ΟΛΟΝ τον πλανήτη! Ας είναι!...

Αλλά επειδή υπάρχουν **τέτοιοι** Χριστιανοί και παρ' ημίν, μας φταίει η θρησκεία μας; Και δεν μας φταίνει αυτοί που δημιούργησαν το πρόβλημα; Εγώ, χωρίς να είμαι θρησκόληπτος, χωρίς να έχω ουδεμία σχέση με τις λεγόμενες παρεκκλησιαστικές οργανώσεις, και χωρίς να έχω καμία ιδιότητα, πλην αυτής του Πολιτικού Συνταξιούχου, θέλω να βλέπω στην ταυτότητά μου το **Χ.Ο.** – και το Υπηκοότης Ελληνική, εννοείται!

Με ποιο δικαίωμα η πολι-

τεία με **αποξενώνει** από την θρησκεία μου; Και γιατί δεν δέχεται την προαιρετική αναγραφή του θρησκευματος στις ταυτότητές μας; Να μη θιγούν οι εν Ελλάδι Μειονότητες; Αλλ' εγώ **ΔΕΝ** θίγομαι από την νέα αυτή ρύθμιση;

Κύριε Διευθυντά, παρ' όσα περιπαικτικά λέει ο κ. Ναπ. Παπαδόπουλος, **ΔΕΝ** φταίει ο Μακαριώτατος για την άσχημη τροπή που πήραν τα πράγματα! Άλλοι φταίνει που δεν «βάζουν νερό στο κρασί τους»! Να δεχτούν, έστω, την **προαιρετική** αναγραφή του θρησκευματος! Γιατί αρνούνται;

Τέλος, με φόβο να παρεξηγηθώ και να «εισπράξω» τις λαιδώριες του κ. Ναπ. Παπαδόπουλου, θα πω και τούτο: λίγος σεβασμός στο Πρόσωπο του Αρχιεπισκόπου μας δεν βλάπτει! Όπως δεν βλάπτει και η υπογραφή (με ή χωρίς κάμερες!) του Δελτίου της Εκκλησίας, αρκεί να φανεί η αντίδραση της μεγάστης πλειοψηφίας του Ελληνικού Λαού, που πιστεύει στην Ορθοδοξίαν!

*Μετά τιμής
Ανδρέας Ελ. Ταταρίδης
πολιτικός συνταξιούχος*

*Από τον κ. Χρίστο Αλιφέρη
ετέρα επιστολή:*

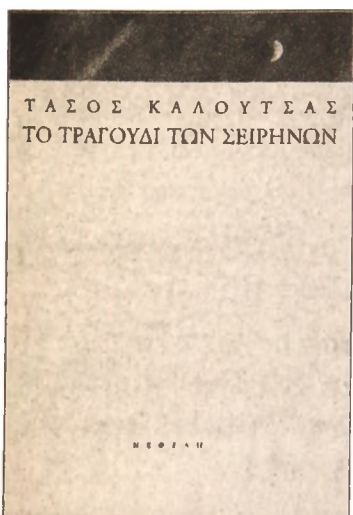
Ανήμερα του Αγ. Νικολάου στις 6.12.2000, μάθαμε από τις εφημερίδες ότι ο κ. Χριστόδουλος ανακήρυξε τον Αγ. Νέστορα ΠΡΟΣΤΑΤΗ ΤΩΝ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΣΤΩΝ (ελπίζω όχι και των χούλιγκαν). Ελπίζω ο Αγ. Νικόλαος να κάνει το θαύμα του, και η απόφασή του αυτή να μην τα κάνει θάλασσα στους κόλπους της Εκκλησίας.

Αν η απόφασή του αυτή τυγχάνει της ομοφωνίας και των λοιπών μελών της Ιεράς Συνόδου, όπως τότε που 'χε παρθεί ΟΜΟΦΩΝΗ ΑΠΟΦΑΣΗ της Ιεράς Συνόδου για την ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΣΗ των ΧΟΥΝΤΙΚΩΝ πραξικοπηματιών στις 2.12.1992, επί κυβερνήσεως Μητσotάκη, τότε σίγουρα στους Κόλπους της Εκκλησίας δεν θα τα 'χει κάνει θάλασσα.

Τώρα αν «πέρα βρέχει», όχι πέτρες και καρεκλοπόδαρα, όπως συμβαίνει ενίοτε στα γήπεδα από τους χούλιγκαν, αλλά όπως λέει ο λαός μας, αυτό είναι μια άλλη ιστορία, αρκεί εμείς να μην τα 'χουμε κάνει θάλασσα, μεταξύ ημών και υμών.

Υπ' όψιν ότι ο Αγ. Νέστορας ήταν ένας παλαιστής που είχε σκοτώσει έναν άλλο παλαιστή που ήταν ειδωλολάτρης, σε ένα από τα γήπεδα της εποχής εκείνης.

Χρίστος Αλιφέρης

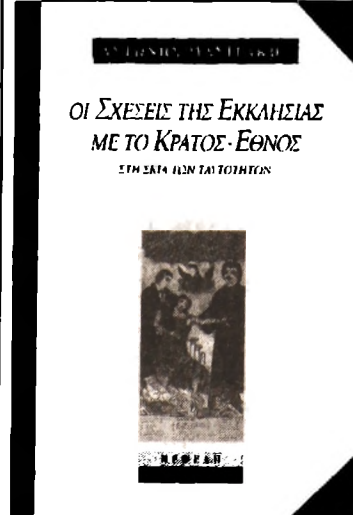
ΤΑΣΟΣ ΚΑΛΟΥΤΣΑΣ
ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΣΕΙΡΗΝΩΝ

**ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΤΩΝ ΣΕΙΡΗΝΩΝ**

[ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ 1995-2000]

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΜΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ-ΕΘΝΟΣ
ΣΤΗ ΣΑΙΑ ΤΩΝ ΤΑΥΤΟΤΗΤΩΝ

**ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΕ ΤΟ
ΚΡΑΤΟΣ-ΕΘΝΟΣ**

Στη σκιά των ταυτοτήτων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Το Unfair μιας δημοσιογραφικής αστοχίας

Βγαίνοντας από την αριστουργηματική ταινία του Λαρς φον Τρίερ Χορεύοντας στο σκοτάδι, που συνέπεσε με τα πρωτοβρόχια ενός αφανέρωτου φθινοπώρου, γυρόφερναν στο μυαλό μου τρία πράγματα. Πρώτον, η πάνω από κάθε προσδοκία, υπαρξιακή θα έλεγα, σε πείσμα του ανιέρου καιρού ερμηνεία της Μπγιόρκ. Δεύτερον, το πώς ο χαρισματικός σκηνοθέτης ξεπέρασε το μελοδραματικό είν' αλήθεια σενάριο, απογειώνοντας κατακόρυφα την γραφή έξω απ' τον ρεαλισμό, το κύριο γνώρισμα αυτής της λαϊκής αλλά και έξοχα, όταν το επιχειρεί, αριστοκρατικής τέχνης. Τρίτον –διάβαζα ότι η ταινία έκοψε πολύ λιγότερα από τα αναμενόμενα εισιτήρια εξαιτίας της ανωριμότητας του κοινού ή καλύτερα της αδυναμίας του να αντιμετωπίσει οριακές καταστάσεις–, η καθ' ημάς μιζέρια σ' όλα τα πλάνα, η επαρχιωτικής κατηγορίας αντίληψη, με το στανιό να θεσπίζουμε ποσοτικές και άλλες ιεραρχίες, εκεί όπου αντί να σκύψουμε και να στοχαστούμε, φλυαρούμε ακατάσχετα ναρκισσευόμενοι με όρους που αντιστρατεύονται κάθε έννοια αυτοσυνειδησίας και μνήμης. Είναι γνωστό ότι σαν κοινωνία εξορίσαμε τον πόνο και προφανώς την πραγματική χαρά από τη ζωή μας, αρνούμενοι να φροντίσουμε για την βαθύτερη κατανόησή τους, με ό,τι αυτό συνεπάγεται και στο μεγάλο θέμα της Τέχνης.

Περί του ποιοτικού και ποσοτικού στην πολύπαθη εντόπια ζωγραφική θα ήθελα εν τάχει να αναφερθώ, με αφορμή το περισπούδαστο δημοσίευμα του κ. Χ. Καμπουρίδη στα «Πρόσωπα» της εφημερίδας «Τα ΝΕΑ», της 11ης Νοεμβρίου 2000.

Η νεότερη εικαστική μας παράδοση, ας μη γελιομάστε, πατάει εξαρχής στην Ευρώπη. Μετά την δημιουργία του ελληνικού κράτους και την ολοκληρωτική παρακμή της μεταβυζαντινής σχολής, η ζωγραφική δανείζεται γραφή και ιδεολογία πρώτα από τη Γερμανία, ύστερα από τη Γαλλία και ακολούθως απ' όπου φυσάει ο άνεμος, ανάλογα με το ρεύμα της εποχής. Οι λίγοι που προσπάθησαν να αρθρώσουν ουσιαστικά προσωπική γλώσσα, άφησαν μοναδικό και μοναχικό έργο, γι' αυτό και δεν έτυχαν άξιων συνεχιστών. Τι απογόνους θα μπορούσε να έχει ένας Χαλεπάς π.χ., ένας Μπουζιάνης ή, για να έρθουμε πιο κοντά στο παρόν, ένας Σκλάβος, όταν ξόδεψαν τη ζωή τους στην παράφορη αναζήτηση της μορφής, αδιαφορώντας για κάθε είδους πρόσκαιρη κοσμική καταξίωση;

Στις συλλογικές εποχές του πολιτισμού η τέχνη μας δεν χρειαζόταν διαμεσολάβηση, το νόημά της ήταν κοινόκτητο, καθένας, ανάλογα με τις δυνάμεις του, προσέφερε στο βωμό της αλήθειας. Αργότερα, όταν σε σχιζοφρενικούς καιρούς έγιναν απαραίτητοι οι μεσάζοντες, ο ρόλος της κριτικής ήταν παρ' όλα αυτά και ουσιώδης και χρήσιμος. Ήταν το εμπνευσμένο διάμεσο ανάμεσα στο υποκειμενικό εκμαγείο του καλλιτέχνη και το νοήμον κοινό, αυτό που μετείχε της σημαίνουσας καλλιτεχνικής πράξεως, όχι αυτό που συγκυριακά καταναλώνει τα προϊόντα της εκάστοτε ευκαιριακής επιπολαιότητας.

Δεν είμαι βέβαια ο κατάλληλος να μιλήσω, όμως κάποιος πρέπει ν' ακουστεί. Και η καθ' όλα αθέμιτη, με όρους χρηματιστηριακής δεοντολογίας, αναφορά στα πρωτοκλασάτα –υποτίθεται– αλόγα κούρσας της εγχώριας παραγωγής ξεχυλίζει το ποτήρι της ύβρεως. Μόνο κάποιος που αρνούνται να κατανοήσουν την αγωνία και την αγρύπνια της έκφρασης θα μπορούσαν ανενδοίαστα να τιτλοφορούν: «Ζητούνται επείγοντως 10.000.000 πίνακες» ή «Οι ισχυρές μετοχές στο χρηματιστήριο της Τέχνης» ή «Από τον ζωγράφο-πωλητή στα Art Advisory Services των τραπεζών» ή «Λαϊκότητα: η χρυσή συνταγή» ή να βαθμολογούν την «συμβατότητα των έργων με κανονικούς εσωτερικούς χώρους κατοικίας ή γραφείου», τεκμηριώνοντας την επιστημονικοφανή έρευνά τους μέσω ενός αποσπασματικού «χαρτοφυλακίου» όπως η Πινακοθήκη της Ρόδου, αλλά παραβλέποντας στην ουσία το κυριότερο: Πως το εικαστικό έργο δεν είναι απαραίτητα είδος προς κατανάλωση, κι όταν ενέχει μια τέτοια διάσταση, αρκούν οι όποιες στατιστικές μελέτες σε ειδικά προς τούτο περιοδικά, όχι οι δημόσιες αισθητικο-οικονομίστικες προσεγγίσεις που είδαμε να φιγουράρουν αυτάρεσκα, στο πολύχρωμο έντυπο ευρείας κυκλοφορίας.

Έτσι θεωρούν ορισμένοι κριτικοί ότι συμβάλλουν στη διεύρυνση και την αισθητική καλλιέργεια του φιλότεχνου κοινού (εκτός αν εκτελούν πλέον πολιτιστικό management), ή μήπως προσθέτουν άλλο ένα λιθάρι στην προϋπάρχουσα σύγχυση; Ο χώρος χρειάζεται γόνιμες και ουσιαστικές παρεμβάσεις, όχι πριμοδοτήσεις και λίστες που το μόνο που καταφέρνουν είναι να κολακεύουν τις νεόπλουτες ματαιοδοξίες της αγοράς.

Και ένα τελευταίο ερώτημα. Δικαιούμαστε, άραγε, να εξάγουμε πρόωρα συμπεράσματα για μια υπόθεση όπως η Τέχνη, που πάντοτε μέσα στο χρόνο πιστοποιούσε το αυθεντικό της γνώρισμα; Ίσως αν την υποβιβάσουμε de facto στο επίπεδο της συναλλαγής, στρεβλώνοντας βάνουσα την νοηματική της εικόνα.

Χρήστος Μαρκίδης

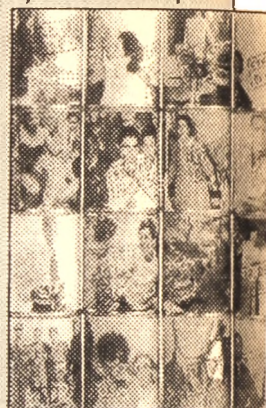
ΥΓ.: Ευτυχώς ή δυστυχώς δεν περιλαμβάνομαι στην λίστα των δώδεκα εμπορικότερων ζωγράφων του κ. Χ.Κ. Θα αισθανόμουν όμως εξίσου θλιβερά αν συμπεριλαμβανόμουν. Το ίδιο μου εξομολογήθηκαν φίλοι καλλιτέχνες που είτε ανήκουν είτε όχι στους «εμπορικούς» – εύχομαι να διαμαρτυρηθούν με τον τρόπο τους. Άλλο τα καλλιστεία, άλλο ο αγώνας και η αγωνία της έκφρασης.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Επισκεφτείτε** το σπουδαίο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Φρυσίρα στη Πλάκα (Κυδαθηναίων & Μονής Αστερίου) που έρχεται να καλύψει ένα τεράστιο κενό στα πολιτιστικά πράγματα του τόπου. Επιτρέψτε μας λοιπόν να νιώθουμε υπερήφανοι για το γεγονός πως για τη δημιουργία του ευθύνεται ένας δικός μας συνεργάτης και φίλος, ο Μάνος Στεφανίδης.

• **Επισκεφτείτε** την νέα ατομική έκθεση του

Ανδρέα Βούσουρα στην Γκαλερί Stigma (Αγ. Αναργύρων 20-22 Ψυρρή). Πρόκειται για μια εγκατάστα-

ση πολλαπλών μέσων με τίτλο «Ουδέτερη ζώνη/Αναλώσιμα», με την οποία ο καλλιτέχνης επιχειρεί ένα σχόλιο στην Ελλάδα του '50, '60, '70.

• **Επισκεφτείτε** την ατομική έκθεση ζωγραφικής του Albert

Oehlen που εγκαινιάζεται την Τρίτη 19 Δεκεμβρίου στην γκαλερί Bernier/Eliades. Ο Γερμανός Albert Oehlen είναι ένας από τους σημαντικότερους καλλιτέχνες της γενιάς του.

• **Επισκεφτείτε** την Αίθουσα Τέχνης Τερρακόττα μέχρι τις 13 Ιανουαρίου και κάντε ένα διασκεδαστικό περίπατο ανάμεσα σε φωτεινά κουτιά, μικρές ζωγραφιές και χαρακτηριστικά, πολύχρωμες λιβελούλες, πουλιά και ψάρια από σύρμα, κεραμικές πιατέλες και ζωγραφισμένα μπωλ, φτερωτούς χαλίφηδες, γλυπτά και παιχνίδια από papier maché και ζωγραφισμένες τσάντες που... ψιθυρίζουν.

ΦΩΤΙΣΟΝ!

Ενώπιον ενός κοινού 900 ανθρώπων πριν από δύο εβδομάδες ο οικουμενικός πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος κήρυξε τη λήξη της κληρικολαϊκής Σύναξης της Κωνσταντινούπολης ενώ η Ορχήστρα Δωματίου του Δήμου Αθηναίων με σολίστ τη σοπράνο Μάρθα Αράπη και διευθυντή τον Γιώργο Τσαγκάρη έπαιξαν το «Τη Υπερμάχω» σε διασκευή του τελευταίου. Η πολύ επιτυχής αυτή σύναξη εξέφρασε με τον καλύτερο τρόπο το δημοκρατικό και φιλόκαλο πνεύμα της ανατολικής, ορθόδοξης παράδοσης και απέδειξε τον

ενωτικό-παραμυθητικό ρόλο που διαδραματίζει στην Πόλη η Μητέρα Εκκλησία του Οικουμενικού Θρόνου· είναι πάντως λυπηρό ότι πάλι η Εκκλησία της Ελλάδος συμπεριφέρθηκε μικρόψυχα και ανταγωνιστικά λειτουργώντας, δεν φοβόμαστε τη λέξη, αντεθνικά, κατά βάθος.

Μακάρι η αναγκαστική δίαιτα στην οποία υποβάλλεται αυτόν τον καιρό όπως διαβάσαμε στο *Έθνος της Κυριακής* 10.12, ο κ. Χριστόδουλος γιατί υπερέβη τα 100 κιλά, να τον επαναφέρει στο ασκητικό και φιλόλληλο πνεύμα των Κολλυβάδων και της μοναστικής παρά-

Κωνσταντινούπολη: Ορχήστρα Δωματίου του Δήμου Αθηναίων. «Τη Υπερμάχω», διασκευή-διεύθυνση Γ. Τσαγκάρη, σολίστ Μάρθα Αράπη.

δοσης· μέσα κι έξω. Γένοιτο.

Μάνος Στεφανίδης

LIFE and style (Ό,τι βλέπετε και ό,τι διαβάσετε δεν είναι χρυσός)

Ο «φαντομάς» της πολιτικής μας σκηνής, ο κ. Δημήτρης Αβραμόπουλος, γνωστός και ως «το πιο μπλαζέ βλέμμα της Ελλάδας», «χτυπά» και «ξαναχτυπά» με δημοσκοπήσεις που τον φέρνουν θριαμβευτή, πρώτο, και καλύτερο. Σκεφθείτε, δηλαδή, πού φτάσαμε... Να εναποτίθενται οι ελπίδες στον κ. Δήμαρχο (με το μεγαλύτερο δέντρο της Ευρώπης). Δηλαδή, το αίτημα για αλλαγή στο πολιτικό σκηνικό έφτασε να αναζητά τη λύση στο κατεξοχήν icon της νεόπλουτης και σε σύγχυση ευρισκόμενης ελληνικής κοινωνίας.

Ο πολιτικός κόσμος βεβαίως, και δη ο «δεξιός», που λέγανε παλιά, ελπίζει ότι ο κ. Δήμαρχος, θα είναι ένας ακόμη ευκαιριακός μνηστήρας που θα αποσπάσει λίγες ψήφους, όπως συνέβη με τον άλλο Δημήτριο, τον Τσοβόλα (πού τον θυμηθήκαμε τώρα κι αυτόν)... Οι δύο πολιτικοί άνδρες, Τσοβόλας και Αβραμόπουλος, είναι βεβαίως πολύ διαφορετικοί μεταξύ τους, αυτό δεν συζητείται, κι από άλλους χώρους ο καθένας.

Ο πρώτος παρήγαγε έργο και πρόσφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες στην κυβέρνηση του Αείμνηστου... Έργο και ιδέες που αποτυπώθηκαν με τον καλύτερο τρόπο στα αθάνατα συνθήματα που όλοι μας γνωρίζουμε, «Τσοβόλα δώσ' τα όλα!» επί παραδείγματι (όπερ και εγένετο με τα γνωστά σε όλους μας αποτελέσματα).

Ο δεύτερος, δηλαδή ο κ. Αβραμόπουλος, έχει κάνει μια προστατευμένη, in vitro καριέρα μέχρι στιγ-

μής, στο υπουργείο Εξωτερικών καθώς και στο Δημαρχείο, και δεν έχει παράγει έργο άλλο από τον γνωστό αρχοντοχωριάτικο στολισμό της πρωτεύουσας (και με το μεγαλύτερο δέντρο της Ευρώπης), που τη γέμισε κάγκελα και σιντριβάνια, καθώς και λάμπες ρετρό (ιμιτασιόν), δίνοντας έτσι ώθηση στην αφύπνιση του ρομαντικού πνεύματος και της αισθαντικότητας των πολιτών, που μπορούν πλέον να ρεμβάζουν προς τη γραμμή του ορίζοντα, στο σημείο ακριβώς που συναντώνται οι φιλύρες...

Αποπειρώμενοι να ψυχαναλύσουμε τον Δήμαρχο, θα λέγαμε ότι ίσως τα σιντριβάνια να αποτελούν μια αναδιαμορφωμένη –βεβαίως– έκφραση της ανάμνησης της «βρύσης του χωριού», καθώς αυτή πέρασε στην πράξη, πολλαπλασιασμένη κιόλας, μια και κάθε γειτονιά κατάντησε να έχει το δικό της σιντριβάνι...

Οι διαφορές, όμως, των δύο ανδρών δεν σταματούν εκεί. Ο κ. Τσοβόλας παρέμεινε γνήσιος λαϊκιστής που υπερτόνισε την καταγωγή του από την επαρχία, με αποτέλεσμα αυτή να χρησιμοποιείται και στους πηχυαίους τίτλους άρθρων των εφημερίδων εναντίον του, για παράδειγμα «Ο Μήτσος του φτωχο-Τάδε απ' τη Σαμαρίνα».

Αντίθετα, ο κ. Αβραμόπουλος δεν έκρυψε μεν, αλλά και δεν θέλει να θυμάται την καταγωγή του, παρά μόνο όταν είναι ασφαλώς περιστοιχισμένος από φωτογραφίες του Κωνσταντίνου Καραμανλή senior (όπως ο

Γιώργος Μεσσάλας με τις φωτογραφίες του με τον Μινωτή), από άλλες φωτογραφίες του με σημαντικούς ανθρώπους που έχει συναντήσει, και –βασικό– με υπότιτλο που να λέει «Ζωντανή σύνδεση με το σπίτι του Δημάρχου στην Εκάλη»... Επίσης, δέχεται να κάνει προσχεδιασμένες βόλτες στα «μονοπάτια των παιδικών του χρόνων» σε κυριακάτικες εκπομπές που τον λιβανίζουν, και όχι μόνον αυτόν, λέγε με Γιάννη Πολίτη – «σας παρουσιάζω τα άγνωστα προφίλ των πολιτικών μας».

Τώρα βεβαίως, όσον αφορά τις συζύγους, εκεί και μοιάζουν και διαφέρουν οι δύο άνδρες. Διαφέρουν, γιατί βεβαίως άλλο πράγμα η φιλολαϊκή (a la folie) αγωνίστρια του ενός κι άλλο το παιδί των βορείων προαστίων του άλλου! Και οι δύο όμως είναι σχεδόν αόρατες και εκπληρώνουν τον προορισμό τους ως «στηρίγματα του συζύγου» και μητέρες...

Πολύ παραδοσιακοί μου φαίνονται οι δύο Μήτσοι της πολιτικής μας ζωής. Αν πάρουν δε και τα ίδια ποσοστά...

Μια και μιλάμε περί μικροπολιτικών, ας αποδεσμεύσει κάποιος τη συντρόφισσα Μαρία από τις ενοχές της, να τελειώνουμε απ' τις περσιντζάδες και τις δηλώσεις της στα κανάλια και τα έντυπα. Να της δώσουν μια θέση να ησυχάσουμε όλοι μας, γιατί καταντάνε και κουραστικά τα «Highlights from Hamlet», «να είναι κανείς αριστερός; Ιδού η απορία»...

Νατάσσα Χασιώτη

Στεγάσθηκε το αρχείο του Νικηφόρου Βρεττάκου

Το καλοκαίρι του 1991, δέκα μέρες πριν από το θάνατό του, ο Νικηφόρος Βρεττάκος εξεδήλωσε την επιθυμία του, με επίσκεψη που πραγματοποιήσε στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης, να φιλοξενηθεί το προσωπικό του αρχείο, σε χώρο της Βιβλιοθήκης που ο ίδιος επέλεξε.

Η σύζυγος και τα παιδιά του, θέλοντας να εκπληρώσουν την επιθυμία του ποιητή, γνωστοποίησαν στη Βιβλιοθήκη ότι είναι έτοιμοι να παραδώσουν, όταν ο χρόνος το επέτρεπε, τόσο το αρχείο όσο και τα προσωπικά αντικείμενα του ποιητή, με τον μοναδικό όρο το αρχείο να τοποθετηθεί σε χώρο άνετο, ανεξάρτητο, προσεκτικά ασφαλισμένο και επισκέψιμο.

Έγιναν οι αναγκαίες μελέτες εξασφαλίσθηκαν οι απαιτούμενες πιστώσεις από τα υπουργεία Πολιτισμού και Παιδείας και τα έργα διαμόρφωσης και εξοπλισμού ολοκληρώθηκαν πριν από λίγους μήνες. Στο αρχείο, εκτός από χειρόγραφα του ποιητή, περιλαμβάνονται η οικογενειακή αλληλογραφία καθώς και επιστολές από την προσωπική του αλλη-

λογραφία με επώνυμους και ανώνυμους αποδέκτες της ποίησής του. Μέρος επίσης του αρχείου αποτελούν φωτογραφίες, τιμητικές διακρίσεις και προσωπικά του αντικείμενα, το μεγαλύτερο τμήμα της βιβλιοθήκης του, το γραφείο του καθώς και μία σειρά φωτογραφιών που καλύπτουν μεγάλο μέρος της ζωής του. Ήδη στη διεύθυνση www.nikiforos.edu.gr οι χρήστες του Διαδικτύου μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πληροφο-

ρίες που αφορούν το αρχείο και σε κατάλογο των έργων του ποιητή.

Τα εγκαίνια του χώρου του Αρχείου πραγματοποιήθηκαν το Σάββατο 9 Δεκεμβρίου στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης μέσα σε εντυπωσιακά μεγάλο αριθμό φίλων, συγγενών και θαυμαστών του μεγάλου ποιητή, ενώ σε ιδιαίτερα φορτισμένη από συγκίνηση ατμόσφαιρα μίλησαν ο δήμαρχος Σπάρτης κ. Μάταλος, ο γιος του ποιητή Κώστας Βρεττάκος και η φιλόλογος Γεωργία Κακούρου-Χρόνη (που επιμελήθηκε την καταγραφή του αρχείου). Εντούτοις ήταν ο Βιτσέντσο Ρότολο, καθηγητής της νεοελληνικής φιλολογίας στο πανεπιστήμιο του Παλέρμο και πρόεδρος του Σικελικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών που «έκλεψε» τη βραδιά με την άμεση και από καρδιάς εξιστόρηση της στενής φιλίας του με τον ποιητή και τις καίριες επισημάνσεις για το έργο του. Και όλα αυτά σε άψογα από στήθους ελληνικά. Τα καλύτερα που ακούσαμε ποτέ από μη Έλληνα.

Δ.Χ.

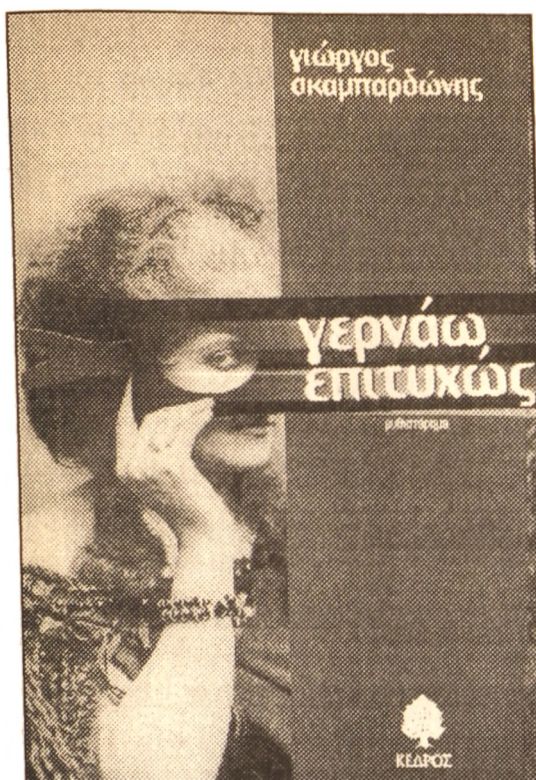
Φουρτούνες στην Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών

Η κρίση στο ιστορικότερο λογοτεχνικό σωματείο δεν λείπει να κοπάσει. Η αρχή έγινε πριν από αρκετά χρόνια, όταν, με τη συμμετοχή πολλών συγγραφέων, ιδρύθηκε η Εταιρεία Συγγραφέων, που συγκέντρωσε στις τάξεις της τους περισσότερους επώνυμους λογοτέχνες, «αποψιλώνοντας» δραματικά την ΕΕΛ, στην οποία απέμειναν λογοτέχνες που στον έναν ή στον άλλο βαθμό ήταν της επιρροής του ΚΚΕ και οι οποίοι είναι κυρίως μεγάλης ηλικίας. Όμως το πρόβλημα δεν ήταν μόνο αυτό. Στην ΕΕΛ υπήρχε και δρούσε εκτός της ΑΠΕΛΣ (συνδικαλιστική παράταξη που πρόσκειται στο ΚΚΕ) και η Ενωτική Έκφραση Λογοτεχνών, την οποία συναποτελούν κυρίως ανένταχτοι αριστεροί, που ήταν μέχρι τις τελευταίες εκλογές η αντιπολίτευση στο Δ.Σ. της εταιρείας. Και γράφουμε ήταν, γιατί στις πρόσφατες εκλογές απείχαν από τις εκλογικές διαδικασίες και, μ' ένα κείμενο που συνυπέγραφαν 27 από αυτούς, κατήγγειλαν τα «κακώς κείμενα»

της ΕΕΛ και καλούσαν τους συναδέλφους τους σε αποχή μέχρι ν' αλλάξει η κατάσταση. Το κείμενο αυτό υπέγραφαν μεταξύ άλλων και λογοτέχνες με ευρύτερο κύρος και ιστορικά μέλη της εταιρείας, όπως η Ελένη Βοΐσκου, η Φαίδρα Ζαμπαθά, ο Βαγγέλης Σακκάτος, ο Γιώργος Πετρόπουλος και η Ελένη Αργέστη. Ανάμεσα στα άλλα έκαναν λόγο για παράνομες εγγραφές νέων μελών, περιέργη εκκαθάριση παλιών μελών, παρατυπίες στα πρακτικά κ.ά., καταλήγοντας ότι, με όλα αυτά, το κύρος της εταιρείας ολισθαίνει καθημερινά με απρόβλεπτες συνέπειες για το μέλλον της. Τόνισαν επίσης την αδρανοποίηση σημαντικών λογοτεχνών που ανήκουν ακόμα στην εταιρεία αλλά δεν θέλουν να ασχοληθούν λόγω του κλίματος που υπάρχει και άλλων, που θα μπορούσαν να ήταν μέλη αλλά δεν το επιχειρούν για τον ίδιο λόγο. Το ενδιαφέρον είναι ότι από το προηγούμενο Δ.Σ. είχε παραιτηθεί ο πρόεδρος του Γ. Κάρτερ και αποχώρησε μαζί με άλλα μέλη καταγγέλλοντας

παρεμβάσεις ανεπίτρεπτες. Κι ενώ περίπου έτσι είχε η κατάσταση και οι εκλογές έγιναν ουσιαστικά με ενιαίο ψηφοδέλτιο, η ΕΕΛ μπήκε σε νέες περιπέτειες. Ο λόγος; Έσπασε η σταυροδότηση, με αποτέλεσμα να τεθούν εκτός οργάνων γνωστά στελέχη της ΑΠΕΛΣ και να εκλεγούν άλλα (και εκτός παράταξης), φέρνοντας τα πάνω κάτω. Κάποιοι αρνήθηκαν να πάρουν μέρος στο προεδρείο και κάποιοι άλλοι βρέθηκαν ξαφνικά σε θέσεις έχοντας τώρα δύο μέτωπα: τον βασικό πυρήνα της ΑΠΕΛΣ και την ούτως ή άλλως αντιπολιτευόμενη Ενωτική Έκφραση (που είχε σαν στόχο την ΑΠΕΛΣ). Φαύλος (λογοτεχνικός) κύκλος. Ακούστηκε ότι κάποια μέλη (δύο) του ΚΚΕ διαγράφηκαν για φραξιονισμό με συνοπτικές διαδικασίες. Και μέσα σ' αυτό το ζοφερό τοπίο η ΕΕΛ προσπαθεί (;) να βρει το χαμένο της κύρος και την όποια αξιοπιστία της στον πνευματικό κόσμο. Θα τα καταφέρει;

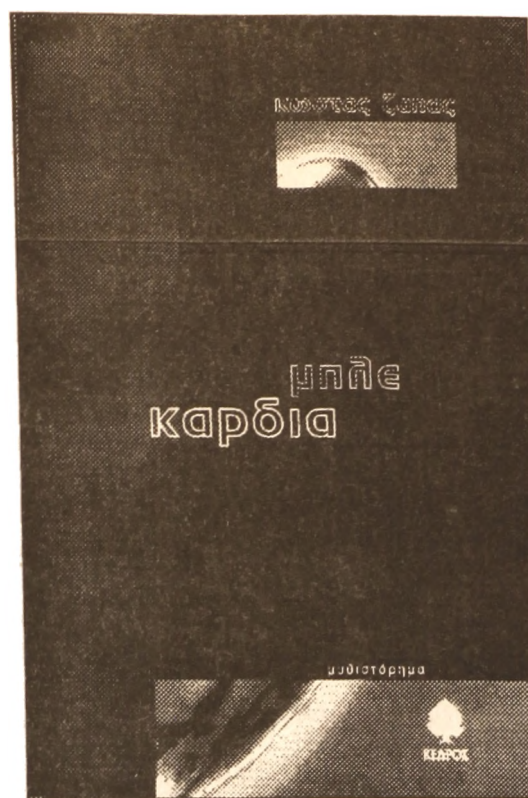
Ρ.Ν.

ΓΕΡΝΑΩ ΕΠΙΤΥΧΩΣ
Γιώργος
Σκαμπαρδώνης

Μια καθημερινή, ανώνυμη γυναίκα μονολογεί, αφηγείται, παραληρεί. Για τις φοβίες, τις εμμονές της, τον κλεμμένο έρωτα, τις φοβερές γέννες της, τις ενοχές της, το πεθαμένο της μωρό. Με ρευστό υπόβαθρο την

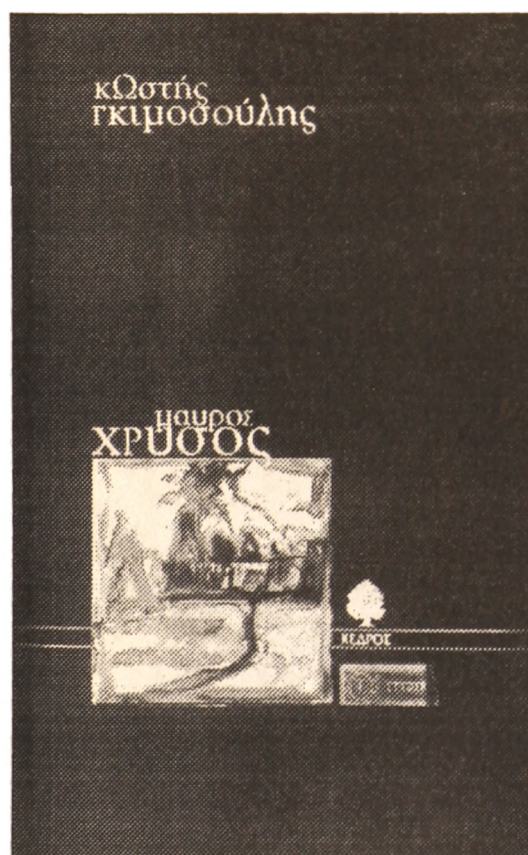
ιστορία των τελευταίων δεκαετιών, και την Θράκη και την Μακεδονία ως αυθαίρετη γεωγραφία, η γυναίκα αυτή ουρλιάζει, βρυχάται για να ακουστεί πέρα από τα μπετά, τα γκρέιντερ που οδηγεί ο άντρας της, πέρα από τη φαγάνα των ημερών. Διασχίζοντας την τραγωδία, την ειρωνεία των πραγμάτων, η γυναίκα αυτή με την εμπειρική σοφία και το ζωικό πάθος, τσακισμένη έστω, μόνη, με κέρδος την απώλεια, μπορεί κι επιβιώνει.

ΜΠΛΕ ΚΑΡΔΙΑ
Κώστας Ζάπας

Τέλος του αιώνα. Αθήνα. Μια ολόκληρη γενιά χαμένη ψάχνει προσανατολισμό, ζητάει το μανιφέστο της. Η Λυδία, ο Φώτης, ο Ποσειδώνας, τρεις έφηβοι, μαζί. Οι Ολυμπιακοί αγώνες πλησιάζουν, θα στήσουν μια δουλειά για να επιβιώσουν,

πέρα απ' τους κανόνες, θα επιβάλλουν τον τρόπο τους. Ήρωες ωμοί, δε διστάζουν, ξεχύνονται. Η ζωή καταγράφεται, όπως είναι, αστεία, τραγική. Η Μπλε Καρδιά είναι μια κραυγή, σαν ένα άγριο παραμύθι, δε νοιάζεται για τις ευθύνες, βουτάει στο ρεαλισμό. Ο τρόπος ζωής είναι η αφορμή, η ίδια η ζωή είναι η αιτία.

ΜΑΥΡΟΣ ΧΡΥΣΟΣ
Κωστής
Γκιμοσούλης

Ο Μαύρος Χρυσός ξεπήδησε σαν οрукτό κι εκπλήρωσε ένα παλιό, γλυκό μου όνειρο: ιστορίες + ποιήματα + μικρές επιγραφές ΝΕΟΝ - φράσεις, γραμμένες σε ξεχασμένα μέσα σε κωλότσεπες χαρτιά + χρωματιστές

ζωγραφιές στο πίσω μέρος από πακέτα τσιγάρων (ΔΕΛΦΟΙ ΦΙΛΤΡΑ, δεν ξέρω αν κυκλοφορούν πια), κι όλα αυτά τουρλού, δηλαδή μαγειρεμένα μαζί!

Σ Π Α Σ Μ Ε Ν Α
ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Θανάσης
Χειμωνάς

Το τηλεφώνημα ενός φίλου και η απροσδόκητη συνάντηση με μια αινιγματική γυναίκα στο αεροδρόμιο έφτασαν να τινάξουν στον αέρα την εύθραυστη ισορροπία που με τόσο κόπο έχει επιτύχει τον

τελευταίο καιρό ο Μιχάλης. Τα Σπασμένα ελληνικά είναι η αφήγηση ενός παθιασμένα ερωτευμένου νέου. Αλλά και όλα ανεξαιρέτως τα υπόλοιπα πρόσωπα της ιστορίας είναι το ίδιο μ' εκείνον παθιασμένα, για τον δικό τους λόγο, όμως, το καθένα.

Ένας κόσμος ροζ

Έχουν ήδη ξεκινήσει οι παραστάσεις του νέου έργου της Ομάδας «Δράσις» που τα τελευταία δύο χρόνια «έσκισε» εισπρακτικά και πρόλαβε να αποκτήσει τους fans της με το «Μόλις Χώρισα». Με σταθερή έδρα το Θέατρο Μελίνα ανεβάζει φέτος τον «Κόσμο της Πάττυ». Έργο βασισμένο στο ομώνυμο κόμικ του '70, που κυκλοφορούσε στην Ελλάδα στα περιοδικά «Μανίνα» και «Πάττυ». Χρήσιμες πληροφορίες: Παράσταση ροζ-ροζ-ροζ! Χαρακτηριστικό δείγμα του ρεύματος που έχει αρχίσει να καλείται «youth theatre». Σαν παρωδία του «Grease». Πολύ μακριά από το καθιερωμένο «σοβαρό» θέατρο. Και εγχείρημα διόλου ευκαταφρόνητο. Η ηθοποιός Μαρία Σκαφτούρα, σταθερό πλέον στέλεχος της Ομάδας, θα μας μιλήσει για τον «Κόσμο της Πάττυ» αλλά και για την παράλληλη δράση της σε έναν κόσμο κατά πολύ λιγότερο ροζ... αυτόν της συγγραφής θεατρικών έργων. Γιατί η Μαρία πήρε το πρώτο βραβείο για το «Καληνύχτα» στο διαγωνισμό νέων θεατρικών συγγραφέων που πριν μερικούς μήνες διοργάνωσε το Θέατρο Αμόρε με τη συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς.

την συνέντευξη πήρε η Ιλειάνα Δημάδη

• Πώς ξεκίνησε η Ομάδα «Δράσις» και πότε εντάχθηκαν στους κόλπους της;

— Όλα ξεκίνησαν πριν από τρία χρόνια, όταν οι μετέπειτα συντελεστές βρεθήκαμε στις παραστάσεις του Ονείρου Καλοκαιρινής Νυκτός (σκηνοθεσία Κ. Αρζόγλου) με το ΔΗΠΕΘΕ Βορείου Αιγαίου. Περάσαμε μια πολύ δύσκολη χρονιά στη Χίο και στην περιόδεία, με απίστευτες οικονομικές δυσκολίες και σκάνδαλα για τα λεφτά που φραγώθηκαν και τους ηθοποιούς που έμειναν απλήρωτοι, που αναπόφευκτα μας έδесαν. Η Βίλια Χατζοπούλου, που έπαιζε στην παράσταση, εκείνη την εποχή δούλευε πάνω σε μια διασκευή δυο μονόπρακτων του Μαρκ Τουαίν: *Το ημερολόγιο της Εύας* και *Το ημερολόγιο του Αδάμ*. Κατέληξε σε ένα θεατρικό έργο που ονομάστηκε *Αδάμ + Εύα Forever*. Με το σκηνοθέτη μας Βασίλη Μυριανθόπουλο, που συμμετείχε ως χορογράφος και ηθοποιός στην ίδια παράσταση, δημιουργήσαν μια εταιρεία με τη συμμετοχή ηθοποιών, χορογράφων κ.ά. κι έκαναν μια καταπληκτική οντισιόν διάρκειας μιας

εβδομάδας, κατά την οποία δουλεύαμε επί πέντε ώρες καθημερινά. Μείναμε τελικά 14 άτομα για το *Αδάμ + Εύα Forever*, μια παράσταση που αγαπήσαμε πολύ παρόλη την περιορισμένη επιτυχία της. Ακολούθησε το γνωστό

«σουξέ» με το *Μόλις Χώρισα*...

• Πώς εμπνευστήκατε τη διασκευή του κόμικ της «Πάττυ» και καταλήξατε στην τωρινή παράσταση;

— Η ιδέα ήταν του Βασίλη Μυριανθόπουλου, που όταν ήταν μικρός έπαιρνε κρυφά και διάβαζε τις *Μανίνες* και τις *Πάττυ* της μικρότερης αδερφής του. Εδώ και δέκα χρόνια του είχε γεννηθεί η επιθυμία να κάνει ένα μιούζικαλ που να είναι όμως off. Να είναι ένα cult μιούζικαλ, στα όρια του κίτς, ροζ και μικρό σε διάρκεια. Με τα χρήματα που έμειναν από το *Μόλις Χώρισα*, η ιδέα μπήκε σε δράση και τον Ιούλιο ξεκίνησαν οι πρόβες. Έφυγαν κάποιοι παλιοί συντελεστές, έγιναν νέες οντισιόν και ήρθαν 8 καινούριοι ηθοποιοί στην Ομάδα. Προκειμένου πάντως να χωρέσουμε 14 άτομα επί σκηνής αρχίσαμε να γκρεμίζουμε τοίχους στο Μελίνα!

• Πώς νιώθεις που ανήκεις στον «Κόσμο της Πάττυ»;

— Μόλις πρόσφατα άρχισα να νιώθω άνετα, γιατί κατά τη διάρκεια της παράστασης της *Πάττυ* συμβαίνει και μια «δεύτερη παράσταση» στα παρασκήνια... Μια παράσταση πολύ γρήγορη, δύσκολη, απαιτητική, σε περιορισμένο χώρο και χρόνο, στην οποία «παίζουμε» συνέχεια επί δυο ώρες για να βγαίνουμε κάθε τόσο για σκηνές των 2 λεπτών!

• Είχες ποτέ αμφιβολίες για το εγχείρημα της «Πάττυ»; Η Ομάδα έχει ήδη δε-

Από αριστερά: Δέσποινα Παπαγιάννη - Μαρία Σκαφτούρα - Άννα Κουτσαφτίκη

χτεί για τις προηγούμενες απόπειρες της τα βέλη της κριτικής...

— Η αλήθεια είναι πως είχα πολλές αμφιβολίες. Όταν ήμουν μικρή ντρέπομουν που διάβαζα *Πάττυ*. Μου φαινόταν πολύ ροζ και κοριτσιίστικο! Σιγά-σιγά αποενοχοποιήθηκα από αυτό το συναίσθημα των πρώτων εφηβικών μου χρόνων. Αλλά είχα την απορία: ποιόν αφορά τελικά η *Πάττυ*; Μόνο τις γυναίκες που μικρές διάβαζαν αυτά τα περιοδικά; Τελικά όμως η παράσταση είναι η «εκδίκηση των 70ς», όπως την έχει αποκαλέσει ο Βασίλης Μυριανθόπουλος. Είναι η εφηβεία μας, η αρχή της ερωτικής μας ζωής, που καλούμαστε να θυμηθούμε εκεί γύρω στα 30 μας και... να την αποχαιρετίσουμε. Είναι μια αφορμή για να δούμε ποιοί ήμασταν, πώς γίναμε και πού μπορεί να φτάσουμε. Ταυτόχρονα είναι η αναβίωση μιας εποχής, στην οποία οι άνθρωποι πίστευαν πως ο κόσμος μπορεί να γίνει καλύτερος. Στην Ελλάδα αυτή η περίοδος-διέξοδος από τη χούντα σημαδεύτηκε από την ελαφράδα μιας γενιάς που κουβαλούσε αυτήν την ελπίδα. Δεν νομίζω πως η σημερινή νέα γενιά ασχολείται με το να αλλάξει τον κόσμο. Κινείται δίχως διάθεση ανατροπής. Μάλλον κοιτάζει πώς να προσαρμοστεί στα σύγχρονα δεδομένα και κάτι να κάνει μέσα σ' αυτά τα συμφραζόμενα.

• Παράλληλα με τις παραστάσεις, φαντάζομαι πως ετοιμάζεσαι και για το ανέβασμα του βραβευμένου έργου σου. Μίλησε μας για το «Καληνύχτα».

— Το *Καληνύχτα* είναι μια ερωτική ιστορία που έχω ζήσει. Κι ένας χωρισμός. Ακριβώς λοιπόν επειδή η ιστορία αυτή καταλάμβανε πολύ χώρο στο μυαλό μου και δεν ήξερα πώς να την εκτονώσω, άρχισα να τη γράφω, για να συμμαζέψω τις σκέψεις μου και κάπως να την ξεορκίσω. Όταν πια άρχισε να ξεφουσκώνει μέσα μου, έδειξα τις σκόρπιες σελίδες που είχα γράψει στο φίλο μου τον **Τάκη Σακελλαρίου** (που συμμετέχει και στον *Κόσμο της Πάττυ*), ο οποίος ένιωσε πως άθελα μου είχα φτιάξει ένα θεατρικό έργο, που έπρεπε να ολοκληρώσω. Κάναμε λοιπόν μαζί έναν σκελετό, προκειμένου να αποκτήσει δομή με αναγνωστικό και θεατρικό ενδιαφέρον. Πάνω σ' αυ-

Από αριστερά: Αλίκη Αβδελοπούλου - Μαρία Σκαφτούρα - Άννα Κουτσαφτίκη, στο βάθος: Μαρία Κουκουλά

τόν τον σκελετό ξαναέγραφα και τελειωσα το έργο, έχοντας μάλιστα στο μυαλό μου ακόμα και τους ηθοποιούς που θα ήθελα να παίξουν σ' αυτό. Κάποια στιγμή οι φίλοι μου με παρότρυναν να το στείλω στο διαγωνισμό, απρόσμενα ήρθε το βραβείο και οι παραστάσεις του *Καληνύχτα* στο *Αμόρε* έχουν προγραμματιστεί για την Άνοιξη του 2001.

• Πώς νιώθεις ως ηθοποιός που εισχωρεί ξαφνικά στους χώρους της συγγραφής;

— Ομολογώ πως δεν αισθάνομαι συγγραφέας. Περισσότερο και πάντα νιώθω πως είμαι ηθοποιός. Η αλήθεια είναι βέβαια πως τώρα τελευταία έχω αρχίσει να μπαίνω στο *trip* του να γίνω συγγραφέας. Άρχισε να με έλκει αυτή η πλευρά του κόσμου που δεν είχα σκεφτεί ποτέ για τον εαυτό μου. Σ' αυτό συντέλεσε και η συμμετοχή μου στο εργαστήριο που οργάνωσε το *Αμόρε* για τους βραβευμένους νέους συγγραφείς. Είχα να γνωρίσω τόσο ενδιαφέροντες ανθρώπους μαζεμένους από τα χρόνια της Σχολής. Και πραγματικά οι ώρες της εβδομάδας που περνάω εκεί, συζητώντας και γράφοντας, είναι οι πιο όμορφες. Θέλω πολύ να ξαναγράψω και πιστεύω πως η δουλειά που γίνεται στο εργαστήριο θα με οδηγήσει κάπου... Ως ηθοποιός πάντως νιώθω πολύ τυχερή

που κάνω αυτή τη δουλειά. Είναι από τις ελάχιστες δουλειές που προσφέρουν τόση ευχαρίστηση και μέσω των οποίων εισπράττεις τόσο άμεσα και έντονα την ηθική ανταμοιβή – γιατί την υλική δεν την εισπράττεις! Ως ηθοποιός γνωρίζεις ανθρώπους και νοοτροπίες, μέρη και εποχές που διαφορετικά δεν θα ερχόσουν ποτέ σε επαφή μαζί τους. Είναι σαν να βρίσκεσαι στο λούνα-παρκ!

• Η τελευταία ερώτηση είναι σαν αυτές που κάναμε στα εφηβικά μας «αφιερωσολόγια της τάξης»: τί θα έλεγε η Μαρία αν συναντούσε την Πάττυ;

— Θα τη ρωτούσε πως κατάφερε να τα βγάλει πέρα ως σήμερα, με όλον αυτό τον ρομαντισμό, την ονειροπόλα διάθεση, την απόλυτη εντιμότητα και αφέλεια που τη διακατείχε. Φαντάζομαι πως θα είχε να μου πει πολύ ενδιαφέρουσες ιστορίες...

Πιστεύουμε πως και η Μαρία Σκαφτούρα θα έχει στο μέλλον να μας πει πολύ ενδιαφέρουσες ιστορίες είτε ως ηθοποιός είτε ως συγγραφέας. Προς το παρόν μπορούμε να απολαύσουμε τη φρεσκάδα της στο μαγικό *Κόσμο της Πάττυ*. Απαραίτητη προϋπόθεση: διάθεση εφηβική!

ΙΛΕΙΑΝΑ ΔΗΜΑΔΗ.

Κινηματογράφος για παιδιά και νέους

Υστερα από ένα χρόνο απουσίας, και παρ' όλο το νεαρό της ηλικίας του, το 3ο Διεθνές Φεστιβάλ Ολυμπίας, που πραγματοποιήθηκε από τις 2 έως τις 9 Δεκεμβρίου στον Πύργο της Ηλείας, σημείωσε μεγάλη επιτυχία. Πρόκειται για ένα φεστιβάλ που δημιουργήθηκε το 1997 κι έχει διαγωνιστικό χαρακτήρα. Ένας από τους κύριους στόχους του είναι η προβολή ενός ποιοτικού κινηματογράφου μέσα από ταινίες που αφορούν τα παιδιά και τους νέους, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι ενήλικες δεν έχουν τίποτα να δουν. Είναι το μοναδικό στο είδος του στην Ελλάδα και αποτελεί μέλος των δύο σημαντικότερων διεθνών φορέων του Κινηματογράφου για Παιδιά και Νέους, του CIFEJ (Centre International du Film pour l'Enfance et la Jeunesse) και της

ECFA (European Children's Film Association).

Κατά τη διάρκεια του Φεστιβάλ προβλήθηκαν 15 ταινίες μεγάλου μήκους και 15 μικρού που εκπροσωπούσαν συνολικά 22 χώρες από όλο τον κόσμο.

Εκτός από τις επίσημες προβολές, που γίνονταν καθημερινά στο Δημοτικό Θέατρο «Απόλλων» του Πύργου, διοργανώθηκαν ειδικές προβολές για τους μαθητές των σχολείων της περιοχής στον Πύργο, την Αμαλιάδα και την Πάτρα. Το νεαρό κινηματογραφόφιλο κοινό δήλωσε δυναμικά την παρουσία του όχι μόνο με τη συμμετοχή του, που ξεπέρασε τις 10.000 εισόδους, αλλά και με την ώριμη κριτική αξιολόγηση των ταινιών, μέσα από την εφημερίδα *Ζιζάνιο*, που εξέδιδε καθ' όλη τη διάρκεια του Φεστιβάλ, και με τα βραβεία

Η ταινία του Ιρανού Kamal Tabrizi *Μητρική αγάπη* απέσπασε το βραβείο καλύτερης ταινίας μεγάλου μήκους.

που απένειμε η παιδική κριτική επιτροπή στις ταινίες.

Οι ελληνικές ταινίες μεγάλου μήκους που έλαβαν μέρος στον φετινό διαγωνισμό ήταν *Το καναρινί ποδήλατο* του Δημήτρη Σταύρακα, που μέσα από ένα έξυπνο και ευαίσθητο σενάριο έθιγε ένα μεγάλο πρόβλημα της εκπαίδευσης, εκείνο της αδιαφορίας -δυστυχώς, κατά τη γνώμη μας, δεν απέσπασε κανένα βραβείο, ούτε καν μία από τις ειδικές μνείες που δόθηκαν και τελικά ήταν πολλές- καθώς και *Το φως που σβήνει* του Βασίλη Ντούρου, που απέσπασε το βραβείο Μουσικής για την πρωτότυπη δημιουργία του συνθέτη Δημήτρη Παπαδημητρίου.

Εκτός από τις ελληνικές ταινίες, διαγωνιζόντουσαν και ταινίες που προέρχονταν από την Γερμανία, τη Δανία, τη Γιουγκοσλαβία, τη Νορβηγία, τον Καναδά, την Ολλανδία, το Ιράν, την Ινδία, τη Ρωσία και την Σουηδία.

Η αλήθεια είναι ότι στο εμπορικό κύκλωμα διανομής δεν συναντάμε συχνά ταινίες που έχουν ως θέμα τους τα παιδιά και τους νέους, αν και υπάρχουν χώρες τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική ή την Ασία (κυρίως η Ινδία) που ειδικεύονται στην αντίστοιχη θεματολογία. Το φετινό Φεστιβάλ Κινηματογράφου Ολυμπίας στάθηκε αφορμή, σύμφωνα με την επίσημη δήλωση

Η ρωσική ταινία *Αν όχι εμείς, τότε ποιος;* του Valery Priemykhov απέσπασε το βραβείο καλύτερης σκηνοθεσίας.

του προέδρου του ΕΚΚ, για την δημιουργία ενός προγράμματος παραγωγής ταινιών για παιδιά και νέους, με το όνομα ZIZANIO, στο οποίο θα συμμετέχει και η ΕΡΤ.

Το βραβείο Καλύτερης Ταινίας Μεγάλου Μήκους δόθηκε στον ιρανό σκηνοθέτη Kamal Tabrizi για την ταινία του *Μητρική Αγάπη*, που περιγράφει σε μια άρτια κινηματογραφική γλώσσα, χωρίς περιττούς λυρισμούς, την περιπέτεια ενός αγοριού που το σκάει από το αναμορφωτήριο για να βρει τη μητέρα του στο πρόσωπο μιας άλλης γυναίκας.

Η ρωσική ταινία *Αν όχι εμείς, τότε ποιος;* του Valery Priemykhon, που δυστυχώς ήταν και η τελευταία του, αφού απεβίωσε τον περασμένο Σεπτέμβριο, τιμήθηκε με το Βραβείο Καλύτερης Σκηνοθεσίας. Η ταινία βασίζεται σε μια αληθινή ιστορία δύο ανηλίκων που πηγαίνουν στη Μόσχα για να κερδίσουν χρήματα. Η ταινία, στην οποία πρωταγωνιστεί και ο ίδιος ο σκηνοθέτης, ξεχωρίζει όχι μόνο για την σκηνοθετική της αντίληψη αλλά και για την ερμηνεία του σκηνοθέτη όσο και του μικρότερου πρωταγωνιστή της, του Evgeny Krainov, που τιμήθηκε με το Βραβείο Καλύτερης Παιδικής Ερμηνείας.

Οι Σουηδοί είναι εξοικειωμένοι με την προβολή θεμάτων που αφορούν τον κόσμο των παιδιών είτε μέσα από το σινεμά είτε από κάποιο άλλο μέσο. Έτσι, δεν αποτέλεσε έκπληξη η ταινία *Ο Τζατζίκι, η μαμά κι ο αστυνομικός*, της νεαρής σουηδέζας σκηνοθέτιδος Ella Lemhagen, που τιμήθηκε με το Βραβείο Σεναρίου. Μια γραφή έξυπνη, πρωτότυπη και χιουμοριστική που γρήγορα σε κατακτάει με την αφηγηματική της λιτότητα και ευστοχία.

Εκτός από τα βραβεία της 5μελούς διεθνούς κριτικής επιτροπής, απένειμαν βραβεία (το Χρυσό Κότινο) και τα παιδιά. Το βραβείο Καλύτερης Ταινίας Μεγάλου Μήκους δόθηκε στη νορβηγική ταινία *Μόνο τα σύννεφα κινούν τ' αστέρια* της Torun Lian, που διαπραγματεύεται, με δεξιοτεχνία, ένα δύσκολο θέμα όπως είναι αυτό του θανάτου, για να περάσει το μήνυμα της αγάπης μεταξύ ενός αγοριού και ενός κοριτσιού. Τα παιδιά λάτρεψαν τόσο την ταινία όσο και την πανέμορφη μικρή πρωταγωνίστρια που ήταν παρούσα και

τους μάγεψε σαν από παραμύθι.

Ειδικές μνείες δόθηκαν στις παρακάτω ταινίες μεγάλου μήκους:

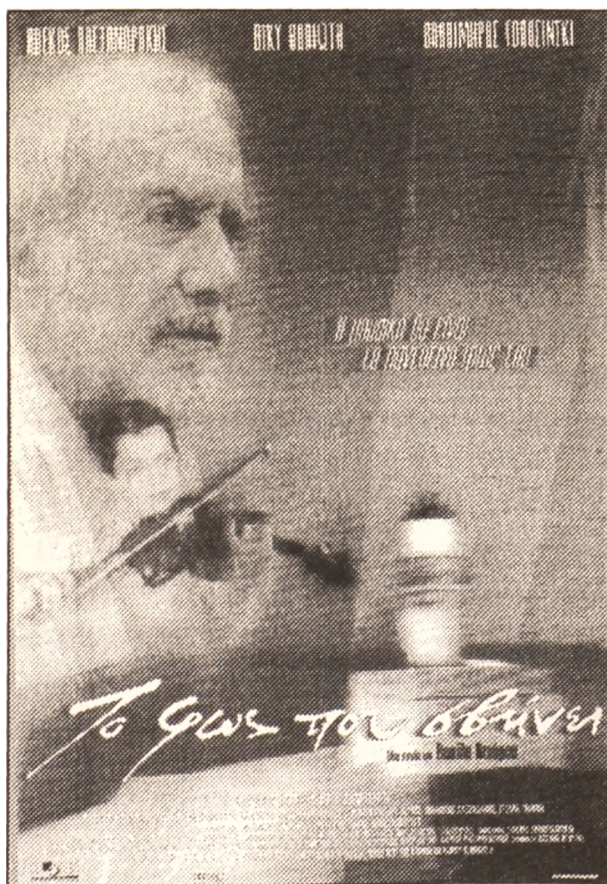
-Στην σουηδική υπερπαραγωγή *Ο κόσμος της Σοφίας*, ταινία βασισμένη στο ομώνυμο βιβλίο, για την καλύτερη διασκευή, που όμως ο ρυθμός της δύσκολα γινόταν κατανοητός, όχι μόνο από τα παιδιά αλλά και από τους μεγάλους.

-Στην ταινία του γιουγκοσλάβου σκηνοθέτη Petar Lalovic, *Τα πουλιά που δεν πετούσαν*, για την ιδέα της δημιουργικής δύναμης της φύσης πάνω στον άνθρωπο, βασισμένη σε μια αληθινή ιστορία ενός κοριτσιού που πάσχει από λευχαιμία και ο παππούς του αναλαμβάνει να το σώσει με τη δύναμη της φύσης, όπου όμως το ντοκιμενταρίστικο ύφος του σκηνοθέτη αποδυναμώνει το μήνυμά της.

-Σε μια άλλη καλογυρισμένη ιρανική ταινία, *Το κορίτσι με τα λευκά παπούτσια*, για την απεικόνιση των προβλημάτων στο Ιράν

-Και, τέλος, σε μια πολύ ενδιαφέρουσα ολλανδική ταινία, της Ineke Houtman, *Γρατσουνιές στο τραπέζι*, για την πολυπλοκότητα των σχέσεων μέσα στην οικογένεια, με μια πολύ ακριβή και διαυγή πρόθεση της σκηνοθέτιδας να αποδώσει ένα τόσο «πολύπλοκο» θέμα.

Όσο για τις διαγωνιζόμενες ταινίες μικρού μήκους (15 συνολικά), κάλυ-

Στην ταινία του Βασίλη Ντούρου *Το φως που σβήνει* απονεμήθηκε το βραβείο μουσικής.

Ο Τζατζίκι, η μαμά κι ο αστυνομικός της Ella Lemhagen, από τη Σουηδία, τιμήθηκε με το βραβείο σεναρίου.

πταν όλη την γκάμα της κινηματογραφικής δημιουργίας. Από κινούμενο σχέδιο, κωμωδία, δράμα, περιπέτεια, ντοκιμαντέρ. Ανάμεσά τους ξεχώριζε μια πολύ ενδιαφέρουσα ταινία του Βαγγέλη Μαδεράκη *Ghobi and God*, αναφερόμενη στην πολυχρωμία μιας γειτονιάς του Λος Άντζελες, με μια πολύ αισιόδοξη και ευαίσθητη προσέγγιση. Η ταινία απέσπασε το βραβείο για την Καλύτερη Ταινία Μικρού Μήκους. Ένα μικρό αριστούργημα ήταν η γαλλική ταινία *Στα πέρατα της γης*, που τιμήθηκε με ειδική μνεία. Η βελγική ταινία *No Stress* τιμήθηκε από την κριτική επιτροπή των παιδιών με το βραβείο Καλύτερης Ταινίας Μικρού Μήκους, για το έξυπνο και καυστικό σενάριο της, και οφείλουμε να πούμε ότι δεν είχαν άδικο.

Ευχόμαστε στις ταινίες να βρουν γρήγορα το δρόμο τους προς τις σάλες και στο ίδιο το Φεστιβάλ να συνεχίσει δυναμικά την ανοδική του πορεία, γιατί έχει όλες τις προδιαγραφές.

Να σημειώσουμε ότι οι ταινίες του διαγωνιστικού τμήματος προβάλλονται, από τις 12 έως 17 Δεκεμβρίου στην Αθήνα, στο ΦΙΛΙΠ, σε συνεργασία με το ΕΚΚ.

ΝΕΓΚΟΠΟΥΛΟΥ Β.

Κάπου σε μια πόλη στον μακρινό βορρά, στην εκπνοή της χιλιετίας, μια σειρά από συμβάντα, με χαλαρή έως ασύνδετη μεταξύ τους σχέση, περιγράφουν αλλά και καταγράφουν, ολιστικά, τα συμπτώματα μιας κοινωνίας –και των αξιών της– δνήσκουσας.

Τα παγερά «τραγούδια» πριν από το «τέλος»

Ενας υπάλληλος απολύεται, ύστερα από τριάντα χρόνια υπηρεσίας, με εξευτελιστικό τρόπο. Ένας μετανάστης, που ψάχνει να βρει κάποια διεύθυνση, αντιμετωπίζεται με άγριο ξυλοδαρμό σε έναν πολυσύχναστο δρόμο. Ένας μάγος ταχυδακτυλουργός κάνει λάθος σε ένα «κόλπο» ακρωτηριασμού και τραυματίζει σοβαρά έναν εθελοντή θεατή. Ένας –στα πρόθυρα της χρεοκοπίας– επιχειρηματίας πυρπολεί το κατάστημά του προκειμένου να εισπράξει την ασφαλιστική αποζημίωση ενώ ο μεγαλύτερος από τους δυο του γιους νοσηλεύεται σε ψυχιατρική κλινική. Ο πατέρας του ισχυρίζεται ότι τρελάθηκε επειδή έγραφε... ποιήματα! Εκείνη τη νύχτα, κανένας κάτοικος της πόλης δεν έχει εύκολο ύπνο από το φοβερό κυκλοφοριακό χάος. Οι επιβάτες ενός τρόλεϊ τραγουδούν πομπώδεις θρησκευτικούς ύμνους, δημιουργώντας την αίσθηση ότι ολόκληρη η πόλη πράττει το ίδιο, ενώ οι εμπορευματικού προορισμού «εσταυρωμένοι», ξύλινοι ή και πλαστικοί, δεν έχουν πλέον ζήτηση γιατί ένας «καλός άνθρωπος» (όπως ήταν ο Χριστός) δεν αξίζει τίποτα αφού κάθισε και τον σταύρωσαν. Ένα κοριτσάκι με δεμένα μάτια ρίχνεται από τη δασκάλα του σε ένα βάρανθο επί παρου-

σία πλήθους επισήμων. Το Διοικητικό Συμβούλιο μεγάλης εταιρείας την ώρα που συνεδριάζει κενολογώντας, πανικοβάλλεται παραδεχόμενο ότι ένα απέναντι κτίριο... μετακινείται εξαιτίας της κυκλοφοριακής ασφυξίας. Στο αεροδρόμιο, οι ομοιόμορφοι επιβάτες αδυνατούν να μετακινήσουν τα βαρυφορτωμένα από καταναλωτικές αγορές καροτσάκια τους. Τελικά, ο Καρλ, ο άνθρωπος που έκαψε το μαγαζί του θα συνειδητοποιήσει το πόσο δύσκολο είναι να είσαι άνθρωπος.

Η ταινία δεν είναι μεν εύπεπτη αλλά και καθετί μη εύκολο δεν στοιχειοθετεί εξ ορισμού και ποιοτική υπεροχή. Η αλήθεια είναι ότι εθισμένοι, χρόνια τώρα, στην κυριαρχία του αναμνηρασμού των αμερικανικών ταινιών, η οποία μας έχει επιβληθεί, όσο να 'ναι αιφνidiaστήκαμε από ετούτη την, έτσι κι αλλιώς, ανορθόδοξη (αλλά οπωσδήποτε χρήσιμη) χρήση του κινηματογραφικού μέσου. Στην προκειμένη περίπτωση δεν υπάρχει τίποτε το εύπεπτο και βέβαια τίποτε το αισιόδοξο. Ακόμα και το υποτιθέμενο μαύρο χιούμορ που

κάποιες στιγμές κάνει την εμφάνισή του, στην πραγματικότητα δεν είναι παρά παγερός σαρκασμός. Το ίδιο και τα σουρεαλιστικού χαρακτήρα στιγμιότυπα: δεν πρόκειται παρά για συμβολοποιημένες εκδοχές ενός καθολικού παραλογισμού που συνέχει την ευημερούσα κοινωνία μας. Δηλαδή, πρόκειται για μια εντυπωσιακή φορμαλιστική αποστασιοποίηση που πραγματώνεται μέσα σε ανστηρώς περικλειστα και παγερά κάδρα (υποφωτισμένα τα παστέλ γκριζομελανιά χρώματα) απ' όπου δεν χωράει να περάσει ούτε η παρελάχιστη αχτίδα αισιοδοξίας. Το σύνολο της ταινίας αποτελεί (οπωσδήποτε στη καφκική υπερβολή του) ένα συνειρμικό άθροισμα περιστατικών, τα οποία υλοποιούν την ολιστική καταγγελία –πρακτικών και ιδεών– χρεοκοπίας του αιώνα που γνώρισε τη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη, του κοινωνικού μας συστήματος που οδεύει προς το σημείο μηδέν. Βέβαια, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι η εσωστρεφής σουηδική πραγματικότητα (γενικότερα, η σκανδιναβική οικονομική πληθμονή) δεν αποτελεί «εφαρμοστό γάντι» π.χ. για τις κοινωνίες των χωρών του ευρωπαϊκού νότου, εισέτι παραδομένες στην αλλόφρονα και ηλιοβόρα αισιοδοξία τους. Στην ταινία ένας από τους ήρωες ξεφορτώνει το γεμάτο με εσταυρωμένους φορτηγάκι του και τους πετάει ως άχρηστους στα σκουπίδια, ενώ παρ' ημίν ο Αρχιεπίσκοπος κοντεύει να μαζέψει τρία εκατομμύρια υπογραφές για την αναγραφή του θρησκευάτος στις αστυνομικές ταυτότητες. Παρά ταύτα δεν χωρεί αμφιβολία ότι τα μηνύματα της ταινίας μάς αφορούν: λιγότερο ή περισσότερο, μας αφορούν όλους.

Οι κινηματογραφικές αρετές των Τραγουδιών από τον δεύτερο όροφο προδίδουν έναν κάτοχο αυτής της τέχνης σε πολύ μεγάλο βαθμό. Ό,τι θέλησε ο Ρόι Άντερσον να μεταδώσει στο θεατή δεν φαντάζεται κανείς ότι θα μπορούσε να γίνει με άλλους τρόπους, άλλο μετιέ. Να πούμε, τέλος, πως παρ' ότι πρόκειται για την πρώτη μεγάλου μήκους ταινία του ήδη 57χρονου δημιουργού, ο ίδιος είναι πολυβραβευμένος ως σκηνοθέτης διαφημιστικών σποτς, σε μεγάλα του είδους φεστιβάλ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Η Σκηνή Κοτοπούλη του Εθνικού παρουσιάζει φέτος με επιτυχία στο Θέατρο Ρεξ τους *Φοιτηταί* του Γρηγορίου Ξενόπουλου. Αν και το έργο, του 1919, δεν εμφανίζει πλέον από μόνο του κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το θέατρο, η περίπτωση γενικότερα του Γρηγορίου Ξενόπουλου αποτελεί ασφαλώς σπουδαίο παράδειγμα για τους νεότερους.

Δροσιά και Φως

Οι Φοιτηταί
του Γρ.
Ξενόπουλου
από τη Σκηνή
Κοτοπούλη
του Εθνικού.

Αυτός, ένας από τους εισηγητές στην ελληνική σκέψη και σκηνή του Ρεαλισμού, του Ίψεν και του Στρίντμπεργκ, του Θεάτρου των Ιδεών και του αστικού δράματος, ο κριτικός με μερικές από τις διεισδυτικότερες ματιές πάνω στα «αινίγματα» (σε ποιόν, άραγε, ανάμεσα σε άλλους, οφείλουμε τον Γουζέλι, τον Μάτση, τον Καβιάκη;), ο δάσκαλος της *Διάπλασης των Παίδων* και της *Νέας Εστίας*, ο επαλήθευμένος δημοτικιστής της «μέσης οδού», ένα από τα παραγωγικότερα, φωτεινότερα και κομψότερα πνεύματα που γέννησε το ελληνικό fin de siècle και ασφαλώς μία από τις αριότερες και πλέον ευφάνταστες πένες των ελληνικών γραμμάτων εν γένει, αυτός αποφάσισε, από πολύ νωρίς, να ακολουθήσει στα έργα του μια ολοένα και περισσότερο «κοινώς αποδεκτή» οπτική, και, στην περίπτωση του Θεάτρου που μας αφορά, γρήγορα να θέσει το ταλέντο του στην υπηρεσία μιας (κακώς εννοούμενης) επιτυχίας μέσα στη γλυκιά αγκαλιά του βεντετισμού της εποχής του.

Το θέατρο αγάπησε τον Ξενόπουλο γιατί ο Ξενόπουλος πρόσφερε ένα σπουδαίο άλλοθι. Κάτω από τη δικαιολογία της common sense στη γραφή και της ενάργειας στη σύλληψη και διατύπωση των ιδεών του, ο Ξενόπουλος έγραφε, το ένα μετά το άλλο, έργα σχεδόν τολμηρά, σχεδόν πρωτότυπα, σχεδόν με άποψη, τα οποία πάντως άφη-

ναν ανάμεσα σε ιδέες και απόψεις –και πάντα με άρτια τεχνική– αρκετό χώρο στη σκηνή για να κινηθούν με χάρη οι κυρίες του θεάτρου. Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, ένας από τους λίγους που είχαν όλα τα χαρίσματα του Θεού για να αφήσουν έργο κλασικό, προτίμησε να γράφει στη θέση του δεκάδες «σχεδόν» κλασικά έργα που λυπηρά το θυμίζουν.

Γι' αυτό σήμερα τα περισσότερα έργα του, τουλάχιστον όσα ξεφεύγουν από την κουραστική αισθηματολογία, μπορούν να σταθούν αξιοπρεπώς στη σκηνή όταν παίζονται είτε ως κομψές απεικονίσεις μιας άλλης εποχής (ένα είδος θεατρικής ρετρό καρτ-ποστάλ) είτε ως διασκευές.

Οι *Φοιτηταί*, που ανέβηκαν φέτος στο Εθνικό, σε σκηνοθεσία του Κώστα Τσιάνου, κινήθηκαν προς τη δεύτερη περίπτωση, στο είδος της μουσικής κωμωδίας. Παρατήρηση: Ο Κώστας Τσιάνος δεν έκανε εδώ μια απλή «διασκευή» του έργου. Του άλλαξε, κυριολεκτικά, τα φώτα, για να του δώσει νέο φως. Το γεγονός ότι αυτό κανέναν δεν ξένισε δείχνει, νομίζω, καθαρά πού βρίσκεται σήμερα στην εκτίμησή μας το συγκεκριμένο έργο του Ξενόπουλου.

Ο Τσιάνος, όπως και παλιότερα, το 1993, με το ΔΗΠΕΘΕ Λάρισας, βρήκε ότι ο ρυθμός του έργου (και το βάθος της πλοκής του) ταιριάζει περισσότερο σε

φανταχτερό μουζικαλ παρά σε «κοιμήτι ζωής», όπως ήθελε ο Ξενόπουλος (οποία κατάπτωσης του Ρεαλισμού!). Και δίκιο είχε ο Τσιάνος. Αυτοί οι φοιτητές του 1903, εποχή εθνικής ταπείνωσης, εξαθλίωσης, γλωσσικής έριδας μέχρι φανατισμού, μας μοιάζουν σήμερα τόσο μα τόσο χαρούμενοι, τόσο βαθιά ανίδεοι για τα γύρω τους και τόσο μα τόσο α-πολιτικοποιημένοι, που μόνο όταν τραγουδούν και χορεύουν (δηλαδή μόνο όταν θεατρinizονται) μπορούν να τραβήξουν το ενδιαφέρον μας.

Τα συγχαρητήρια αξίζουν όμως στον Τσιάνο όχι μόνο για την ιδέα του, αλλά και γιατί η ιδέα αυτή είναι άκρως επικίνδυνη στην πράξη. Ζητεί εμπειρία, ζητεί ταλέντο, άφογο στήσιμο πάνω στη σκηνή και χάρη πάνω στο σανίδι, θέλει ικανούς συνεργάτες και ασφαλώς πολλή τεχνική και υλική υποστήριξη. Το μουζικαλ δεν σηκώνει μιξέριες ούτε προχειρότητες. Ή θα είναι καλό ή δεν θα υπάρχει.

Ο Τσιάνος ευτύχησε να έχει όλα τα παραπάνω στη διάθεσή του γενναϊόδωρα. Ο μουσικοσυνθέτης Γιούρι Στούπελ έγραψε μουσική που κολλάει στο στόμα μιας εποχής όταν τραγουδιέται από μια άλλη. Ο χορογράφος Φωκιάς Ευαγγελινός πήρε τη μουσική και έβαλε τη φαντασία του να μετατρέψει πρώτα την ζίνηση σε χορό και ύστερα το χορό σε χάρα. Η σκηνογράφος Ρένα Γεωργιάδου έντυσε απλόχερα την παράσταση ως λαμπερό μουζικαλ, ως θα έπρεπε, και όχι ως αισθηματική κωμωδία.

Όμως κακά τα ψέματα. Η ουσία του μουζικαλ βρίσκεται στους ηθοποιούς που το υποστηρίζουν. Και ιδού το θαύμα. Όποιος πιστεύει πως στην Ελλάδα απουσιάζουν τα νέα ταλέντα, προικισμένα με τεχνική κατάρτιση και πλούσια χαρίσματα, ας πάει να δει την παράσταση. Δίπλα στους τυπότες Γιάννη Βογιατζή, Σοφία Ολυμπίου και Γιώργο Τσιτσόπουλο, που κράτησαν με περίφημη σεμνότητα όπου χρειάστηκε το μέτρο και το ίσο, εμφανίζονται, σε δύο διανομές, 28 νέοι ηθοποιοί, όλο δροσιά και φως, που χορεύουν, τραγουδούν, ερωτεύονται και γκροινιάζουν, συμμετέχουν και διακρίνονται.

Χρονιάρες μέρες έρχονται, η καλύτερη ώρα για θέατρο. Το Εθνικό, στη σκηνή Κοτοπούλη, έχει να κάνει μια από τις καλύτερες φρετινές προτάσεις.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Ο Μιχαήλ Μαρμαρινός παρουσιάζει στο θέατρο Θησείο το έργο του Γιώργου Μπακόλα *Μέρες καθαριότητας*. Ένα έργο που αναφέρεται στη σύγχρονη εκδοχή της πάλης και των συνειδησιακών συγκρούσεων των ατόμων του περιθωρίου και στην προσπάθειά τους να ξεφύγουν.

Νύχτες αθλιότητας

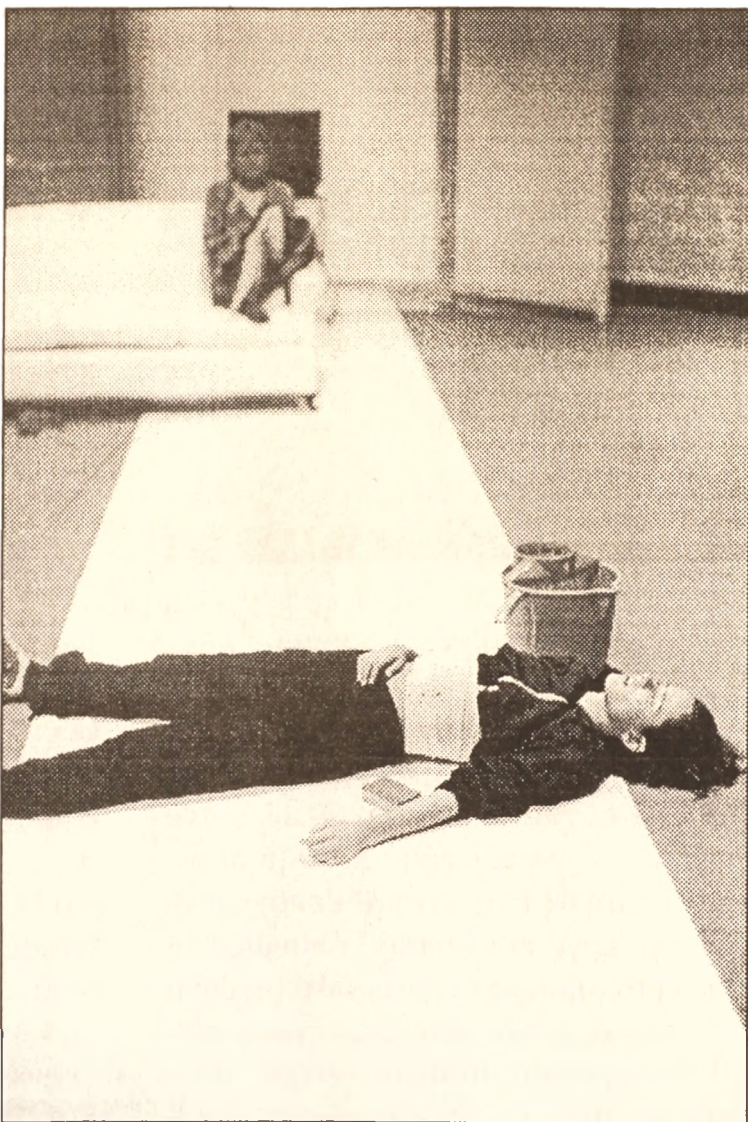
Θ. Τζήμα - Έ. Δεμέντη
στις *Μέρες
Καθαριότητας* στο
Θέατρο Θησείο.

Ένα συνηθισμένο ζευγάρι γιορτάζει την επέτειο του γάμου του. Μια κλοπή όμως και η εισβολή ενός τρίτου ανθρώπου στη ζωή τους θα ανατρέψει τα όνειρα και την λεπτή, όπως αποδεικνύεται, ισορροπία του κόσμου τους και θα τους οδηγήσει σε πράξεις που ποτέ δεν είχαν διανοηθεί και, τέλος, στην καταστροφή.

Το έργο του Μπακόλα δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό της νεοελληνικής δραματουργίας. Πρόκειται για ένα μέτριο και αδύνατο κείμενο που χρειάζεται ιδιαίτερη φροντίδα από έναν σκηνοθέτη ώστε να καταστεί ενδιαφέρον. Στην προκειμένη, όμως, περίπτωση η σκηνοθεσία του Μαρμαρινού όχι μόνο δεν το ενίσχυσε, αλλά, αντιθέτως, τόνισε τις αδυναμίες του, καθιστώντας το ρηχό και ανιαρό.

Η αγωνία, η απελπισία, οι σπασμωδικές κινήσεις των ανθρώπων να ξεφύγουν από το περιθώριο και να βελτιώσουν τη ζωή τους περιορίζονται σε φωνές και ουρλιαχτά χωρίς κανένα συναίσθημα, κανένα υπόβαθρο. Ουρλιαχτά τόσο ενοχλητικά που εμποδίζουν τον θεατή να παρακολουθήσει, προκαλώντας έντονη δυσανεξία και εκνευρισμό.

Ο πειραματισμός δεν έγκειται σε εύκολα και ανούσια κόλπα όπως στο να βάλεις τον θεατή να παρακολουθήσει ένα ανιαρότατο βίντεο, ούτε στο να τον βάλεις να καθήσει πρώτα στο πάτωμα

και μετά στην θέση του. Δεν μεταβάλλεται έτσι ο θεατρικός χώρος σε ειδικό τοπίο όπου ο θεατής αισθάνεται ενεργός. Το πείραμα απαιτεί δουλειά έντονη και επίπονη και φυσικά την ύπαρξη ενός οράματος, ενός στόχου. Όλα όσα κάνει κανείς πρέπει να έχουν ένα λόγο που να τα αιτιολογεί και να τα υποστηρίζει. Δυστυχώς, στην προκειμένη περίπτωση, ο Μαρμαρινός φαίνεται ότι στερείται οποιασδήποτε μορφής έμπνευσης.

Όσο για την ταυτόχρονη κινηματογραφική προβολή, το έχουμε δει κατ'επανάληψη τον τελευταίο καιρό έτσι κι αλλιώς. Η ταινία μικρού μήκους που σκηνοθέτησε ο Μαρμαρινός και η Νάνσυ Μπινιαδάκη δεν προσέφερε τίποτα απολύτως στην ανύπαρκτη θεατρική δράση. Η συνδιαλλαγή της με το

καθ' αυτό θεατρικό υλικό ήταν ανούσια και τουλάχιστον εδώ υπήρξε συνεπής ο σκηνοθέτης.

Η επιλογή, δε, των ηθοποιών που κλήθηκαν να ερμηνεύσουν τους τρεις ήρωες του έργου, ήταν τουλάχιστον απογοητευτική. Ο Νίκος Κατής αδούλευτος, ανέκφραστος, ρηχός και απωθητικός. Ας μην αναφερθούμε στην άρθρωσή του και στην δυσκολία να τον κατανοήσει κανείς. Εάν αυτή ήταν η σκηνοθετική άποψη και έγινε σκοπίμως, είναι τουλάχιστον απαράδεκτο. Δίπλα του, η Θεοδώρα Τζήμα, άχρωμη και άτονη, δίχως ίχνος υποκριτικής κατάρτισης. Η Έφη Δεμέντη στο ρόλο της Λίνας, μονοσήμαντη και επιφανειακή, με μια υστερία που περιοριζόταν μόνο στην ένταση της φωνής της. Η μεγαλύτερη ευθύνη, βέβαια, βαρύνει τον σκηνοθέτη, που τους άφησε αδούλευτους και απροσπάτευτους σαν να κάνουν απλώς ένα πέρασμα στα λόγια τους φωνάζοντας.

Το μόνο πράγμα που πραγματικά ήταν εξαιρετικό, είναι η απολαυστική μουσική των Rolling Stones και του Craig Armstrong που διατρέχει όλη την παράσταση.

Επίσης τα σκηνικά και τα κοστούμια της Ντόρας Λελούδα είναι από τα θετικά στοιχεία της παράστασης. Λιτά και λειτουργικά, με ύφος και συνοχή.

Η παράσταση δεν πραγματοποιεί κανέναν από τους στόχους της· δεν υπάρχει άποψη και δεν ψηλαφίζει καμιά καινούργια κοινωνικότερη φόρμα της θεατρικής γλώσσας. Παραστάσεις σαν αυτή όχι μόνο δεν καθιστούν κοινωνικότερη τη θεατρική τέχνη, αλλά συναινούν στην απομάκρυνση του κοινού από τις θεατρικές αίθουσες. Και αυτό θα πρέπει να το λάβει σοβαρά υπόψη του ο δραματουργός Νίκος Φλέσσας που, σε σημείωμα για την παράσταση, υποστηρίζει πως επιζητούν να αποφύγουν το γενικευμένο σύνδρομο της πολιτικής ναρκισσιστικής απεικόνισης που έχει σημαδέψει τη σύγχρονη θεατρολογία και ευνουχίζει κοινό και κριτικούς. Δυστυχώς για αυτούς, το κοινό και οι κριτικοί αγαπούν την αλήθεια και την αυθεντικότητα στην τέχνη και είναι σε θέση να την διακρίνουν. Είναι απογοητευτικό και λυπηρό να βγαίνεις από μια παράσταση με την βεβαιότητα πως σε έχουν κοροϊδέψει.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

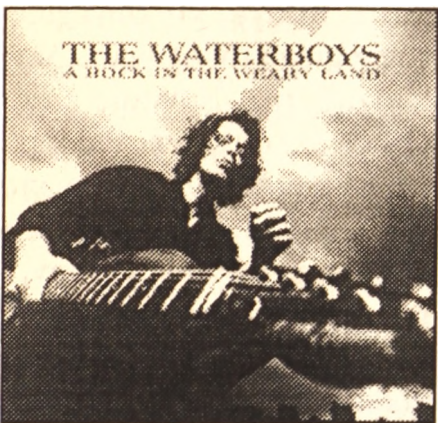
Ροκ επιστροφές, τζαζ εκπλήξεις και τα Χριστούγεννα φτάνουν τραγουδώντας.

Κάτω από λάμπες άλλων αστεριών

The Waterboys

A Rock In the Weary Land (BMG)

Επτά χρόνια είχαμε να ακούσουμε νέα τους. Ήρθαν με ένα album και δύο καταπληκτικές συναυλίες σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Μόνο που τώρα έχει μείνει μόνος

του ο Mike Scott να κουβαλάει ακόμα (επάξια όμως) το όνομα Waterboys. Όπως λέει και ο ίδιος, το όνομα του συγκροτήματος είναι πολύ γνωστότερο από το δικό του. Από τους μουσικούς που τον συνοδεύουν στο album μόνο ο Anthony Thistlethwaite, που παίζει ηλεκτρικό slide μαντολίνο, έχει παρελθόν με τους Waterboys και συμμετοχή στα όμορφα Crown και We are Jonah. Ανάμεσα στους (πολλούς) υπόλοιπους, οι Thighpaulsandra, στο μέλλοντρον και παρεμφερή, και Jeremy Stacey, στα τύμπανα, συμμετέχουν στα περισσότερα κομμάτια. Γραμμένα όλα από τον Mike Scott που τραγουδάει, παίζει κιθάρα, μπουζούκι, πιάνο, όργανο, συνθεσάιζερ. Η αίσθηση της μελωδίας διάχυτη παντού και οι όμορφες στιγμές πολύ περισσότερες από τις μια-δυο μέτριες. My Love is my Rock In the Weary Land, Is She Conscious, His Word is not his Bond, The Wind in the Wires και τόσα άλλα διαμάντια ατόφια που λάμπουν. Ο λυρισμός των Waterboys είναι και πάλι εδώ, κουβαλώντας κομμάτια που λες

και γράφτηκαν για soundtrack της γαλήνης που προηγείται της καταιγίδας.

Hooverphonic

The Magnificent Tree (Sony)

Τελευταία δουλειά τού τριό από το Βέλγιο που αρχικά έγινε γνωστό σαν Hoover.

Το phonic προστέθηκε όταν ανακάλυψαν κι άλλα συγκροτήματα με το ίδιο όνομα. Το 2

Wicky, τραγούδι με ύφος Portishead, και καθαριστικά samples από το Walk on By του Isaak Hayes, ήταν αυτό που τους έκανε γνωστούς. Αυτό το album περιέχει το Mad about you από τα καλύτερα τραγούδια που μπορεί κάποιος να ακούσει σε ραδιόφωνα και τηλεοράσεις αυτή την εποχή. Επίσης τα Vinegar & Salt και Everytime we Live Together we Die a Bit More. Η μουσική τους, άλλοτε ανάλαφρη άλλοτε επιβλητική, φλερτάρει με την pop και το trip hop καθοδηγούμενη από τα καθαριστικά riffs του Raymond Gearts, ενώ ο Alex Callier συνθέτει, προγραμματίζει και συνοδεύει με τα keyboards ή το μπάσο την απαλή φωνή της Geike Amaert. Άλλη μια τραγουδίστρια επηρεασμένη, όπως και αυτές των Portishead και Morcheeba, από τις ιέρειες του παλιομοδίτικου βρετανικού τραγουδιστικού στυλ της δεκαετίας του '60 Dusty Springfield και Shirley Bassey.

Υπάρχουν και άλλα όργανα στο μουσικό οπλοστάσιο, όπως τσέλα, τρομπέτες, βιολιά και το αγνώστου ταυτότητας theremin. Συμμετέχουν κι αυτά στο αισθητικό αποτέλεσμα.

Chic Corea

Solo Piano Originals (A+N)

Solo Piano Standards (A+N)

Εκτός από σημαντικός συνθέτης και υπεύθυνος της fusion ζεύξης jazz με latin, ο Chic Corea θεωρείται ο ρυθμικότερος πιανίστας της σύγχρονης jazz. Εδώ

σε αποσπάσματα από κονσέρτα του για solo piano σε Ευρώπη και Ιαπωνία. Το πρώτο μέρος κάθε εμφάνισης ήταν αφιερωμένο σε κλασικές jazz συνθέσεις και περιέχεται στο album *Standards: Yesterdays, Blue Monk, Round Midnight* κ.ά. Το δεύτερο μέρος ήταν πάντα αφιερωμένο σε δικά του κομμάτια πλην δυο πρελουδιών του Alexander Scriabin που περιλαμβάνονται στο album *Originals* όπως και το θρυλικό Spain, το Brasilia, το Children's song #6, #10, #12 και πολλά άλλα. Τα δύο CDs διατίθενται χωριστά.

The Three Tenors

Christmas (Sony)

Οι τρεις διασημότεροι σύγχρονοι ερμηνευτές της όπερας Jose Carreras, Placido Domingo, Luciano Pavarotti σε χριστουγεννιάτικες μελωδίες και τραγούδια από διάφορες χώρες. Συνοδεύει η ορχήστρα της Βιέννης. Ατμόσφαιρα λαμπρότητας, υψηλής ραπτικής, κυριλέ service, πολυέλαιοι, κεριά, γιορτές. Ψάχνει κανείς μουσική κάλυψη για χριστουγεννιάτικο ρεβεγιόν;

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Η τέχνη του design

Το Αντί μπορεί να αισθάνεται δικαιωμένο. Επανειλημμένα δημοσιεύματα του που ζητούσαν την επανέκθεση των μονίμων συλλογών της Εθνικής Πινακοθήκης, εισακούσθηκαν, έστω και καθυστερημένα, και το Μουσείο, ανακαινισμένο, δέχεται από σήμερα το κοινό για να του παρουσιάσει την ιστορία της νεοελληνικής τέχνης μέσα από πίνακες, γλυπτά ή εικόνες. Η δουλειά που έχει γίνει είναι όντως πολύ σοβαρή, το ποσό που δαπανήθηκε ξεπέρασε το 1,5 δισ. και το αποτέλεσμα ανεπιφύλακτα μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιτυχές. Επιτέλους, δικαιούμαστε να έχουμε και «Πινακοθήκη» και «Εθνική». Κάτι τέτοιο είναι υποχρέωση της πολιτείας και όχι βέβαια ευγενής προσφορά ενός χορηγού ή μεγαλόψυχη παραχώρηση κάποιου διευθυντηρίου.

Και σ' αυτή πάντως την περίπτωση δεν έλειψαν τα παρατράγουδα. Την γενική ευθύνη της ανακαίνισης των χώρων αλλά και της ανάρτησης είχε ο καθηγητής Π. Τζώνος και το γραφείο του, ενώ απ' όλους τους επιμελητές μόνο η Όλγα Μετζαφού χρησιμοποιήθηκε για να οργανώσει τις ενότητες του 19ου και του 20ού αι. Και για τα μεν επιστημονικά ζητήματα θα έχουμε την ευκαιρία να

μιλάμε ώρες. Αλίμονο εξάλλου αν δεν προσδοκάται διάλογος για τα θέματα επιστήμης και τέχνης. Είναι ευτυχές γεγονός, λοιπόν, ότι έχουμε τα έργα για να κονταροχτυπηθούμε. Η παρέμβαση όμως του αρχιτέκτονα φοβάμαι ότι υπερέβη τα εσκαμμένα. Μετέτρεψε το αρχικό εσωτερικό σχέδιο των Φατούρου-Μυλωνά-Αντωνάκη σε ένα post design πεδίο στηριγμένο σε δρομικούς άξονες που αποσυντόνιζαν τις ενότητες και που αποφόρτιζαν τα έργα απ' το δράμα τους. Η επιθυμία του αρχιτέκτονα να πει «είμαι εδώ» και η αδυναμία της επιμελήτριας να ελέγξει το αποτέλεσμα είχαν ως συνέπεια να δημιουργηθεί ένας περίπλοκος λαβύρινθος με μικρά ξέφωτα που επ' ουδενί αναδεικνύουν τους βαρύτιμους ογκώδεις πίνακες. Πυκνή ανάρτηση, ισοπεδωτικοί φωτισμοί, άστοχα χρωματικά φόντα (π.χ. φυσική!) και οι απίστευτες επενδύσεις των αρχικών μεταλλικών στοιχείων με λευκή μπουασερί, μετέτρεψαν τους αυστηρούς μοντερνιστικούς χώρους της Πινακοθήκης σε σαλόνι νεο-

πλουτίστικου κότερου. Και ως συμπλήρωμα της ατυχούς εικόνας τοποθετήθηκαν στατήρες που θύμιζαν μολβένια βαρύδια ψαρέματος. Δηλαδή: Έχω και κότερο. Πάμε για ψάρεμα;

Αντίθετα, αν είχαν επιλεγεί εγκάρσιοι τοίχοι, ώστε να σπάσουν τις επιμήκεις αίθουσες, θα είχαμε αρτιότερες ενότητες και περισσότερο... μυστήριο. Το ξεγύμνωμα του γραμμικού άξονα ανέτρεψε ισορροπίες και παρεμπόδιζε πρόσφορες –κατά τ' άλλα– εποπτικές λύσεις. Έξυπνη, πάντως, η συνύπαρξη πινάκων και γλυπτών και επιτυχής η παρουσίαση του Γύζη ως κρίκου ανάμεσα στον 19ο και τον 20ό αι. Αμήχανες οι λίγες αλλά εξαιρετικές εικόνες της Εθνικής Πινακοθήκης (Παβίας, Τζαγκαρόλας) δίπλα στον Greco(;) και την Επτανησιακή Σχολή. Γιατί, άραγε, να συνεχίζεται αυτή η εσφαλμένη ιδεοληψία; Δεν είναι ο γενάρχης της Εθνικής μας σχολής ο Greco αλλά της ισπανικής. Άρα η θέση του είναι στη δυτικοευρωπαϊκή πτέρυγα. Σοβινισμός, λαϊκισμός και επιστημοσύνη δεν συνυπάρχουν. – Πώς, τότε κι από ποιους όμως αρχίζει η νεοελληνική τέχνη; Δυστυχώς ούτε η Πινακοθήκη έχει απάντηση, όπως δεν είχε και το πρόσφατο συνέδριο Ιστορίας της τέχνης που οργανώθηκε στο Ρέθυμνο. Η πολιτική της Διεύθυνσης της ΕΠΜΑΣ, με το να διαιρεί αντί να πολλαπλασιάζει, οδηγεί μοιραία στην αφαίρεση δυνατοτήτων και στην πρόσθεση αδυναμιών. Αφήστε που εξακολουθεί ν' αγνοεί τα έργα! Στον β' όροφο και στον 20ό αιώνα τα πράγματα ήσαν σαφώς καλύτερα. Ενώ η κατάσταση μπερδεύεται πάλι ανάμεσα σε συμβιβασμούς και προσωπικές χάρες, όταν φθάνουμε στη γενιά του '60, όπου ο Χρ. Καράς, λ.χ. έχει δύο έργα και ο Γ. Γαϊτης κανένα. Επιμέρους προβλήματα πάμπολλα: φερ' ειπείν πότε αρχίζει η Αφαίρεση κι από ποιους; Ποια η προσφορά, λ.χ., του Γ. Μαλτέζου ή της Σελέστ Πολυχρονιάδη; Ποια η σημασία της πρώτης ατομικής έκθεσης informel ζωγραφικής που οργανώθηκε ποτέ στην Ελλάδα και την πραγματοποίησε ο Βλ. Κανιάρης το 1958; Είπαμε: Θα 'χουμε να μιλάμε για καιρό. Και θα επανέλθουμε!

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Από τον Νοέμβριο του 1999 ξέρουμε ότι ο Πάρις Πρέκας θα «απουσιάζει». Εντούτοις, οτιδήποτε έχει σχέση με αυτόν και κυρίως το πλούσιο όσο και σημαντικό εικαστικό του έργο (λάδια, ακουαρέλες, γλυπτική) θα εξακολουθούν να κρατούν σε συναισθηματική «σύγχυση» τη μνήμη μας. Θα αναφερόμαστε σ' αυτόν «ωσεί» παρόντα. Διόλου παράξενο.

Περιδιαβάζοντας με χρώματα και αγάπη

κατάληξη το καλοκαίρι του 1999 («Καστελόριζο»), λίγους, δηλαδή, μήνες πριν «φύγει» απρόσμενα. Όπως γράφει ο ίδιος σε ένα από τα πιο βραχύλογα σχόλιά του που βρίσκονται διάσπαρτα στο λεύκωμα: «*Η ακουαρέλα είναι η τέχνη του νερού. Η προσπάθεια του καλλιτέχνη να συγκρατήσει την πρώτη εντύπωση ή μια ιδέα που φοβάται μη χαθεί*». Ακριβώς, αυτό που διασώζεται με τις ακουαρέλες του Πάρι Πρέκα δεν είναι η φωτογραφική πιστότητα των χώρων, δεν ήταν αυτό που τον ενδιέφερε, αλλά η ιδέα, η εντύπωση, το αίσθημα. Αυτή η μικρο-κοσμολογική ατμόσφαιρα που τα περιέχει όλα αυτά και που χάνονται αν δεν τα οριστικοποιήσει ο καλλιτέχνης στο...

Παραμένουν νωπά πάρα πολλά από αυτόν: ήθος, έμφυτη ευγένεια, εύφορο ταλέντο. Σπουδαίος και ατόφιος –από τις «ρίζες» μέχρι και το πιο ακρινό του «κλαδί»– Έλληνας. Έκανε τα χρώματα γλώσσα ζωντανή προκειμένου να μυθιογραφήσει με στοργή και αγάπη τους τόπους και τις γωνιές της πατρίδας μας.

Τούτο τον καιρό η σύντροφος της ζωής του (επίσης γνωστή ζωγράφος) Μερóπη Πρέκα παρουσίασε μια επιλογή, που έκανε η ίδια, 138 υδατογραφιών του από κοντά 80 περιοχές της Ελλάδος και τις συγκέντρωσε σε έναν βαρύτιμο τόμο με τον γενικό τίτλο: «*Η Ελλάδα του Πάρι Πρέκα*» (204 σελίδες, 28x28 εκ., χαρτί Togras Papel, Cremoz Star 170 γραμ., Εκδόσεις «Τοπίο»). Πρόκειται για μια σειρά (όπως μας αποκαλύπτονται) συναρπαστικών διαδρομών σε περισσότερο ή λιγότερο γνωστά οικιστικά τοπία από τα βόρεια σύνορα μέχρι την Κρήτη. Από το Διδυμότειχο μέχρι το Καστελόριζο κι από το Μέτσοβο μέχρι το Ζάκρο. Και άφθονο Αιγαίο. Λυρικό και δραματικό. Μνήμες από διαβάσματα και συνειδηση του παρόντος. Πάθος με την ιστορική διαχρονικότητα και παρόρμηση αποτύπωσης του ακαριαίου του βλέμματος και της επίσης ακαριαίας συναισθηματικής ζύμωσης: η ώρα, το φως, η φύση, η εποχή. Και ακόμα, οι φόρμες, οι όγκοι, τα έργα-χειρονομίες του ανθρώπου, δίχως, όμως, την παρουσία της δικής του φιγούρας σ' αυτά. Σπάνιας αξίας αποθησαύρισμα δημιουργικά επεξεργασμένης ματιάς και «σύλλη-

ψης» της πλούσιας ποικιλίας (ιστορικής και αισθητικής) του εθνικού μας οικιστικού τοπίου, όπως το διαμόρφωσαν διαχρονικά οι χρηστικές ανάγκες ή και αντίστροφα, όπως ο φυσικός χώρος επιβλήθηκε στις χρήσεις.

Όλα αυτά τα έργα, έργα απαράμιλλης δεξιοτεχνίας αλλά και οριακής επίδοσης των δυνατοτήτων της ακουαρέλας στην ελληνική εικαστική ιστορία, δημιουργήθηκαν κυρίως στη δεκαετία του '80 αλλά με αφετηρία το 1958 και

«άψε σβήσε» που απαιτούν οι τρόποι της υδατογραφίας.

Το λεύκωμα προλογίζουν ο Στέλιος Λυδάκης, καθηγητής της Ιστορίας της Τέχνης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, ο Κώστας Γεωργουσόπουλος, φιλόλογος και κριτικός θεάτρου, και με ένα σοφό, εκτεταμένο κείμενό του, ο ιστορικός τέχνης και ακαδημαϊκός Χρυσανθος Χρήστου.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ζήτηρος: ένας εκδοτικός οίκος από τη Θεσσαλονίκη με εξαιρετικά υψηλό επίπεδο. Η σειρά «Αρχαίοι Συγγραφείς» μετρά ήδη 13 τόμους.

Οι δύο τόμοι που κυκλοφόρησαν πρόσφατα έχουν αντικείμενό τους το ιπποκρατικό έργο:

1. *Ιπποκράτης = Ιατρική θεωρία και πράξη*, 2.

Ιπποκράτης = Ιατρικά θέματα. Θα εκδοθούν, επίσης, και άλλοι τρεις τόμοι με ειδικότερα της ιπποκρατικής σκέψης. Ο ομότιμος καθηγητής του Αριστοτελείου

Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Δημήτριος Λυπουρλής ανέλαβε το σύνθετο έργο της επιμέλειας όλων αυτών των τόμων, με εκτενείς εισαγωγές, μετάφραση και σχόλια.

Ο πρώτος τόμος πραγματεύεται ζητήματα θεωρητικά: το πέρασμα από τη θεοκρατική αντίληψη στην επιστημονική αποσαφήνιση των βασικών εννοιών της ιατρικής. Ο δεύτερος τόμος περιλαμβάνει σημαντικά ιπποκρατικά κείμενα που ασχολούνται με τα θεωρητικά εφόδια του γιατρού, καθώς και την πρακτική εφαρμογή τους. Και έπεται η συνέχεια...

Ημερολόγιο 2001 της σειράς «Συγγραφείς στο χρόνο»: **Καβάφης** (επιμέλεια **Κατερίνα Κωστήου**, καλλιτεχνική επιμέλεια: **Βάσω Αβραμοπούλου**· μια ακόμη θαυμάσια προσφορά από τις Εκδόσεις «Διάμετρος» που έχουν εκδώσει ως τώρα τα ημερολόγια για τον Σκαρίμπα, τον Παπαδιαμάντη, τον Γκάτσο και τον Σεφέρη.

ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΡΙΤΙΚΗ

Κινούμενα σχέδια

**Δημοσθένης Κούρτοβικ,
Η νοσταλγία των δράκων,
Μυθιστόρημα,
εκδόσεις Εστία,
Αθήνα 2000, σελ. 420**

Πώς είναι, άραγε, δυνατόν ένα οιονεί θρίλερ να αποτελεί συγχρόνως και ένα ευχάριστο ανάγνωσμα, θέλω να πω πέραν της απόλαυσης, που παρέχει αυτό το είδος στους θιασώτες του; Αυτό το ερώτημα μπορεί ν' απαντηθεί κατά πολλούς τρόπους. Το βιβλίο του Δ. Κούρτοβικ διαθέτει πλούσια ελληνικά που καλύπτουν μια μεγάλη γλωσσική γκάμα, κάποια υποφώσκουσα ερωτική ιστορία, τη διακίωση επίσης της ζωής του Ίωνος Δρακά, μαχητή της αντίστασης και παραγκωνισμένου αρχαιολόγου, happy end που τονίζεται από τη διάσωση και της Ιρίνας, της προστατευόμενης του Δρακά. (Δεν ξέρουμε αν αυτό χρειαζόταν, εμείς όμως, συμμετέχοντας συγκινησιακά στην ανάγνωση θρίλερ, το χαρήκαμε.)

Το μυθιστόρημα αυτό πλέκεται σ' έναν καμβά που έλκει την καταγωγή του ίσως από τον Έκο, ίσως από πιο ειδικά πρότυπα, όμως, εκτυλισσόμενο στον σύγχρονο κόσμο της δεκαετίας του '90 και ειδικά στις παρυφές του κόσμου που προήλθε από την κατάληξη του υπαρκτού σοσιαλισμού, εμάς μας παραπέμπει σε τοπία του Πωλ Ώστερ, την επόμενη μέρα μιας ανεπανόρθωτης καταστροφής, όπως στην «Χώρα των Εσχάτων Πραγμάτων». Αντλεί βέβαια από μια επιστήμη συγγενή προς αυτήν που σπούδασε ο συγγραφέας, την ανθρωπολογία (ο Κούρτοβικ σπούδασε βιολογία), αλλά το βιβλίο χρωστά και στη διαμονή του στην Κεντρική Ευρώπη (Στουτγάρδη αλλά και Πολωνία), η οποία καθιστά τον συγγραφέα αρμόδιο να μιλήσει και για τη δυτική μεταμοντέρνα κοινωνία και για τη διαφθορά των χωρών του ανατολικού μπλοκ μετά την κατάρρευσή του.

Η πλοκή αυτού του μυθιστορήματος εκτυλίσσεται σ' έναν χαώδη περίγυρο· μυστικιστικά τάγματα που διεκδικούν μια μούμια, είτε προς το συμφέρον της Αγίας καταγωγής

τους είτε προς το συμφέρον της «πληβειακής» νεατερντάλειας καταγωγής τους. (Και γι' αυτό το τελευταίο είναι προς τιμήν του Κούρτοβικ ότι γνωρίζει ακόμα και έρευνες του τελευταίου χρόνου πάνω στο DNA των Νεατερνταλίων που αποκλείουν την οποιαδήποτε επιμειξία τους με τον Homo Sapiens).

Άλλη αίρεση επιτάσσει τις μαζικές αυτοκτονίες των μελών της, κι όλα αυτά χωρίς να φαίνεται να υπάρχουν σύνορα μ' εθνικούς περιορισμούς στην εξάπλωση της τελευταίας αιρέσεως. Αυτό μας θυμίζει ακόμα μια φορά Αμερική.

Υπάρχει και ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία. Η πορνεία των Τσεχίδων, Ρωσίδων, Ανατολικογερμανίδων, το σκλαβοπάζαρο παντού. Ένας καινούργιος μεσαίωνας με όλο τον ανορθολογισμό κάτω από την επικυριαρχία του εργαλειακού λόγου που αντλεί μεταξύ των εφησυχασμένων δασών, ένας ανορθολογισμός και μια λήθη του διαφωτιστικού παρελθόντος της Ευρώπης. Η μέρα πριν από την καταστροφή καθίσταται ζοφερότερη από την επόμενη μέρα.

Ωστόσο, όλ' αυτά δεν αγγίζουν πολύ τους ήρωες που ζουν την περιπέτεια, αν και επαγγελματίες, σαν ερασιτέχνες. Ο Δρακάς, παρατημένα από καιρό εξηντάρης, αντλεί ξανά και βγαίνει νικητής, σχεδόν «αβρόχοις ποσί», από μια ιστορία όπου πτώματα τον πολιορκούν σε κάθε βήμα του. Πιστεύουμε ότι το «ευχάριστο» στοιχείο στην ιστορία, που όπως είπαμε τη διατρέχει, βασίζεται σε μια παιδικότητα των δύο βασικών ηρώων, οι οποίοι σκιαγραφούνται μεν πειστικά ως χαρακτήρες, αλλά η ανάλυσή τους δεν τους κάνει να χάσουν τη διάσταση του καρτούν που διαθέτουν, μη παθαίνοντας τίποτα σ' αυτή τη διαδρομή και να φαντάζουν έτσι σαν να μην παρεμβαίνουν καταλυτικά μέσα τους τα γεγονότα. Αυτό άλλωστε είναι ένα χαρακτηριστικό του σύγχρονου μυθιστορήματος που κινείται στο χώρο πέραν του βιωματικού και αποτελεί τον αντίποδα αυτού του τελευταίου.

Εν κατακλείδι, θα λέγαμε ότι το τελευταίο

μυθιστόρημα του Κούρτοβικ είναι ισχυρότερο από τη Σκόνη του Γαλαξία, το προηγούμενό του. Διαθέτει ένα είδος χιούμορ, το οποίο, παρά το εφιαλτικό του σκηνικό, συνδυάζεται με μια νότα ευγενούς αισιοδοξίας, για το ακατάβλητο της ανθρώπινης ατομικό-

τητας, στην κλασικότητα της οποίας επιστρέφουμε σαν σε σανίδα σωτηρίας μετά την κατάργηση των κάθε λογής ιδεολογιών που κάποτε μας έτρεφαν.

Έρη Κασίμη

Άνθρωποι χωρίς πατρίδα

Γασσάν Καναφάνι,
Άνθρωποι στον ήλιο,
εκδόσεις Καστανιώτη,
Μετάφραση: Νασίμ Αλατράς
σελ. 170

Η ανακήρυξη του ισραηλινού κράτους το 1948 σήμανε την προσφυγιά περίπου 700.000 Παλαιστινίων, οι οποίοι βρήκαν καταφύγιο σε γειτονικές χώρες. Ένας από αυτούς ήταν ο δωδεκάχρονος τότε Γασσάν Καναφάνι. Εγκαταλείποντας τα πατρία παλαιστινιακά εδάφη το 1948, έζησε στον Λίβανο, στη Δαμασκό, στη Συρία και στο Κουβέιτ και εργάστηκε ως δημοσιογράφος, δάσκαλος και συγγραφέας. Η έντονη πολιτικοποίηση και μαχητικότητά του του στοίχισαν τη ζωή: Το 1972, σε ηλικία 36 χρόνων, δολοφονήθηκε από τις ισραηλινές μυστικές υπηρεσίες στον Λίβανο.

Το βιβλίο περιέχει το πρώτο του μυθιστόρημα *Άνθρωποι στον ήλιο* –το οποίο έχει σαν φόντο την έρημο και την εξοντωτική ζέστη, σύμβολα της δυσχερούς θέσης των Παλαιστινίων– και το διήγημα «Ο τυφλός και ο κουφός». Πρόκειται για την πρώτη του δουλειά που μεταφράζεται στην Ελλάδα από τον συμπατριώτη του Νασίμ Αλατρά που ζει στη χώρα μας. Οι «άνθρωποι στον ήλιο» είναι τρεις –αρχικά άγνωστοι μεταξύ τους– άντρες που αναζητούν τον τρόπο να φύγουν λαθραία από τα κατεχόμενα εδάφη με προορισμό το Κουβέιτ, σε αναζήτηση οικονομικών πόρων για να ζήσουν τις οικογένειές τους. Ο κοινός στόχος τους οδηγεί σε έναν λαθρέμπορο οδηγό που προθυμοποιείται, έναντι αμοιβής, να τους μεταφέρει στην ξένη γη. Το εγχείρημα δύσκολο, καθώς ο οδηγός δεν μπορεί να τους εγγυηθεί την ασφαλή μεταφορά τους. Μέσα στο καζάνι του βυτιοφόρου του οδηγού και κάτω από τον καυτό ήλιο, η ζέστη είναι ανυπόφορη. Λίγο πριν φτάσουν στον προορισμό τους, οι τρεις Παλαιστίνιοι πεθαίνουν από ασφυξία. Προτίμησαν το θάνατο από το να τους βρουν και να τους φυλακίσουν.

«Ο τυφλός και ο κουφός» είναι δυο απελπισμένοι άνθρωποι που αναζητούν το θαύμα που θα τους απαλλάξει από τις φυσικές τους αδυναμίες. Γνωρίζονται στον τάφο ενός άγιου ανθρώπου, ο οποίος, σύμφωνα με τα λεγόμενα, κάνει θαύματα. Σύντομα συνειδητοποιούν ότι το ομοίωμα του ευσεβούς Αμπντ Ελ-Άτι, στον οποίο προσεύχονταν, δεν είναι παρά ένα πελώριο μανιτάρι που φύτεψε τυχαία πάνω από τον τάφο του. Εξοργισμένοι και προδομένοι, βρίσκονται σε δίλημμα αν θα το κόψουν, προκειμένου να μην στηρίζονται σε αυταπάτες όσοι είναι απελπισμένοι. Στο τέλος, συμβιβάζονται με την υπάρχουσα κατάσταση.

Το διήγημα είναι αλληγορικό: Ο Καναφάνι επιχειρεί μέσα από τον συμβολισμό του Θεού με μανιτάρι, να δείξει τη δύναμη των προκαταλήψεων και της θρησκείας που υπνωτίζουν και χειραγωγούν το λαό στα αραβικά κράτη. Δεν είναι τυχαίο που επιλέγει έναν κουφό και έναν τυφλό για να «δουν» ότι μπροστά τους βρίσκεται ένα μανιτάρι κι όχι ένας Θεός που κάνει θαύματα. Όμως, οι προκαταλήψεις είναι τόσο βαθιά ριζωμένες στις ζωές των ανθρώπων που οι ίδιοι το βρίσκουν δύσκολο να τις ξεριζώσουν. Ωστόσο, δίνουν μια προοπτική, ότι πρέπει να τις αφήσουν πίσω προκειμένου να συνεχίσουν.

Είκοσι οκτώ χρόνια μετά τον θάνατό του, τα κείμενα του Καναφάνι παραμένουν εξίσου επίκαιρα όπως και στην εποχή που τα έγραψε. Η κρίση στην Μέση Ανατολή παραμένει, και ο ίδιος λαός εξακολουθεί να διεκδικεί πατρίδα. Ο θρησκευτικός φανατισμός παίζει το ρόλο του σ' αυτό το χρονικό ενός άλυτου ακόμα μεσανατολικού ζητήματος. Το *Άνθρωποι στον ήλιο* έχει αποτελέσει αντικείμενο μελέτης και ανάλυσης διεθνώς, ενώ έχει μεταφερθεί και στον κινηματογράφο από τον αιγύπτιο σκηνοθέτη Ταφίκ Σαλίμ. Στον Λίβανο, τη χώρα που δολοφονήθηκε ο Καναφάνι, ένα σχολείο για τα παιδιά που οι γονείς τους χάθηκαν στον αγώνα έχει ανεγερθεί από την σύζυγό του, προς τιμήν του.

Χαρίκλεια Μπουργάνη

Οι επιλογές του «Ημερολογίου 2001», εξαιρετικές, μας προσφέρουν ένα απάνθισμα της βασικής καβαφικής βιβλιογραφίας, χαρακτηριστική επιλογή ποιημάτων και πλούσιο εικονογραφικό υλικό – φωτογραφίες και σχέδια.

Θέατρο και Ελληνική Θεατρική Επιθεώρηση 1894-1926 (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2000) είναι το αντικείμενο που πραγματεύεται η θεατρολόγος **Λίλα Μαράκα**: τ. Α' «Αι υπαίθριοι Αθήναι» των **Η. Καπετανάκη - Ν. Λάσκαρη** και «Έξω φρενών» των **Π. Δημητρακόπουλου - Κ.Γ. Μακρίδου**. Μια ενδιαφέρουσα εργασία που φέρνει στην επιφάνεια έργα, που δεν είχαν δει ποτέ το φως της δημοσιότητας, καθώς δεν είχαν ποτέ εκδοθεί. Από τα χειρόγραφα, συχνά βιαστικά και προχειρογραμμένα, ο επιμελητής πρέπει να βρει τη χρυσή τομή και να μας αποδώσει ένα ευανάγνωστο κείμενο, χωρίς όμως και να αλλοιώσει το χαρακτήρα του. Η **Λίλα Μαράκα** επέλεξε –και πολύ σωστά– να μην προχωρήσει σε μια γλωσσική ενοποίηση που θα ήταν ισοδύναμη της παραποίησης του ύφους που χαρακτηρίζει το είδος και τη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή της παραγωγής του.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το βιβλίο της **Ρετζίνα Σβαρτς**, *Βία και Μονοθεϊσμός. Η κατάρα του Κάιν* (μετάφραση: **Φώτης Τερζάκης**, εκδ. Φιλίστωρ, 2000): Ένα

βιβλίο ερεθιστικό, καθώς προσπαθεί να διερευνήσει εκείνη την πλευρά της βιβλικής παράδοσης που διαμόρφωσε τις χωριστικές αντιλήψεις μέσα στον κόσμο μας: ότι, δηλαδή, κάνει «εμάς» εναντίον «αυτών», με φυλετικούς, θρησκευτικούς ή σεξιστικούς όρους. Η λογική του αποκλεισμού, εγκατεστημένη στη Βίβλο, φτάνει ως εμάς με τις αρνητικές συνέπειες των ποικίλων ρατσισμών.

Κάθε προσπάθεια για τη μελέτη της νεοελληνικής μετρικής παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς αναδεικνύει ένα θέμα που παρουσίασε –για μεγάλη περίοδο– μια ανησυχητική υποβάθμιση.

Η *Βιβλιογραφία Νεοελληνικής Μετρικής* (έλεγχος και επιμέλεια: **Ευριπίδης Γαραντούδης**,

Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2000) είναι ένα κορυφαίο έργο, που πραγματοποιήθηκε χάρη στο ερευνητικό πρόγραμμα «Αρχείο Νεοελληνικής Μετρικής» υπό τη διεύθυνση του **Νάσου Βαγενά** και

εκπονήθηκε από το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών. Τα εύσημα ανήκουν σε όλους όσους εργάστηκαν για την πραγματοποίησή του. Κυρίως στην εργώδη δράση του Ευριπίδη Γαραντούδη, αλλά και

την φιλόπονη προσπάθεια των ερευνητών που δούλεψαν σ' αυτό το πρόγραμμα: **Άννα Κατσιγιάννη**, **Δώρα Μέντη**, **Αφροδίτη Αθανασοπούλου**, **Κίρκη Κεφελέα**, **Αγορή Γκρέκου**, **Αθηνά Βογιατζόγλου** και **Κατερίνα Κωστίου**.

ο χαρτοκόπτης

Για το οξύμωρο σχήμα μιας σχέσης

Αντώνης Μανιτάκης,
Οι σχέσεις Εκκλησίας με το Κράτος-Έθνος,
στη σκιά των ταυτοτήτων,
εκδόσεις Νεφέλη 2000, σελ. 200

Ο καθηγητής Αντώνης Μανιτάκης στο νέο του βιβλίο διερευνά μέσα από μια ιστορική προοπτική τις σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας και διατυπώνει την υπόθεση εργασίας ότι οι σκοποί και οι επιδιώξεις του εθνικού κράτους καθόρισαν τη θέση και την αποστολή της Εκκλησίας στην ελληνική κοινωνία.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος δομήθηκε κατ' εικόνα και ομοίωση δημόσιας αρχής και ενστερνίστηκε, ως θεσμός του κράτους, τους εθνικούς στόχους του. Μετατράπηκε αμέσως σε Εκκλησία εθνική. Εγκολπώθηκε την εθνική ιδέα, την οποία ταύτισε με την «Ορθοδοξία». Και τώρα ζούμε το εξής οξύμωρο σχήμα: ενώ η Πολιτεία αποεθνικοποιείται σταδιακά, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος από φόβο και άμυνα απέναντι στις προκλήσεις και αισθανόμενη να απειλείται η «εθνοκρατική» ταυτότητά της αγωνίζεται απεγνωσμένα να επανεθνικοποιηθεί στην παρωχημένη, όμως, βάση μιας εθναρχικής ή εθνογενετικής ιδεολογίας, σημειώνει ο Α. Μανιτάκης.

Απ' την όλη συζήτηση σχετικά με την αναγραφή του θρησκευματος στις αστυνομικές ταυτότητες, που διεξάγεται, ως συνήθως, αποσπασματικά, χρειάζεται να απομονώσουμε μια θεμελιώδη αρχή: στις δημοκρατικές κοινωνίες η πολιτική ταυτότητα ενός λαού διακρίνεται και πρέπει να μην αναμειγνύεται με τις διάφορες πολιτιστικές ή εθνογενετικές ή θρησκευτικές συλλογικές ταυτότητες, που ανιχνεύονται στην ίδια επικρά-

τεια. Η Δημοκρατία ανέχεται και προστατεύει την πίστη, την οποιαδήποτε πίστη, ως πίστη. Δεν επιτρέπει, όμως, την αναγωγή της σε πολιτικό ή εθνικό φρόνημα, ούτε την προσημαστική χρησιμοποίησή της σε συνιστώσα πολιτικής ιδεολογίας με σκοπό την επιβολή στο σύνολο της κοινωνίας των θρησκευτικο-πολιτικών αντιλήψεων ορισμένων εκκλησιαστικών αρχών.

Στην πρώτη μελέτη του τόμου, ο συγγραφέας διερευνά τις σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους και διατυπώνει την υπόθεση εργασίας ότι οι σκοποί και οι επιδιώξεις του εθνικού κράτους καθόρισαν τη θέση και την αποστολή της Εκκλησίας στην ελληνική κοινωνία. Στη δεύτερη μελέτη, διερευνάται ένα δύσκολο και σύνθετο ερώτημα: Αν είναι δυνατός και αναγκαίος ο μετασχηματισμός της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδας από θεσμό της κοινωνίας, από Εκκλησία της Ελλάδος και των Ελλήνων σε Εκκλησία των ορθόδοξων πιστών που κατοικούν στην ελληνική επικράτεια.

Στο τρίτο μέρος του βιβλίου, αναδημοσιεύονται τέσσερα άρθρα του Α. Μανιτάκη που είδαν το φως της δημοσιότητας πολύ πριν ξεσπάσει η κρίση. Δίχως αμφιβολία οι σκέψεις που καταθέτει εδώ ο καθηγητής Μανιτάκης εμπλουτίζουν το διάλογο για τις σχέσεις Εκκλησίας και Κράτους. Κι όπως σημειώνει ο ίδιος, θέλουν, τέλος, να δείξουν ότι η ταυτότητα ενός λαού, είτε εθνική είτε πολιτιστική, δεν επιβάλλεται με νόμους και κρατικές αποφάσεις ή δημοψηφίσματα, πλάθεται πηγαία, αυθόρμητα και αενάως από συντελεστές απροσδιόριστους, κρατικούς και μη.

Σωτήρης Ντάλης

Η Μεγάλη μας παράδοση

Ληστρικά Τραγούδια
Επιμέλεια: Δημήτρης Χαλατσάς
Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ

Χώρα που γνώρισε την περίοδο 1836-1935 έντονα το φαινόμενο της ληστοκρατείας, η Ελλάδα δεν μπορεί παρά να παρουσιάζει και μια πλούσια παράδοση στο κλέφτικο τραγούδι. Το οποίο και αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κλάδο του Δημοτικού τραγουδιού. Με τα τραγούδια αυτής της εκατονταετίας, τα οποία είναι αθησαύριστα, ασχολήθηκε ο Δημήτρης Χαλατσάς, ο οποίος έκανε επιλογή με σημειώσεις και σχόλια και η όλη εργασία συγκεντρώθηκε στην παρούσα έκδοση. Εκτός του πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν τα ίδια τα τραγούδια, τα σχόλια του συγγραφέα για τους ληστές, τη λη-

στοκρατία, την προσωπογραφία των ληστών, τα κίνητρα και την ψυχολογία τους, παρέχουν πληροφορίες που δύσκολα θα μπορούσε να συναντήσει κανείς χωρίς να ανατρέξει σε μια μεγάλη βιβλιογραφία.

Ακολουθούν μερικές παρατηρήσεις για τη γέννηση του ληστρικού τραγουδιού, τις αντιστοιχίες μεταξύ ληστρικού και δημοτικού τραγουδιού, τη δομή και έκφραση των πρώτων αλλά και την εξέλιξή τους καθώς και το σβήσιμό τους. Ας σημειωθεί πως οι ήρωες αυτών των τραγουδιών δεν αποτέλεσαν μόνο φόβητρο για τον ελληνικό λαό, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις θεωρήθηκαν πρότυπα ανεξαρτησίας και παλικαριάς, γεγονός που ως ένα σημείο εξηγεί και την συχνότητα με την οποία τραγουδήθηκαν.

Κ.Ν.

ΦΛΑΝΔΡΑ ΦΛΑΜΑΝΔΟΙ ΖΩΓΡΑΦΟΙ

Γιολάντα Χατζή
Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ
Αθήνα 2000

Ένα πλούσια εικονογραφημένο βιβλίο που φιλοδοξεί να απαντήσει σε πλήθος ερωτήσεων σχετικά με την Φλάνδρα. Απευθύνεται σε παιδιά, αν και θα μπορούσε να πει κανείς πως ένας ανήλικος θα έδειχνε το ίδιο ενδιαφέρον αν άνοιγε τις σελίδες του, αφού βοηθά να πλουτίσει κανείς τις γνώσεις του για την φλαμανδική τέχνη και τους σπουδαίους ζωγράφους της.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ

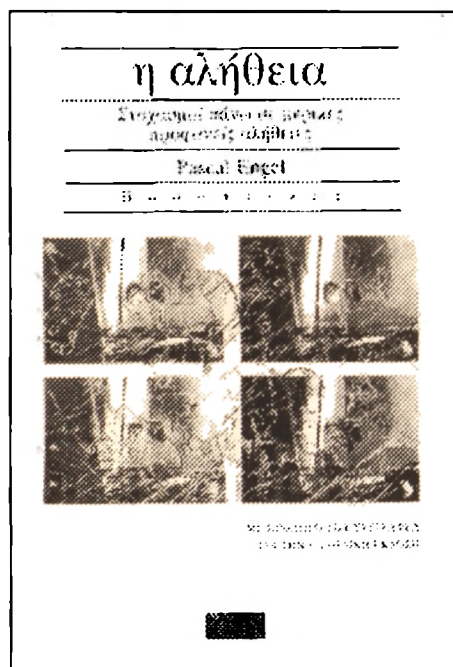
Στοχασμοί πάνω σε μερικές προφανείς αλήθειες

Pascal Engel
Εκδόσεις Scripta
Αθήνα 2000, σελ.122

Τι είναι η αλήθεια; Η συμφωνία των παραστάσεών μας με την πραγματικότητα; η απλή συνοχή μεταξύ τους, ή η ένδειξη της ορθής θεμελίωσης των πεποιθήσεών μας;

Αντίθετα από αρκετούς σύγχρονους φιλοσόφους που υποστηρίζουν ότι η αλήθεια αφορά μόνο τις

νοητικές παραστάσεις, τις προτάσεις και τις θεωρίες μας, ο Engel προσπαθεί να αποκαταστήσει το ρόλο της ως κανονιστικής αρχής και ιδεώδους. Με άλλα λόγια, προσπαθεί να δομήσει μια επιχειρηματολογία που απορρίπτει την παραδοσιακή ιδέα κατά την οποία η αλήθεια συνδέεται με την μεταφυσική και ταυτόχρονα ασκεί κριτική σε όσους επιθυμούν να την εγκαταλείψουν «υπό τις περισσότερες

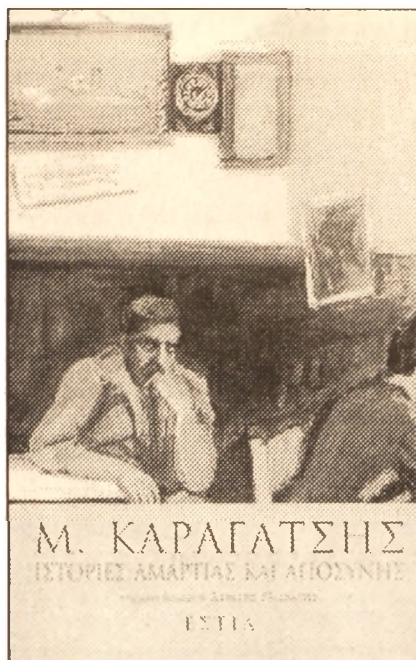
επεξεργασμένες φιλοσοφικές, καθώς και υπό τις περισσότερες κοινές, καθημερινές της μορφές».

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΙΟΣΥΝΗΣ

Μ. Καραγάτσης
Επιλογή-εισαγωγή:
Στρατής Πασχάλης
Εκδόσεις ΕΣΤΙΑ
Αθήνα 2000, σελ. 482

Δώδεκα διηγήματα, κάποια εκ των οποίων τείνουν, εξαιτίας του μεγέθους και της αφηγηματικής δομής τους, να μοιάζουν με νουβέλες ή προσχέδια μυθιστορημάτων, περιλαμβάνει ο συγκεκριμένος τόμος. Δώδεκα αφηγήσεις που γράφθηκαν την περίοδο 1928-1945 δημοσιευμένες ήδη σε

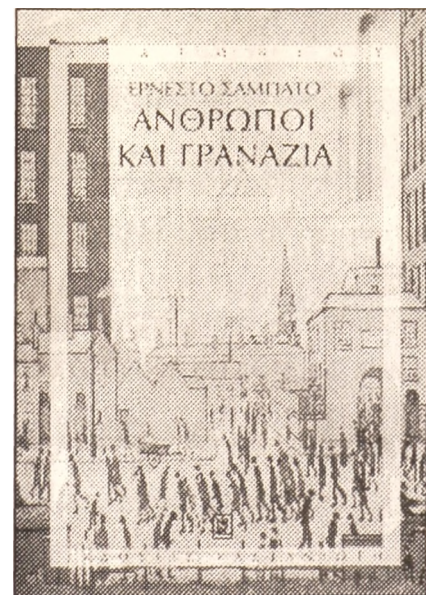
προηγούμενες συλλογές που αποτυπώνουν, όπως εύστοχα παρατηρεί ο Πασχάλης, τον διχασμό που βιώνει ως πρόσωπο και δημιουργ-

γός ο συγγραφέας: «Ο Καραγάτσης είναι ένας διχασμένος. Και σαν διχασμένος σκύβει, αρπάζει και φιλά το κανελί πανωφόρι. Αυτό το ύφασμα που απορροφά και μεταμορφώνει την αντίφαση της ζωής...»

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΝΑΖΙΑ

Ερνέστο Σάμπατο
Μετάφραση: Αγγελική
Αλεξοπούλου
Εκδόσεις Καστανιώτη
Αθήνα 2000, σελ. 370

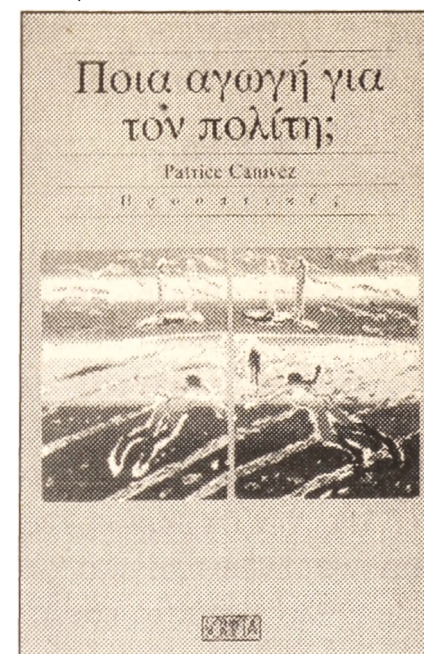

Ο Σάμπατο, εκτός από σπουδαίος μυθιστοριογράφος, είναι ένας στοχαστής

πρώτης γραμμής. Αυτός ο τόμος μας το αποδεικνύει. Με μια σειρά κειμένων που συγκεντρώνουν σχεδόν όλα τα θέματα που αποτελούν τον κύριο κορμό των προβληματισμών του (η αμφισβήτηση της «τεχνολογείας» των δυτικών κοινωνιών, η δύναμη της επιστήμης, η ιδεολογία της βαρβαρότητας, η αγωνιώδης αναζήτηση του απόλυτου κ.ά.), ο Σάμπατο καθηλώνει και εντυπωσιάζει.

ΠΟΙΑ ΑΓΩΓΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΗ;

Patrice Caminez
Μετάφραση: Λουκία
Σκουρολιάκου
Εκδόσεις Scripta
Αθήνα 2000, σελ. 194

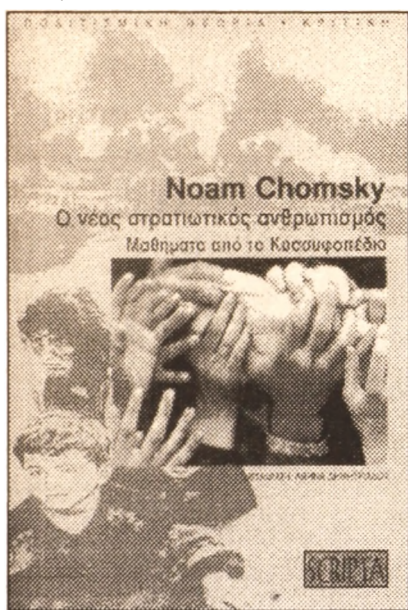
Εξαιρετικά επίκαιρο δοκίμιο για το σχέδιο αγωγής του πολίτη, το οποίο αποτελεί οργανικό στοιχείο της ίδιας της ιδέας της δημοκρατικής πολιτείας. Η ουσιαστική συμμετοχή όλων στη δημόσια συζήτηση, η κοινή βούληση ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων, η δυνατότητα προσωπικής καλλιέργειας, δηλαδή αληθινού εξανθρωπισμού, του καθενός, συνδέονται όντως άρρηκτα με μια αυθεντικά

δημοκρατική αντίληψη για την αγωγή.

Ο ΝΕΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ

Μαθήματα από το Κοσσυφοπέδιο

Νόαμ Τσόμσκι
Μετάφραση: Αθηνά Δημητριάδου
Εκδόσεις Scripta
Αθήνα 2000, σελ. 320

Ο Νέος Στρατιωτικός Ανθρωπισμός αποκαλύπτει έναν κόσμο όπου τα θύματα των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διακρίνονται σε άξια και ανάξια λόγου. Ο Τσόμσκι επιχειρεί να ξεπεράσει την εκ μέρους των διανοουμένων υπόγεια και σε μεγάλο ποσοστό εθελοντική λογοκρισία, όπως την χαρακτήριζε ο Όργουελ, με βάση την οποία συμφωνείται ότι «δεν είναι πρέπον» να θίγονται συγκεκριμένα ακανθώδη ζητήματα.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Γεώργιος Σταϊνχάουερ
Εκδόσεις Παπαδήμα
Αθήνα 2000, σελ. 397
Η μελέτη των πολύπλοκων θεσμικών και τεχνικών πλευρών του φαινομένου

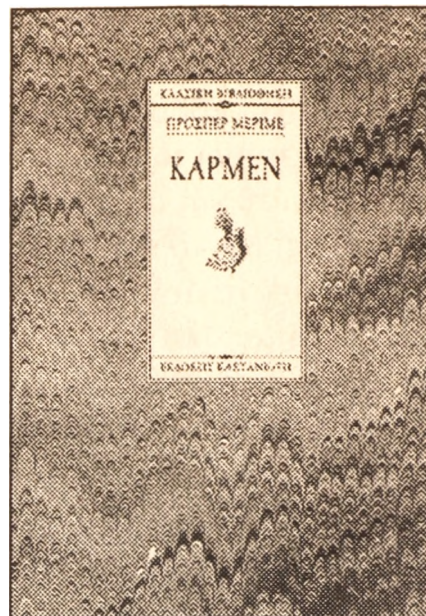
του πολέμου αποτελεί μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την κατανόηση της αρχαίας ιστορίας και του αρχαίου βίου γενικότερα. Ο συγγραφέας, βασιζόμε-

νος σε μια πλούσια διεθνή βιβλιογραφία και τα κείμενα αρχαίων συγγραφέων, προσφέρει ένα χρήσιμο βιβλίο για μία από τις πλέον γόνιμες εποχές της ανθρωπότητας που ωστόσο διέθετε και την σκοτεινή της πλευρά. Ο Πόλεμος στην Αρχαία Ελλάδα αποτελεί τελικά μια σημαντική εργασία για ένα φαινόμενο τόσο παλιό όσο και οι ανθρώπινες κοινωνίες.

KARMEN

Πρόσπερ Μεριμέ
Μετάφραση: Δημήτρης Στεφανάκης
Εκδόσεις Καστανιώτη
Αθήνα 2000, σελ. 146
Το πάθος για αναζήτηση και η έλξη προς το παράνομο πάθος του Μεριμέ αποτυπώνονται απόλυτα σ' αυτή την ιστορία της ωραίας και άστατης τσιγγάνας που ερωτεύεται πολύ και τελικά βρίσκει έναν βίαιο θάνατο. Ιστορία που έγινε διάσημη μόνο αφού ο Μπιζέ έγραψε την ομώνυμη

όπερα, δημιουργώντας έτσι τις συνθήκες για την καλλιτεχνική αθανασία της ηρωίδας. Γεγονός είναι πάντως πως η νουβέλα του Μεριμέ παραμένει ένα ιδιαίτερα σημαντικό λογοτεχνικό κείμενο, ίσως μεταξύ των σημαντικότερων της γαλλικής λογοτεχνίας του 19ου αιώνα.

Ο ΑΝΑΡΡΙΧΩΜΕΝΟΣ ΒΑΡΟΝΟΣ

Ίταλο Καλβίνο
Μετάφραση: Ανταίος Χρυσοστομίδης
Εκδόσεις Καστανιώτη
Αθήνα 2000, σελ. 354

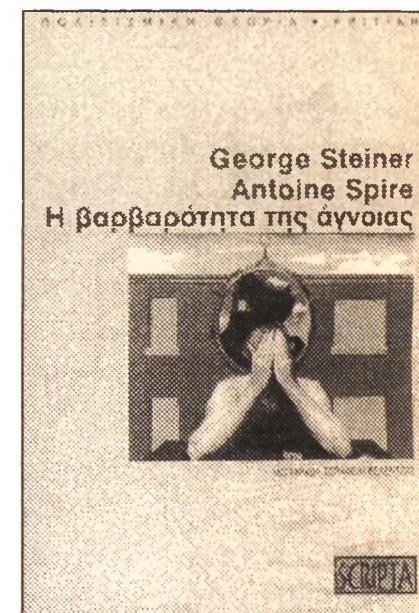

Ένα αγόρι καβαδίζει με τους δικούς του, ανεβαίνει σ' ένα δέντρο κι αποφασίζει να μην ξανακατέβει για όλη του τη ζωή. Πάνω στα δέντρα θα οργανώσει τη ζωή

του με τέτοιον τρόπο, ώστε αυτός ο τρόπος ζωής να μοιάζει το ίδιο ή περισσότερο φυσιολογικός με αυτόν των «κανονικών» ανθρώπων. Παραμύθι για ενήλικες με αρκετό σαρκασμό και αλληγορικά στοιχεία για τη σύγχρονη ζωή από τον μεγάλο συγγραφέα.

Η ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΝΟΙΑΣ

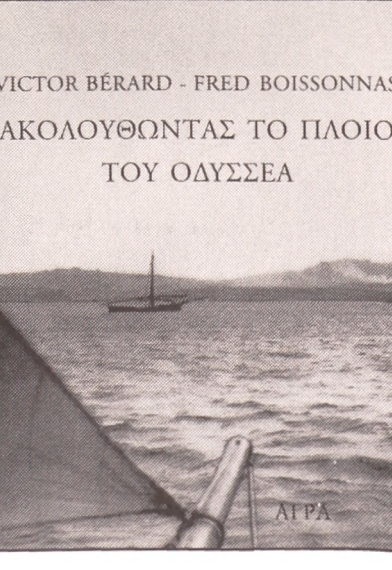
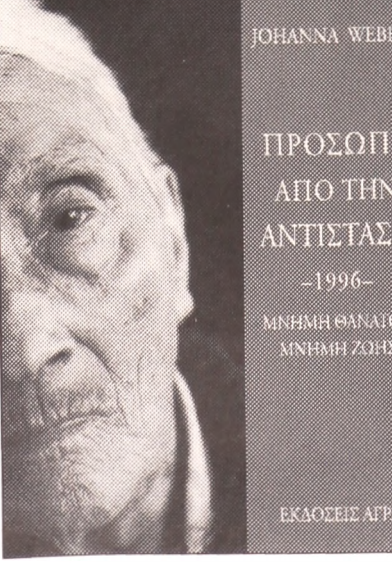
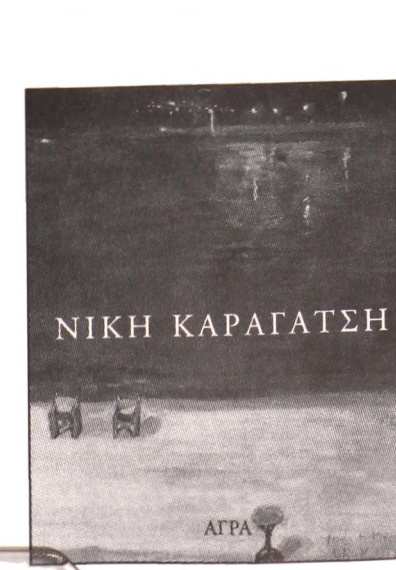
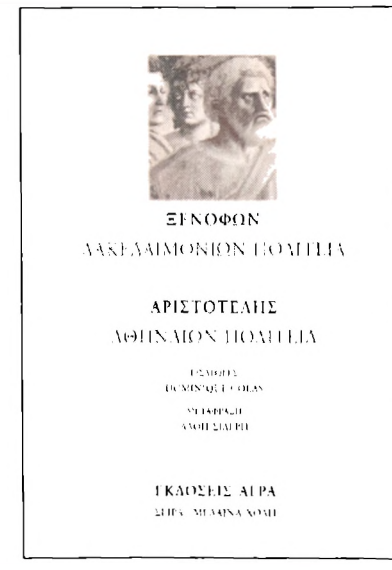
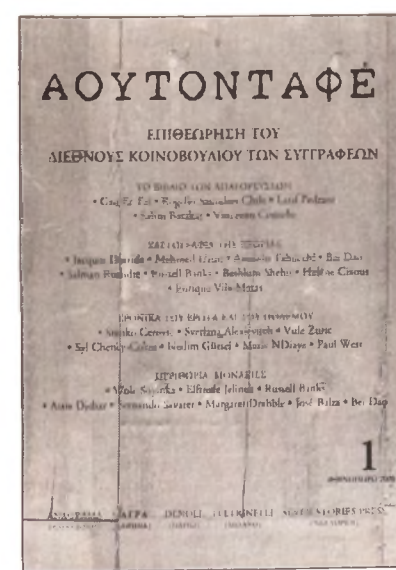
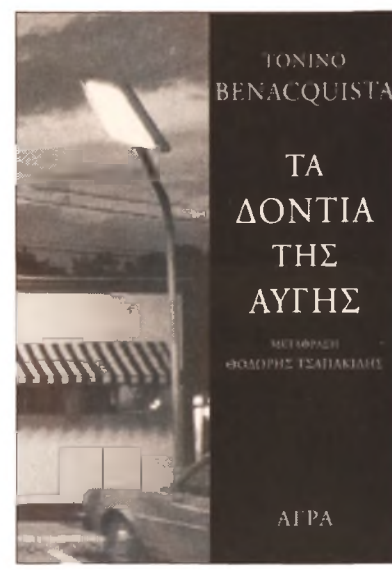
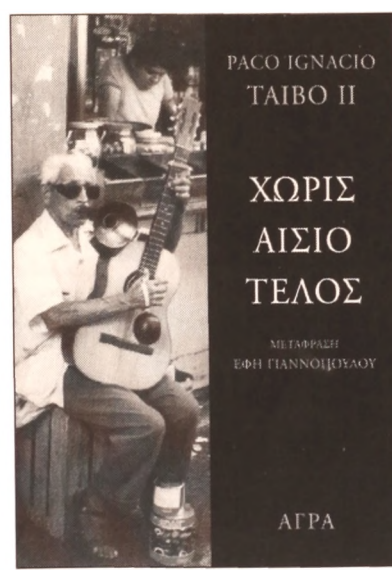
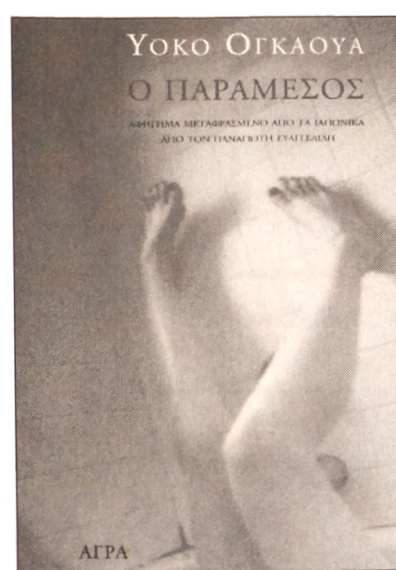
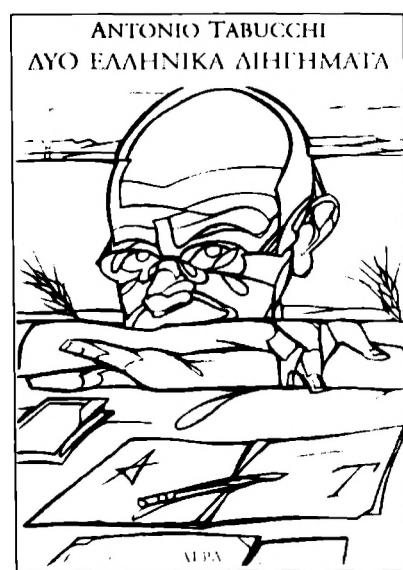
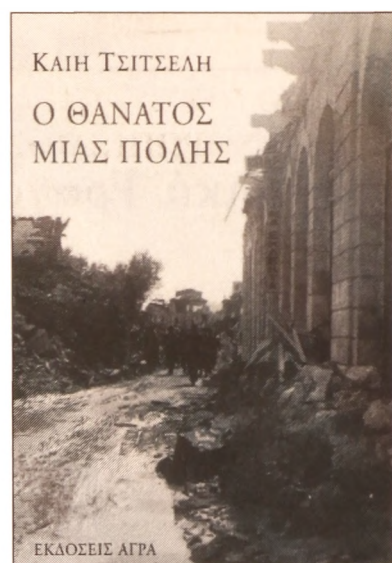
George Steiner - Antoine Spire
Μετάφραση: Σεραφείμ Βελέντζας
Εκδόσεις Scripta
Αθήνα 2000, σελ. 110

Το περιεχόμενο του βιβλίου αποτελείται από την απομαγνητοφώνηση μιας ραδιοφωνικής εκπομπής στην οποία συμμετείχαν ως συζητητές οι George Steiner και Antoine Spire. Ο πρώτος, διάσημος διανοούμενος και ο δεύτερος δημοφιλής ραδιοτηλεοπτικός παραγωγός και δοκιμογράφος στήνουν μια συζήτηση που δίνει την ευκαιρία στον Steiner να αναπτύξει τις απόψεις του για τη θέση που κατέχει η κουλτούρα και η διανοήση στην κοινωνία μας. Τα συμπεράσματα δεν είναι ακριβώς αισιόδοξα...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ 1885

Ληστρικά Τραγούδια

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Δημήτρης Ν. Χαλτσάς

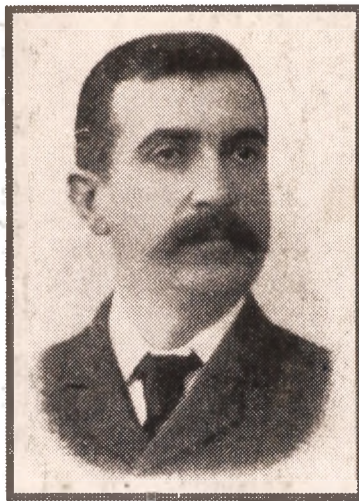
ΕΣΤΙΑ
Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη

Γιάννης Βλαχογιάννης ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ - ΓΝΩΜΙΚΑ - ΠΕΡΙΕΡΓΑ - ΑΣΤΕΙΑ
ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
1820-1864

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Νίκος Δημόπουλος

ΕΣΤΙΑ: Νέα Έλληνική Βιβλιοθήκη

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΟ ΚΑΤΟΧΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

χωρίς περικοπές

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΧΟΛΙΑ-ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΑΡΒΑΝΟΣ

ΕΣΤΙΑ

Στα βιβλιοπωλεία

